

سلام الله عليها
نور فاطمه زهرا

کتابخانه دیجیتال
www.noorfatemah.org

نهج الحياه

«فرهنگ سخنان حضرت فاطمه (عليها السلام)»

محمد دشتی

سخن آغازین چاپ چهاردهم

بسمه الله الرحمن الرحيم

از سالهای ۶۵ تا ۷۲ که کار استخراج سخنان حضرت زهرا علیها السلام را برای رهنمونی بانوان مسلمان که در جستجوی الگوی کامل زندگی بودند، آغاز کردیم، و گوهرهای درخشنده کوثر قرآن را از لابلای صدها کتاب گرد می آوریم، و گل های همیشه معطر بوستان فاطمی را می بوئیم.

نمی دانستیم که عطر کلمات بزرگ بانوی جهانیان در فرصت کوتاهی جان و جهان را این گونه معطر می سازد، و با این سرعت از مرزهای خاکی ما می گذرد، و همه مرزها را در می نوردد، و نسیم دل انگیز آن در فضای دورترین کشورهای اسلامی وزیدن آغاز کرده روح و روان جهان را شاداب می کند.

و نامه های فراوانی از کشورهای اروپایی و افریقایی و آسیایی، هند و پاکستان به طرف ما سرازیر می شود.

که در تمام نمایشگاههای داخل و خارج حضور فعال می یابد.

که روحانی پیرمردی با پیمودن ۴۰۰ کیلومتر راه در کشور هند خود را به خانه فرهنگی جمهوری اسلامی ایران رسانده، با گریه می گوید:

((یک جلد نهج الحیاة به من بدهید، زیرا ما فقط نامی از حضرت فاطمه علیها السلام شنیده بودیم، و نمی دانستیم که فرهنگ سخنان او، موجود است))

باور نمی کردیم که فرهنگ سخنان حضرت فاطمه علیها السلام تنها در مدت ۳ سال ۱۳ بار چاپ و منتشر می شود. (آن هم بدون امکانات نشر و توزیع مناسب)

و در همین فرصت کوتاه برای ارزیابی مفاهیم و وحی گونه اش، سمینارها برگزار می گردد، و مسابقات فرهنگی تحقق می یابد

و باور کرده ایم که با داشتن منابع روایی، و آثار ارزنده اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله نباید از تهاجم فرهنگی دشمن بهراسیم

اگر بیدار شویم، و به ارزشهای خویش باز گردیم

اگر به گونه ای شایسته این فرهنگ غنی را شناخته و به جهانیان بشناسانیم اگر مصداق این شعر نباشیم که:

((آنچه خود داشت ز بیگانه تمنا می کرد))

پس از انتشار نهج الحياه، رهنمودهای فراوان و پیشنهادهای ارزشمندی به دست ما رسید که اصلاح و بازنگری بایسته ای را می طلبد مانند:

الف - تغییر کیفی عبارات فارسی و عربی

ب - ادیت متن کتاب

ج - آوردن نام و سال وفات و مذهب مؤلفان در پاورقی کتاب

د- اصلاح و کنترل پاورقی در سراسر کتاب

ه - کنترل اعراب متن عربی

و- کنترل مجدد آدرسها و مدارک و اسناد احادیث در پاورقی کتاب

ز- اصلاح ترجمه ها

امیدواریم با ویژگیهای یاد شده در چاپ چهاردهم، به بخشی از خواسته های علاقه مندان پاسخ داده، و رضایت اول شهید خط ولایت را جلب کرده باشیم.

انشاءالله - ۷۵/۱۰/۲۰ - محمد دشتی

بسم الله الرحمن الرحيم

بر اساس رهنمودهای پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) دین کامل الهی بر پایه های همیشه استوار قرآن و عترت ((خط ثقلین)) جاودانه است و برای همه انسانها در تمام قرون و اعصار یک ضرورت غیر قابل انکار می باشد. همواره هشدار داده اند که :

روی آوردن به قرآن فقط

و با گرایش به اهل بیت (علیه السلام) جدای از قرآن

تفکری انحرافی و گرایشی خلاف اسلام ناب و دین کامل الهی است .

تکامل و سعادت فرد و جامعه در پذیرش خط ثقلین ، ((قرآن و عترت)) است .

درست است که باید همه چیز را از قرآن خواست و در قرآن جستجو نمود.

اما بدون رهنمودهای عترت پیامبر (صلی الله علیه وآله) در قالب هزاران حدیث که در تفسیر و تاویل آیات الهی مطرح شده اند هرگز نمی توان حقایق قرآنی را شناخت و به ارزشهای واقعی قرآن راه یافت .

بودند افرادی که با همه ادعاها و با برخورداری از همه علوم مقدماتی و ابزار شناخت و تفسیر، نتوانستند بدون رهنمودهای عترت پیامبر (علیه السلام) حتی مباحث و مسائل ابتدائی قرآن را بدرستی درک نمایند و هر چه تلاش کردند فایده ای نداد.

خدای بزرگ در این باره بروشنی می فرماید:

و نزل من القرآن ما هو شفاء و رحمة للمؤمنین و لا یزید الظالمین الا خسارا

(و ما آنچه را که از قرآن فرستادیم شفای دل و رحمت الهی برای اهل ایمان است ، لکن کافران و ظالمان را جز زیان چیزی نخواهد افزود.) (۱)

و امام موسی بن جعفر (علیه السلام) فرمود:

من نظر برایه هلك و من ترک اهل بیت نبیه (صلی الله علیه وآله) ضل و من ترک کتاب الله و قول نبیه (صلی الله علیه وآله) کفر

(کسی که به رای خویش عمل کند، هلاک می شود و کسی که اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه وآله) را ترک نماید، گمراه می گردد و کسی که قرآن کریم و سنت رسول گرامی را ترک کند کافر است.) (۲)

امام علی (علیه السلام) در رهنمود وحی گونه ای علل نیازمندی انسانها را به قرآن و عترت و ضرورت تداوم خط ثقلین، چنین بیان فرمود:

هذا القرآن انما خط مستور بین الدفتین لا ینطق بلسان و لا بدله من ترجمان

(این قرآن، خطوطی است که میان دو جلد خود پنهان است با زبان سخن نمی گوید نیازمند به ترجمان است. (۳))

پیامبر گرامی اسلام ترجمان قرآن، و زبان های گویای وحی الهی را در روایت معروف ((ثقلین)) شناسانده است، و بهمه انسانها پیام خود را ابلاغ فرمود که:

اسلام ناب و دین کامل الهی در تداوم خط ثقلین ((قرآن و عترت)) امکان پذیر است.

از این رو شیعیان و پیروان عترت پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای فهم و تفسیر و ارزیابی قرآن کریم از هزاران روایت و حدیث و رهنمودهای گسترده و متنوع اهل بیت (علیه السلام) استفاده می کنند و در جمع آوری و ضبط و حفظ احادیث، تلاشی مستمر دارند.

آنان، سنت و حدیث و رهنمودهای پیامبر اسلام و اهل بیت آن حضرت (علیه السلام) را یکی از پایه های استوار اجتهاد و استنباط احکام الهی می شناسند.

در تداوم همین تلاش پر برکت است که بزرگ سنگرداران مرزهای اندیشه شیعه، ((اصول کافی و تهذیب و من لا یحضره الفقیه و استبصار)) و هزاران کتاب و جزوه و مقاله روائی را بجهانیان هدیه نمودند.

و با برخورداری از رهنمودهای عترت رسول خدا (علیه السلام) به تفسیر واقعی قرآن راه یافتند و آب را از سرچشمه زلال حقیقت نوشیدند و از هر گونه تفسیر به رای و جعل و تحریف و بدعت ها در امان ماندند و همان اسلام ناب رسول خدا (صلی الله علیه و آله) را در تمام اعصار و قرون، با جهاد و پیکار و خون و شهادت، تداوم بخشیدند.

دانشمندان شیعه، فقهاء و علمای بیدار اسلام قتل عام شدند، ناقص العضو گردیدند، سیاه چال ها را پر کردند، رنج مهاجرت های پیاپی را بر خود هموار نمودند، سر بر دار شدند اما داغ آرزوی ((جدائی قرآن از عترت)) را بر دل های منحرفان همیشه تاریخ نهادند.

نهج الحياه :

در تداوم تلاش جاودانه پاسداری از مرزهای اندیشه ، به فکر جمع آوری سخنان حضرت زهرا (علیه السلام) افتادیم تا ارزشهای اسلامی را و تفسیرهای واقعی آیات قرآنی را از کلمات نورانی آن بزرگ زن جهانیان ، فراگیریم و در این تلاش و جستجو، نام زیبایی ((نهج الحياه)) یا ((راه و رسم زندگی)) از دیدگاه حضرت زهرا (علیه السلام) را برگزیدیم که هم سنگ نهج البلاغه و راهنمای همه تشنگان حقیقت باشد.

در تحقیق این آرمان مقدس ، تلاش های فرهنگی زیر صورت گرفت

۱. شناسائی و استخراج

پس از تشکیل جلسات نهائی گروهی از پژوهندگان مؤسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین (علیه السلام) انتخاب و در طول ۶ سال منابع شیعه و اهل سنت دقیقاً مورد مطالعه قرار گرفت و روایات و اظهار نظرهای آن یگانه کوثر قرآن (علیه السلام)، شناسائی و استخراج گردید.

۲. انتخاب عناوین و قالب ریزی احادیث فاطمه (سلام الله عليها)

چون هدف ما در تدوین نهج الحياه ، ارائه الگوهای ناب و ارزشهای اصیل اسلامی به نسل معاصر و بخصوص جامعه بانوان بود، ناچار بودیم تا پس از مطالعه و ترجمه و ارزیابی دقیق احادیث فاطمه زهرا (سلام الله عليها) آنها را در قالب عناوین و فهرستهای زیبا و گویائی ، مطرح نمائیم ، تا مراجعه کنندگان بسهولة بتوانند مفاهیم ارزشمند و مباحث وحی گونه و گرانبسنگ آن بزرگ بانوی جهانیان را بشناسند و در فراگیری آن بکوشند.

۳. ترجمه احادیث

در ترجمه روایات حضرت زهرا (سلام الله عليها) سعی بر این بوده است تا اهداف اصلی آن حضرت در قالب عبارت فارسی گنجانده شود و مقید بودن به عباراتی عربی ، مشکلی را در فهم مباحث نهج الحياه پدید نیاورد.

۴. انتخاب سوژه ها و زمینه سازی های مناسب

اگر احادیث و روایات حضرت زهرا (علیه السلام) را بدون پردازش لازم عرضه می کردیم ، اهداف آموزشی آنحضرت روشن نمی شد و مراجعه کننده برای پیدا کردن معانی واقعی روایات سرگردان می شد.

برای تحقق این هدف ارزنده آموزشی کارهایی ضرورت داشت مانند:

الف - انتخاب سوژه ها

ب - زمینه سازیهای لازم

قبل از آوردن یک حدیث، در چند خط، علت صدور، مکان و زمان روایت و هدف حضرت زهرا (سلام الله عليها) را به روشنی آورده ایم، تا مطالعه کننده، به آسانی، اهداف سیاسی، عقیدتی آن حضرت را بشناسد، در این رابطه از روش شهید مطهری در عرضه داستانهای، کتاب (داستان راستان)، رهنمود گرفته ایم.

ج - تعیین جایگاه اصلی حدیث

مخاطبها را شناسانیدیم، علت لطف و محبت یا خشم و غضب را در آغاز یا پایان احادیث آوردیم.

د- نتیجه گیریهای ضروری

در کنار هر روایتی سعی کردیم تا نتیجه های لازم را بدست آوریم و اهداف آموزشی خود را مشخص نمائیم.

۵. نظم الفبائی ((فرهنگ سخنان فاطمه (سلام الله عليها)))

همه می دانیم که اگر پردازش ضروری، پیرامون احادیث در منابع روایی انجام نپذیرد، یافتن یک حدیث به سهولت ممکن نیست، بخصوص برای مراجعه کنندگان که علوم مقدماتی حوزه های علمیه را فراموش کرده اند.

اگر روایات اهلبیت (علیه السلام) پس از استخراج، ترجمه و قالب ریزی شده و آنگاه دارای نظم الفبائی گردد، هر مراجعه کننده ای در حداقل فرصت مناسب می تواند روایات دلخواه خود را بیابد. (۴)

۶. فهرست موضوعی

گرچه انجام فهرست موضوعی، وقت زیادی می طلبید و مشکلات فراوانی داشت اما برای یافتن احادیث دلخواه، ضروری بود.

۷. ثبت سلسه روات

در نهج الحياه تلاش کردیم تا نام راویان یک حدیث را بیاوریم که برای اهل تحقیق امری ضروری و برای تشخیص صحت احادیث، سرنوشت ساز می باشد.

۸. جمع آوری اسناد و مدارک و روایات

کار دیگری که برای مراجعه کنندگان به احادیث اهل بیت (علیهم السلام) بسیار ارزنده و مفید می تواند باشد، جمع آوری اسناد و مدارک یک روایت است.

در این کتاب خواهید دید که روایات مطرح شده اسناد و مدارک متعددی دارد و در بسیاری از منابع دست اول اسلامی آمده است.

۹. فهرست موضوعی منابع تحقیق

از آغاز تا مرحله نهائی استخراج کلمات حضرت زهرا (علیه السلام) که با منابع فراوانی از شیعه و اهل سنت آشنا شدیم اسامی تمام آنها را بصورت ((فهرست موضوعی منابع تحقیق)) در پایان کتاب آورده ایم، تا علاقه مندان به تحقیقات و بررسی های بیشتر بتوانند به منابع اصلی مراجعه نمایند.

۱۰. گزینش و انتخاب احادیث

پس از جمع آوری سخنان حضرت زهرا (علیه السلام) کار گزینش و انتخاب احادیث، را آغاز نمودیم که دو روش مطرح بود.

اول - طرح همه روایات جمع آوری شده

برخی اعتقاد داشتند که :

همه روایات فراهم آمده را مانند روش علامه مجلسی در بحارالانوار باید تدوین و منتشر کرد.

این نظر تا حدودی درست بود: اما با هدفداری کار ما سازگار نبود زیرا اگر کسی بخواهد دائرة المعارفی یا یک منبع روائی به جامعه محققان عرضه نماید، می تواند همه روایات فراهم آمده را منتشر کند و کار تحقیق و ارزیابی و تشخیص صحیح و نادرست را به محققان واگذارد.

دوم - گزینش و انتخاب روایات

نظریه اول گر چه درست بود اما با اهداف ما سازگار نبود، هدف ما این بود که :

الگوهای اصیل، ارزشهای ناب اسلامی را به جامعه بانوان و نسل جوان معاصر ما، معرفی نمائیم که از دیدگاه حضرت زهرا (سلام الله علیها)، ((بایدها)) و ((نبایدها)) را بشناسند.

پس باید زحمت ارزیابی و مشکلات تشخیص صحت یا بطلان یک روایت را بر خود هموار سازیم .

از این رو با ملاک ها و مبانی اصولی و فقهی شیعه و اصول مسلم اعتقادی نقد و ارزیابی روایات پرداختیم .

روایاتی را انتخاب کردیم که :

۱. مخالف قرآن نباشد

۲. مخالف سنت رسول خدا نباشد

۳. مخالف عقل (مستفاد از قرآن و حدیث) نباشد

۴. مخالف اجماع علماء شیعه نباشد

۵. مخالف اصول مسلم اعتقادی نباشد

۶. مخالف صفات و ویژگیهای معصومین (علیهم السلام) (مانند: علم غیب ، عصمت و...) نباشد

که در این راه از ((علوم مقدماتی)) و روش ((جرح و تعدیل)) حوزه های علمیه استفاده گردید و با صاحب نظران و حدیث شناسان آگاه ، مشورت شد، تا مجموعه احادیث ((نهج الحياه)) برای مراجعه کنندگان ، مشکلاتی ایجاد ننماید و چراغ راه تشنگان حقیقت باشد.

همواره ، ((خود ببوید))

و ((زال حقیقت را خود بگوید)) که :

((آفتاب آمد دلیل آفتاب)).

سرانجام ۲۱۳ حدیث بشماره ((حروف ابجد)) مطابق با نام نورانی ((زهر)) انتخاب گردید که پس از مطالعه خواهید دانست :

نردبان آسمان است این کلام هر که از آن بر رود آید به بام

نی به بام چرخ کان اخضر بود بل به بامی کز فلک برتر بود

و رمز و راز جاودانگی و جامعیت و فصاحت و بلاغت حضرت فاطمه زهرا (سلام الله عليها) را باید از زبان همسر نمونه آن مظلومه ، امیر

بیان ، اول مظلوم تاریخ ، حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب (علیه السلام) شنید که فرمود:

و انا لامراء الکلام و فینا تنسبت عروقه و علینا تهدلت غصونه

(همانا امیران سخن ما می باشیم و ریشه درخت سخن در میان ما ریشه دوانده و شاخه های آن بر سر ما سایه گسترده است. (۵))

در پایان از همه عزیزانی که در جهت تکمیل و اعراب گذاری متن احادیث و ادیت عبارات و تطبیق فهرست ها، تلاش موثری نمودند

تشکر می کنیم و پاداش همه را به الطاف خفیه حضرت فاطمه (سلام الله عليها) می سپاریم .

قم - مؤسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین (علیه السلام) - ۱۱ ذیقعدہ ۱۳۷۲ روز تولد امام رضا (علیه السلام) محمد دشتی

آ: اول : آیین همسر داری

۱- ایتارگری فاطمه (علیه السلام)

همسر ایده آل ، برای گرم نگهداشتن کانون خانواده ، باید مهربان و ایتارگر باشد، دیگران را بر خود مقدم بدارد، با سختیهای زندگی و ناملایمات آن بسازد، و با لبخند شادی آفرین خود، تاریکی حزن و اندوه را از دل شوهر بزدايد. در این رابطه به سخنان فاطمه (سلام الله عليها) باید نظر دوخت .

در یکی از صبحگاهان امام علی (علیه السلام) فرمود: فاطمه جان ! آیا غذایی داری تا گرسنگی ام بر طرف شود؟ پاسخ داد:

نه ، بخدایی که پدرم را به نبوت و شما را به امامت برگزید سوگند که دو روز است در منزل غذای کافی نداریم ، آن چه بود به شما و فرزندانم ((حسن و حسین)) دادم و خود از غذای اندک موجود، استفاده نکردم .

اما با تاسف فرمود:

فاطمه جان ! چرا به من اطلاع ندادی ، تا بدنبال تهیه غذا بروم ؟

حدیث ۱

قالت فاطمه عليها السلام : يا ابا الحسن اني لا ستحيي من الهی ان اکلف نفسک ما لا تقدر علیه (۶)

حضرت زهرا عليها السلام فرمود: (ای اباالحسن ! من از پروردگار خود حیاء می کنم چیزی را از تو درخواست نمایم که تو بر آن توان و قدرت نداری) (۷)

زنان دنیای معاصر باید از اینگونه جلوه های ایتار درس زندگی بگیرند، و با ساده زیستی و مراقبت از خویشتن و دوری از آرزوهای زودگذر، زندگی زناشویی را رنگی جاودانه زنند.

۲- کار در خانواده

الف - هماهنگی زن و شوهر در کار روزانه : زن و کار، حدیث ۹۲

ب - تقسیم کار در خانواده : زن و کار، حدیث ۹۴

ج - تقسیم کار با همسر: زن و کار، حدیث ۹۵

۳- اوج ادب و ایتار

امام علی (علیه السلام) باغ خود را به ۱۲ هزار درهم می فروشد و همه پولها را بین فقرا و تهیدستان مدینه تقسیم می کند و به منزل باز می گردد.

طبیعی است که انتظار فرزندان و همسر، پس از فروش باغ، آوردن غذا و میوه به منزل است .

فاطمه (سلام الله عليها) پرسید: غذای امروز ما چه شد؟ امام برای تهیه غذا بیرون می رود، اما فاطمه (سلام الله عليها) ناراحت است ، با خود می گوید: چرا سؤال کردم ؟ و آنگاه فرمود:

حدیث ۲ :

قالت : فانی استغفر الله و لا اعود ابدا.(۸)

(من از خدا آمرزش می طلبم و دیگر این رفتار را تکرار نخواهم کرد)(۹)

۴- هماهنگی با شوهر: دفاع حدیث ۷۳

پس از ماجراهای تلخ سقیفه و انزوای اهل بیت (علیه السلام)، سران سقیفه برای جلب افکار عمومی مردم ب فکر چاره افتادند، تا بگونه ای از حضرت زهرا علیها السلام دلجوئی نمایند، که اجازه ملاقات می خواستند و تظاهر به جبران اشتباهات می کردند.پ اما فاطمه علیها السلام در تداوم یک مبارزه منفی همه جانبه ، هر گونه پیشنهادی را رد می نمود، و موضع اعتراض یا سکوت و بیزاری را ادامه می داد.

روزی امام علی (علیه السلام) وارد منزل شد و فرمود:

فاطمه جان خلیفه و عمر در پشت درب خانه ، منتظر اجازه ورود می باشند، تا نظر شما چه باشد؟

حضرت زهرا علیها السلام در برابر شوهر فرمود:

حدیث ۳ :

قالت : البیت بیتک والحره زوجتک فافعل ما تشاء

(علی جان ! خانه ، خانه دوست و من همسر تو می باشم . هر آنچه می خواهی انجام ده (۱۰))

۵- تحمل مشکلات اقتصادی :

م - مشکلات اقتصادی حدیث ۱۷۹ و ۱۸۰ و ۱۸۱-۶ تحمل مشکلات زندگی و خانوادگی :

م - مشکلات اقتصادی حدیث ۱۷۹ و ۱۸۰ و ۱۸۱ ش - شعرهای فاطمه (سلام الله عليها)

۷- معرفی همسر نمونه : ر- روابط اجتماعی ، حدیث ۸۴

آ: دوم : آداب غذا خوردن : ب - بهداشت حدیث ۲۹

آ: سوم : آرایش و زیبایی : ز- زن و آرایش حدیث ۹۶

آ: چهارم : آگاهی و شناخت

۱. آگاهی از زمان شهادت خود

۲. آگاهی از لحظه شهادت

۳. آگاهی از شهادت حسین (علیه السلام) در کربلا

۴. آگاهی از حوادث تلخ آینده

ع - علم و آگاهی

ع - عرفان فاطمه (سلام الله عليها)

الف : اول : احکام اسلامی

۱- کیفیت تطهیر کودک

امام حسن مجتبی (علیه السلام) از مادرش حضرت زهرا علیها السلام نسبت به تطهیر ادرار کودک نقل کرد که :

حدیث ۴ :

قالت : رایت ام سلمه تغسل بول الجاریه ما کانت ، و لا تغسل بول الغلام حتی یطعم ، تصب علیه الماء صبا (۱۱)

حضرت زهرا علیها السلام فرمود:

(ام سلمه را دیدم که ادرار دختر بچه را اینگونه می شست ((با آب کر یک بار و با آب قلیل ۳ بار)) اما ادرار پسر بچه ای را که هنوز

غذاخوار نشده و شیر مادر می خورد، نمی شست ، تنها بر روی ادرار پسر بچه مقداری آب می پاشید(۱۲))

۲- مصرف گوشت عید قربان

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله ، حضرت علی (علیه السلام) را به سفری دور اعزام فرمود، حضرت زهرا (علیه السلام) که بار

سفر و وسائل رفت و آمد را آماده می ساخت ، مقداری از گوشت قربانی را برای شوهرش ذخیره نمود

پرسیدند مگر رسول خدا صلی الله علیه و آله از مصرف گوشت قربانی نهی نفرمود؟ پاسخ داد:

حدیث ۵ :

انه قد رخص فیها (۱۳)

(مصرف گوشت عید قربان اجازه داده شد (۱۴))

الف : دوم : اخلاص در عبادت

عبادت پسندیده است ، اما اخلاص در عبادت پسندیده تر. باید با اخلاص و توجه لازم به عبادت خدا پرداخت که ره آورد فراوانی به همراه خواهد داشت .

حدیث ۶ :

قالت فاطمه علیها السلام : من اصعد الی الله خالص عبادته اهبط الله عزوجل الیه افضل مصلحته (۱۵)

حضرت فاطمه علیها السلام فرمود:

(کسی که عبادت های خالصانه خود را بسوی خدا فرستد، پروردگار بزرگ ، برترین مصلحت را بسویش فرو خواهد فرستاد)

الف : سوم : اخلاق و روابط انسانی

۱- خوشرویی

امام صادق (علیه السلام) روش برخورد صحیح اجتماعی با پرهیزکاران و فاسدان و دشمنان را از حضرت فاطمه علیها السلام اینگونه توضیح داد.

حدیث ۷ :

قالت : بشر فی وجه المومن یوجب لصاحبه الجنة و بشر فی وجه المعاند المعادی یقی صاحبه عذاب النار

(پاداش خوشرویی در برابر مؤمن بهشت است و خوشرویی با دشمن انسانهای ستیزه جو، انسان را از عذاب باز می دارد (۱۶))

۲- اخلاق زناشویی : آ- آئین همسراری

۳- اخلاق اقتصادی : م - مشکلات اقتصادی

۴- اخلاق سیاسی :

م - مبارزات سیاسی - و - ف - فدک

الف - امامت و رهبری

و - وصیتهای سیاسی

ج - جنگ و جهاد

د - دفاع

۵- اخلاق فردی

ح - حجاب و پوشش

ف - فضایل فاطمه (سلام الله عليها)

الف - اخلاص

ع - عرفان فاطمه (سلام الله عليها)

خ - خدشناسی

ز - زن و زندگی اجتماعی

د - دعاهاى فاطمه

ز - زن و کار

خ - از خودگذشتگی

ش - شادی و شهادت

ش - شعرهای فاطمه (سلام الله عليها)

ق - قیامت - و - ت - ترس

الف - ازدواج

م - مشکلات زندگی

الف - ویژگیهای امام علی (علیه السلام)

پ - پیامبر و فاطمه (سلام الله عليها)

۶- اخلاق اجتماعی

آ - آئین همسررداری

ز - زن و کار، زن و زندگی اجتماعی

د - دعاهاى حضرت زهرا (سلام الله عليها)

ز - زن و ساده پوشی

خ - از خودگذشتگی

ز - زن و آرایش

م - مبارزات سیاسی

د - دفاع حضرت زهرا (سلام الله عليها)

م - مشکلات زندگی

الف - ازدواج

پ - پیامبر و فاطمه (سلام الله عليها)

الف - امامت و رهبری

ح - حجاب و پوشش زن

خ - خطبه های حضرت زهرا (سلام الله عليها)

ش - شکوه های فاطمه (سلام الله عليها)

ش - شعرهای فاطمه (سلام الله عليها)

ع - ارزش علم

ت - تربیت کودک

و - وصیت های شخصی

و - وصیت های سیاسی

الف : چهارم : ازدواج از دیدگاه فاطمه علیها السلام

۱- مشورت با دختر

یکی از آداب پسندیده در ازدواج اسلامی ، مشورت و تبادل افکار پدر با دختر است که آگاهانه همسر ایده آل خود را برگزیند.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله این اصل تربیتی ، روانی را بدقت رعایت می کرد و به امت اسلامی سفارش می فرمود، تا از ظلم و ستم دوران جاهلیت دوری گزینند، و پدران و مادران بدون مشورت و رضایت دختران در امر ازدواج اقدامی نکنند. چنانکه پیامبر نسبت به ازدواج دخترش با او مشورت کرد و فرمود:

دخترم فاطمه ! پسر عمویت علی (علیه السلام) از تو خواستگاری نموده است . پاسخ تو چیست ؟

فاطمه (علیه السلام) به پدر احترام کرد و فرمود نظر شما چه می باشد؟

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

اذن الله فیه من السماء

خدا از آسمان اجازت فرمود.

فاطمه (علیها السلام) گفت : (در حالی که تبسم بر لب داشت):

حدیث ۸ :

رضیت بما رضی الله لی و رسوله (۱۷)

(خشنودم به آنچه که خدا و پیامبر او برای من رضایت دادند(۱۸))

و در روایتی دیگر آمده است که فرمود:

رضیت بالله ربا و بک یا ابتاه نبیا و باین عمی بعلا و ولیا

(خشنودم که خدا پروردگار من است و تو ای پیامبر من و پسر عمویم (علی علیه السلام) شوهر و امام من است (۱۹))

۲- احترام متقابل دختر به نظر پدر

یکی دیگر از آداب پسندیده و مسأله قابل توجه در ازدواج، احترام متقابل فرزندان به افکار و آراء پدر و مادر است.

دختران و پسران باید بدانند که مریبان دلسوزشان آرزوی سعادت و تکامل و بهروزی آنها را دارند و در امر ازدواج نباید نظریات پدر و مادر را نادیده انگارند.

آنگاه که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله برای دخترش ارزش و اعتبار قائل شد و در ازدواج با علی (علیه السلام) با او به مشورت نشست، حضرت زهرا (علیه السلام) نیز به پدر احترام کرد و رای و نظریه پدر را محترم شمرد و فرمود:

حدیث ۹:

قالت فاطمه علیها السلام: یا رسول الله انت اولی بما تری (۲۰)

(ای رسول خدا! تو از من سزاوارتری (که اظهار نظر کنی (۲۱)))

۳- پرهیز از ارزشهای دروغین در ازدواج

در امر مقدس ازدواج که پایه تربیت انسانهای کامل است، نباید به ارزشهای دروغین و آداب و رسوم ناروا و ناپسند توجه نمود

بلکه سلامت جسم و جان و دین دختر و پسر را باید اساس پذیرش قرار داد.

بزرگان قبائل و سرمایه دارانی با باورهای زشت مادی و جاهلی، از دختر پیامبر صلی الله علیه و آله خواستگاری نمودند، ولی جواب منفی شنیدند.

پیامبر و فاطمه (علیها السلام) در شرایطی به ازدواج امام علی (علیه السلام) پاسخ دادند که نه سرمایه ای داشت و نه باغ و زمین و اموالی فراهم آورده بود

در این ازدواج مقدس، توجه فاطمه علیها السلام به ارزشهای معنوی و سلامت و عصمت همسر آینده اش بود.

وقتی صبح عروسی پیامبر صلی الله علیه و آله پرسید:

کیف رایت زوجک؟

(دخترم! شوهرت را چگونه دیدی؟)

پاسخ داد:

حدیث ۱۰:

قالت: یا ابا خیر زوج (۲۲)

(ای پدر! بهترین شوهر دیدم (۲۳))

۴- شکوه از طرفداران ارزشهای جاهلی در ازدواج :

بسیاری با ارزشهای مادی و جاهلی به ازدواج و شوهر آینده می نگرند، و به سرزنش این و آن می پردازند. ارزشهای انسانی و اسلامی همسران خودساخته را چیزی نمی شمارند، و با کنایه و اشاره و به سرزنش روی می آورند.

حضرت زهرا علیها السلام از این گرایش جاهلی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله شکایت می کند:

حدیث ۱۱ :

قالت فاطمه علیها السلام : یا رسول الله صلی الله علیه و آله !

دخل علی نساء من قریش و قلن لی زوجک رسول الله صلی الله علیه و آله من فقیر لا مال له (۲۴)

(ای رسول خدا! زنانی از قریش به منزل من وارد شدند و سرزنش آغاز کردند و گفتند: پیامبر، تو را همسر کسی قرار داد که فقیر است و

سرمایه ای ندارد. (۲۵))

۵- حالات معنوی فاطمه علیها السلام در شب ازدواج :

شب ازدواج و آغاز لحظه های یک زندگی نوین برای هر زن و مردی شیرین و خاطره انگیز است

بسیاری این لحظه های شیرین را به انواع گناه می آلاینند

و فکر می کنند، هر گونه زشتی و پلیدی می تواند مجاز باشد.

باید دید که کاملترین الگوی بانوان جهان ، حضرت فاطمه علیها السلام در شب عروسی چه حالاتی دارد؟ و زندگی مشترک با همسرش

را چگونه شروع می نماید؟

در شب ازدواج امام علی (علیه السلام)، فاطمه زهرا را نگران و گریان دید. پرسید: چرا ناراحتی ؟

پاسخ داد:

حدیث ۱۲ :

قالت : تفکرت فی حالی و امری عند ذهاب عمری و نزولی فی قبری فشبته دخولی فی فراشی بمنزلی کدخولی الی لحدی و قبری

فانشدک الله ان قمت الی الصلاة فنعبد الله تعالی هذه الليلة (۲۶)

(پیرامون حال و رفتار خویش فکر کردم. به یاد پایان عمر خویش و قبر افتادم که امروز از خانه پدر به خانه شما منتقل شدم و روزی دیگر از اینجا به طرف قبر و قیامت خواهم رفت پس تو را به خدا سوگند می دهم که : بیا تا به نماز بایستیم تا با هم در این شب خدا را عبادت کنیم)

الف : پنجم - افشاگریهای حضرت زهرا (علیه السلام)

(برای اطلاع دقیق به خطبه ها و مبارزات سیاسی مراجعه فرمائید.)

الف : ششم - امامت و رهبری

۱- ارزش اهل بیت (علیهم السلام) و امامان (علیهم السلام):

حضرت زهرا علیها السلام در رابطه با ارزشهای معنوی اهل بیت (علیهم السلام) فرمود:

حدیث ۱۳ :

قالت : و نحن وسیلته فی خلقه و نحن خاصته و محل قدسه و نحن حجته فی غیبه و نحن ورثه انبیائه (۲۷)

(ما اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسیله ارتباط خدا با مخلوقاتیم ، ما برگزیدگان خداییم و جایگاه پاکها، ما دلیلهای روشن خداییم و وارث پیامبران الهی (۲۸))

۲- ره آورد امامت (فلسفه امامت):

حضرت زهرا (علیه السلام) با اشاره به فلسفه امامت فرمود:

حدیث ۱۴ :

قالت : فجعل الله ... اطاعتنا نظاما للملة و امامتنا امانا للفرقة

(خدا اطاعت و پیروی از ما (اهل بیت علیهم السلام) را سبب برقراری نظم اجتماعی در امت اسلامی و امامت و رهبری ما را عامل وحدت و در امان ماندن از تفرقه ها قرار داده است (۲۹))

و: حدیث ۳ نقش تربیتی

۳- نقش تربیتی پیامبر و امام (علیه السلام):

حضرت زهرا عليها السلام با توجه به ضرورت الگوهای کامل تربیتی در جامعه انسانها، به نقش تربیتی پیامبر و امام علی (علیه السلام) اشاره کرد و فرمود:

حدیث ۱۵ :

قالت فاطمه عليها السلام : ابوا هذه الامه محمد و علی علیهم السلام یقیمان اودهم و ینقذانهم من العذاب الدائم ان اطاعو هما و یبیحانهم النعیم الدائم ان وافقو هما

(محمد و علی علیهما السلام دو پدر امت اسلام می باشند، کجی ها را راست و انحرافات را اصلاح می نمایند، اگر مردم ایشان را اطاعت کنند، این دو آنها را از عذاب جاویدان نجات می دهند. و اگر مردم با ایشان موافق و همراه باشند، این دو، نعمتهای پایدار خداوندی را ارزایشان دارند(۳۰))

۴- معرفی امامان ۱۲ گانه :

-ص . صحیفه حضرت زهرا عليها السلام ۱۲۶ و ۱۲۷ و ۱۲۸

-اثبات امامت ، حدیث ۱۶

-ش - شهادت ، حدیث ۱۲۲.

۵- معرفی حضرت قائم آل محمد صلی الله علیه و آله .

- اثبات امامت ، حدیث ۱۶

- ص - صحیفه حضرت زهرا حدیث ۱۲۶ و ۱۲۷ و ۱۲۸

۶- ضرورت گرایش مردم به امام :

- اثبات امامت ، حدیث ۱۶

الف : هفتم - اثبات امامت امام علی (علیه السلام) ((هدایت تشریحی))

۱- یادآوری روایات رسول خدا صلی الله علیه و آله :

محمود بن لبید می گوید:

پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله ، فاطمه (علیها السلام) را در کنار قبر حضرت حمزه در احد، در حال عزاداری و گریه مشاهده کردم ، فرصت را غنیمت شمرده سوأل کردم :

آیا برای امامت علی (علیه السلام) از سخنان رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله ، می توان دلیلی آورد؟

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۱۶ :

قالت فاطمه : واعجبا انسیتم یوم غدیر خم ؟

سمعت رسول الله یقول : علی خیر من اخلفه فیکم ، و هو الامام والخلیفة بعدی ، و سبطای و تسعه من صلب الحسین (علیه السلام) ائمه ابرار لئن اتبعتموهم و جدتموهم هادین مهتدین و لئن خالفتموهم لیکون الاختلاف فیکم الی یوم القیامه ؟

قلت : یا سیدتی فما باله قعد عن حقه ؟

قالت : یا ابا عمر لقد قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

مثل الامام مثل الکعبه اذ توّتی و لا تاءتی

اما و الله لو ترکوا الحق عل اهلہ و اتبعوا عتره نبیه لما اختلف فی الله اثنان ، و لورثها سلف عن سلف و خلف بعد خلف حتی یقوم قائمنا التاسع من ولد الحسین و لكن قدموا من اخره الله و اخروا من قدمه الله : حتی اذا الحدوا المبعوث و او دعوه الجذث المجدوث اختاروا بشهوتهم و عملوا بآرائهم تبا لهم اولم یسمعوا الله یقول :

((و ربک یخلق ما یشاء و یختار ما کان لهم الخیره ؟))

بل سمعوا و لکنهم کما قال الله سبحانه :

((فانها لا تعمی الابصار و لکن تعمی القلوب التي فی الصدور))

هیئات بسطوا فی الدنیا آمالهم و نسوا آجالهم فتعسا لهم و اضل اعمالهم اعوذ بک یا رب من الحور بعد الکور(۳۱)

(شگفتا! آیا روز غدیر خم را فراموش کرده اید؟)

شنیدم که پیامبر گرامی اسلام فرمود: علی بهترین کسی است که او را جانشین خود در میان شما قرار می دهم . علی (علیه السلام) امام و خلیفه بعد از من است و دو فرزندم ، (حسن و حسین علیهما السلام) و نه نفر از فرزندان حسین (علیه السلام) پیشوایان و امامانی پاک و نیک اند.

اگر از آنها اطاعت کنید شما را هدایت خواهند نمود و اگر مخالفت ورزید، تا روز قیامت بلای تفرقه و اختلاف در میان شما حاکم خواهد شد.

پرسیدم ، بانوی من ! پس چرا امام علی (علیه السلام) سکوت کرد و حق خود را نگرفت ؟

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

(رسول خدا فرمود: مثل امام ، مانند کعبه است ، مردم باید در اطراف آن طواف کنند، نه آن که کعبه دور مردم طواف نماید)

(سپس ادامه داد که):

(آگاه باش . قسم به خدا، اگر حق را به اهلش واگذار می کردند و از عترت رسول خدا اطاعت می نمودند دو نفر هم (درباره حکم خداوند) با یکدیگر اختلاف نمی کردند و امامت همان گونه که رسول خدا معرفی فرمود از علی (علیه السلام) تا حضرت قائم (علیه السلام) (فرزند نهم امام حسین (علیه السلام))، از جانشینی به جانشینی دیگر به ارث می رسید.

اما (افسوس) کسی را مقدم داشتند که خدا او را کنار زده بود و کسی را کنار زدند که خدا او را مقدم داشت ره آورد بعثت را انکار کردند و به بدعتها روی آوردند. آنها هواپرستی و شهوت را برگزیدند و بر اساس رای و نظر شخصی عمل کردند. هلاکت و نابودی بر آنان باد.

آیا نشنیدند کلام خدا را که فرمود:

((پروردگار تو خلق می کند آنچه را که می خواهد و اختیار امامت بدست اوست (۳۲)))

آری شنیدند اما همان گونه که قرآن فرمود:

((دیده بصیرت آنها کور و چشم دل آنها بی نور است (۳۳)))

افسوس ، که سران سقیفه ، آرزوها و هوسهای خود را تحقق بخشیدند و از مرگ و قیامت غافل ماندند، خدا نابودشان گرداند و آنان را در کارهایشان گمراه کند ای پروردگار! من به تو پناه می برم از کمی یاران پس از پیروزی و فراوانی آنان: (۳۴))

۲- حماسه غدیر و حدیث منزلت :

الف - یادآوری حدیث منزلت :

حضرت زهرا علیها السلام هر جا که لازم بود با یادآوری حدیث غدیر، مغزهای خفته و انسانهای فریب خورده را هدایت و بیدار می فرمود، و بارها تذکر می داد که :

حدیث ۱۷ :

قالت : انسیتم قول رسول الله صلی الله علیه و آله یوم غدیر خم

من کنت مولاه فعلی مولاه ؟

و قوله صلی الله علیه و آله انت منی بمنزله هارون موسی (۳۵)

(آیا فراموش کردید، سخنان رسول خدا را در روز غدیر خم (که فرمود: هر که من مولا و رهبر او می باشم ، علی (علیه السلام) نیز مولای اوست ، و آیا فراموش کردید که به علی (علیه السلام) فرمود یا علی (علیه السلام) موقعیت تو نسبت به من همانند هارون به موسای پیغمبر (علیه السلام) است (۳۶))

ب - پاسخ بهانه جوها:

حضرت زهرا علیها السلام در پاسخ بی تفاوت های بهانه جو که می گفتند:

اگر علی (علیه السلام) زودتر شروع می کرد و برای مردم صحبت می نمود، منحرف نمی شدند، فرمود:

حدیث ۱۸ :

قالت : فما جعل الله لا حد بعد غدیر خم من حجة و لا عذر (۳۷)

(پس از غدیر خم ، خداوند برای هیچکس عذر و بهانه ای باقی نگذاشته است (۳۸))

ج - عذرتراشی ممنوع :

و آنگاه که مهاجرین و انصار در عذرخواهی پافشاری کردند، فرمود:

حدیث ۱۹ :

قالت : الیکم عنی فلا عذر بعد تعذیرکم و لا امر بعد تقصیرکم هل ترک ابی یوم غدیر خم لاحد عذرا؟! (۳۹)

(دور شوید و مرا به حال خود واگذارید. پس از کوتاهی و سهل انگاری ، جایی برای عذرخواهی نمانده است ، آیا پدرم پیامبر صلی الله علیه و آله پس از حادثه غدیر خم جایی برای عذر تراشی و بی تفاوتی باقی گذاشته است؟! (۴۰))

الف : هشتم : ویژگی های امام علی (علیه السلام)

((امام علی (علیه السلام) از دیدگاه حضرت زهرا علیها السلام))

۱- ارزشهای امام علی (علیه السلام)

برای شناساندن انسانی خدا گونه در زمین ، قلمها و زبانها عاجزند باید از سخنان حضرت زهرا علیها السلام برای شناسائی علی (علیه السلام) یاری طلبید.

حضرت فاطمه علیها السلام در برابر یکی از افراد نادان مدینه که خفاش صفت ، برابر آفتاب وجود امام ، زبان به سرزنش گشوده بود، فرمود:

حدیث ۲۰ :

قالت : و هو الامام الرباني و الهيكل النوراني ، قطب الاقطاب و سلاله الاطياب الناطق بالصواب ، نقطه دائره الامامة و ابو بنيه الحسن و الحسين الذين هما ريحانتي رسول الله سيدي شباب اهل الجنة (۴۱)

(علی امامی ربانی و الهی ، و هیکل نورانی و مرکز توجه همه عارفان و خداپرستان و فرزندی از خاندان پاکان ، گوینده بحق و روا، جایگاه اصلی و محور امامت ، و پدر حسن و حسین دو دسته گل پیامبر صلی الله علیه و آله و دو بزرگ و سرور جوانان اهل بهشت است)

و به حدیث ۴۹ ((جهاد و دفاع از ولایت)) مراجعه شود

۲- بهترین شوهر: حدیث ۱۰

۳- سوابق مبارزاتی علی (علیه السلام)

در آن روزها که امام علی (علیه السلام) را دست کفر و شرک و نفاق به انزوا کشاند، حضرت زهرا علیها السلام در میان مهاجر و انصار، سوابق مبارزاتی امیرالمؤمنین (علیه السلام) را یک یک برشمرد، تا حجت الهی را تمام کند

حدیث ۲۱ :

قالت : كلما او قدوانا نارا للحرب اطفأها الله ، او نجم قرن الشيطان ، او فغرت فاغره من المشركين اخاه في لهواتها، فلا ينكفي ء حتى يطأ صماخها باخمصه ، و يخمد لهبها بسيفه

مكدودا في ذات الله ، مجتهدا في امر الله ، قريبا من رسول الله ، سيدا في اولياء الله ، مشمرا ناصحا مجدا كادحا، لا تاءخذه في الله لومة

لائم و انتم في رفاهيه من العيش :

حضرت زهرا علیها السلام فرمود:

(پس از بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله هر گاه مشرکین آتش جنگ بر افروختند، خدا آن را خاموش کرد، و هر گاه شیطان سر برداشت ، یا مشرکی ندا می داد تا یورش بیاورد، رسول خدا(صلی الله علیه و آله) علی (علیه السلام) را در کام سختی ها و شعله ها می انداخت

و علی (علیه السلام) بر جای ننشست تا بر سر و مغز مخالفان کوبید، و با شمشیر مشکلات و تهاجمات را از سر راه اسلام برداشت ، علی (علیه السلام) برای خدا این رنجه را تحمل نمود، و در تحقق فرمانهای الهی تلاش کرد، یار نزدیک پیامبر صلی الله علیه و آله ، و بزرگ و سرور دوستان خدا بود. همواره دامن همت به کمر زده ، نصیحت گر، تلاشگر، و کوشا بود، و در راه خدا از سرزنش سرزنش کننده ای بیم بخود راه نداد، در آن روزهایی که شما مردم در رفاه و آسایش آرمیده بودید(۴۲))

۴- ایثارگری و بخشش امام علی (علیه السلام):

فاطمه زهرا (علیها السلام) خدمت پیامبر (صلی الله علیه وآله) رسید و از ایثارگری های علی (علیه السلام) خبر داد و فرمود:

حدیث ۲۲ :

قالت : یا رسول الله ما یدع علی شیئا من رزقه الا وزعه بین المساکین

(ای رسول خدا! علی (علیه السلام) از طعام و غذا چیزی در خانه باقی نمی گذارد، هر چه به دست می آورد، بین فقرا و تهیدستان تقسیم می کند) (۴۳)

۵- نقش تربیتی امام علی (علیه السلام)

امامت حدیث ۱۵ ((نقش تربیتی))

۶- علل غصب خلافت امام (علیه السلام)

ش ((شکوه از خیانت))، حدیث ۱۱۷

الف ((اثبات امامت))، حدیث ۱۶

خ ((خطبه ها)) خطبه اول

از حضرت زهرا (علیه السلام) در حالی که در احد بر مزار حضرت (علیه السلام) عزاداری میکرد، پرسیدند:

چرا مردم بر ضد شما و علی (علیه السلام) هجوم آوردند و حق مسلم او را غصب کردند؟

حضرت زهرا (علیه السلام) پاسخ داد:

حدیث ۲۳ :

قالت : لکنها احقاد بدریة و ترات احدیة کانت علیها قلوب النفاق مکتومه لا مکان الوشاة فلما استهدف الامر ارسلت علینا شایب الآثار

(اینهمه کینه توزیها از جنگ بدر و انتقام جویی ها از جنگ احد است که در دلهای منافقان پنهان بود اما روزی که حکومت را غصب

کردند تمام آن کینه ها و حسادتها را بر ما فرو ریختند) (۴۴)

۷- علی (علیه السلام) و جاذبه های عاشقانه در عبادت :

ابودرداء می گوید: علی (علیه السلام) را در حالت سجده بگونه ای مشاهده کردم که هیچ صدایی نمی شنود و حرکتی ندارد، فریاد زدم :

سوگند بخدا علی (علیه السلام) مرده است . شتابان به فاطمه (علیه السلام) خبر دادم .

حضرت زهرا (عليها السلام) فرمود:

حدیث ۲۴ :

قالت : هي والله الغشيه التي تاءخذه من خشية الله (۴۵)

(بخدا قسم ، این حالت معنوی علی (علیه السلام) است که از ترس در برابر عظمت پروردگار بر او عارض شده و در عبادت مدهوش می گردد(۴۶))

۸- فاطمه و ارزشهای امام علی (علیه السلام):

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله)، در یکی از جلسات دوستانه ، به ارزشهای علی (علیه السلام) اشاره فرمود و شدت محبت و علاقه قلبی خود را برای دخترش اظهار نمود.

فاطمه (علیها السلام) در حالی که به عظمت و ارزشهای امام اعتراف می کرد، فرمود:

حدیث ۲۵ :

قالت : والذی اصطفاک و اجتباک و هداک و هداک الامه لا زلت مقرة له ما عشت

(سوگند به خدایی که تو را به رسالت انتخاب کرد و برای هدایت انسانها برگزید و تو را هدایت کرد و امت اسلامی را به وسیله تو هدایت نمود، تا زنده ام همواره به ارزشهای امام علی (علیه السلام) معترف خواهم بود(۴۷))

۹- عامل رستگاری :

حضرت زهرا علیها السلام سعادت و رستگاری انسان را در محبت و دوستی با علی (علیه السلام) می شناساند که فرمود:

حدیث ۲۶ :

قالت : ان السعید، کل السعید، حق السعید من احب علیا فی حیاته و بعد موته (۴۸)

(همانا سعادت مند بمعنای کامل و حقیقی ، کسی است که (امام) علی (علیه السلام) را در درون زندگی و پس از مرگش دوست داشته باشد(۴۹))

۱۰- گریه بر مظلومیت امام علی (علیه السلام)

فاطمه زهرا علیها السلام در لحظه های غمبار احتضار خویش بشدت گریست امام علی (علیه السلام) پرسید: چرا گریه می کنی ؟ پاسخ

داد

حدیث ۲۷ :

قالت : ابکی لما تلقی بعدی

(بخاطر آن چه که پس از من به تو خواهد رسید، می گریم (۵۰))

امام علی (علیه السلام) فرمود:

لا تبکی فوالله ذلک لصغیر عندی فی ذات الله تعالی :

گریه مکن سوگند بخدا این گونه سختی ها در راه خدا برای من ناچیز است

۱۱- دفاع از امام علی (علیه السلام)

خ - خطبه ها

م - مبارزات سیاسی

د- دفاع

و - وصیتهای سیاسی

الف - اثبات امامت علی (علیه السلام)

۱۲- نگرانی از انبوه مشکلات علی (علیه السلام)

روزی در یکی از جلسات خانوادگی ، رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله دخترش فاطمه (علیه السلام) را با انبوه مصائب و مشکلاتی که پس از وی بر امیرالمؤمنین (علیه السلام) باریدن خواهد گرفت آشنا فرمود.

(ان زوجک یلاقى بعدی کذا و کذا)

حضرت زهرا (علیه السلام) غم آلود و نگران پرسید:

حدیث ۲۸ :

قالت : یا رسول الله الا تدعو الله ان ینصرف ذلک عنه؟! (۵۱)

(ای رسول خدا! آیا از خداوند نمی خواهی که این مشکلات از علی (علیه السلام) کناره گیرند؟)

فرمود: چرا اما چاره ای جز آن نیست ، زیرا انسانها آزادند و از نعمت اختیار و آزادی سوءاستفاده می کنند.(۵۲)

الف : نهم - انفاق و سخاوت فاطمه (عليه السلام)

ج - جنگ و جهاد، حدیث ۴۸

پ - تلاش برای جلب رضایت پدر حدیث ۳۲

خ - از خود گذشتگی و ایثار، حدیث ۶۱ و ۶۲

ش - شعر در سخاوت و بخشش، حدیث ۱۰۳ و ۱۰۴

الف : دهم - ایثارگری

د - دفاع از امام، حدیث ۷۴ و ۷۵

خ - از خود گذشتگی و ایثار، حدیث ۶۱ و ۶۲

م - مشکلات زندگی، حدیث ۱۸۴ تا ۱۹۱

آ - آیین همسراری، حدیث ۱

الف : یازدهم - ایمان فاطمه (عليها السلام)

ع - عبادت

د - دعاهاى فاطمه عليها السلام، حدیث ۷۶ تا ۸۲.

ع - عرفان فاطمه عليها السلام

خ - خداشناسی

ب : بهداشتی

۱- بهداشت دست

حضرت فاطمه (علیها السلام) نسبت به پاکیزگی دست فرمود:

حدیث ۲۹ :

الا لا یلومن امرء الا نفسه بیبت و فی یده ریح عمر(۵۳)

(بهوش باش! کسی که پس از خوردن غذا با دستی آلوده و چرب بخوابد، هیچکس جز خودش را سرزنش ننماید(۵۴))

۲- آداب غذا خوردن

حضرت زهرا (علیها السلام) درباره آداب غذا خوردن و بهداشت عمومی فرمود:

حدیث ۳۰ :

قالت : فی المائده اثنتا عشرة خصله یجب علی کل مسلم ان یعرفها اربع فیها فرض و اربع فیها سنه و اربع فیها تادیب

فاما الفرض فالمعرفه والرضا، والتسمیه ، والشکر

فاما السنه فالوضوء قبل الطعام ، الجلوس علی الجانب الایسر، والاکل بثلاث اصابع

فاما التادیب . فالاکل بما یلیک و تصغیر اللقمه و المضغ الشدید و قله النظر فی وجوه الناس

در سر سفره غذا، ۱۲ کار نیک وجود دارد که سزاوار است ، هر مسلمانی آنها را بشناسد.

۴ مورد واجب و ۴ مورد مستحب و ۴ مورد نشانه ادب و بزرگواری است .

و اما چهار عمل واجب :

۱- شناخت و معرفت پروردگار (بدانیم که نعمت ها از اوست)

۲- راضی به نعمت های خدا بودن

۳- گفتن ((بسم الله الرحمن الرحیم)) در آغاز غذا

۴- سپاسگزاری خدا در پایان (و گفتن الحمد لله رب العالمین)

و چهار عمل مستحب عبارتند از:

۱- وضو گرفتن قبل از غذا

۲- نشستن بجانب چپ

۳- در حال نشسته غذا خوردن

۴- غذا خوردن با سه انگشت

و چهار عملی که نشانه ادب و بزرگواری است مانند:

۱- از غذای پیش روی برداشتن

۲- لقمه ها را کوچک برداشتن

۳- غذا را بخوبی جویدن

۴- کمتر در صورت دیگران ، نگاه کردن (۵۵)

۳- بهداشت غذا:

ارزش غذایی خرما

حضرت زهرا علیها السلام نسبت به ارزش غذائی خرما فرمود:

حدیث ۳۱ :

قالت فاطمه علیها السلام : نعم تحفة المؤمن من التمر (۵۶)

(برای مؤمن ، خرما هدیه خوبی است)

پ : اول : پوشش زن ح - حجاب زن

پ : دوم : پیامبر و فاطمه علیها السلام

۱- نقش تربیتی پیامبر صلی الله علیه و آله در جامعه

الف . اثبات امامت حدیث ۴

۲- تلاش برای جلب رضایت پیامبر صلی الله علیه و آله

شیخ صدوق نقل می کند:

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله هرگاه به مسافرت می رفت ، با فاطمه (علیه السلام) خداحافظی می کرد و وقتی از سفر برمی گشت ، ابتدا به دیدن فاطمه (علیه السلام) می شتافت .

در یکی از مسافرتها پیامبر صلی الله علیه و آله حضرت زهرا علیها السلام دو دستبند نقره و یک جفت گوشواره برای خویش و یک پرده برای درب منزل خرید ، پیامبر صلی الله علیه و آله از مسافرت بازگشت و بدیدار دخترش شتافت .

پس از مشاهده پرده خانه و زیور آلات ساده فاطمه علیها السلام ، توقف کوتاهی کرد و به مسجد رفت .

حضرت زهرا (علیه السلام) با خود اندیشید که پدر ناراحت است ، و فوری دستبند و گوشواره و پرده را در آورد و خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله فرستاد و پیام داد:

حدیث ۳۲ :

قالت : تقرا علیک ابنتک السلام و تقول اجعل هذا فی سبیل الله (۵۷)

(دخترت برای تو سلام می فرستد و می گوید که این زیورآلات اندک را نیز در راه خدا انفاق کن)

پیامبر گرامی اسلام پس از مشاهده بخشش و ایثار فاطمه (علیه السلام) سه بار فرمود:

فداها ابوها

(پدرش فدای او باد(۵۸))

۳- همدردی با پدر

در روزهای واپسین زندگانی، پیامبر صلی الله علیه و آله به منبر رفت و فرمود:

هر کس از من طلبی دارد، درخواست نماید.

و آنگاه بلال در کوچه مدینه فریاد زد که:

هذا محمد يعطى القصاص من نفسه قبل يوم القيامة

مردم اینک این محمد بن عبدالله است که می خواهد قبل از روز قیامت قصاص شود هر کس حقی را او طلب بخواهد

مردی بلند شد و گفت: ای رسول خدا! شما در جنگ بدر که صف سربازان را تنظیم می کردید، با شلاق خودتان بر شکم لخت من زدید.

پیامبر فرمود بیا قصاص کن، مرد گفت: همان شلاق را بیاورید.

پیامبر صلی الله علیه و آله به بلال اشاره فرمود که از خانه فاطمه علیها السلام همان شلاق روزهای جنگ را بیاورد.

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام پرسید:

حدیث ۳۳:

یا بلال ما یصنع والدی بالقضیب و لیس هذا یوم القضیب؟

(لما اخیر بلال ما وقع قالت)

واغماه لغمک یا ابتاه

من للفقراء والمساکین وابن السبیل یا حبیب القلوب یا بلال فقل للحسن و الحسین یقومان الی هذا الرجال فیقتص منهما و لا یدعانه یقتص

من رسول الله صلی الله علیه و آله (۵۹)

(ای بلال! پدرم با شلاق (روزهای جنگ) چه می خواهد بکند؟ الان که روز جنگ نیست؟)

وقتی بلال آنچه را که در مسجد گذشت خبر داد. فاطمه زهرا علیها السلام ناله زد و گفت:

(وای از این اندوه برای اندوه تو ای پدر، غیر از تو چه کسی سرپرست فقرا و تهیدستان و در راه ماندگان است؟)

ای دوست خدا و دوست همه دلها! ای بلال به فرزندانم حسن و حسین بگو نزد آن مرد رفته تا از آنان قصاص کند و نگذارند پیامبر را

بیازارد (۶۰))

۴- عواطف پدرانه پیامبر صلی الله علیه و آله

حضرت زهرا علیها السلام درباره عواطف گرم پدرانه رسول خدا صلی الله علیه و آله مطلبی را نقل فرمود که قابل توجه و ارزیابی است :

حدیث ۳۴ :

قالت : لما نزلت ((لا تجعلوا دعاه الرسول بینکم کدعاء بعضکم بعضا)) (۶۱)

هبت رسول الله (صلى الله عليه وآله) ان اقول له ((يا ابة)) فكننت اقول ((يا رسول الله)) فاعرض عني مرة او اثنين او ثلاثا ثم اقبل على فقال: (۶۲)

يا فاطمه انها لم تنزل فيك و لا في اهلك و لا في نسلک انت منى و انا منك انما نزلت فى اهل الجفاء و الغلظه من قريش اصحاب البذخ و الكبير؛ قولى ((يا ابه)) فانها احبى للقلب و ارضى للرب (۶۳)

وقتی این آیه نازل شد:

((رسول خدا را آنگونه که همدیگر را صدا می زنید، نخوانید))

ترسیدم که رسول خدا را با لفظ ((ای پدر)) بخوانم .

من (هم مانند دیگران پدر را) با نام ((یا رسول الله)) صدا زدم .

بدین خاطر پیامبر، یک بار یا سه بار از من روی گردانید (و پاسخ نگفت). سپس رو به من کرد و فرمود:

ای فاطمه (علیه السلام)! این آیه درباره تو و خانواده تو و نسل تو نازل نشده است . تو از من هستی و من از تو هستم .

همانا این آیه برای (ادب کردن) جفاکاران درشت خوی قریش ، انسانهای خودخواه و متکبر، نازل شده است .

مرا با جمله ((ای پدر!)) خطاب کن که مایه حیات قلب من است و خداوند را خشنود می کند(۶۴)

۵- ناله و فریاد در هنگامه رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله

در لحظه های غمبار رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله ، حضرت فاطمه علیها السلام ، امام علی (علیه السلام) امام حسن و امام حسین (علیه السلام) در اطراف بستر رسول خدا صلی الله علیه و آله حلقه زده و با چشمانی اشکبار، نظاره گر غروب خورشید رسالت بودند.

آن بزرگ پیامبر، خواست سخنی بفرماید، اما نتوانست و در حالی که می گریست بی حال در بستر افتاد.

فاطمه علیها السلام با مشاهده این منظره به فریاد آمد و فرمود:

حدیث ۳۵ :

قالت : يا رسول الله ، قد قطعت قلبی و احرقت كبدي لبكائك يا سيد النبيين من الاولين و الاخرين

يا امين ربه و رسوله يا حبيبه و نبيه

من لولدى بعدك ؟ و لذل ينزل بى بعدك ؟

من لعلی اخیک و ناصرالدین ؟

من لوحی الله و امره ؟ (۶۵)

(ای رسول خدا! همانا قلب مرا از جا کندی ، و جگرم را سوزاندی ، آنگاه که گریه تو را مشاهده کردم ، ای بزرگ پیامبران از حضرت

آدم تا آخرین آنان ، ای امین پروردگار، ای فرستاده و محبوب خداوند ای پیامبر خدا!

پس از تو چه بر سر فرزندانم خواهد آمد؟

پس از تو چه مصیبتها و ذلت و خواریها که بر من باریدن خواهد گرفت ؟

پس از تو چه بر سر علی (علیه السلام) خواهد آمد؟

او که برادر توست و (تنها) یاور دین اسلام خواهد بود.

پس از تو چه بر سر وحی الهی و (دستورات خداوند خواهد آمد؟) (۶۶))

آنگاه خود را در آغوش پدر افکند، پدر را بوسید و با اشک فراوان ، گونه های پدر را شست .

رسول خدا صلی الله علیه و آله در این هنگام دست فاطمه علیها السلام را در دست علی (علیه السلام) گذاشت و فرمود:

علی جان ! فاطمه امانت الهی و امانت من در دست تو است ، از او محافظت فرما.

۶- غم و اندوه وفات پیامبر صلی الله علیه و آله

ش - اشعار حضرت زهرا علیها السلام

پس از وفات رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله ، فاطمه (علیها السلام) در اجتماع زنان مدینه با بیان غم آلودی فرمود:

حدیث ۳۶ :

قالت : انا لله و انا اليه راجعون ، انقطع عنا خبر السماء

(همه از خدائیم و بسوی او باز می گردیم ، (آه که با وفات پیامبر صلی الله علیه و آله) رشته وحی و اخبار آسمانی قطع گردید(۶۷))

۷- غم از دست دادن پیامبر صلی الله علیه و آله

الف - روایت معاذ

از معاذبن جبل نقل شده است که فاطمه علیها السلام پس از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله فراوان می گریست و می فرمود:

حدیث ۳۷ :

قالت : يا ابتاه الى جبريل نعاہ ، اءنقطعت عنا اخبار السماء يا لا ينزل الوحي اءلینا من عند الله اءدا(۶۸)

(آه ای پدر! پس از تو باید شکوه های دل را به حضرت جبرئیل گفت . آه که (با وفات تو) خبرهای آسمانی قطع شد و آه ای پدر! دیگر برای همیشه از طرف خدا وحی فرو فرستاده نمی شود(۶۹))

ب - روایت انس بن مالک

از انس بن مالک روایت شده که حضرت زهرا علیها السلام پس از وفات پیامبر صلی الله علیه و آله با غم و اندوه می گریست و می فرمود:

حدیث ۳۸ :

قالت يا ابتاه اجاب ربا دعاه

يا ابتاه من جنه الفردوس ماواه

يا ابتاه الى جبرئيل نعاہ

(آه ای پدری که دعوت پروردگار را لبیک گفتی !

آه ای پدری که فردوس برین جایگاه توست

پدر (پس از تو) با جبرئیل (باید) درد دل نماییم(۷۰))

و پس از مراسم تدفین پیامبر صلی الله علیه و آله خطاب به انس فرمود:

حدیث ۳۹ :

قالت : يا انس ! اطابت انفسکم ان تحثوا علی رسول الله صلی الله علیه و آله التراب؟(۷۱)

(ای انس ! آیا دلتان آمد که خاک بر روی رسول خدا بریزید؟(۷۲))

۸- سوگ پدر و تنهایی و مصیبت شوهر!!

حادثه عظیم و غمبار رحلت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله ، امت اسلامی را غرق در ماتم کرده بود و فاطمه علیها السلام هم در فراق پدر می سوخت ، و شاهد غربت و انزوای اسلام بود.

از یک سو قدرت طلبیها و زنده شدن دوباره ارزشهای جاهلی را مشاهده می کرد، و از سویی دیگر تهاجم و تجاوز به حریم حرمت ولایت را نظاره گر بود

کوهی از غمها و دردها، بر جان نورانش سنگینی می کرد. که درد آلود و سوزناک لب به فریاد گشود، و خطاب به پدر چنین فرمود:

حدیث ۴۰ :

قالت : یا ابتاه ما اعظم ظلمة مجالسک

فوالسفاه علیک الی ان اقدم عاجلا علیک

و ائکل ابوالحسن المؤمن ابو ولدیك الحسن و الحسین و اخوک و ولیک و حبیبک و من ربیته صغیرا و آخیته کبیرا و اجلی احبائک و اصحابک الیک ، من کان منهم سابقا و مهاجرا و ناصرا، و اولهم سابقا الی الاسلام ، و مهاجرة الیک

یا خیر الانام فها هو یساق فی الاسر کما یساق البعیر

والتکل شاملنا و البکاء قاتلنا و الاسی لازمنا

وامحمداه و الباه ، و احبیباه ، و ابالقاسماه ، و الحمداه ، و اقله ناصراه و اغوثاه ، و اطول کربتاه ، و احزنه ، و امصیبتاه :

(پدر جان ! دریغ و آه از فراق تو، ای پدر چه بسیار بزرگ است تاریکی و ظلمتی که در مجالس پس از تو مشاهده می گردد، و من دور مانده از جناب تو دریغ و افسوس می خورم که هر چه زودتر نزد تو آیم .

(در عزای تو) ابوالحسن امین سوگوار است ، پدر دو فرزندت حسن و حسین ، برادر و امام برگزیده و دوست بی مانند تو، همو که در کودکی او را بزرگ و تربیت کردی و سپس برادرت خواندی

او که از بزرگترین دوستان و محبوبترین اصحاب در پیشگاه تو بود

او که در پذیرش اسلام از همه پیشی گرفت و یاور دین گشت و هجرت کرد.

ای (پدر بزرگوار) ای بهترین انسانها! اکنون (بیا و بنگر که) او را اسیر گونه (به طرف بیعت تحمیلی) می کشند و می برند.

(پدر جان !) غم سوگواری (تو) ما را فرا گرفته (و در هم کوبیده) است و گریه های مداوم ، قصد جان ما را دارد، و بدی روزگار دامنگیرمان شده است .

فریاد ای محمد: فریاد ای دوست ، فریاد ای پدر، فریاد ای ابالقاسم ، فریاد ای احمد فریاد از کمی یاران و یاوران ، فریاد از ناله بسیار، فریاد از مشکلات فراوان ، فریاد از مصیبت و اندوه زیاد، فریاد از مصیبت جانکاه! (۷۳)

پس از آن سخنان دردآلود و غمبار، صیحه ای زد و بیهوش بر زمین افتاد.

۹- شکوه از دردها و خیانتها

پس از فراوانی غمها، و تهاجم قدرت طلبان بی پروا، و سختی تحمل دوری پیامبر صلی الله علیه و آله خطاب به پدر فرمود:

حدیث ۴۱ :

قالت : انقطعت بک الدنيا بانوارها، و زوت زهرتها، و کانت ببهجتک زاهره فقد اسود نهارها فصار یحکی حنادسها، رطبها و یابسها

یا ابتاه لا زلت آسفه علیک الی التلاق

یا ابتاه زال غمضی منذ حق الفراق

من للارامل و المساکین ؟ و من للامه الی یوم الدین ؟

یا ابتاه امسینا بعدک من المستضعفین

یا ابتاه اصبحت الناس عنامعرضین ، و لقد کنا بک معظمین فی الناس غیر مستضعفین

فای دمه لفراقک لا تنهمل ؟ وای حزن بعدک علیک لا یتصل ؟ وای جفن بعدک بانوم یکتحل ؟

و انت ربیع الدین و نورالنبین

فکیف للجبال لا تمور؟ و للبحار بعدک لا تغور؟ و الارض کیف لم تزلزل ؟

رمیت یا ابتاه بالخطب الجلیل ، و لم تکن الرزیه بالقلیل

و طرقت یا ابتاه بالمصاب العظیم ، و بالفادح المهول

بکتک یا ابتاه الاملاک ، و وقفت الافلاک

فمنبرک بعدک مستوحش ، و محرابک خال من مناجاتک ، و قبرک فرح بمواراتک والجنه مشتاقه و الی دعائک و صلاتک

(دنیا به دیدار تو با رونق و بها بود، و امروز در سوگواری تو انوار او بریده و گلهای او پژمرده است ، و خشک و تر آن حکایت از شبهای

تاریک می کند، ای پدر! همواره بر تو دریغ و افسوس می خورم تا روز ملاقات

ای پدر! از آن لحظه که جدایی پیش آمد، خواب از چشمم گریخت

ای پدر! کیست از این پس که بیوگان و مسکینان را رعایت نماید، و امت را تا قیامت هدایت فرماید

ای پدر! ما در حضور تو عظیم و عزیز بودیم ، و بعد از تو ذلیل و زبون آمدیم ، کدام سرشک است که در فراق تو روان نمی شود، و کدام حزن و اندوه است که بعد از تو پیوسته نمی گردد، و کدام چشم است که پس از تو سرمه خواب می کشد؟ تو بهار دین یزدان بودی ، و نور پیغمبران ، چه افتاد کوهسارها را که نمی ریزد، و چه پیش آمد دریاها را که فرو نمی خشکد، چگونه است که زلزله ها زمین را فرو نمی برد.

ای پدر! در بلا و رنجی عظیم و مصیبتی شگرف افتادم ، و در زیر بار گران و هولناک ماندم

ای پدر! فرشتگان بر تو گریستند، و افلاک در ایستادند. منبر تو بعد از تو (با دیگری) انس نگرفت و بدون استفاده گشت و محراب بی مناجات تو معطل ماند، و قبر تو بیوشیده داشتن تو خوشحال گشت (۷۴) و بهشت مشتاق نماز و دعای تو شد.

۱۰- ناله از تنهایی و غربت

ورقه بن عبدالله ازدی از حضرت فضا نقل می کند که :

حضرت زهرا علیها السلام پس از دفن پیامبر صلی الله علیه و آله با بی تابی از منزل بیرون آمد و در حالی که از گریه و درد حال رفتن نداشت . خود را به قبر پدر رساند و آنگاه که جایگاه اذان و محراب را مشاهده فرمود، فریادی برآورد و بیهوش نقش زمین شد.

زنان مدینه که وضع را چنان دیدند، به سوی او دویدند و آب بر سر و صورت آن حضرت پاشیدند، تا به هوش آمد. سپس در حالی که به قبر پدر خیره شده بود فرمود:

حدیث ۴۲ :

قالتن رفعت قوتی و خاننی جلدی و شمت بی عدوی والمکد قاتلی یا ابتاه بقیت والهه وحیده ، و حیرانه فریده فقد انخمد صوتی وانقطع ظهري و تنغص عیسی و تکدر دهري فما اجد یا ابتاه بعدک انیسا لوحشتی و لا رادا لدمعتی ، و لا معینا لضعفی ؟

فقد فنی بعدک محکم التنزیل ، و مهبط جبرئیل ، و محل میکائیل

انقلبت بعدک یا ابتاه الاسباب ، واغلقت دونی الابواب ، فانا للدنیا بعدک قالیه و علیک ما ترددت انفاسی باکیه لا تنفد شوقی الیک ، و لا حزنی علیک و ابتاه والباه

(قوتم رفته و خویشتن داریم را از دست داده ام و دشمنم سرزنش کننده ام شده و حزن و اندوه درونی مرا می کشد.

پدر جان ! یکه و تنها باقی مانده و در کار خویش حیران و سرگردانم .

صدایم خفته ، و پشتم شکسته ، و زندگیم درهم ریخته ، و روزگارم تیره ، شده است .

پدر جان! پس از تو برای وحشتم انیسی نمی یابم ، و مانعی برای گریه ام ، و یآوری برای ضعفم پیدا نمی کنم

(آری پدر!) بعد از تو نزول قرآن و محل هبوط جبرئیل و مکان میکائیل از بین رفت

پدر جان! پس از تو روابط انسانها دگرگون شد و درها به روی من بسته گردید.

من بعد از تو از دنیا نفرت دارم و تا زمانی که نفسم برآید بر تو گریه خواهم نمود.

(پدر جان!) شوق من نسبت به تو و حزن من بعد از تو انجामी و پایانی ندارد!

فریاد ای پدر! فریاد ای پروردگار (جهانیان!) (۷۵))

۱۱- یاد پدر در جمع کودکان

حضرت زهراء عليها السلام با یاد روزگار شیرین و محبتهای رسول خدا صلی الله علیه و آله خطاب به کودکان خود فرمود:

حدیث ۴۳ :

قالت : این ابوکما الذی کان یکرّمکما و یحملکما مره بعد مره ؟

این ابوکما الذی کان اشد الناس شفقة علیکما؟ فلا یدعکما تمشیان علی الارض و لا اراه یفتح هذا الباب ابدا و لا یحملکما علی عاتقه کما لم یزل یفعل بکما؟ (۷۶)

(کجاست پدر مهربان شما دو فرزندم؟ که شما را عزیز و گرامی می داشت ، و همواره شما را بر روی دوش خود می گرفت ، و نمی گذاشت بر روی زمین راه روید؟

کجاست پدر شما که مهربانترین مردم نسبت به شما بود؟

دیگر هرگز او را نمی بینم که این درب منزل را باز کند، و شما را بر دوش خود گیرد، همان رفتاری که همواره نسبت به شما انجام می داد (۷۷)

۱۲- یاد پدر و اشتیاق شنیدن اذان

پس از وفات رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله ، حضرت فاطمه عليها السلام به یاد دوران باشکوه و یرعظمت اسلام و نبوت افتاد و فرمود:

حدیث ۴۴ :

قالت : اءنی اشتھی ان اسمع صوت مؤذن ابی صلی الله علیه و آله بالاذان

(بسیار دوست دارم که صدای اذان (بلال)، مؤذن پدرم را ((که درود خدا بر او و اهل بیت او باد)) بشنوم (۷۸))

وقتی این خبر به بلال رسید، با اینکه از اذن گفتن اعتصاب کرده بود، آماده شد و اهل مدینه یک بار دیگر صدای دلنشین اذان بلال را شنیدند

شهر در شادی و سرور غرق شد، تا آن که گفت: ((اشهد ان محمدا رسول الله)) ناگاه به بلال خبر رسید که اذان را رها کن زیرا فاطمه علیها السلام بیهوش نقش بر زمین افتاده است!

ت : اول : مباحث تربیتی

۱- اهمیت قضاوت میان کودکان

رسول گرامی اسلام درباره مسابقه خطاطی به حسن و حسین (علیهما السلام) سفارش فرمود:

هر کس خط او زیباتر است، قدرت او بیشتر است

حسن و حسین علیهما السلام هر کدام خط زیبایی نوشتند، اما رسول خدا قضاوت نکرد و آن دو بزرگوار را به مادرشان، فاطمه علیها السلام هدایت فرمود، تا نگرانی قضاوت، با عاطفه مادری جبران شود.

حضرت زهرا علیها السلام دید که هر دو خط زیباست و هر دو در این مسابقه هنری شرکت نموده اند، چه باید کرد؟ با خود می گفت:

حدیث ۴۵:

قالت: انا ماذا اصنع و کیف احکم بینهما؟

(من چه می توانم بکنم و چگونه میان دو کودکم داوری کنم؟)

قضاوت نهایی را به تلاش خودشان ارتباط داد و فرمود:

یا قرتی عینی انی اقطع قلاذتی علی راسکما و انشر بینکما جواهر هذه القلادة فمن اخذ منها اکثر فخطه احسن و تكون قوته اکثر

(ای نور دیدگانم! من دانه های این گردنبند را با پاره کردن رشته آن بر سر شما می ریزم و میان شما دانه های گردنبند را پخش می نمایم. هر کدام از شما دانه های بیشتری بگیرد، خط او بهتر و قدرت او بیشتر است (۷۹))

۲- بکارگیری هنر شعر در پرورش کودک ش - شعرهای حضرت زهرا علیها السلام حدیث ۱۰۲

۳- مشکلات اقتصادی و بچه داری م - مشکلات اقتصادی حدیث ۱۰۵

۴- نذر کردن برای شفای کودک ر- روزه حدیث ۸۶

ت : دوم : ترس از عذاب الهی

۱- ترس از آتش جهنم

وقتی آیات عذاب بر رسول خدا صلی الله علیه و آله نازل شد که :

و ان جهنم لموعدهم اجمعین لها سبعة ابواب لكل باب منهم جزء مقسوم (۸۰)

رسول خدا صلی الله علیه و آله بشدت گریست و یاران پیامبر نیز گریستند.

حضرت زهراء عليها السلام از گریه پدر آگاه شد و پرسید:

حدیث ۴۶ :

قالت : يا ابت فدیتک مالذی ابکاک ؟

(ای پدر! فدایت شوم . چه چیز تو را گریاند؟)

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله آیات عذاب الهی را که تازه نازل شده بود برای فاطمه عليها السلام خواند، فاطمه زهرا عليها السلام از

خوف الهی بر زمین افتاد و فرمود:

الویل ثم الویل لمن دخل النار

(وای ، وای بر کسی که داخل آتش جهنم می شود(۸۱))

۲- اندوه سفر طولانی قیامت (آخرت گرایی)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در یکی از روزهای پر بار زندگی ، در منزل حضرت زهرا عليها السلام وضو گرفت ، سپس

پرسید:

در چه حالی دخترم ؟ حضرت زهرا عليها السلام فرمود:

حدیث ۴۷ :

قالت : والله لقد اشتد حزنی واشتدت فاقتی و طال اسفی (۸۲)

(سوگند بخدا که حزن و اندوه من فزونی گرفته است و تهیدستی من فراوان است و تاسف من طولانی ((که برای سفر طولانی آخرت ، چه

آماده کرده ام ؟(۸۳)))

ج : جنگ و جهاد

۱- شرکت حضرت زهرا عليها السلام

در جنگ خندق که مدینه در محاصره قرار داشت ، هر کس به اندازه توان خود از جنگ پشتیبانی می کرد، حضرت زهرا عليها السلام نیز نان می پخت و بخشی از نیازمندیهای مجاهدان سنگر نشین را تاءمین می فرمود.

در یکی از روزها که برای فرزندان خویش نان تازه آماده کرده بود، نتوانست بدون پدر از آن استفاده نماید، به خط مقدم جبهه ، نزد پدر رفت و فرمود:

حدیث ۴۸ :

قالت فاطمه عليها السلام : قرصا خبزته و لم تطب نفسي ، حتی اتيتك بهذه الكسره (۸۴)

(قرص نانی که می بینید برای غذای فرزندانم آماده کردم ، اما دلم آرام نگرفت ناچار آن را ((در خط مقدم جبهه)) خدمت شما آوردم)

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

((این اولین غذائی است که پس از سه روز، پدرت بر دهان می گذارد(۸۵))

۲- فلسفه جهاد

حضرت زهرا عليها السلام از نظر ارزشی ، فلسفه جهاد را بگونه شایسته ای معرفی می فرماید

و خود در پشت جبهه با پختن نان و کمک رساندن به پدر و همسر، در عمل نیز به جهاد می اندیشید که نسبت به ارزش جهاد در راه خدا فرمود:

حدیث ۴۹ :

قالت : امامتنا امانا للفرقه ، والجهاد عزا للاسلام

(امامت و رهبری ما عترت پیامبر صلی الله علیه و آله عامل ایمنی و نجات از تفرقه و جدائی است و جهاد در راه خدا مایه عزت و جاودانگی اسلام است (۸۶))

چ و ح : اول : حجاب و پوشش فاطمه عليها السلام

۱- پرهیز از نامحرمان

مردی نابینا پس از اجازه گرفتن ، وارد منزل امام (علیه السلام) شد.

پیامبر صلی الله علیه و آله مشاهده فرمود که حضرت زهرا عليها السلام برخاست ، فرمود: دخترم! این مرد نابیناست .

پاسخ داد:

حدیث ۵۰ :

قالت فاطمه عليها السلام : ان لم یکن یرانی فانی اراه و هو یشم الریح (۸۷)

(پدر، اگر او مرا نمی بیند، من او را می نگرم !

اگر چه او نمی بیند اما بوی زن را استشمام می کند!)

رسول خدا پس از شنیدن سخنان دخترش فرمود:

((شهادت می دهم که تو پاره تن من هستی (۸۸)))

۲- ضرورت رعایت محرم و نامحرم

رسول گرامی اسلام ، درب خانه فاطمه عليها السلام را کوبید و فرمود:

السلام علیکم اءادخل ؟

پاسخ شنید:

حدیث ۵۱ :

قالت : علیک السلام یا رسول الله ادخل یا رسول الله

(سالم بر تو ای فرستاده خدا، داخل شوید ای رسول خدا)

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

(ادخل و من معی ؟)

آیا داخل شوم با کسی که همراه من است ؟

فاطمه عليها السلام فرمود:

يا رسول الله ليس على قناع

(اگر نامحرمی با شماست ، وارد نشوید که چادر بر سر ندارم)

کمی بعد، چادر به سر کرد و فرمود: داخل شوید

رسول خدا دوباره سلام کرد و فرمود: با کسی که همراه من است ؟

پاسخ داد:

عليك السلام يا رسول الله ادخل و من معك (۸۹)

(سلام بر تو ای فرستاده خدا، داخل شوید با کسی که همراه شماست (۹۰))

۳- در اوج عفت و حجاب

الف - نگرانی از کیفیت حمل جنازه بانوان

اسماء بنت عمیس ، نقل می کند:

روزهای آخر زندگانی حضرت زهرا عليها السلام با او بودم ، روزی مرا به یاد کیفیت حمل جنازه توسط مردم انداخت ، و ابراز نگرانی فرمود: که چرا جنازه زن را روی تخته ای می گذارند و بالای دست مردان و زنان حمل می کنند؟!

حدیث ۵۲ :

قالت : انی قد استقبحت ما یصنع بالنساء، انه یطرح علی المرأة الثوب فیصفها لمن رای ، فلا تحمینی علی سریر ظاهر، استرینی سترک الله من النار(۹۱)

حضرت زهرا عليها السلام فرمود:

(من بسیار زشت می دانم که (جنازه) زنان را پس از مرگ بر روی تابوت سرباز گذاشته و بر روی آن پارچه ای می افکنند، که حجم بدن را برای بینندگان نمایش می دهد.

مرا بر روی تابوت آنچنانی نگذار و بدن مرا بیوشان که خدا تو را از آتش جهنم باز دارد(۹۲))

ب - سفارش به همسر

اسماء بنت عمیس می گوید: وقتی نگرانی حضرت زهرا عليها السلام را دیدم که به امام علی (علیه السلام) فرمود:

حدیث ۵۳ :

اوصیک یابن عم ان تتخذلی نعشا فقد رایت الملائکه صوروا صورته

(وصیت می کنم بشما ای پسر عموا! که برای من تابوتی درست کنید، همانگونه که ملائکه شکل آن را بمن نشان داده اند)

خدمت آن حضرت توضیح دادم :

در سرزمین حبشه ، تابوتی برای حمل جنازه ها درست می کنند که بدن میت را می پوشاند و سپس به وسیله چوب های تر و شاخه های نازک درخت ، شکل و قیافه آن را ترسیم کردم .

حضرت زهرا علیها السلام خوشحال شده فرمود:

اصنعی لی مثله استرینی سترک الله من النار(۹۳)

(برای من تابوتی مثل آن درست کن و مرا با آن بیوشان ، خدا تو را از آتش دوزخ حفظ نماید(۹۴))

دوم : حوریان بهستی و شوق دیدار فاطمه علیها السلام

سلمان فارسی می گوید:

با دعوت امام علی (علیه السلام) به منزل فاطمه علیها السلام رفتم ، تا آن حضرت مرا دید، فرمود:

حدیث ۵۴ :

قالت : یا سلمان جفوتنی بعد وفاة ابي

(ای سلمان ! پس از وفات پدرم با من جفا کردی)

و آنگاه اجازه نشستن داد و فرمود:

حدیث ۵۵ :

قالت : فمه اجلس و اعقل ما اقول لك ، انی كنت جالسه بالامس فی هذا المجلس ، و باب الدار مغلق ، و انا اتفكر فی انقطاع الوحي عنا و انصراف جوار لم ير الراون بحسنهن ، و لا كهيتهن و لا نضارة وجوههن ، و لا ازكى من ريجهن ، فلما رايتهن قمت اليهن متكره لهن

فقلت : انتن من اهل مكه ام من اهل المدينه ؟

فقلن : یا بنت محمد لسنا من اهل مكه و لا من اهل المدينه ، و لا من اهل الارض جميعا غير اننا جوار من الحور من دارالسلام ، ارسلنا رب العزة اليك یا بنت محمد انا اليك مشتاقات

فقلت : لتی اظن اءنها کبر سنا ما اسمک

فقلت : اسمی مقدوده

قلت : لم سمیت مقدوده

قلت : خلقت للمقداد بن الاسود الکندی صاحب رسول الله

فقلت : للتانیه ما اسمک

قلت : ذرة

فقلت : و لم سمیت ذره و انت فی عینی نبیله

قلت : خلقت لابی ذر الغفاری ، صاحب رسول الله

فقلت : للتالثه ما اسمک

قلت : سلمی

قلت : و لم سمیت سلمی

قلت : انا لسلمان الفارسی مولى ابيک رسول الله (۹۵)

(بنشین و درست بیندیش در آن چه که برای تو بازگو می کنم .)

دیروز در اینجا نشسته بودم و فکر می کردم که با وفات رسول خدا، وحی الهی از ما قطع گردید و از رفت و آمد ملائکه دیگر خبری نیست .

ناگاه در بسته منزل باز شد و سه دختر وارد شدند که از نظر زیبایی و شادابی و خوش بویی بی مانند بودند و هیچ چشمی به زیبایی آنان ندیده است

از جایم برخاسته به سوی آنان رفتم ، حال آنکه چندان خوش آیند من نبود.

پرسیدم : از زنان مکه یا مدینه اید؟

پاسخ داد:

((ای دختر محمد صلی الله علیه و آله ! ما از اهل مکه و مدینه و از مردم روی زمین نیستیم ، از حوریان بهشتی و عاشقان دیدار تو هستیم که پروردگار ما را بسوی تو فرستاده است .))

از آن یک که بزرگتر می نمود، پرسیدم ، اسم تو چیست ؟

جواب داد: ((مقدوده))

گفتم : چرا مقدوده ؟

گفت : برای زندگی با ((مقداد بن اسود)) آفریده شده ام .

از دیگری پرسیدم : نام تو چیست ؟

گفت : ((ذره))

گفتم : تو در دیدگان من بزرگ و نجیب می آیی ، چرا ذره ؟

گفت : برای همسری با ((ابوذر غفاری)) خلق شده ام

از سومی پرسیدم : تو چه نام داری ؟

گفت : ((سلمی))

پرسیدم : چرا سلمی نامیده شده ای ؟

گفت : خداوند مرا برای ((سلمان فارسی)) غلام پدرت آفریده است

سپس حوریان بهشتی خرمایی تازه که خوش بوتر از مشک بود، به من بخشیدند.

سلمان فارسی می گوید: از آن خرما مقداری بمن عطا فرمود.

خرماها را برداشته در کوچه های مدینه به طرف منزل می رفتم ، به هر کس از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله می رسیدم ، می

پرسید، چه بوی عطر دلنشینی ! آیا مشک با خود حمل می کنی؟ (۹۶)

خ : اول : خداشناسی فاطمه علیها السلام

خداگرایی فاطمه

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله روزی از دخترش پرسید:

فاطمه (علیها السلام)! چه درخواست و حاجتی داری ؟ هم اکنون فرشته وحی در کنار من است و از طرف خدا پیام آورده است ! تا هر

چه بخواهی تحقق پذیرد.

فاطمه عليها السلام پاسخ داد:

حدیث ۵۶ :

قالت شغلني عن مسئلته لذه خدمته ، لا حاجة لي غير النظر الى وجهه الكريم

(لذتی که از خدمت حضرت حق می بریم ، مرا از هر خواهشی باز داشته است . حاجتی جز این ندارم که پیوسته ناظر زیبا و والای خداوند باشم (۹۷))

خ : دوم : خطبه ها

خطبه اول ((سخنرانی فاطمه عليها السلام در مسجد مدینه))

حضرت زهرا عليها السلام چادر به سر کرده و با جمعی از بانوان وارد مسجد شد، در حالی که ابابکر و جمعی از مهاجرین و انصار حضور داشتند

به احترام آن بزرگ بانوی اسلام پرده سفیدی آویختند که سخنرانی را در پشت پرده آغاز کند.

حضرت زهرا عليها السلام قبل از آغاز سخن ، ناله جانسوزی کشید که بسیاری از حاضران گریستند و پس از آن که مردم آرام گرفتند، فرمود:

حدیث ۵۷ :

۱- ضرورة الحمد و الثناء على الله

قالت : الحمد لله على ما انعم ، و له الشكر على ما لهم ، و اثناء بما قدم من عموم نعم ابتداها، و سبوغ آلاء اسداها، و تمام منن والاها، جم عن الاحصاء عددها، و نای عن الجزاء مدها، و تفاوت عن الادراك ابدها، و ندبهم لا ستزادتها بالشكر لاتصالها، و استحمد الى الخلائق باجزالها، و ثنی بالنذب الى امثالها. و اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له ، كلمة جعل الاخلاص تاء ويلها، و ضمن القلوب موصولها، و انار في التفكر معقولها

۲- معرفة الله تعالى

الممتنع من الابصار رؤيته ، و من اللسن صفته و من الاوهام كيفيته .

ابتدع الاشياء لا من شيء كان قبلها، و انشاءها بلا احتذاء امثلة امثلها، كونها بقدرته و ذرها بمشيتها من غير حاجه منه الى تكوينها و لا فائدة له في تصويرها الا تنبينا لحكمته و تنبها على طاعته و اظهارا لقدرته و تعبدا لبريته و اعزازا لدعوته

ثم جعل الثواب على طاعته و وضع العقاب على معصيته ذباده لعباده عن نقمته و حياشة لهم الى جنته

ترجمه خطبه اول

۱- ضرورت شکر و سپاس الهی

ستایش خداوند را، بر نعمتهایی که به ما بخشید، و شکر او را! بر آنچه الهام فرمود، حمد و اثنا بر خداوند، برابر نعمتهایی که از پیش فرستاد، و همه نعمتهایی که آفرید، و نعمتهای فراوانی که به انسانها عطا فرمود، و تمام منتها و نعمتهایی که پیاپی فرستاد.

نعمتهایی که شمارش آن از توان انسان فروتر، و پاداش آن ناممکن، و درک دامنه و گستردگی آن از درک و هوش بشر فراتر است.

مردم را به شکرگزاری فرا خواند، تا نعمتها را پیاپی فرستد، و به حمد و سپاس راهنمایی کرد، تا نعمتها را فزونی بخشد، و با درخواست بندگان، نعمتها را چند برابر نماید.

گواهی می دهد، بجز الله، خدایی نبوده و شریکی برای او نیست، تفسیر این گواهی و شهادت، اخلاص است، و پایبند آن، قلبهای آگاه که در پیشگاه تفکر و اندیشه، معنای آن را روشن فرمود.

۲- شناخت خدا

خداوندی که چشمها او را نمی توانند بنگرند، و زبانها از وصف او عاجزند، و هم و خیال از درک ذات او فرو مانده اند، اشیای عالم را بدون این که چیزی موجود باشد، آفرید، و بدون مثال و نمونه ای، ایجاد کرد، با قدرت خود پدید آورد، و با اراده خود، ایجاد نمود، نه به آفریدن آنها نیازمند، و نه از خلقت آنها سود می برد.

جز آن که خواست حکمتش تحقق یابد، و همه را به اطاعت و بندگی آگاه نماید، و قدرت خود را آشکار کند، و به همه راه بندگی بیاموزد، و دعوت خود را عزت بخشد

آنگاه پاداش بر اطاعت و بندگی، و عذاب را در مخالفت و سرپیچی، قرار داد، تا بندگان را از عقوبت برهاند، و بسوی بهشت سوق دهد.

۳- فلسفه البعث المحمدیه

و اشهد ان ابی محمدا صلی الله علیه و آله عبده و رسوله، اختاره و انتجبه قبل ان ارسله، و سماه قبل ان اجتبه، و اصطفاه قبل ان ابتعته، اذا الخلائق بالغیب مكنونه و بستر الاهاویل مصونه و بنهایه العدم مقرونه، علما من الله تعالی بمال الامور و احاطة بحوادث الدهور و معرفة بمواقع الامور. ابتعته الله اتماما لامره و عزیمه علی امضاء حکمه و انفاذا لمقادیر حتمه فرای الامم فرقا فی ادیانها، عکفا نیرانها، عابدة لاوثانها، منكرة لله مع عرفانها

۴- فوائد البعثة المحمدیه

فانار الله بابی محمد صلی الله علیه و آله ظلمها و كشف عن القلوب بهمها و جلی عن الابصار غمها، و قام فی الناس بالهدایة فانقذهم من الغوايه و بصرهم من العمایه ، و هداهم الی الدین القویم و دعاهم الی الطریق المستقیم . ثم قبضه الله الیه قبض رافه و اختیار و رغبه و ایثار، فمحمد صلی الله علیه و آله من تعب هذه الدار فی راحه قد حف بالملائكة الابرار و رضوان الرب الغفار و جاوره الملك الجبار صلی الله علی ابی نبیه و امینه و خیرته من الخلق و صفیه و السلام علیه و رحمه الله و برکاته

ثم التفتت الی اهل المجلس و قالت

۳- فلسفه بعثت پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله

گواهی می دهم که پدرم محمد صلی الله علیه و آله بنده فرستاده او است ، خدا او را قبل از آن که بیافریند، انتخاب کرد، و پیش از آن که بفرستد، به نام نیکو، نامگذاری فرمود، و پیش از بعثت به پیامبری برگزید.

آن هنگام که هنوز مخلوقات در حجاب غیب پنهان بودند، و در تاریکی نیستی پوشانده و آثاری نداشتند.

انتخاب پیامبر صلی الله علیه و آله بر اساس علم خدا به آینده امور، و احاطه و تسلط او به حوادث روزگاران ، و شناخت خدا به سرنوشت هر چیزی بود

پیامبر را برانگیخت ، تا امر خود را تمام کند، و آنچه را که مقدر ساخته به انجام رساند پیامبر دید که هر فرقه ای دینی دارد، و به روشنایی شعله ای روی آورده و بتهای خود را پرستش نموده ، و خدا را با آن که می شناختند، انکار کردند.

۴- ره آورد بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله

پس خدای بزرگ ، تاریکیهای جاهلیت را به وسیله محمد صلی الله علیه و آله روشن ساخت ، و مشکلات و تیرگی کفر را از قلب ها زدود، و پرده ها از جلوی دیدگان برداشت .

پیامبر صلی الله علیه و آله برای هدایت در میان مردم بپا خواست ، و آنان را از گمراهی نجات داد، و از کوری و کوردلی رهانید، و به سوی دین استوار الهی رهنمون شد، و همه را به راه راست فرا خواند، تا روزی که خدا بر اساس رفت و رحمت خویش او را بنزد خود برد، که به دیدار او راغب و سزاوار بود.

پس رسول خدا، هم اکنون از رنج این دنیا راحت است ، و گرداگرد او را فرشتگان گرفته اند، و در رضوان و خشنودی خدا غرق است ، که در جوار رحمت ملک جبار آرمیده است .

درود خدا بر پدرم که نبی و امین خدا بر وحی ، و برگزیده او بود، سلام بر او و رحمت و برکات خدا بر او باد. سپس به مردم حاضر در مسجد نگریست و فرمود:

۵- فضائل القرآن و العتره النبويه

انتم عبادالله نصب امره و نهييه و حمله دينه و وحيه ، و امانه الله على انفسكم و بلغائه الى الامم ، زعيم حق له فيكم و عهد قدمه اليكم و بقيه استخلفها عليكم :

و معنا كتاب الله الناطق ، و القرآن الصادق و النور الساطع ، و الضياء اللامع ، بينه بصائر ، منكشفه سرائر ، متجليه ظواهره ، معتبطه به اشياعه ، قائد الى الرضوان اتباعه ، مود الى النجاه استماعه ، به تنال حجج الله المنوره و عزائم المفسره و محارمه المحذره و بيناته الجاليه و براهينه الكافيه و فضائله المندوبه ، و رخصه الموهوبه و شرائعه المكتوبه .

۶- فلسفه الاحكام و الامامه

فجعل الله الايمان تطهيرا لكم من الشرك ، و الصلوه تنزيها لكم عن الكبر ، و الزكاه تزكيه للنفس و نماء في الرزق ، و الصيام تثبيتا للاخلاص ، و الحج تشييد للدين ، و العدل تنسيقا للقلوب ، و طاعتنا نظاما للمله و امامتنا امانا للفرقه ، و الجهاد عزا للاسلام ، و الصبر معونه على استيجاب الاجر ، و الامر بالمعروف مصلحه للعامة ، و بر الوالدين و قايه من السخط ، و صلح الارحام منسأه في العمر و نماء للعدد ، و القصاص حقتنا للدماء و الوفاء باندر تعريضا للمغفره ، و توفيه المكائيل و الموازين تغيير للبخس ، و النهي عن شرب الخمر تنزيها عن

۵- ویژگی های قرآن و عترت

شما ای بندگان خدا! که پرچمداران امر و نهی خدایید، و حاملان دین و وحی می باشید، امانت داران حق ، و رسانندگان آن به خلق هستید، بدانید که امام بحق ، خود در میان شماست ، و اطاعت او پیمانی است که از پیش با شما گرفته اند، و پس از پیامبر صلی الله علیه و آله جانشینی است که برای شما باقی مانده است

کتاب ناطق خدا با ما اهل بیت است ، قرآن راستگو، نور فروزان و شعاع درخشان ، که بیان و استدلالهای آن روشن ، و اسرار و باطن آن آشکار است ، ظاهر آن جلوه گر، و پیروان آن زبازد جهانیانند

پیروی قرآن انسان را به بهشت می کشاند، سخن شنوی از آن به نجات می انجامد، به وسیله قرآن به حجتهای نورانی خدا، و به واجبات تفسیر شده ، و به محرّمات نهی شده ، و به استدلالهای جلوه گر، و به براهین کامل هدایتگر، و به فضائل پسندیده ، و به مستحبات بخشوده ، و به قوانین و آیین واجب شده پروردگار، می توان راه یافت .

۶- فلسفه فروع دین و امامت

سپس ایمان را برای پاک کردن شما از شرک قرار داد، و نماز را برای دوری شما از تکبر، و زکات را برای پاک کردن جان و فراوانی روزی ، و روزه را برای تحقق اخلاص ، و حج را برای تقویت دین ، و عدل را برای استواری دلها، و اطاعت از اهل بیت را برای نظم یافتن ملت اسلام ، و امامت ما را برای ایمن ماندن از تفرقه ، و جهاد را برای عزت اسلام ، و صبر را برای به دست آوردن پاداش ، و امر به معروف را برای مصالح اجتماعی عموم مردم ، و نیکی به پدر و مادر را برای دوری از عذاب الهی ، و صلح ارحام را برای فزونی

خویشاوند، و قصاص را برای حفظ خون انسانها، و وفای به نذر را برای آمرزش الهی، و رعایت کیل و وزن در معاملات را برای درمان کم فروشی، و نهی از شرابخواری را

الرجس، واجتناب القذف حجابا عن اللعنه، و ترك السرقة ایجابا للعهه، و حرم الله الشرك اخلاصا له لالربوبیه

فاتقوا الله حق تقاته و لا تموتن الا و انتم مسلمون (۹۸)

واطیعوا الله فیما امرکم به و نهاکم عنه فانه

(انما یخشی الله من عباده العلماء) (۹۹)

۷- جحود النبی فی سبیل الدعوة

ثم قالت : ایها الناس اعلموا انی فاطمه و ابی محمد صلی الله علیه و آله اقول عودا و بدوا و لا اقول ما اقول غلطا و لا افعل ما افعل شططا

(لقد جائکم رسول من انفسکم عزیز علیه ما عنتم حریص علیکم بالمؤمنین رؤف رحیم (۱۰۰))

فان تعزوه و تعرفوه تجدوه ابی دون نساءکم و اخا ابن عمی دون رجالکم و لنعم المعزی الیه صلی الله علیه و آله

فبلغ الرساله، صادعا بالنداره، مائلا عن مدرجه المشركين، ضاربا ثبجهم، اءخذا باکظامهم، داعیا الی سبیل ربه بالحکمه والموعظه الحسنه، یکسر الاصنام و ینکت الهام حتی انهزم الجمع و ولوا الدبر، حتی تفری اللیل عن صبحه و اسفر الحق عن محضه و نطق زعیم الدین

برای پاکیزه ماندن از پلیدیها، و دوری از تهمت ناموسی را برای محفوظ ماندن از لعنت الهی، و ترک دزدی، برای تحقق و پاکدامنی، و حرمت شرک را برای اخلاص در توحید و بندگی، قرار داد.

(پس از خدا آن گونه که شایسته است بترسید، و از دنیا نروید مگر آن که مسلمان باشید)

خدا را در آنچه امر یا نهی کرده اطاعت نمائید، که همانا فقط دانشمندان از خدا می ترسند.

۷- ره آورد بعثت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله

سپس فرمود:

ای مردم! بدانید که من فاطمه هستم، و پدرم محمد است، آغاز و پایان سخن من بر حق است آنچه می گویم ناروا نیست، و آنچه انجام دهم بر ظلم و ناروا تکیه ندارد

(پیامبری از خود شما مردم برای هدایت شما آمد، که رنجهای شما بر او گران، و او بر شما امیدوار، و بر مؤمنان مهربان و رحمت آور بود)

اگر او را بشناسید، می دانید که پدر من است نه پدر زنان شما، و برادر پسر عموی من (علی بن ابی طالب) است، نه مردان شما، چه نیکو بزرگواری است که این نسبت را به او دادم، پیامبر صلی الله علیه و آله رسالت خود را به گوش مردم رساند، و آنان را از عذاب الهی ترساند، راه خود را از پرتگاه سقوط مشرکان گردانید، شمشیر بر فرق آنان نواخت، و گلوگاه آنان را فشرده، و با زبان حکمت و موعظه حسنه، مردم را به راه خدا دعوت کرد.

بتها را در هم شکست، سر شجاعان شرک را بر سنگ کوبید، تا اجتماع مشرکان پراکنده و از میدان گریختند تا صبح صادق از دل شب تاریک بیرون زد، و چهره حق از نقاب درآمد و حق خالص جلوه گر شد، و زمامدار

و خرسست شقاشق الشیاطین وطاح و شیظ النفاق وانحلت عقد الکفر والشقاق، و فهتم بکلمه الاخلاص فی نفر من البیض الخماص

۸- الناس فی الجاهلیه

و کنتم علی شفا حفرة من النار، مذقه الشارب و نهزه الطامع و قبسه العجلان و موطی ء الاقدام .

تشریون الطرق، و تقناتون الورق، اذله خاسئین، تخافون ان یتخطفکم الناس من حولکم فانقذکم الله تبارک و تعالی بمحمد صلی الله علیه و آله بعد اللتیا والتی و بعد ان منی بیهم الرجال و ذو بان العرب و مردة اهل الکتاب

۹- فضائل امیرالمومنین علی بن ابیطالب (علیه السلام)

کلما اوقدوا نارا للحرب اطفأها الله او نجم قرن الشیطان او فغرت فاغره من المشرکین قذف اخاه فی لهواتها فلا ینکفی حتی یطأ صماخما باخمصه و یخمد لهیها بسیفه، مکدودا فی ذات الله مجتهدا فی امر الله، قریبا من رسول الله، سیدا فی اولیاء الله مشمرا، ناصحا، مجدا، کادحا، لا تاخذه فی الله لومه لائم

۱۰- معارضو الامس و طلاب السلطه الیوم

و انتم فی رفاهیه من العیش و ادعون فاکهون آمنون، تتربصون بنا الدوائر و تتوکفون الاخبار و تنکصون عند النزال و تفرون من القتال

دین به سخن حق گویا شد، و عریده های شیطان خاموش، و طرفدارانشان لال شدند، و خار نفاق از سر راه برداشته شد، و گره های کفر و تفرقه، از هم گشوده شد، و دهانهای شما به کلمه اخلاص باز شد، به برکت گروهی از مجاهدان سپیدروی نورانی که شکمهایشان از گرسنگی به پشت چسبیده بود.

۸- مردم در عصر جاهلیت

در هنگام بعثت، شما در عصر جاهلیت، بر کناره یرتگاهی از آتش بودید، چون جرعه ای آب خوراک هر کس بودید و لقمه هر طمع کننده، آتش زنه ای بودید، که فوراً خاموش می شدید، لگدکوب هر رونده ای بودید، نوشیدنی شما، آب گندیده، و خوردنی شما، پوست جانور و مردار بود، خوار و ذلیل بودید، و رانده شده و می ترسیدید که مهاجران اطرافتان شما را برابیند، تا آن که خدای بزرگ با دست

محمد صلی الله علیه و آله نجاتتان بخشید، پس از حوادث فراوانی که پدید آمد، و رنجها و بلاهای زیادی که از دست شجاعان شما، از گرگهای عرب، از سرکشان اهل کتاب، کشید.

۹- ویژگیها و نقش امام علی (علیه السلام) در مبارزات رهایی بخش

هرگاه آتش جنگ برافروختند، خدا خاموش کرد، یا هر هنگام که شاخ شیطان سر بر آورد، یا اژدهایی از مشرکین، دهان باز کرد، رسول خدا صلی الله علیه و آله برادرش علی بن ابی طالب (علیه السلام) را در کام اژدها و شعله های فتنه ها افکند، و علی هم باز نمی گشت، مگر آن که سر سرکشان را، پایمال شجاعت خود می گردانید، و آتش آنها را با آب شمشیرش خاموش می کرد.

علی! فرسوده از تلاش فراوان در راه خدا، کوششگر خستگی ناپذیر در امر خدا، نزدیک و خویشاوند رسول خدا صلی الله علیه و آله سید و بزرگی از اولیای خدا، همواره دامن به کمر زده، نصیحت کننده، و تلاش کننده در راه خداست، که در راه خدا از سرزنش کنندگان پروایی نداشت.

۱۰- نکوهش بی تفاوت های دیروز و تشنگان قدرت امروز

در حالی که شما! در خوشی زندگی می کردید، در امنیت و رفاه، خوش بودید، و منتظر فرصت بودید تا مگر روزگار بر ضد ما دگرگون شود، به زنگ اخبار بودید، به هنگام کارزار فرار می کردید و عقب نشینی داشتید.

فلما اختار الله لنبیه دار انبیاءه و ماوی اصفیاءه ظهر فیکم حسیکه النفاق و سمل جلیباب الدین و نطق کاظم الغاوین و نبغ حامل الاقلین و هدر فنیق المبطلین فخطر فی عرصاتکم و اطلع الشیطان راسه من مغرزه هاتفا بکم ، فالفاکم لدعوته مستجبین و للغره فیه ملاحظین ثم استنهضکم فوجدکم خفافا و احمشکم فالفاکم غضابا، فوسمتم غیر ابلکم و اوردتم غیر مشربکم
هذا! والعهد قریب والکلم رحیب ولجرح لما یندمل والرسول لما یقبر ابتدارا زعمتم خوف الفتنه

(الا فی الفتنه سقطوا و ان جهنم لمحیطة بالکافرین (۱۰۱))

۱۱- علل انقلاب الرجعی علی لاعتقاب

فهیئات منکم؟ و کیف بکم؟

و انی توفکون؟ و کتاب الله بین اظهرکم اموره ظاهره و احکامه زاهره و اعلامه باهره و زواجره و اوامره واضحه

و قد خلفتموه وراء ظهورکم ، ارغبه عنه تریدون ام بغیره تحکمون؟ بئس للظالمین بدلا

(و من یتبغ غیر الاسلام دینا فلن یقبل منه و هو فی الاخره من الخاسرین (۱۰۲))

ثم لم تلبثوا الاریث ان تسکن نفرتها و یسلس قیادها ثم اخذتم توروب و قدتها و تهیجون جمرتها و تستجیبون

و آنگاه که خدا، برای پیامبرش خانه پیامبران ، و آرامگاه اولیاء را برگزید، خار و خاشاک نفاق در شما ظاهر شد، و جامه دین کهنه گردید، ساکت گمراهان ، به سخن در آمد، و آدمهای پست و بی ارزش با قدر و منزلت شدند و شتر نازپرورده اهل باطل ، به صدا درآمد، و وارد خانه های شما شد.

و شیطان سر خویش از مخفیگاه بدر آورد، شما را فراخواند، که پاسخگوی دعوت باطل او هستید، و برای فریب خوردن آمادگی دارید، خواست که بر ضد حق برخیزید، شما را آماده این کار یافت ، و شما را گرم و آماده نمود، و دید که غضبناک شدید، پس بر غیر شتر خود، داغ و نشان زدید، و بر آبی که حق شما نبود فرود آمدید.

در حالی هنوز از عهد و قرار شما (بیعت در خم غدیر دو ماه قبل) چیزی نگذشته بود، و شکاف زخم عمیق بود، و دهانه زخم هنوز بهم نیامده ، بهبود نیافته بود، و پیامبر صلی الله علیه و آله هنوز دفن نشده بود که هر چه خواستید کردید. و بهانه آورید که از فتنه می ترسیم (اما در آتش فتنه سقوط کردید، و راستی که جهنم بر کافران احاطه دارد)

شما کجا؟ و فتنه خواباندن کجا؟ دروغ می گوئید!

۱۱. علل انحراف مردم پس از پیامبر (صلی الله علیه و آله)

چرا بیراهه می روید؟ در حالی کتاب خدا در میان شماست ، مطالبش روشن است ، و احکام آن درخشان ، و نشانه های هدایت آن آشکار، و نهی و هشدارهای آن روشن ، و اوامرش واضح است ، اما شما به قرآن پشت کردید، و از آن روی گردان شدید، آیا به قرآن میل و رغبت دارید؟

یا داوری جز قرآن می گیرید؟ بد جایگزینی برای ستمگران است !

(و هر کس غیر از اسلام دینی برگزیند از او پذیرفته نیست ، و در آخرت از زیانکاران خواهد بود.)

سپس آن قدر درنگ نکردید که این دل رمیده آرام گیرد، و مهار کردن آن آسان گردد. پس آتش گیره ها را بر افروختید، و به آتش فتنه ها دامن زدید، تا آن را شعله ور سازید و به شیطان گمراه کننده ، پاسخ مثبت دادید،

لهتاف الشیطان الغوی واطفاء انوار الدین الجلی و اهمال سنن النبی الصفی ، تشریون حسوا فی ارتغاء و تمشون لاهله و ولده فی الخمر والضرء و نصر منکم علی مثل حزالمدی و وخز السنان فی الحشاء

۱۲- اثبات الارث بالادله القرآنيه

و انتم الان تزعمون ان لا ارث لنا افحکم الجاهلیه تیغون

(و من احسن من الله حکما لقوم یوقنون (۱۰۳))

افلا تعلمون ؟

بلی قد تجلی لکم کالشمس الضاحیه انی ابنته !

ایها المسلمون اغلب علی ارثی ؟

یابن ابی قحافه افی کتاب الله ان ترث اباک و لا ارث ابی ؟ لقد جئت شیئا فریا!

افعلی عمد ترکتم کتاب الله و نبذتموه وراء ظهورکم ؟ اذ یقول

(و ورث سلیمان داود(۱۰۴))

و قال فیما اقتص من خبر یحیی بن زکریا اذ قال :

(فهب لی من لدنک ولیا یرثنی و یرث من آل یعقوب (۱۰۵))

و قال : و اولوا الاحارم بعضهم اولی ببعض فی کتاب الله (۱۰۶)

و برای خاموش کردن نور اسلام آشکار، بسیج گشتید، و به از بین بردن سنتهای پیامبر برگزیده، روی آوردید، و حرکت‌های منافقانه آغاز کردید، و برای نابودی اهل بیت او، در پشت تپه ها و درختان کمین کردید، و ما برای مصیبت‌هایی که چونان خنجر بران، یا فرو رفتن سنان در شکم است، چاره ای جز صبر نداریم .

۱۲- اثبات ارث با استدلال‌های قرآنی

و شما امروز گمان برید که برای ما ارثی نیست !

آیا حکم عصر جاهلیت را می طلبید؟

(برای اهل یقین چه حکمی بالاتر و بهتر از حکم خداست ؟)

آیا نمی دانید؟ در حالیکه برای شما مانند آفتاب درخشان، روشن است که من دختر پیامبرم

ای مسلمانان ! آیا سزاوار است که ارث پدرم را از من بگیرند؟

ای پسر ابی قحافه ! آیا در کتاب خداست که تو از پدرت ارث ببری و من از پدرم ارث نبرم ؟ عجب بدعت تازه و زشتی آورده ای !

آیا آگاهانه و بعمد، کتاب خدا را ترک کرده به آن پشت کرده اید؟

زیرا قرآن می گوید:

(سلیمان از داوود پیامبر ارث برد)

و در آیه دیگر، آنجا که داستان زکریا را بیان می کند می گوید:

زکریا عرض کرد:

(پروردگارا! مرا فرزندی عنایت فرما، تا از من و آل یعقوب ارث برد.)

و فرمود:

(خویشاوندان رحمی اولی ، به یکدیگرند)

و قال : یوصیکم الله فی اولادکم للذکر مثل حظ الانثیین (۱۰۷)

و قال : ان ترک خیرا الوصیة للوالدین والاقربین بالمعروف حقا علی المتقین (۱۰۸)

و زعمتم ان لا حظوه لی و لا ارث من ابی و لا رحم بیننا؟!

افخصکم الله بایه اخرج منها ابی ؟

ام هل تقولون اهل ملتین لا يتوارثان ؟

اولست انا و ابی من اهل ملة واحده ؟

ام انتم اعلم بخصوص القرآن

و عمومه من ابی وابن عمی ؟

فدونکها مخطومه مرحوله تلقاک یوم حشرک ، فنعم الحکم الله والزعیم محمد و الموعد القیامه و عن الساعه یخسر المبطلون و لا ینفعکم اذ

تندمون و (لکل نباء مستقر و سوف تعلمون (۱۰۹) من یاتیه عذاب یخزیه و یحل علیه عذاب مقیم)

ثم رمت بطرفها نحو الانصار فقالت :

۱۳- توبیخ الانصار علی خذلاتهم

یا معشر الفتیة و اعضاء المله و حضنه الاسلام ! ما هذه الغمیزه فی حقی والسنه عن ظلامتی ؟

اما كان رسول الله صلی الله علیه و آله ابی یقول (المرء یحفظ فی ولده)

و فرمود:

(خدای تعالی به شما درباره اولاد، وصیت می کند، که برای پسر دوبرابر بهره دختر است)

و فرمود:

(هنگامی که مرگ یکی از شما فرا رسد، وصیت کنید برای پدر و مادر و نزدیکان، که حکمی است حق برای پرهیزکاران)

شما گمان کرده اید که بهره ای ندارم و از پدرم، پیامبر صلی الله علیه و آله ارث نمی برم؟

آیا خدا شما را مخصوص آیه ای فرمود که پدرم را از آن بیرون کرده؟ یا آن که می گوئید اهل دو کیش از یکدیگر ارث نمی برند؟

و یا من و پدرم را اهل یک دین و آیین نمی دانید؟

یا آن که شما به آیات خاص و عام قرآن، از پدرم صلی الله علیه و آله و پسر عموی من، علی بن ابیطالب دانائید؟

ابابکر! اینک این تو و این شتر خلافت، شتری مهارزده، و رحل نهاده، برگیر و ببر، با تو در روز قیامت ملاقات خواهد کرد

چه نیکو داوری است خدا، و نیکو دادخواهی است محمد صلی الله علیه و آله و چه خوش وعده گاهی است قیامت!!

در آن روز اهل باطن زیان می برند، آنگاه دیگر پشیمانی سودی ندارد

(و برای هر خبری، قرارگاهی است، پس خواهید دانست که عذاب خوارکننده بر سر چه کسی فرود خواهد آمد، و عذاب جاویدان چه کسی را در بر خواهد گرفت.)

آنگاه رو به سوی انصار کرده چنین گفت

۱۳- نکوهش از سستی انصار

ای انجمن نقباء و مؤمنین! ای بازوان ملت! ای حافظان اسلام! این غفلت و سستی چیست که در حق من روا می دارید؟ و چرا برابر دادخواهی من سهل انگارید؟

آیا پدرم رسول خدا نمی فرمود:

باید حرمت هر کس در مورد فرزندان او حفظ شود؟

سرعان ما احدثتم و عجلان ذا اهالة و لكم طاقه بما احوال و قوه علی ما اطلب و ازاول

اتقولون مات محمد صلی الله علیه و آله؟

فخطب جلیل استوسع وهیه واستنهر فتقه وانفتق رتقه، اظلمت الارض لغیبه و کسفت الشمس والقمر وانتشرت النجوم لمصیبه و اكدت الامال و خشعت الجبال و اضیع الحریم و ازیلت الحرمة عند مماته فتلك والله النازله الكبرى والمصیبه العظمی لا مثلها نازله و لا بائقه عاجله

اعلن بها كتاب الله جل ثنائه في افئيتكم و في ممساكم و مصبحكم ، يهتف في افئيتكم هتافا و صراخا و تلاوة و الحانا و لقبه ما حل بانبياء الله و رسله ، حكم فصل و قضاء حتم

(و ما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل افان مات او قتل انقلبتم على اعقابكم و من ينقلب على عقبيه فلن يضر الله شيئا و سيجزي الله الشاكرين (۱۱۰))

۱۴- دعوة الناس الى انصافها

ايها بنى قيله ءاهضم تراث ابي ؟

و انتم بمرای منی و مسمع و منتدی و مجمع

تلبسکم الدعوه و تشملکم الخيرة و انتم ذوالعدد

با چه سرعتی دچار اعمال ناپسند شدید! و چقدر زود، آب از دهان و دماغ بز لاغر فرو ریخت ؟ ((دچار غفلت شدید)) در حالی که شما انجمن انصار، توان گرفتن حق ما را دارید، و نیروی کافی برای حمایت من در دادخواهی وجود دارد. آیا می گوئید: محمد صلی الله علیه و آله مرد!

آری وفات پیامبر صلی الله علیه و آله مصیبتی بزرگ است ، مصیبتی در نهایت بزرگی و وسعت ، که شکاف زخم آن بسی فراخ است ، و زخمهای گذشته دل را دوباره باز کرد، و زمین با غیبت او تاریک شد، و ستارگان بی فروغ شدند، و آرزوها به ناامیدی گرایید، و کوهها از جای خود فرو ریخت ، و حرمت اهل پیامبر صلی الله علیه و آله ضایع شد.

آری پس از مرگ ، احترامی برای کسی باقی نماند.

پس این مصیبت ، بس بزرگ بود، و همانند نداشت ، که هیچ بلایی به پایه آن نمی رسد، و این را کتاب خدا آشکارا تذکر داد، همان کتابی که در خانه هایتان و در مجالس روز و شب شما، آرام و با صدا، با قرائت و لحن زیبا، آن را می خوانید

این مصیبت ، پیش از این به دیگر پیامبران آسمانی نیز وارد آمد، حکم حتمی خدا، و قضای قطعی الهی است (که فرمود)

((محمد صلی الله علیه و آله نیست مگر پیامبری که پیش از وی پیامبران دیگری در گذشتند، پس اگر او بمیرد، و یا کشته شود، به عقب بر می گردید؟ و آن کس که به عقب برگردد، به خدا زبانی نمی رساند و خدا شکرکنندگان را پاداش خواهد داد))

۱۴- دادخواهی از مسلمین

آوه ! پسران قيله ! (۱۱۱)

پیش چشم ما میراث پدرم را ببرند و حرمت نگه ندارند

در حالی که دارای انجمن و اجتماعید.

صدای دعوت مرا همگان می شنوید، و از حال من از هر جهت آگاهید، و دارای نفرات رزمی و ذخیره اید، دارای ابزار جنگی و قوه اید

والعدة والاداه و القوة و عندکم السلاح والجنه

توایکم الدعوه فلا تجیبون و تاتیکم الصرخه فلا تغیبون و انتم موصوفون بالكفاح ، معروفون بالخير والصلاح ، والنخبة التي انتخبتم و

الخيرة التي اختيرت لنا اهل البيت

قاتلتم العرب و تحملتم الكد و التعب و ناطحتم الامم و كافحتم اليهم ، لا نبرح او تبرحون ، نامرکم فتاتمرون

حتى اذا دارت بنا رحى الاسلام و در حلب الايام و خضعت نعره الشرك و سكنت فوره الافک و خدمت نيران الکفر و هدأت دعوة الهرج

و استوسق نظام الدين فانی حرتم بعد البيان و اسررتم بعد الاعلان و نکصتم بعد الاقدام و اشركتم بعد الايمان ؟

(الا تقاتلون قوما نکتوا ايمانهم من بعد عهدهم و هموا باخراج الرسول و هم بدعواکم اول مره اتخشونهم فالله احق ان تخشوه ان کنتم مؤ

منين (۱۱۲)

۱۵- اسباب تساهل الناس فی نصرها

الا و قد اءرى ان قد اخلدتم الى الخفض و ابعدم من هو احق بالبسط والقبض و خلوتهم بالدعه و نجوتهم من الضيق بالسعه

فمجاجتم ما وعیتهم و دسعتهم الذي تسوغتم

(فان تکفروا انتم و من فی الارض جميعا فان الله لغنی حمید(۱۱۳))

انواع اسلحه و زره و سپر نزد شماست

صدای دعوت من به شما می رسد، ولی جواب نمی دهید؟! و ناله فریادخواهی من به گوشتان می رسد. ولی مرا یاری نمی کنید!

و حال آن که به شجاعت و جنگاوری معروفید، و به خیر و صلاح مشهور. شما برگزیدگانی بودید که انتخاب می شدید و انتخاب

شوندگانی که برگزیده شدید با عرب و بت پرستان درافتادید و تحمل رنج و زحمت نمودید، با امتهای سرکش ، به رزم پرداختید، و با

پهلوانان به نبرد برخاستید.

همواره ما فرمانده بودیم شما فرمانبر، ما امر می کردیم و شما تسلیم اوامر ما بودید تا آسیاب اسلام به گردش افتاد و پستان روزگار به

شیر آمد، و نعره های شرک آمیز خاموش شد، و دیگهای طمع و تهمت از جوش افتاد، و آتش کفر خاموش گشت ، و ندهای هرج و

مرج طلب ساکت شد، و نظام دین استوار گردید.

پس چرا امروز بعد از اقرار و اعتراف ، سرگردان شدید؟ و پس از آشکار کردن عقیده امروز پنهانکاری دارید؟ و بعد از آن پیشگامی ، به عقب بر می گردید؟ و بعد از ایمان ، شرک آورید؟ ((آیا نمی جنگید با گروهی که عهد شکستند؟ و خواستند رسول خدا را اخراج کنند با آنکه آنها آغازگر جنگ بودند، آیا از آنان می ترسید؟ در حالی که سزاوار است که از او بترسید اگر مؤمنید.))

۱۵- علل سستی مردم

اما جز این نیست که به تن آسایی خو کرده اید، و امام واقعی خود را از زمامداری دور کرده اید، و با رفاه و آسایش خلوت کرده اید، و از سختی زندگی به راحتی و خوشگذرانی رسیده اند، به همین سبب آنچه را که حفظ کرده بودید، از دست دادید، و آنچه را که فرو بردید. استفراغ کردید پس بدانید!

(اگر شما و هر که در زمین است کافر شوید، خدای تعالی بی نیاز از همگان است)

الا و قد قلت ما قلت علی معرفه منی بالخذله التی خامرتکم والغدره التی استشعرتها قلوبکم

و لکنه فیضه النفس و نفته الغیظ و خور القناه و بثه الصدر و تقدمه الحجه

فدونکموها فاحتقبوها دبره الظهر، نقبه الخف ، باقیه العار، موسومه بغضب الجبار و شنار الابد، موصوله بنار الله الموقده التی تطلع علی الافتده فبعین الله ما تفعلون

(و سيعلم الذين ظلموا ای منقلب ینقلبون (۱۱۴))

و انا ابنة نذیر لکم بین یدی عذاب شدید

فاعملوا انا عاملون وانتظروا انا منتظرون

فقال ابابکر سمعت رسول الله يقول : نحن معاشر الانبياء لانورث درهما و لا دینارا

۱۶- علل انصراف الناس عن حکم القرآن

فقال : سبحان الله ! ما کان رسول الله صلی الله علیه و آله عن الکتاب صادقا و لا لاحکامه مخالفا بل کان یتبع اثره و یقفو سوره افتجمعون الی الغدر اعتلالا علیه بالزور؟

و هذا بعد وفاته شبيه بما بغی بغی له من الغوائل فی حیاته هذا کتاب الله حکما عدلا و ناطقا فضلا یقول :

یرثنی و یرث من آل یعقوب (۱۱۵)

بدانید! آنچه را که من گفتم از روی آگاهی کامل بود، از سستی شما، و هماهنگ شدن قلبهایتان با بی وفائی و خیانت شما آگاهم

چه کنم ، اینها جوشش دل اندوهگین است ، و راه بیرون ریختن خشم و غضب ، و آنچه را که جانم نمی تواند تحمل کند از سینه بیرون ریختم ، و حجت و برهان را از این راه در پیش روی شما قرار دادم .

پس خلافت را بگیری و بروید ، ولی بدانید پشت این شتر خلافت زخم است ، و پای آن تاول زده ، عار و ننگ آن باقی است ، و نشان از غضب خدا دارد و ننگ ابدی و جاویدان ، و هر کس که آن را بگیرد ، فردا به آتش برافروخته خدا ، که بر قلبها احاطه دارد ، وارد می شود . آنچه انجام می دهید برابر چشم خداست

(و بزودی آنان که ستم کردند ، خواهند دانست که به کدام جایگاه آتشینی باز می گردند).

مردم ! من دختر آن کس هستم که شما را از عذاب جهنم که در پیش روی ماست ، خبر داد

(پس هر چه می توانید انجام دهید ، ما هم به دنبال کار خود می رویم ، شما منتظر بمانید ، که ما هم منتظر خواهیم ماند).

ابابکر گفت از پیامبر شنیدم که می فرمود:

ما گروه پیامبران درهم و دینار به ارث نمی گذاریم !

حضرت زهرا علیها السلام در پاسخ فرمود:

۱۶- علل روی گردانی مردم از قرآن

سیحان الله ! در شگفتم از این تهمت ! پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از کتاب خدا رویگردان نبوده ، و مخالف احکام قرآن کریم نبود ، همواره پیرو قرآن بود ، و دنبال سوره ها و آیات آن می رفت

آیا برای توطئه اجتماع کرده و به نیرنگ و دروغ می خواهید به پیغمبر اسلام صلی الله علیه و آله دروغ و بهتان بندید؟ این کار شما پس از وفات او ، مانند فتنه هایی است که در زمان حیاتش برای نابودی او به وجود می آوردید.

شما که می گوئید پیغمبر ارث نمی گذارد ، اینک این کتاب خدا ، بین من و شما داوری عادل ، و گوینده و جداکننده حق و باطل ، است که می گوید.

زکریای پیامبر به خدا فرمود:

((فرزندی به من عطا فرما که از من و آل یعقوب ارث برد))

و ورث سلیمان داود(۱۱۶)

فبین عزوجل فیما وزع علیه من الاقساط و شرع من الفرائض والمیراث و اباح من حظ الذکران والاناث ما ازاح علة المبطلين و ازال التظنی و الشبهات فی الغابرين :

(کلا بل سولت لکم انفسکم امرا فصیر جمیل و الله المستعان علی ما تصفون (۱۱۷))

فقال ابابکر: الناس حکم بینی و بینک ، و انهم بایعونی

۱۷- اسباب اسراع الناس الی الباطل

معاشر الناس ! المسرعه الی قیل الباطل المغضیه علی الفعل القبیح الخاسر

(افلا تتدبرون القران ام علی قلوب اقفالها)

کلا بل ران علی قلوبکم ما اساتم من اعمالکم فاخذ بسمعکم و ابصارکم و لبئس ما تاولتم و ساء ما به اشترتم و شر ما منه اعتضتم

لتجدن و الله محمله ثقیلا و غبه و بیلا اذا کشف لکم الغطاء و بان ما وارثه الضراء و بدالکم من ربکم ما لم تكونوا تحتسبون

و خسر هنا لک المبطلون (۱۱۸)

و باز در آیه دیگری می فرماید:

((سلیمان پیغمبر از داود (علیه السلام) ارث برد))

خداوند متعال در تقسیم سهمیه ها بیان روشنی دارد، و واجبات و سهم ارث هر یک از افراد را مشخص کرده است ، و سهم ارث فرزندان دختر و پسر را به گونه ای توضیح داد که بهانه های اهل باطل را بر طرف کرد، و مجال گمان و شک و تردید، تا قیامت برای هیچ فردی باقی نگذاشت .

چنین نیست که شما می گوئید،

(بلکه نفسهای اماره شما، کاری را برای شما جلوه داده است ، پس من چاره ای جز صبر نیکو ندارم ، و از خداوند یاری می طلبم بر آنچه شما توصیف می کنید.)

ابابکر برای ساکت کردن مردم گفت :

(ای دختر پیامبر این مردم بین من و شما داوری خواهند کرد که با من بیعت کرده اند.)

پس از اظهار نظر مجدد ابابکر و عوام فریبی او، خطاب به مردم فرمود

۱۷- علل سیر ارتجاعی مردم

ای گروه مردم ! که به سوی شنیدن حرفهای بیهوده شتاب می کنید، و کردار زشت زیانبار را نادیده می گیرید

آیا در قرآن اندیشه نمی کنید؟ یا آن که بر دلهای شما مهر زده شد؟

نه بلکه آنچه از اعمال زشتی که انجام داده اید

(تیرگی آن دلهای شما را فراگرفته است ، و گوشها و چشمهایتان را پر کرده است)

بسیار بد به تاویل قرآن روی آوردید، و بر راهی را پیشنهاد کردید، و بد معامله ای انجام داده اید!

به خدا سوگند، تحمل این بار برای شما سنگین و سرانجام آن پر از وزر و بال است ، آن روزی که پرده ها برای شما بالا رود، و زیان آن روشن گردد، و آنچه را که حساب نمی کردید بر شما آشکار گردد، آنگاه روشن می شود که اهل باطل زیانکارند و چاره ای نخواهند داشت. (۱۱۹)

خطبه دوم : ((سخنرانی در جمع زنان مهاجر و انصار))

در روزهای سخت بیماری فاطمه علیها السلام ، زنان مهاجرین و انصار به عیادتش رفتند و عرض کردند، ای دختر پیغمبر، چگونه صبح کردی ، با بیماری چه می کنی ؟

حضرت زهرا علیها السلام پس از حمد خدا و درود بر پدرش فرمود:

حدیث ۵۸ :

۱- توبیخ الناس علی الانقلاب الرجعی

قالت : اصبحت و الله عائفه لدنیا کن ، قالیه لرجالکن ، لفظنهم بعد ان عجمتهم و شنتهم بعد ان سیرتهم

فقبحا لفلول الحد والعب بعد الجد و قرع الصفاه و صدع القناه و خطل الآراء و زلل الالهواء:

و بئس ما قدمت لهم انفسهم ان سخط الله عليهم و فی العذاب هم

خالدون (۱۲۰)

لا جرم لقد قلدتهم ربقتها و حملتهم اوقتها و شنتت عليهم غاراتها، فجدها و عقرا و بعد للقوم الظالمین .

۲- اسباب مظلومية امیرالمؤمنین علی (علیه السلام)

و یجهم انی زعزعوها عن رواسی الرساله و قواعد النبوة و الدلاله و مهبطالروح الامین و الطبین بامور الدنیا والدین ؟

الا ذلك هو الخسران المبین !

و ما الذی نقموا من ابی الحسن ؟

نقموا منه و الله نکیر سیفه و قلة مبالاته لحتفه و شدة وطاءته و نکال وقعته و تنمره فی ذات الله .

۳- خصائص حکومت الامام علی (علیه السلام)

و تالله لو مالوا عن المحجه اللائحه و تكافوا عن زمام نبذه اليه رسول الله و زالوا عن قبول الحجه الواضحه

ترجمه خطبه دوم

۱- نکوهش مردم از سیر ارتجاعی

صبح کردم در حالی که بخدا سوگند دنیای شما را دوست نمی دارم و از مردان شما خشمناک و بیزارم ، درون و بیرونشان را آزمودم و نامشان را از دهان خویش بدور افکندم ، از آن چه کرده اند، ناخشنودم

چه زشت است کندهی شمشیرها

و سستی و بازیچه بودن مردانتان پس از آنهمه تلاش و کوشش ها چه زشت است سر بر سنگ خارا زدن ، و شکاف برداشتن نیزه ها و فساد آراء و اندیشه ها و انحراف آرمان و انگیزه ها

(برای خویشتن چه بد ذخیره هائی تدارک دیدند و پیش فرستادند که خداوند بر آنان خشم می گیرد و در عذاب الهی جاودانه خواهند بود.)

زیرا بدون تردید مسئولیت سنگین عهد و پیمان الهی در گردنشان همواره سنگینی خواهد نمود ناچار کار را بدانها واگذار و ننگ عدالت کسی را برایشان بار کردم

نفرین بر این مکاران ، و دور از رحمت حق باشند ستمکاران .

۲- علل مظلومیت امام علی (علیه السلام)

وای بر آنان ! چرا نگذاشتند حق در مرکز خود قرار یابد؟ و خلافت بر پایه های نبوت استوار ماند؟ (از خانه ای که جبرئیل در آن فرود می آمد به خانه دیگر بردند.

و حق را از دست علی ، که عالم به امور دین و دنیاست گرفتند

(بدانید که این زیانی بزرگ و آشکار است)

چه باعث شد که با علی (علیه السلام) کینه توزی نمایند و انتقام گیرند؟

چون سوزش تیغ او را چشیدند و پایداری او را دیدند که نسبت به مرگ بی اعتنا بود

دیدند که چگونه بر آنان می تازد و با دشمنان خدا نمی سازد و آنان را عقوبت می کند و خشم علی (علیه السلام) در راه (رضای) خداست

۳- ویژگی های حکومت امام علی (علیه السلام)

بخدا سوگند، اگر پای در میان می نهادند، و علی (علیه السلام) را بر کاری که پیغمبر صلی الله علیه و آله به عهده او نهاد می گذارند

لردهم اليها و حملهم عليها و لساربهيم سيرا سجحا، لا يكلم خشاشه و لا يكل سائره و لا يمل راکبه و لاءوردهم منهلا نميرا صافيا روياء، تطفح ضفتاه و لا يترنق جانباه ، و لاءصدرهم بطانا

و نصح لهم سرا و اعلانا، و لم يكن يحلى من الغنى بطائل و لا يحظى من الدنيا بنائل غير رى الناهل و شبعة الكافل ، و لبان لهم الزاهد من الراغب و الصادق من الكاذب

((لو ان اهل القرى امنوا و اتقوا لفتحنا عليهم بركات من السماء و الارض و لكن كذبوا فاخذناهم بما كانوا يكسبون (۱۲۱)). ((والذين ظلموا من هولاء سيصيبهم سيئات ما كسبوا و ما هم بمعجزين (۱۲۲)

۴- توبيخ المهاجرين و الانصار علی انحرافهم

الا هلم فاستمع و ما عشت اراك الدهر عجباً!

و ان تعجب فعجب قولهم! (۱۲۳)

لیت شعری الی ای سناد استندوا؟ و علی ای عماد اعتمدوا؟ و بای عروة تمسکوا؟ و علی ای ذریه اقدموا و احتنکوا؟

لبس المولى و لبس العشير (و بس للظالمین بدلا (۱۲۴))

استبدلوا والله الذنابی بالقوادم والعجز بالكاهل ، فرغما لمعاطس قوم

آسان ایشان را به راه راست می برد، و حق هر یک را به او می سپرد چنان که زیانی نبیند و هر کس میوه آنچه کشته است بچیند،

این شتر را سالم به مقصد می رساند و حرکتش برای کسی رنج آور نبود تشنگان عدالت را از چشمه سرشار و زلال حقیقت سیراب می کرد ((چشمه ای که آب زلال آن فواره زنان از هر طرفی جاری است)) که هرگز رنگ کدورت نپذیرد و همواره سیراب بوده رنج تشنگی نبیند علی (علیه السلام) همواره در پنهان و آشکار نصیحت کننده مردم بود و اگر بخلافت می رسید از اموال بیت المال برای خود ذخیره نمی نمود و از ثروت دنیا جز باندازه نیاز برداشت نمی کرد، باندازه آب اندکی که عطش را فرونشاند و طعام مختصری که رفع گرسنگی نماید

در آن هنگام زاهد از حریص به دنیا و راستگو از دروغگو باز شناسانده می شد

(اگر مردم چنین می کردند، ایمان آورده و تقوی پیشه شده ، حق را به امام واقعی می سپردند درهای رحمت از آسمان و زمین بروی آنان می گشود. امام دروغ گفتند و بزودی خدا به کیفر آنچه کردند آنان را عذاب خواهد فرمود)

۴- نکوهش از انحراف مهاجرین و انصار

اکنون بیائید و بشنوید!

شگفتا! روزگار چه شگفتی ها در پس پرده دارد و چه بازیچه ها یکی از پس دیگری بیرون می آورد.

(اگر تعجب نمائی! پس گفته های آنان تعجب آور است.)

راستی مردان شما چرا چنین کردند؟ ای کاش می دانستم به چه پناهگاهی تکیه داده اند؟ و کدام ستون استوار را انتخاب نمودند؟ و به

کدامین ریسمان چنگ زدند؟ و بر کدام فرزند و خاندانی پیشی گرفتند و غلبه نمودند؟

شگفتا!

(چه دوستان دروغین و سرپرستان ناهلی را انتخاب کردند! و چه زشت است سرانجام ستمکاران که جایگزین بدی برگزیدند)

سر را گذاشته به دم چسبیدند، بی عامی رفتند و از عالم نپرسیدند!

یحسبون انهم یحسنون صنعا: الا انهم هم المفسدون و لکن لا یشعرون (۱۲۵)

ویحهم :

افمن یهدی الی الحق احق ان یتبع ام من لا یهدی الا ان یهدی فما لکم کیف تحکمون؟ (۱۲۶)

۵- التحذیر من المستقبل الدامی

اما لعمری لقد لقت فنظرة ریثما تنتج ثم احتلبوا ملء القعب دما عبیطا و ذعافا مبیدا

هنالک یخسر المبطلون و یعرف التالون غب ما اسس الاولون

ثم طیبوا عن دنیاکم انفسا واطمانوا للفتنه جاءشا، وابشروا بسیف صارم و سطوه معتد غاشم و هرج شامل و استبداد من الظالمین

یدع فیئکم زهیدا و جمعکم حصیدا. فیا حسره لکم و انی بکم و قد:

عمیت علیکم انلزمکموها و انتم لها کارهون (۱۲۷)

(نفرین بر مردمی نادان که تبهکارند و تبهکاری خود را نیکو کاری می پندارد. بدانید که آنان فاسدند و بفساد خویش آگاهی ندارند)

وای بر آنان!

(آیا آن که مردم را به راه راست می خواند، سزاوار پیروی است یا آن که خود، راه را نمی داند؟ در این باره چگونه داوری می کنید؟)

۵- هشدار از آینده ای خونین

اما بجان خودم سوگند. نطفه فساد بسته شد. باید انتظار کشید تا کی مرض فساد پیکر جامعه اسلامی را از پای درآورد

پس از این از پستان شتر بجای شیر خون بدوشید و زهری که به سرعت هلاک کننده است (اینجاست که روندگان راه باطل زیان کننده اند).

و مسلمانان آینده خواهند دانست که سرانجام اعمال مسلمان صدر اسلام چه بوده است؟ از این پس، قلب های خود را از بروز آشوبها مطمئن نمایید.

بشارت باد شما را به شمشیرهای کشیده و حمله ها و تهاجمات پی در پی، و بهم ریخته شدن امور اجتماعی مسلمانان و استبداد و دیکتاتوری ستمگران آنها که غنائم و حقوق شما را اندک پرداخت می کنند

و جمع شما را با شمشیرهای خود درو می نمایند

پس حسرت و اندوه بر شما! کارتان بکجا خواهد انجامید؟

(دریغ! که دیده حقیقت بین ندارید، بر ما هم تاوانی نیست و نمی توانیم شما را به کاری که کراهت دارید! الزام کنیم (۱۲۸)).

خطبه سوم: سخنرانی در میان جمعی کوچه و بازار

((دفاع از ولایت امام علی (علیه السلام) و افشاگری لازم در مورد سیر ارتجاعی مردم))

آنگاه که کودتاگران سقیفه تصمیم گرفتند به خانه ولایت تهاجم کنند و فریب خوردگان نزدیک خانه حضرت علی (علیه السلام) گرد آمده و تسلیم توطئه ها بودند، دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله از خانه بیرون آمد و در کنار در ورودی منزل ایستاد و خطاب به مردم کوچه و بازار فرمود:

حدیث ۵۹:

قالت: لا عهد لی بقوم حضروا اسوء محضرا منکم، ترکتم رسول الله صلی الله علیه و آله جنازة بین ایدینا و قطعتم امرکم فیما بینکم، لم تستاء مرونا و لم تردوا لنا حقا کانکم لم تعلموا ما قال یوم غدیر خم، والله لقد عقد له علی (علیه السلام) یومئذ الولاة لیقطع منکم بذالک منها الرجاء و لکنکم قطعتم الاسباب بینکم و بین نبیکم، و الله حسیب بیننا و بینکم فی الدنیا و الاخره (۱۲۹)

(من ملتئی را مثل شما نمی شناسم که اینگونه عهد شکن و بد برخورد باشند، جنازه رسول خدا را بر روی دست ما گذاشته و رها کردید، و عهد و پیمانهای میانتان را بریدید و فراموش نمودید، و ولایت و رهبری امام علی (علیه السلام) و ما اهل بیت را انکار کردید و حق مسلم ما را باز نگرداندید، گویا از آن چه رسول خدا صلی الله علیه و آله در روز غدیر خم فرمود، آگاهی ندارید؟

سوگند به خدا که رسول گرامی اسلام در آن روز ولایت و رهبری امام علی (علیه السلام) را مطرح کرد و از مردم بیعت گرفت، تا امید شما فرصت طلبان تشنه قدرت را قطع نماید، ولی شما رشته های پیوند معنوی میان پیامبر صلی الله علیه و آله و خودتان را پاره کردید، این را بدانید که خداوند در دنیا و آخرت بین ما و شما داوری خواهد کرد. (۱۳۰))

خطبه چهارم: سخنرانی در نکوهش پیمان شکنان

در نکوهش پیمان شکنان و مردم بی تفاوت و ساکت فرمود:

حدیث ۶۰:

قالت: معاشر الناس المسرعه الى القيل الباطل، المغضيه على الفعل القبيح الخاسر

((افلا تتدبرون القرآن ام على قلوب اقفالها(۱۳۱))) کلا بل ران علی قلوبکم ما اساتم من اعمالکم فاخذ بسمعکم و ابصارکم و لبس ما تاولتم و ساء ما به اشترتم شر ما منه اعتصبتم

لتجدن و الله محمله ثقیلا و غبه و بیلا اذا كشف لكم الغطاء و بان ما وراء الضراء و بدالکم من ربکم ما لم تکنوا تحتسبون

((و خسر هنالك المبطلون (۱۳۲))

(ای مردم! که به سوی سخن باطل شتابانید، و اعمال زشت و زیانکارانه (اینها) را نادیده می گیرید

آیا در قرآن تدبر و تأمل نمی کنید؟ یا بر دلها تان مهر و قفل زده شده است ((که سخن حق را نمی شنوید؟))

نه! بلکه اعمال سوء و کردار بد شما است که برده بر دلها تان کشیده و گوشها و چشمهای شما را گرفته است! و چه بد تاویل و تفسیری ((از دین و آئین کردید!))

و چه بد نظریه و رایب دادید ((که حق را از اهلش گرفتید و بدست ناهلان دادید)) و چه بد ((گناه و ستمی)) را ((که کردید)) گران خواهید یافت و سرانجامش را سخت و دشوار. در آن روز که پرده از کار شما برداشته شود، و کیفری که در انتظار شماست، آشکار گردد و عذابی را که خدای تعالی برای شما آماده کرده که گمان آنرا نداشته اید، بر شما نمایان گردد، و در آن روز است که اهل باطل دچار زیان و خسران می گردد (۱۳۳))

خطبه پنجم: د- دفاع و مبارزه حدیث ۶۴

خ : سوم : از خود گذشتگی و ایثار فاطمه

۱- مهمان نوازی فاطمه

مرد گرسنه ای در مسجد مدینه بپا خاست و گفت ، ای مسلمانان ! از گرسنگی به تنگ آمده ام ، مرا مهمان کنید. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: چه کسی این مرد را امشب مهمان می کند؟

حضرت علی (علیه السلام) فرمود، من یا رسول الله !

کمی بعد وارد منزل شد و از فاطمه زهرا علیها السلام پرسید: آیا غذایی در منزل داریم ؟ مهمان گرسنه آورده ام .

حضرت زهرا سلام الله علیها ایثارگرانه فرمود:

حدیث ۶۱ :

فقلت : ما عندنا الا قوت الصبیه و لکننا نؤثر به ضیفنا (۱۳۴)

(در خانه ما غذایی نیست ، مگر به اندازه خوراک دختر بچه

اما امشب ایثار می نمایم و گرسنگی را تحمل می کنیم

و همین مقدار غذا را به مهمان می بخشیم (۱۳۵)

۲- از خود گذشتگی و ایثار فاطمه علیها السلام

عرب تازه مسلمانی در مسجد مدینه از مردم کمک خواست ، پیامبر صلی الله علیه و آله باصحاب خود نگریست .

سلمان فارسی برخاست

تا نیاز آن بیچاره را بر طرف سازد

هر جا رفت با دست خالی برگشت .

با ناامیدی به طرف مسجد می آمد که چشمش به منزل حضرت زهرا علیها السلام افتاد، با خود گفت :

فاطمه علیها السلام سرچشمه نیکوکاری است

درب خانه را کوبید، و داستان عرب مستمند را شرح داد.

قالت : يا سلمان والذى بعث محمدا بالحق نبيا ان لنا ثلاثا ما طعمنا و ان الحسن و الحسين قد اضطربا على من شده الجوع ثم رقدا كانهما فرخان منتوفان و لكن لا ارد الخير اذا نزل الخير ببابى

(ای سلمان ! سوگند به خداوندی که حضرت محمد صلی الله علیه و آله را به پیامبری برگزید، سه روز است که غذا نخورده ایم ، و فرزندانم حسن و حسین علیهما السلام از شدت گرسنگی بی قراری می کردند و خسته و مانده به خواب رفته اند.

اما من ، نیکی و نیکوکاری را که در خانه مرا کوبیده است ، رد نمی کنم)

آن گاه پیراهن خود را به مسلمان داد تا در مغازه شمعون یهودی گرو گذاشته ، مقداری خرما و جو قرض بگیرد.

سلمان فارسی می گوید: پس از دریافت جو و خرما به طرف منزل فاطمه علیها السلام آمدم و گفتم : دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله ! مقداری از این غذاها را برای فرزندان گرسنه ات بردار پاسخ داد:

حدیث ۶۳ :

قالت : يا سلمان هذا شى ء امضينه الله عزوجل لسنا ناخذ منه شيئا(۱۳۶)

(ای سلمان ! این کار را فقط برای خدای بزرگ انجام دادیم و هرگز از آن چیزی بر نمی داریم). (۱۳۷))

خ : چهارم : خوشروئی : د- روابط اجتماعی ، حدیث ۸۴

اول : دعوت مردم به قیام م - مبارزات سیاسی و - وصیت های سیاسی و د-دفاع

دوم : دفاع و مبارزه حضرت فاطمه علیها السلام

۱- دفاع در برابر هجوم گستاخانه به منزل امیرالمؤمنین (علیه السلام)

پس از ماجرای سقیفه ، و سرپیچی عده ای از بیعت با ابوبکر، برای آن که به خیال خودشان مرکز تجمع مخالفان را مورد تهدید قرار دهند، به خانه امام یورش آوردند، عمر و قنفذ، و طرفداران آنها تهدید کردند، اگر امام علی (علیه السلام) برای بیعت به مسجد بیرون نیاید، خانه را آتش می زنیم !!

حضرت زهرا علیها السلام در دفاع از امام ، در برابر مهاجمان فرمود:

حدیث ۶۴ :

قالت : ايها الضالون المكذوبون ماذا تقولون ؟ وای شی ء تریدون ؟

يا عمر اما تتقى الله ؟ تدخل على بيتي ؟ ابزرك الشيطان تخوفني ؟ و كان حزب الشيطان ضعيفا

ويحك ! ما هذه الجراه على الله و على رسوله ؟ تريد ان تقطع نسله من الدنيا و تفنيه و تطفىء نور الله ؟ ((والله متم نوره (۱۳۸))) وانتهاره لها

طغيانك يا عمر اخرجنى ، والزمك الحججه و كل ضال غوى

اما و الله يابن الخطاب لولا اءنى اكره ان يصيب البلاء من لا ذنب له لعلمت انى ساقسم على الله ثم اجده سريع الاجابه

يا ابتاه يا رسول الله هكذا كان يفعل بحبيبتك وابتنتك ؟

آه يا فضه اليك فخذيني فقد والله قتل ما فى احشائى من حمل (۱۳۹)

(شما ای گمراهان و دروغگویان ! چه می گوئید و چه می خواهید؟)

ای عمر! آیا از خدا پروا نداری ؟ این گونه می خواهی وارد خانه من شوی ؟

آیا با حزبت که حزب شیطان است ، مرا می ترسانی در حالی که حزب شیطان ناتوان است ! وای بر تو! این چه جرات و جسارتی است که بر خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله او داری ؟ آیا می خواهی دودمان پیامبر را نابود کنی ؟ و نور خدا را خاموش ؟ آگاه باش که خداوند نور خود را فروزان و جاودانه نگه می دارد.

از شرکت و حضور در میان نامحرمان پرهیز داشتم ، اما تهاجم و طغیان تو مرا از خانه بیرون کشید و حجت را بر تو و بر دیگر گمراهان تمام کرد.

سوگند بخدا، چون کراهت دارم که بی گناهان دچار بلا و گرفتاری شوند، دست از نفرین برمی دارم .

اگر چنین نبود، می دانستی که سوگند و نفرین من به سرعت تحقق می یافت و عذاب خدا فرو می بارید.(۱۴۰))

پس از کوبیده شدن بین در و دیوار و شهادت حضرت محسن (علیه السلام) فرمود:

(ای پدر! ای رسول خدا! بنگر که با دختر مورد علاقه تو چنین رفتار می شود: آه : ای فضه بیا و مرا دریاب . سوگند به خدا، فرزندی که در شکم داشتم ، کشته شد(۱۴۱))

۲- دفاع و افشاگری در برابر مهاجمان به منزل امام علی (علیه السلام)

الف - افشاگری توطئه ها

در آن هنگامه که عمر با گروهی به منزل امام علی (علیه السلام) یورش آوردند و با تهدیدهای پیاپی نتوانستند در خانه را بگشایند، به دستور عمر هیزم آورده و درب منزل را به آتش کشیدند، حضرت زهرا علیها السلام برای دفاع از ولایت و حرمت حریم امامت، در برابر ستونی از دود و شعله های آتش به پیش رفت و فرمود:

حدیث ۶۵

قالت : یاین الخطاب اتراک محرقا علی بابی ؟ اجئت لئحرق دارنا؟ انحرق علیا و ولدی ؟

(ای پسر خطاب! آیا تو را می بینم که خانه ام را آتش می زنی ؟ آیا آمده ای که خانه ما را بسوزانی ؟ آیا تو علی (علیه السلام) و فرزندان مرا به آتش می کشی ؟)

پاسخ شنید:

و الله لنخرجنکم الی البیعة او لنحرقنکم

سوگند به خدا یا شما را برای بیعت با ابوبکر بیرون می آورم و یا همه شما را به خانه به آتش می کشم !

حضرت زهرا فرمود:

یا عمر اما تتقی تدخل علی بیتی ؟

(ای عمر! آیا از خدا نمی ترسی ؟ که (بی اجازه) وارد خانه ام می شوی ؟)

ب - شکوه ها با پدر

اینجا بود که حضرت زهرا علیها السلام نگاه به قبر پدر کرد و فرمود:

حدیث ۶۶ :

یا ابتاه یا رسول الله ماذا لقینا بعدک من ابن الخطاب و ابن ابی قحافه ! یا ابابکر ما اسرع اغرتم علی اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله ؟ و الله لا اکلم عمر حتی التقی الله (۱۴۲)

(وای ای پدر پیامبر خدا! چه مصیبت هایی که از دست پسر خطاب و پسر ابی قحافه کشیدیم !)

ای ابوبکر، چه زود کینه توزیهای خود را بر اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله ظاهر کردید!! سوگند به خدا از این لحظه، تا روزی که خدا را ملاقات می کنم، هرگز با عمر صحبت نخواهم نمود! (۱۴۳))

ج - محکوم نمودن مهاجمان

امام صادق (علیه السلام) نقل می فرماید که : وقتی مهاجمان به خانه امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) یورش آوردند که در خانه را بشکنند یا بسوزانند و وارد منزل شوند، حضرت زهرا علیها السلام پشت درب منزل رفته ، خطاب به عمر که در پیشاپیش مهاجمان بود فرمود:

حدیث ۶۷ :

قالت : ويحك يا عمر ما هذه الجراه على الله و على رسوله ؟ تريد ان تقطع نسله من الدنيا و تفنيه ؟ و تطفىء نور الله ؟ والله متم نوره (۱۴۴)

(وای بر تو ای عمر! این چه جرات و جسارتی است که نسبت به خدا و رسول خدا کرده ای ، آیا می خواهی نسل رسول خدا را نابود کنی ؟ و از میان برداری ؟ آیا می خواهی نور خدا را خاموش کنی ؟ خداوند نور خود را حفظ می کند و تداوم می بخشد. (۱۴۵))

۳- دفاع از امیرالمؤمنین (علیه السلام)

الف - دفاع و یادآوری فضائل اهل بیت (علیه السلام)

در آن هنگامه غم آلود که علی (علیه السلام) را با زور به طرف مسجد می بردند، فاطمه علیها السلام میان جمعیت آمد و بین امام و آنها قرار گرفت ، و فرمود:

حدیث ۶۸ :

قالت : والله لا ادعکم تجرون ابن عمی ظلما

ویلکم ما اسرع ما خنتم الله و رسوله فینا اهل البيت و قد اوصاکم رسول الله صلی الله علیه و آله باتباعنا و مودتنا و التمسک بنا فقال الله تعالی

((قل لا استلکم علیه اجرا الا المودة فی القربی (۱۴۶)))

(سوگند به خدا، نمی گذارم پسر عموی مرا ظالمانه به سوی مسجد بکشانید. وای بر شما چه زود به خدا و رسولش خیانت کردید و به خانواده او ستم نمودید، با این که رسول خدا پیروی از ما و دوستی با ما را به شما سفارش کرده و فرمود که (در امور زندگی) از اهل بیت (علیهم السلام) اطاعت نمایید، که خداوند فرمود: به مردم بگو از شما پاداش رسالت نمی خواهم ، جز آن که اهل بیت من دوستی نمایند. (۱۴۷))

ب - تهدید به نفرین کردن

در آن لحظه که امام علی (علیه السلام) را به سوی مسجد می کشیدند، و هیچ کس در آن غربت و تنهایی دفاع نمی کرد، حضرت زهرا (علیها السلام) خود را به امام رساند، و خطاب به عمر فرمود:

حدیث ۶۹ :

قالت : اما والله یابن الخطاب : لولا انی اکره ان یریب البلاء من لا ذنب له لعلمت انی ساقسم علی الله ثم اجده سریع الاجابه (۱۴۸)

(ای پسر خطاب ! سوگند به خدا اگر کراهت نداشتم که بیگناهان (مدینه) گرفتار بالای الهی شوند، نفرین می کردم و آنگاه می فهمیدی که نفرین من خیلی زود تحقق می پذیرد. (۱۴۹))

۴- دفاع از امام در مسجد

آنگاه که امام را مظلومانه و با ستم به مسجد بردند، حضرت زهرا (علیها السلام) وارد مسجد شد و فرمود:

حدیث ۷۰ :

فقالت : خلوا عن ابن عمی

فوالذی بعث محمدا بالحق لئن لم تخلوا عنه لانشرن شعری و لا ضمن قمیص رسول الله علی راسی و لاصرخن الی الله تبارک و تعالی

فما ناقة صالح باکرع علی الله منی و لا الفصیل باءکرم علی الله من ولدی (۱۵۰)

(رها کنید پسر عموی مرا؛

قسم به آن خدایی که محمد صلی الله علیه و آله را به حق برانگیخت . اگر از علی دست برندارید، گیسوان خود را پریشان کرده ، و پیراهن رسول خدا صلی الله علیه و آله را بر سر افکنده و در برابر خدا فریاد خواهم زد، یقین بدانید که ناچه صالح ، در نزد خدا از من گرامی تر و بچه آن ناچه نیز از فرزندان من قدر و قیمتش زیادتربود. (۱۵۱))

۵- دفاع از جان امام

پس از بردن امام به مسجد، در آن ازدحام جمعیت ، عمر با شمشیر برهنه تهدید کرد که : اگر با ابوبکر بیعت نکنی گردنت را می زنم . در این هنگام حضرت زهرا علیها السلام خطاب به ابوبکر فرمود:

حدیث ۷۱ :

قالت : یا ابابکر اءترید ان ترملنی من زوجی ؟

والله لئن لم تکف عنه لاءنشرن شعی و لاشقن جیبی ولآتین قبرابی (۱۵۲)

(ای ابوبکر! آیا می خواهی شوهرم را از دستم بگیری؟ (و مرا بیوه سازی؟) سوگند به خدا اگر دست از او برداری، موی سرم را پریشان می کنم و گریبان چاک زده کنار قبر پدرم رسول خدا می روم (۱۵۳))

سپس دست امام حسن و حسین علیهما السلام را گرفت تا در کنار قبر پیامبر صلی الله علیه و آله با نفرین و ناله تهدید خود را تحقق بخشد

امام علی (علیه السلام) به سلمان فرمود:

((سلمان فاطمه را دریاب، گوئی دو طرف مدینه را می نگریم که به لرزه درآمد، سوگند به خدا اگر فاطمه علیها السلام موی خود را پریشان کند و گریبان چاک نماید و در کنار قبر پیامبر صلی الله علیه و آله نفرین و ناله سر دهد، دیگر مهلتی برای مردم مدینه باقی نمی ماند، و زمین همه آنها را در کام مرگبار خود فرو می برد))

سلمان شتابان خدمت زهرا علیها السلام رسید و گفت:

(ای دختر محمد صلی الله علیه و آله! خداوند پدرت را مایه رحمت جهانیان قرار داده است، خواهش می کنم به خانه برگرد و نفرین در حق مردم نادان مکن.

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۷۲:

فقلت: یا سلمان! یریدون قتل علی و ما علی علی صبر فدعنی حتی آتی قبر ابی فانشرن شعری، و اشق جیبی و اصیح الی ربی (۱۵۴)

(ای سلمان! آنها قصد جان علی (علیه السلام) را دارند، و من در شهادت علی (علیه السلام) نمی توانم صبر کنم، صبرم تمام شده، مرا به حال خود بگذار تا کنار قبر پدرم بروم، موهابیم را پریشان نمایم گریبان چاک دهم، و به درگاه خدا ناله سر دهم. (۱۵۵))

سلمان فارسی که فاطمه علیها السلام را برای ناله و نفرین مصمم یافت، گفت: امام علی (علیه السلام) مرا فرستاد و فرمود که به شما بگویم:

(فاطمه به خانه بازگردید و از ناله و نفرین خودداری کنید)

وقتی حضرت زهرا علیها السلام پیام امام را شنید فرمود:

حدیث ۷۳:

قلت: اذا رجع و اصبر و اسمع له و اطیع (۱۵۶)

(حال که شوهرم و امام من ، فرمان داده که به خانه بازگردم ،) می روم و صبر می کنم و سخن آن بزرگوار را می پذیرم و از او اطاعت می کنم. (۱۵۷))

۶- دفاع تا رهایی و سلامت امام (علیه السلام)

آنگاه که سلمان فارسی از یگانه دخت پیامبر خواست تا دست از نفرین و ناله بردارد، و به خانه بازگردد، فرمود:

حدیث ۷۴

قالت : ویلهم یا سلمان ! یریدون ان یوتموا ولدی الحسنین فوالله یا سلمان ! لا اخلی عن باب المسجد حتی اری ابن عمی سالما بعینی (۱۵۸)

(وای بر آنان ای سلمان ! آنها می خواهند دو فرزند من حسن و حسین (علیهم السلام) را یتیم و بی سرپرست نمایند، ای سلمان ! سوگند به خدا از درب مسجد مدینه پا بیرون نمی گذارم تا آن که پسر عمویی خود را با چشمان خودم ، (رها شده) و سالم مشاهده نمایم. (۱۵۹))

و پس از لحظاتی چند که در میان سکوت و اندوه و شگفتی حاضران ، مهاجمین دست از امام کشیدند و امام علی (علیه السلام) تنها و مظلوم از مسجد مدینه بیرون آمده راه خانه را در پیش گرفت ، حضرت زهرا علیها السلام به شوهر معصوم خود نگریست و فرمود:

حدیث ۷۵ :

قالت : روحی لروحک الفداء و نفسی لنفسک الوقاء یا ابالحسن ! ان کنت فی خیر کنت معک و ان کنت فی شر کنت معک

(علی جان ، جانم فدای جان تو، و جان و روح من سپر بلاهای جان تو، یا ابالحسن ! همواره با تو خواهم بود، اگر تو در خیر و نیکی بسر میبری با تو خواهم زیست و یا اگر در سختی و بلاها گرفتار شدی ، باز هم با تو خواهم بود. (۱۶۰))

۷- دفاع از اموال خویش : ف - فدک

سوم : دعاهای حضرت زهرا (علیها السلام)

برای آگاهی از دعاهای حضرت فاطمه علیها السلام به کتاب صحیفه فاطمیه مراجعه شود، که در این فصل تنها به ارزش دعا و هدفداری دعا از دیدگاه حضرت زهرا علیها السلام اشاره می گردد.

۱- دعا برای گناهکاران امت

اسماء، همسر جعفر طیار نقل می کند که :

در لحظه های پایانی زندگانی حضرت زهرا علیها السلام متوجه آن بزرگ زنان عالم بودم

ابتدا غسل کرد و لباسها را تغییر داد و در خانه مشغول راز و نیاز با خدا شد.

جلو رفتن ، فاطمه علیها السلام را دیدم که رو به قبله نشسته ، و دستها را به سوی آسمان برآورده ، چنین دعا می کند:

حدیث ۷۶ :

قالت : الهی و سیدی اسئلک بالذین اصطفیتهم و بیکاء ولدی فی مفارقتی ، ان تغفر لعصاه شیعتی و شیعه ذریتی

(پروردگارا! بزرگا! به حق پیامبرانی که آنها را برگزیدی و به گریه های حسن و حسین در فراق من ، از تو می خواهم از گناهکاران

شیعیان من و شیعیان فرزندان من درگذری (۱۶۱))

۲- دعا برای همسایگان

امام حسن مجتبی (علیه السلام) مادر را دید که همواره برای همسایگان ، برادران اسلامی ، و مردم مسلمان دعا می کند، گفت :

مادر جان چرا برای خودت دعا نمی کنی ؟

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۷۷ :

قالت : الجار ثم الدار (۱۶۲)

(پسرم ! اول همسایه ، سپس خانه خود (۱۶۳))

۳- توجه به دعا حتی در هنگامه غم از دست دادن پدر

پس از وفات درد آلود رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله ، زنان بنی هاشم در منزل آن حضرت اجتماع کردند و نوحه و زاری می

نمودند.

حضرت زهرا علیها السلام همگان را به دعا سفارش فرمود:

حدیث ۷۸ :

قالت : اترکن التعداد و علیکن بالدعا (۱۶۴)

(دست از شمارش افتخارات بردارید و به دعا و عبادت بپردازید (۱۶۵))

۴- تقاضای دعا برای شفای امام حسن (علیه السلام)

امام حسن (علیه السلام) مریض شد و درد و بی تابی آن بزرگوار بالا گرفت، حضرت زهرا (علیها السلام) فرزند عزیزش را خدمت رسول خدا برده فرمود:

حدیث ۷۹ :

قالت : یا رسول الله ادع الله لابنک ان یشفیہ

(ای رسول خدا! پروردگارت را بخوان تا فرزندت را شفا دهد(۱۶۶))

۵- ارزش و اهمیت دعا

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود، دخترم :

آیا دوست داری دعایی را به تو بیاموزم که هیچ کس آن را نمی خواند مگر آنکه خواسته های او تحقق پذیرد؟

در پاسخ پدر فرمود:

حدیث ۸۰ :

قالت : یا ابه لهذا احب الی من الدنيا و ما فیها

(پدر جان، چنین دعایی از دنیا و آنچه در آن است، نزد من محبوب تر است (۱۶۷))

۶- دعای معروف حضرت زهرا (علیها السلام)

سلمان فارسی نقل می کند:

حضرت زهرا علیها السلام پس از ملاقات با حوریان بهشتی، از خرمای خوش بویی که به آن حضرت تقدیم داشتند، مقداری به من عطا فرمود، که در شهر مدینه با هر یک از اصحاب رسول خدا صلی الله علیه و آله ملاقات کردم. می گفت :

چه عطر دلنشینی؟ آیا مشک ناب با خود داری؟

این ماجرای شگفتی آور را برای حضرت فاطمه علیها السلام بازگو نمودم، در حالی که متبسم و خوشحال بود فرمود:

این خرمای معطر بهشتی از درختی است که برای یکی از دعاها من آفریده شد

و من آن را از رسول خدا صلی الله علیه و آله آموختم

و آن دعا این است :

بسم الله النور

بسم الله الذى يقول للشئ ء كن فيكون

بسم الله الذى يعلم خائنة الاعين و ما تخفى الصدور

بسم الله الذى خلق النور من النور

بسم الله الذى هو بالمعروف مذکور

بسم الله الذى انزل النور على الطور بقدر مقدور، فى كتاب مسطور على نبى محبور (۱۶۸)

(بنام خدای نور)

بنام خدایی که به هر چیز می گوید: باش ، پس می باشد

بنام خدایی که چشمها و نگاههای پنهان و راز سینه ها را می داند

بنام خدایی که نور را از نور آفرید

بنام خدایی که به نیکی یاد می شود

بنام آن که نور را بر کوه طور نازل کرد

به اندازه ای معین

در نوشته ای بر پیامبری عظیم)

۷- دعای بعد از ظهر روز جمعه

حضرت زهرا علیها السلام نسبت به دعای روز جمعه از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل فرمود که :

حدیث ۸۲ :

قالت : ان فى الجمعة لساعة لا يوافقها رجل مسلم يسأل الله عزوجل فيها خيرا الا اعطاه اياه

فقلت يا رسول الله اى ساعه هى ؟

قال اذا تولى نصف عين الشمس للغروب (۱۶۹)

(در روز جمعه ساعتی است که هر خواسته خیر و نیکوئی در آن ساعت به اجابت می رسد. پرسیدم یا رسول الله ! کدام ساعت است .

فرمود: آنگاه که نصف قرص خورشید در افق پنهان شود)

از آن پس حضرت زهرا عليها السلام در این ساعت از غروب جمعه در دعا و خیر خواهی مسلمانان همت می نمود و فردی را می گماشت تا غروب خورشید را به او اطلاع دهد (۱۷۰)

چهارم : دنیا و دنیازدگی

۱- ترک دنیاپرستی

حضرت زهرا عليها السلام فرمودند:

حدیث ۸۳ :

قالت : انی لا احب الدنيا

(من دنیای ((دنیاپرستان)) را دوست ندارم (۱۷۱))

حدیث ۱/۵۸

۲- والاتر از دنیا: حدیث ۸۰ ((ارزش دعا)) حدیث ۸۸

۳. شوق شهادت و بی اعتنائی به دنیا ش . شادی و خشنودی فاطمه عليها السلام ع . آگاهی از شهادت خویش ، حدیث ۱۳۴ الی ۱۳۷

۴. ایثارگری های فاطمه عليها السلام خ - از خودگذشتگی م - مشکلات اقتصادی ، حدیث ۱۷۹ الی ۱۹۵

۵. ضرورت ساده زیستی ز- زن و ساده زیستی ، حدیث ۸۸

ذ.ر

اول : روابط اجتماعی

۱- کیفیت رابطه با مردم و خانواده

معیار و میزان سنجش ارزشمندی انسان از دیدگاه حضرت زهرا (علیها السلام)، روابط شایسته با مردم و خانواده است که فرمود.

حدیث ۸۴ :

قالت : خيارکم الینکم مناکبہ و اکرمهم لنسائهم (۱۷۲)

(بهترین شما کسی است که در برخورد با مردم نرم تر و مهربان تر است و ارزشمندترین مرم کسانی هستند که با همسرانشان مهربان و بخشنده اند(۱۷۳))

۲- زن و زندگی اجتماعی - ز- زن و زندگی اجتماعی ، حدیث ۸۷

-ز- زن و آرایش حدیث ۹۶ و ۹۷

۳- روابط سیاسی اجتماعی

خ - خطبه های حضرت زهرا علیها السلام

د- دفاع

الف - اخلاق اجتماعی

دوم : روزه

۱- شرایط روزه داری

حضرت زهرا علیها السلام درباره شرایط روزه داری فرمود:

حدیث ۸۵ :

قالت : ما یصنع الصائم بصیامه اذا لم یصن لسانه و سمعه و بصره و جوارحه

(اگر روزه ، زبان و گوش و چشم و دست و پای روزه دار را از ارتکاب اعمال ناپسند دور نکنند، روزه را می خواهد چه کند (و به چه

دردش می خورد؟(۱۷۴))

۲- روزه نذری (روزه شکرگزاری)

وقتی امام حسن و امام حسین علیهما السلام مریض شدند، حضرت زهرا علیها السلام آن دو بزرگوار را در آغوش گرفت و نزد پیامبر صلی الله علیه و آله برد و فرمود:

حدیث ۸۶ :

قالت : ان بری ء ولدای مما بهما صمت لله ثلاثه ایام شکرا

(اگر فرزندانم شفا یابند، سه روز برای خدا جهت شکرگزاری روزه خواهم گرفت (۱۷۵))

ز

اول : زن و زندگی اجتماعی - ح - حجاب

۱- آن چه برای زنان نیکو است

امام علی (علیه السلام) می فرماید: خدمت پیامبر گرامی اسلام بودیم، آن حضرت پرسید: چه چیزی برای زنان نیکو و رواست؟ حضرت فاطمه علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۸۷ :

قالت : خیر للنساء ان لا یرین الرجال و لا یراهن الرجال (۱۷۶)

(آن چه برای زنان نیکو است، اینکه ((بدون ضرورت)) مردان نامحرم را نبینند و نامحرمان نیز او را ننگرند (۱۷۷))

۲- ساده زیستی و کار روزانه فاطمه علیها السلام

روزی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وارد منزل فاطمه علیها السلام شد، دخترش را دید که روی زمین نشسته، با یک دست فرزندش را در آغوش گرفته شیر می دهد، و با دست دیگر با آسیاب دستی گندمها را آرد می کند، اشک در چشمان رسول خدا صلی الله علیه و آله حلقه زد و فرمود:

یا بنتاه تعجلی مراره الدنیا بحلاوه الاخره

(دخترم! تلخی ها و مشکلات دنیا را به یاد شیرینی و سعادت بهشت بر خود گوارا ساز)

حضرت فاطمه علیها السلام در جواب پدر فرمود:

حدیث ۸۸ :

قالت : يا رسول الله ، الحمد لله على نعمائه والشكر لله على آلائه (۱۷۸)

(ای رسول خدا! حمد و شکر و سپاس سزاوار خداست ، در برابر نعمتهای بیکرانه او (۱۷۹))

۳- ساده پوشی

الف - سادگی در لباس

سلمان فارسی می گوید: روزی حضرت فاطمه علیها السلام را دیدم که چادری وصله دار و ساده بر سر داشت .

در شگفتی ماندم و گفتم : عجب! دختران پادشاهان ایران و قیصر روم بر کرسیهای طلایی می نشینند و پارچه های زربفت به تن می کنند، و نه که این دختر رسول خداست ! نه چادرهای گران قیمت بر سر دارد و نه لباسهای زیبا.

فاطمه علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۸۹ :

قالت : يا سلمان ! ان الله ذخر لنا الثياب والكراسي ليوم آخر

(ای سلمان ! خداوند بزرگ ، لباسهای زینتی و تختهای طلائی را برای ما در روز قیامت ذخیره کرده است (۱۸۰))

ب - سادگی زندگی

حضرت زهرا علیها السلام سپس به خدمت پدر رفت و شگفتی سلمان را مطرح فرمود:

حدیث ۹۰ :

قالت : يا رسول الله ! ان سلمان تعجب من لباسی

فوالذی بعثک بالحق مالی و لعلی منذ خمس سنین الا مسک کبش نعلف علیها بالنهار بعیرنا و اذا کان اللیل افترشناه و ان مرفقتنا لمن ادم حشوها لیف (۱۸۱)

(ای رسول خدا! سلمان از سادگی لباس من تعجب نمود، سوگند به خدائی که تو را مبعوث فرمود، مدت پنج سال است فرش خانه ما پوست گوسفندی است که روزها بر روی آن شترمان علف می خورد و شب ها بر روی آن می خوابیم و بالش ما چرمی است که از لیف خرما پر شده است. (۱۸۲))

۴- لحظه ای که زن به خدا نزدیک تر است .

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله از یاران خود پرسید:

در کدام لحظه ، زن به خدا نزدیکتر است ؟

پاسخ مناسبی مطرح نشد، تا اینکه حضرت زهرا علیها السلام سؤال پدر را شنید و پاسخ داد:

حدیث ۹۱ :

قالت فاطمه علیها السلام : ادنی ما تكون من ربها ان تلزم قعر بیتها (۱۸۳)

(آن لحظه که زن در خانه خود می ماند (و به امور زندگی و تربیت فرزند می پردازد)) به خدا نزدیکتر است. (۱۸۴)

دوم : زن و آیین زندگی

آ- آیین همسر داری

م - مشکلات اقتصادی

ح - حجاب و پوشش

- الف - اخلاق

-ز- زن و زندگی اجتماعی

- م - مبارزه

- ز - زن و کار

-د- دفاع و مبارزه

سوم : زن و کار

۱- زن و کار روزانه

ام سلمه از امام علی (علیه السلام) نقل می کند:

روزی رسول خدا صلی الله علیه و آله وارد منزل ما شد و از اوضاع و احوال زندگی خانوادگی ما پرسید:

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۹۲ :

قالت : يا رسول الله مجلت يدای من الرحي اطحن مره و اعجن مره (۱۸۵)

(ای رسول خدا! دستان من با کار کردن با آسیاب سنگی تاول زده و زخم شده است ، زیرا گاهی گندم آرد می کنم و زمانی آرد را خمیر می سازم (۱۸۶))

۲- هماهنگی زن و شوهر در کار منزل

حضرت زهرا علیها السلام چون دیگر زنان جامعه کار می کرد، گندم را با آسیاب دستی آرد می نمود، نان می پخت ، کار روزانه را انجام می داد، به بچه داری و تربیت کودک توجه کامل داشت ، تا آنکه هر دو دست آن یگانه روزگار زخم شد. ناچار خدمت پدر رفت و فرمود:

حدیث ۹۳ :

فقالت : قد مجلت يدای من الرحي ، ليلتي جميعا ادير الرحي حتى اصبح ، و ابوالحسن يحمل حسنا و حسيناً (۱۸۷)

(یا رسول الله صلی الله علیه و آله ! هر دو دستم به علت آرد کردن گندم با آسیاب دستی ورم کرده و زخم شده است ، دیشب را تا صبح به آرد کردن گندم مشغول بودم و ابوالحسن ، فرزندانم ، حسن و حسین علیهما السلام را نگهداری می کرد. (۱۸۸))

۳- تقسیم کار در خانواده

فاطمه علیها السلام در زندگی پر بار خویش ، به کار و انجام وظایف خانوادگی و تربیتی توجه کامل داشت ، نه تنها کار می کرد، و نیازمندیهای خانواده را بر طرف می ساخت ، بلکه به تقسیم کار در خانواده و تحقق عدالت در محیط کوچک خانه و خانواده نیز اهمیت می داد.

کارهای خانه و خانواده را بین خود و امیرالمؤمنین علی (علیه السلام)، و کار روزانه داخل منزل را نیز بین خود و خدمتکارش فضا ، بگونه ای مساوی تقسیم می کرد.

سلمان فارسی می گوید: فاطمه زهرا علیها السلام را دیدم که با دستان مبارک و با آسیاب دستی گندم را آرد می کند، جلو رفته پس از سلام ، گفتم :

ای دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله ! خود را به زحمت مینداز، در کنار شما خدمتکار منزلتان فضا ایستاده است کار منزل را به ایشان واگذار!!

حضرت زهرا عليها السلام پاسخ داد:

حدیث ۹۴ :

قالت : اوصانی رسول الله ان تكون الخدمه لها یوما و لی یوما فکان امس یوم خدمتها والیوم یوم خدمتی (۱۸۹)

(رسول خدا صلی الله علیه و آله به من سفارش فرمود که کارهای خانه را با فضا تقسیم کنم ، یک روز او کار کند و روز دیگر من ، دیروز نوبت او بود و امروز نوبت من است (۱۹۰))

۴- تقسیم کار با همسر

یکی از عوامل شادابی و تکامل خانواده ها، تعیین حدود مسئولیت افراد در خانواده است .

با تقسیم کار، عدالت اجتماعی در محیط کوچک خانواده سعادت می آفریند، و زن را از دخالت در اموری که سزاوار نیست باز می دارد

امام باقر (علیه السلام) فرمود:

حضرت فاطمه عليها السلام کارهای منزل را با حضرت علی (علیه السلام) اینگونه تقسیم کرد که :

خمیر کردن آرد، و نان پختن ، و تمیز کردن و جارو زدن خانه ، به عهده فاطمه باشد

و کارهای بیرون منزل از قبیل ، جمع آوری هیزم و تهیه مواد اولیه غذایی را علی (علیه السلام) انجام دهد.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

این تقسیم کار، با رهنمود رسول خدا صلی الله علیه و آله انجام گرفت .

آنگاه که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کارهای داخل منزل را فاطمه عليها السلام ، و کارهای بیرون منزل را علی (ع) انجام دهد، حضرت زهرا عليها السلام با خوشحالی فرمود:

حدیث ۹۵ :

قالت : فلا یعلم ما داخلنی من السرور الا الله باکفائی رسول الله تحمل رقاب الرجال (۱۹۱)

(جز خدا کسی نمی داند که از این تقسیم کار تا چه اندازه خوشحال شدم ، زیرا رسول خدا مرا از انجام کارهایی که مربوط به مردان است، بازداشت. (۱۹۲))

چهارم : زن و زینت و آرایش

۱. عطر و زینت در نماز

در اسلام، به آرایش و عطر زدن و استفاده از بوهای خوش و وسایل زیبایی برای شوهر و محارم یا در منزل و یا در حالت عبادت و نیایش سفارش شده و نوعی عبادت است. آنچه نهی شده و سفارش به احتیاط کرده اند، استفاده از عطر و آرایش برای نامحرمان یا در روابط اجتماعی است که عامل فساد می شود و حرام است.

در این باره توجه به سفارش حضرت زهرا (علیه السلام) در لحظه های واپسین زندگی ضروری است که پس از وضوء گرفتن به ((اسماء بنت عمیس)) فرمود:

حدیث ۹۶:

قالت: هاتی طیبی الذی اتطیب به وهاتی ثیابی التی اصلی فیها، اجلسی عند راسی فاذا جاء وقت الصلوه فاقیمینی فان قمت و الا فارسلی الی علی (علیه السلام)

(ای اسماء! عطر مرا، همان عطری که همیشه می زنم، و پیراهنی را که همیشه با آن نماز می گزارم بیاور و بر بالینم بنشین، هرگاه وقت نماز شد مرا از خواب بیدار کن: اگر بیدار شدم که نماز می گزارم و اگر بیدار نشدم کسی را به دنبال علی (علیه السلام) بفرست تا بیاید. (۱۹۳))

۲. استفاده دائمی از بوی خوش

ام سلمه می گوید: از حضرت زهرا (علیها السلام) پرسیدم که آیا عطر و بوی خوش ذخیره ای کرده ای؟

فرمود: آری

رفت و شیشه عطری آورد و مقداری در کف دست من ریخت و بوی خوشی داشت که هرگز نپوئیده بودم.

گفتم: این عطر خوشبو را از کجا تهیه کرده ای؟

فرمود:

حدیث ۹۷:

قالت: هو عنبر یسقط من اجنحه جبرئیل (۱۹۴)

(این عطر، مشککی است که از بال و پر جبرئیل فرو ریخته است. (۱۹۵))

۳- تهیه عطر برای شب عروسی فاطمه علیها السلام

آرایش و عطر زدن برای زنان آنچنان ارزشمند است که هم عبادت به حساب می آید و هم مایه گرمی و شادایی زندگی زناشویی است.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به اینگونه ظرافت های زندگی کاملاً توجه داشت که به عمار یاسر ماموریت داد برای شب عروسی حضرت زهرا علیها السلام عطرهای خوشبو تهیه نماید.

عمار یاسر می گوید: عطر خوبی تهیه کرده به منزل فاطمه علیها السلام بردم فرمود:

حدیث ۹۸ :

قالت : یا ابالیقظان ما هذا الطیب ؟

(ای عمار یاسر! این عطر چیست؟) (۱۹۶)

گفتم : پدرت رسول خدا صلی الله علیه و آله مرا امر کرد، تا فراهم نمایم (۱۹۷)

پنجم : بزرگ زن جهانیان

ف - فضائل فاطمه علیها السلام ، حدیث ۱۶۱

ش - شادی و خشنودی فاطمه علیها السلام ، حدیث ۹۹

ششم : بزرگ زن بهشتی

ف - فضائل فاطمه علیها السلام ، حدیث ۱۶۲

س . ش

اول : شادی و خشنودی

۱- شادی فاطمه علیها السلام از خبر شهادت

نزدیکان پیامبر صلی الله علیه و آله دیده بودند که در هنگامه وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله صحبت های خصوصی و سری بین آن حضرت و فاطمه (علیه السلام) صورت پذیرفت که در ابتدا، زهرا علیها السلام گریست و در پایان صحبت آن حضرت شاد و خندان ، دانه های اشک را پاک می کرد.

جای سؤال بود که علت گریه ، و سبب خنده و شادی چه بود؟

پس از وفات پیامبر صلی الله علیه و آله از حضرت زهرا علیها السلام پرسیدند، جواب داد:

علت گریه نخستین این بود که

حدیث ۹۹ :

قالت : اخبرنی ان جبرئیل کان يعارضه القران فی کل سنه مره و انه عارضه الان مرتین و انی لاری الاجل قد اقترب فاتقی الله واصبری .
فبکیت

و: قال صلی الله علیه و آله یا بنیه انه لیس احد من نساء المسلمین اعظم رزیه منک فلا تکونی من ادنی امرأة صبرا فاخبرنی انی اول اهله
لحوقا به فضحکت لذلك

(در ابتدا رسول خدا صلی الله علیه و آله به من اطلاع داد که جبرئیل هر سال یک بار قرآن را به من عرضه می فرمود ولی امسال و هم اکنون دوبار عرضه کرد. من مرگ و وفات خود را نزدیک می بینم . دخترم با تقوا باش و صبر پیشه کن . من با شنیدن این خبر گریستم ، سپس در ادامه سخن فرمود: دخترم هیچ زنی در مقام و منزلت مانند تو نیست پس در صبر و بردباری مانند کمترین زنان نباش و این را بدان که تو نخستین کسی هستی که به من ملحق خواهی شد. با شنیدن این خبر خوشحال شدم و خندیدم .(۱۹۸))

۲- شادی ملائکه در پیروزی مؤ من

دو نفر از زنان مدینه در یک مساله دینی و عقیدتی اختلاف پیدا کردند، یکی از آنها از دوستان فاطمه علیها السلام و زنی مومن ، و دیگری از دشمنان اهل بیت (علیه السلام) و فاسد بود، نزاع و خصومت را به خدمت حضرت زهرا علیها السلام کشاندند. آن حضرت پس از شنیدن ادعا و استدلال هر یک ، با دلیل و برهان قانع کننده نظر زن مومنه را اثبات کرد و ادعای دیگری را باطل دانست ، بگونه ای که هر دو نفر پذیرفتند، پس از پایان یافتن اختلاف و نزاع ، زن مومنه اظهار خوشحالی کرد که حق پیروز شد و باطل محکوم گردید، حضرت زهرا علیها السلام فرمود:

حدیث ۱۰۰ :

قالت : ان فرح الملائکه باستظهارک علیها اشد من فرحک و ان حزن الشیطان و مردته بحزنها عنک اشد من حزنها:

(همانا شادی فرشتگان در غلبه تو بر آن زن فاسد بیش از شادی توست و اندوه و نگرانی شیطان و دوستان شیطان در این شکست بیشتر و شدیدتر از آن زن شکست خورده است .(۱۹۹))

دوم : شعرهای فاطمه علیها السلام

۱- شب ازدواج و ستودن شوهر

حضرت زهرا علیها السلام در لحظه های آغازین زندگی ، لب به ستایش شوهر نمونه اش گشود و به شناساندن آن بزرگمرد پرداخت و فرمود:

حدیث ۱۰۱ :

۱- اضحی الفخار لنا و عز شامخ و لقد سمونا فی بنی عدنان

۲- نلت العلا و علوت فی کل الوری و تقاصرت عن مجدک الثقلان

۳- اعنی علیا خیر من وطاء الثری ذالمجد و الاءفضال و الاءحسان

۴- فله المکارم و المعالی و الحبا ماناحت الاطیار فی الاغصان

(۱- افتخار و عزت والا، از آن ما شد و ما در میان فرزندان ((عدنان)) سربلند شدیم

۲- تو به بزرگی و برتری رسیدی و از همه آفریده ها والاتر شدی و جن و انس از عظمت تو عقب ماندند

۳- منظوم ((علی)) است، بهترین کسی که گام بر خاک نهاده است، بزرگواری و دارای احسان و نیکی

۴- والاویههای اخلاقی و بزرگی ها از آن اوست، تا آنگاه که مرغان بر شاخه ها به ترنم مشغولند)

۲- استفاده از جاذبه شعر در تربیت کودک

حضرت زهرا علیها السلام آنگاه که کودکان خود را به بازی می گرفت، و به تربیت روحی و پرورش جسمی عزیزان خود می پرداخت، در قالب زیبای اشعار ادیبانه می فرمود:

حدیث ۱۰۲ :

۱- اشبه اباک یا حسن و اخلع عن الحق الرسن

۲- واعبد الها ذالمنن و لا توال ذالاحن

(۱- حسن جان! مانند پدرت علی (علیه السلام) باش و ریسمان را از گردن حق بردار

۲- خدای احسان کننده را پرستش کن و با افراد دشمن و کینه توز دوستی مکن)

و آنگاه که امام حسین (علیه السلام) را بر روی دست نوازش می کرد، می فرمود:

انت شبیه بابی لست شبیها بعلی

(حسین جان تو به پدرم رسول الله صلی الله علیه و آله شباهت داری و به پدرت علی (علیه السلام) شبیه نیستی.)

امام علی (علیه السلام) سخنان فاطمه علیها السلام را می شنید و لبخند می زد (۲۰۰)

۳- بیان مشکلات اقتصادی

الف - سخاوت و ایثارگری

ب - خبر از شهادت حسین (علیه السلام)

روزی گرسنه ای درب منزل امام علی (علیه السلام) را کوبید و تقاضای کمک کرد. امام علی (علیه السلام) در قالب شعری زیبا، نیازمندی آن گرسنه بینوا را به حضرت زهرا علیها السلام بازگو فرمود و تذکر داد، اگر امکان دارد، کمک مناسبی شود، حضرت زهرا علیها السلام با شعر، چنین پاسخ داد:

حدیث ۱۰۳ :

۱- امرک سمع یابن عم و طاعة مابی من لوم و لا وضاعه

۲- اطعمه و لا ابالی الساعه ارجو اذا اشبعت من مجاعه (۲۰۱)

۱- فرمان تو را ای پسر عمو بیدرنگ اطاعت خواهم کرد، از طرف من تو را در این پیشنهاد نه سرزنش و نه ملامتی خواهد بود

۲- هم اکنون این گرسنه را طعام می دهم و به یاد آینده خویش نخواهم افتاد و آرزو دارم با شکم گرسنه در راه خدا ایثار کنم

پس از آنکه امام بار دیگر تاکید در اطعام گرسنه فرمود، پاسخ داد:

حدیث ۱۰۴ :

۱- فسوف اعطیه و لا ابالی و اوثر الله علی عبالی

۲- امسوا جیاعا و هم اشبالی اصغرهم یقتل فی القتال

۳- بکر بلا یقتل باغتیال لقاتلیه الویل مع وبال

۴- یهوی به النار الی سفال کبوله زادت علی الاکبال

۱- بزودی به این گرسنه طعام خواهم بخشید و از گرسنگی خودم باکی ندارم. برای خدا او را بر فرزندان (گرسنه ام) مقدم می دارم.

۲- فرزندانم دیشب را گرسنه به روز آوردند، فرزندان که کوچکترین آنان ((حسین)) در میدان جنگ کشته خواهد شد.

۳- در کربلا فرزندانم را با حيله و تزویر شهید می کنند وای بر قاتلان او که عذاب دردناک و پستی و خواری بر آنان باد.

۴- آنها که با این جنایت به درجات پست آتش جهنم راه می یابند، هر لحظه بر سقوط و خواری آنها افزوده می شود.

امام در برابر ایثارگری حضرت زهرا علیها السلام او را ستود و تشکر کرد، پاسخ شنید:

حدیث ۱۰۵ :

۱- لم یبق مما كان غیر صاع قد دبرت کفی مع الذراع

۲- شبلاى والله هما جیاع یا رب لا تترکهما ضیاع

۳- ابوهما للخیر ذواصطناع عبل الذراعین طویل الباع

۴- و ما علی راسی من قناع الا عبا نسجتها بصاع (۲۰۲)

۱- از آنچه در خانه ذخیره کرده بودم ، جز به مقدار یک پیمانه باقی نمانده است . در حالی که دست من ((با آرد کردن گندم و گرداندن آسیاب دستی)) مجروح گردیده است

۲- به خدا سوگند، فرزندانم هم اکنون گرسنه اند. خدایا! آنها را به حال خود نگذار، که از دست بروند.

۳- پدرشان علی (علیه السلام) در سخاوت و خوبیها بی نظیر است ، و آن چه دارد و به دست می آورد با دستان بخشنده اش به دیگران می بخشد.

۴- همه غذای موجود خانه را در حالی به گرسنه می دهم که مقنعه و چادر مناسبی بر سر ندارم مگر عبای (چادر) کهنه ای که خودم بافته ام و (از فراوانی وصله) اکنون در حال از بین رفتن است (۲۰۳)

۴.۴ در فراق خویش

آنگاه که بیاد پرواز ملکوتی خویش افتاد، خطاب به علی (علیه السلام) فرمود:

حدیث ۱۰۶ :

۱- ابکنی ان بکیت یا خیر هاد واسبل الدمع فهو یوم الفراق

۲- یا قرین البتول اوصیک بانسل فقد اصبحا حلیفا اشتیاق

۳- ابکنی و ابکی للیتامی و لا تنسی قتیل العدا بطف العراق

۴- فارقوا اصبحوا یتامی حیارى احلفوا لله فهو یوم الفراق (۲۰۴)

۱- ای همسر وفادارم اگر خواستی گریه کنی بر من گریه کن ، ای بهترین راهنما و اشکها را سرازیر کن که امروز روز جدایی است .

۲- ای همدم بتول ! وصیت می کنم تو را به فرزندانم ، که همدم شوق و محبت شده اند.

۳- بر من و بر یتیمان (من) گریه کن فراموش نکن کشته دشمنی ها را در سرزمین عراق .

در حالیکه به خدا سوگند می خورند آن روز روز جدائی است .

۴- آن جداماندگان در حالی صبح می کنند که یتیمان سرگردان (آن بیابانند(۲۰۵))، خدای را بر می گزینند. آن روز، روز فراق و جدایی است .

۵- اشعار در غم از دست دادن پیامبر صلی الله علیه و آله

اول : جهان پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله

پس از دفن جنازه پاک پیامبر صلی الله علیه و آله ، حضرت زهرا علیها السلام جهان را پس از غروب آفتاب نبوت این گونه معرفی می فرماید:

حدیث ۱۰۷ :

۱- اغبر افاق السماء و کورت شمس النهار و اظلم العصران

۲- والارض من بعد النبی کنیبه اسفا علیه کثیره الرجفان

۳- فلیبکه شرق البلاد و غربها ولیبکه مضر و کل یمان

۴- ولیبکه الطور المعظم جوه والبيت ذوالاستار و الارکان

۵- یا خاتم الرسل المبارک ضوهه صلی علیک منزل القرآن

۱- افق های آسمانها غبار آلود شد و خورشید گرفت و صبح و عصر ما هر دو تاریک گشت .

۲- و زمین پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله اسفناک و اندوهناک او است و سخت بر خود می لرزد.

۳- در غم رحلت پیامبر اسلام باید شرق و غرب عالم بگریند و قبیله مضر و یمان سزاوار است که اشک ریزند.

۴. و سزاوار است که آسمان کوه عظیم طور خانه خدا که دارای پرده کعبه و رکن ها است ، (بر رسول خدا) بگریند

۵- ای خاتم پیامبران ! که روشنائی تو مبارک است ! درود خدای فرستنده قرآن بر تو باد! (۲۰۶)

دوم : دردهای سوزناک

حدیث ۱۰۸ :

قالت :

- ۱- قد كان بعدك انباء و هنيهة لو كنت شاهدا لم يكبر الخطب
- ۲- انا فقدناك فقد الارض وابلها واختل قومك فاشهدهم فقد نكبوا
- ۳- و كل اهل له قربي و منزله عند الاله على الاذنين مقترب
- ۴- ابدت رجال لنا نجوى صدورهم لما مضيت و حالت دونك التراب
- ۵- تجهمتنا رجال واستخف بنا لما فقدت و كل الارض مغتصب
- ۶- و كنت بدرا و نورا يستضاء به عليك تنزل من ذى العزه الكتب
- ۷- و كان جبريل بالايات يونسنا فقد فقدت فكل الخير محتجب
- ۸- فليت قبلك كان الموت صادفنا لما مضيت و حالت دونك الحجب
- ۹- انا رزئنا بما لم يرز ذوشجن من البريه لا عجم و لا عرب
- ۱۰- سيعلم المتولى الظلم حامتنا يوم القيمه انى سوف يتقلب
- ۱۱- فسوف نبيك ما عشنا و ما بقيت منا العيون بتهمال لها سكب
- ۱۲- و قد زرئنا به محضا خليفته صافى الضرائب والاعراق والنسب
- ۱۳- فانت خير عباد الله كلهم و اصدق الناس حين الصدق والكذب
- ۱۴- و كان جبريل روح القدس زائرنا فغاب عنا فكل الخير محتجب
- ۱۵- ضاقت على بلاد بعد ما رحبت و سيم سبطاك خسفا فيه لى نصب

۱- بعد از تو خبرها و مسائل مختلف و بلاهای درهم پیچیده ای پیش آمد که اگر تو می بودی آن چنان بزرگ جلوه نمی کرد.

۲- ما تو را از دست دادیم ، مانند سرزمینی که از باران محروم شود، و قوم تو مختل ماند بیا ببین آنها را که (چگونه) از راه منحرف شدند.

۳- هر خاندانی که برای او نزد خدا قرب و منزلتی بود، نزد بیگانگان هم محترم بود (غیر از ما که حرمت ما را درهم شکستند).

- ۴- مردانی چند از امت تو همین که رفتی و پرده خاک میان ما و تو فاصله انداخت اسرار سینه ها را آشکار کردند.
- ۵- همین که تو رفتی ، مردانی دیگر به ما رو ترش کردند و ما را کوچک شمردند و زمینهای ما غصب شد.
- ۶- پدر! تو ماه شب چهارده ما و چراغ روشن زندگانی (ما) بودی و از جانب پروردگار بر تو فرامینی نازل می شد.
- ۷- جبرئیل با آیات قرآنی ، مونس ما بود، ولی وقتی تو رفتی ، همه خیرها پوشیده گردید.
- ۸- ای کاش که پیش از تو مرده بودیم . آنگاه که از میان ما رفتی و خاک ترا در زیر خود پنهان کرد (و پرده و حجابها بین ما فاصله انداخت)
- ۹- به راستی ما بلادیدگان به مصیبتی گرفتار شدیم که هیچ بلا دیده ای نه در عجم و نه در عرب آن چنان مبتلا نگشته است .
- ۱۰- آن کس که به ستم کردن بر قبیله ما دست زده باشد روز قیامت خواهد دانست که به کجا خواهد رفت !
- ۱۱- تا زنده ایم و چشم داریم ، بر تو اشک می ریزیم و مثل ابر بهار بر تو می گرییم .
- ۱۲- ما به رفتن کسی مصیبت زده ایم که خلقت او بی آلائش ، اخلاق او بی غل و غش ، ریشه تبار او، والا و نسب او سرآمد انساب است .
- ۱۳- پس تو (ای پدر) بهترین همه بندگان و در هنگام سخن گفتن راستگوترین مردم بودی
- ۱۴- جبرئیل امین ، تا زنده بودی زیارت ما را ترک نمی کرد و چون رفتی سایه از ما برگرفت و هر خیری از ما رو پوشانده است
- ۱۵- بعد از تو دنیا بر من تنگ شد، پس از آن که گشاده بود و به دو نوه ات ستمی روا داشته شد که برای من درد و رنج فراوان دارد.(۲۰۷)

سوم : در سوگ پدر، در غروب خورشید نبوت

حدیث ۱۰۹ :

قالت :

- ۱- ماذا علی من شم تره احمد ان لا یشم مدی الزمان غوالیا
- ۲- صبت علی مصائب لو انها صبت علی الایام صرن لیالیا
- ۳- نفیسی علی زفراتها محبوسه یا لیتها خرجت مع الزفرات
- ۴- لا خیر بعدک فی الحیاه و انما ابکی مخافه ان تطول حیاتی

۵- اذا اشتد شوقی زرت قبرک باکیا انوح و اشکو لا اراک مجاوبی

۶- فیاصحاب الصحراء علمتنی البكاء و ذکرک انسانی جمیع المصائب

۷- فان كنت عنی فی التراب مغیبا فما كنت عن قلب الحزین بغائب (۲۰۸)

۱- آن که بوی خوش تربت (خاک قبر) پیامبر صلی الله علیه و آله را بویدیده است ، چه می شود، اگر در زمان طولانی بوی خوش دیگری نبوید.

۲- باران غم و اندوهی بر جانم ریخته که اگر بر روزهای روشن می ریخت ، آن روزها مانند (شب تیره و تار) می گردید

د بجانم ریخته چندان غم و درد مصیبتها که گر بر روزها ریزد، گردد تیره چون شبها (۲۰۹)

۳- (پدر جان!) جانم با آن همه اندوه و غصه در سینه ام حبس شده است ، ای کاش با همان اندوهها از بدنم خارج می شد.

۴- (پدر جان!) بعد از تو هیچ خیر و نیکی در زندگی نیست ، گریه می کنم از بیم آن که مبادا بعد از تو زیاد زنده بمانم. (۲۱۰)

۵- هر وقت اشتیاقم به دیدار تو زیاد می شود گریان کنار قبر تو می آیم ، ناله و زاری می کنم و شکوه می نمایم ، ولی جواب مرا نمی دهی .

۶- ای کسی که در دامن خاک آرمیده ای! گریه را تو به من آموختی و یاد تو همه مصائب را از یاد من می برد.

۷- گرچه در دل خاک از من پنهان شده ای ، ولی از قلب پراندوه (من) پنهان نیستی (۲۱۱)

چهارم : شکوه ها از غروب آفتاب و غربت اسلام

فاطمه علیها السلام در سوگ آفتاب می نالد و غربت اسلام را نیز با تلخی نظاره گر است ، و خطاب به پدر می فرماید:

حدیث ۱۱۰ :

قالت :

۱- قل صبری و بان عنی عزائی بعد فقدی لخاتم الانبیاء

۲- عین یا عین اسکبی الدمع سحا ویک لا تنجلی بفیض الدماء

۳- یا رسول الاله یا خیره الله و کھف الایتام والضعفاء

۴- قد بکتک الجبال والوحش جمعا والطیر والارض بعد بکی السماء

۵- و بکاک الحجون والرکن و المشعر یا سیدی مع البطحاء

۶- و بكاك المحراب والدرس للقرء آن فى الصبح معلنا والمساء

۷- و بكاك الاسلام اذ صار فى الناس غربيا من سائر الغرباء

۸- لو ترى المنبر الذى كنت تعلوه علاه الظلام بعد الضياء

۹- يا الهى عجل وفاتى سرىعا لقد تنغصت الحياه يا مولائى

۱- صبر و تحمل من کوتاه و عزا و مصيبت من آشكار است ، چون خاتم پيامبران را از دست داده ام .

۲- ديده ! اى ديده اشك ببار، واى بر تو اگر سيل اشك را جارى نساى !

۳- اى رسول خدا! اى برگزيده حضرت حق ! اى پناه يتيمان و مستضعفان !

۴- كوهها و حيوانات و پرندگان بر تو مى گریند. زمين هم پس از گريه آسمان گريست .

۵- آقاى من ! شهر مكه و ركن و مشعر و سرزمين بطحاء اشكها مى بارند.

۶- آسمان و محراب و محل درس قرآن بهنگام صبح و (شام) از فراق تو گريه دارند.

۷- و اسلامى كه در ميان امت تو غريب و تنها مانده است ، بر تو مى گرید.

۸- (پدر جان) اگر منبرت را بنگرى ، خواهى دید كه پس از نور و روشنائى ظلمت و تاریكى بر آن بالا مى رود.

۹- خدایا! مرگ مرا زود مقرر فرما: زیرا زندگى دنیا بر من تیره و تاریك شده است (۲۱۲)

پنجم : پيامبر جاودانه است

۱- اذا مات يومنا ميت قل ذكره و ذكر ابى مذمات والله ازید

۲- تأمل اذا الاحزان فيك تكاثرت اعاش رسول الله ام ضمه القبر؟ (۲۱۳)

۱- هر كس كه بمیرد يادش كم مى گردد، بجز پدرم رسول الله كه هر روز ياد او فزونى مى گیرد

۲- بیندیش ، هنگامى كه غم و اندوه در جانت فراوان مى گردد آیا رسول خدا زنده است يا خاك قبر، او را از يادها برده است. (۲۱۴)

ششم : شکوه از مصیبت و تنهائی

حدیث ۱۱۲ :

- ۱- قل للمغیب تحت اطباق الثری ان کنت تسمع صرختی و ندائی
 - ۲- صبت علی مصائب لو آنها صبت علی الايام صرن لیالیا
 - ۳- قد کنت ذات حمی بظل محمد لا اخشی من ضیم و کان جمالیاً
 - ۴- فالیوم اخشع للذلیل واتقی ضیمی و اذفع ظالمی بردائیاً
 - ۵- فاذا بکت قمریه فی لیلها شجنا علی غصن بکیت صباحیا
 - ۶- فلا جعلن الحزن بعدک مونسی و لا جعلن الدمع فیک وشاحیا
 - ۷- ماذا علی من شم تربه احمد ان لا یشم مدی الزمان غوالیا
- ۱- بگو به آن که در زیر طبقات زمین پنهان است ، آیا صدای ناله و فریاد مرا می شنوی .
 - ۲- مصیبت هایی بر من باریدن گرفته که اگر بر روزها می بارید، (روزها) شب می شد.
 - ۳- من در سایه محمد در حمایت و حفظت بسر می بردم و از هیچ دشمنی و کینه ای نمی ترسیدم و او جمال (و جلوه) من بود.
 - ۴- امروز در برابر فرومایگان خاضع و باک دارم به من تعدی شود که ظالم را با چادرم دفع می کنم .
 - ۵- اگر قمری ، شب هنگام بر شاخه ای بگیرد، من صبحگاهان می گریم .
 - ۶- بعد از تو حزن و اندوه را مونس خود خواهم ساخت و اشک را اسلحه خود قرار خواهم داد.
 - ۷- چه باکی است !کسی که خاک قبر احمد را بوییده و تمام زندگی هیچ عطری را نبوید(۲۱۵)

هفتم : اندوه پایدار

حدیث ۱۱۳ :

- ۱- فراقک اعظم الاشیاء عندی و فقدک فاطم ادهی النکول
- ۲- سابکی حسره و انوح شجوا علی خل مضی اسناسیبلی
- ۳- الا یا عین جودی واسعدینی فضرنی دائم ابکی خلیلی (۲۱۶)

۱- (جدایی ات پیش من سنگین ترین چیزهاست و از دست دادنت ، سنگین ترین بند است

۲- از روی حسرت و اندوه ، گریه و نوحه خواهم کرد، بر آن محبویی که رفت و راهم را روشن ساخت .

۳- الا! ای دیده ! یاریم کن (تا بگریم)، چرا که اندوهم پیوسته است و بر دوستم می گریم ((۲۱۷))

هشتم : اشک های بی قرار

پس از دفن پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله یگانه دخت رسول خدا صلی الله علیه و آله در کنار قبر پدر از اندوه جانکاه پایدار سخن گفت و فرمود:

حدیث ۱۱۴ :

۱- امسی بخدی للدموع رسوم اسفا علیک و فی الفواد کلوم

۲- والصبر یحسن فی المواطن کلها الا علیک فاءنه معدوم

۳- لا عتب فی حزنی علیک لو انه کان البکاء لمقلتی یدوم (۲۱۸)

۱- (در اندوه سوگ تو، بخاطر اشک فراوان بر چهره ام نشانه و بر قلبم جراحت است . ای وای از مرگ تو!

۲- شکیبایی در هر جا شایسته است ، مگر بر تو که صبری نیست

۳- بر اندوه من در سوگ تو ملامتی نیست ، اگر گریه بر مردمک چشمم تداوم می یافت ((۲۱۹))

نهم : غم بی پایان !

ورقه بن عبدالله ازدی از حضرت فاطمه زهرا علیها السلام روزی بر سر قبر اندوهگین نشست ، و اینگونه نوحه سر داد:

حدیث ۱۱۵ :

۱- ان حزنی علیک حزن جدید و فوادی الله صب عتید

۲- کل یوم یزید فیه شجونی واکتئابی علیک لیس یبید

۳- جل خطبی فبان عنی عزائی فبکائی فی کل وقت جدید

۴- ان قلبا علیک یالف صبرا او عزاء فاءنه لجلید

۱- اندوه من (پیوسته) بر تو تازه است ، و قلب من به خدا سوگند عاشقی سرسخت است

۲- هر روز حزن و اندوه من (بر پدرم) تازه می شود و نیاز من برای تو هرگز از بین نمی رود

۳- فاجعه از دست دادنت بسی بزرگ است و سوگواری ام آشکار گشته (و تسلی و بردباری از من دور شده) پس گریه ام هر دو تازه است

۴- دلی که در عزا و مصیبت تو صبور باشد، یا تسلیت پذیرد، همانا بسیار شکیبا و پر طاقت است (۲۲۰)

سوم : شکوه های درد آلود و افشاگرانه

۱- شکوه از غصب امامت

از حضرت امام صادق (علیه السلام) نقل شده است که فرمود:

حضرت فاطمه (علیه السلام) از امت ساکت و بی تفاوت، و از ابوبکر و عمر، در پیش پروردگار خود، شکوه ها مطرح می کرد، و در حالی که اشکهای او جاری بود، می فرمود:

حدیث ۱۱۶ :

قالت : اللهم اليك نشكو فقد نبیک و رسولک و صفیک و ارتداد امته علينا، و منعمهم ايانا حقنا الذي جعلته لنا في كتابك المنزل على نبیک المرسل (۲۲۱)

(پروردگارا! بسوی تو شکایت می کنم ، اندوه از دست دادن پیامبر و فرستاده و برگزیده ات را. و به تو شکایت می کنم از ارتداد امت پیامبر صلی الله علیه و آله و این که حق ما را از ما بازداشتند، همان حق ((ولایت و رهبری)) را که در قرآن کریم ، خود بر پیامبر اسلام نازل فرمودی (۲۲۲))

۲- شکوه از خیانت منافقان کینه توز

ام سلمه می گوید: خدمت حضرت زهرا علیها السلام رسیدم و پرسیدم :

ای دختر رسول خدا! شب را چگونه صبح کردی ؟ حالت چگونه است ؟

فرمود:

حدیث ۱۱۷ :

قالت : اصبحت بين كمد و كرب ، فقد النبي و ظلم الوصي ، هتك والله حجابہ من اصبحت امامته مقتضه على غير ما شرع الله في التنزيل ، و سنه النبي في التاويل ، ولكنها احقاد بدرية و ترات احدیه كانت عليها قلوب النفاق محتمله لامكان الوشاة

فلما استهدف الامر ارسلت علينا شاييب الاثار من مخيله الشقاق ، فيقطع و ترالايمان من قسى صدورها، و لبئس على ما وعد الله من حفظ الرساله و كفاله المومنين

احرزوا عائدتهم غرور الدنيا بعد انتصار ممن فتك بآبائهم فى مواطن الكروب و منازل الشهادات

(صبح كردم در میان حزن شدید و اندوه عظیم ، در حالی که پیامبر از دست رفته ، و وصی او مظلوم واقع شده است . سوگند بخدا، حشمت و عظمت آن کس دریده و نابود شد که بر خلاف حکم خدا در قرآن ، و سنت و سفارش پیامبر اسلام در تاویل و تفسیر قرآن ، حق امام او را غصب کردند و به دیگران سپردند. این گونه برخوردهای خصمانه ، از کینه توزیهای جنگ بدر و خونخواهی کشتگانشان در جنگ احد است که در درون قلب نفاق آمیز و اندیشه فتنه انگیزشان پنهان بوده است و تا کنون جرات اظهار آن را نداشتند تا در آن هنگام که حکومت الهی بازبچه دست قدرت طلبان گردید و امام به حق ، منزوی شد، آتش کینه های دیرینه شان زبانه کشید و باران مصیبتها و مشکلات را بر ما فرو ریختند، و رشته های ایمان را دریدند و نسبت به وعده های الهی در حفظ و پاسداری از رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله و دفاع از پرهیزکاران و مومنان چه زشت ، عمل کردند.

اما افسوس که در جهت انتقام گرفتن از پدران (مشرك و منافق) خود که در جنگ های اسلامی (علیه السلام) جنگیدند، کشته شدند به دنیا روی آوردند، (و فریب دنیا را خوردند(۲۲۳))

۳- شکوه ها و آرزوی مرگ

درباره شکوه ها و غمهای جانکاه حضرت زهرا علیها السلام پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به اصحاب خویش خبر داد و فرمود: دختر آنچنان در امواج بلاها و مصیبتها، غمناک و نگران می شود که دست به دعا برداشته ، از خدا آرزوی مرگ و شهادت می کند و می گوید:

حدیث ۱۱۸ :

يا رب انى قد سئمت الحياه و تبرمت باهل الدنيا فالحقنى بابى الهى عجل وفاتى سرىعا

(پرودگارا! از زندگی خسته و روی گردان شده ام و از بندگان دنیا، بلاها و مصیبتهای ناگوار دیدم ، خدایا! مرا به پدرم (رسول خدا) متصل گردان و مرگ مرا زود برسان (۲۲۴)

۴- شکوه ها

ف - فدک ، حدیث شماره ۱۵۳ و ۱۵۹ و ۱۶۰

م - مبارزات سیاسی

ح - حوربیاں بهشتی ، حدیث ۵۴ شکوه از سلمان فارسی

چهارم : شفاعت فاطمه عليها السلام

حضرت زهرا عليها السلام درباره شفاعت از گنهکاران امت فرمود:

حدیث ۱۱۹ :

قالت : اذا حشرت يوم القيامة اشفع عصاة امة النبي صلى الله عليه و آله

(آنگاه که در روز قیامت برانگیخته شوم ، از گنهکاران امت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله شفاعت خواهم کرد(۲۲۵))

ی - یاری و کمک به شیعیان حدیث ۲۱۱

پنجم : صفات شیعیان و پیروان اهل بیت (علیه السلام)

یکی از پیروان اهل بیت (علیه السلام) در شهر مدینه همسرش را خدمت حضرت زهرا عليها السلام فرستاد، تا بپرسد، آیا شوهرم از

شیعیان شما می باشد یا نه ؟

حضرت زهرا عليها السلام پاسخ کلی داد و فرمود:

حدیث ۱۲۰:

قالت : ان كنت تعمل بما امرناك و تنتهي عما زجرناك عنه فانت من شيعتنا و الا فلا

(اگر به آن چه به شما امر می کنیم ، عمل می کنی و از آن چه شما را برحذر می داریم ، دوری می کنی از شیعیان مایی والا هرگز!!)

آن شخص پس از شنیدن پاسخی کلی ، مضطرب شد و با توجه به ضعفها و سستی های خود گفت : وای بر من که همیشه در آتش جهنم خواهم بود، همسرش نگرانی و زاری او را با سخنان مطرح شده ، خدمت حضرت زهرا عليها السلام بازگو نمود.

حضرت فاطمه عليها السلام پاسخ داد:

حدیث ۱۲۱ :

قالت : قولي له : ليس هكذا

شيعتنا من خيار اهل الجنة ، و كل محبينا و موالی اوليائنا و معادی اعدائنا، و المسلم بقلبه و لسانه لنا

ليسوا من شيعتنا اذا خالفوا اوامرنا و نواهينا في سائر المواقف ، و هم مع ذلك في الجنة

و لكن بعد ما يطهرون من ذنوبهم بالبلايا و الرزايا

اوفي عرصات القيامة بانواع شدائدها

اوفى الطباق الاعلى من جهنم بعدا بها الى ان نستنقذهم بحبنا و نقلهم اءلى حضرتنا

(از من) به همسرت بگو چنین نیست (که او قضاوت کرده است) شیعیان ما از بهترین افراد اهل بهشتند و همه دوستان ما و دوستان دوستان ما و دشمنان دشمنان ما همه در بهشت خواهند بود. آری کسی که با قلب و زبان تسلیم ما اهل بیت شده ، اما از اوامر ما سرپیچی کند و نواهی و موارد پرهیز را محترم نشمرد از شیعیان واقعی ما نخواهد بود

گرچه این گروه نیز پس از پاک شدن از گناهان ، و تحمل مشکلات روز قیامت و قرار گرفتن اندک زمانی در طبقات بالای جهنم و چشیدن عذاب ، اهل بهشت خواهند بود و ما به خاطر دوستی شان با ما نجاتشان داده و آنان را به پیشگاه خودمان انتقال خواهیم داد(۲۲۶))

ششم : شهادت و شاهد

۱- اولین شهادت باطل در اسلام - ف . فدک حدیث ۱۵۴

۲- آگاهی از شهادت خویش - ع . آگاهی از شهادت خویش ، حدیث ۱۳۵ و ۱۳۶ و ۱۳۷

۳- آگاهی از شهادت حسین (علیه السلام) - ع . آگاهی از شهادت خویش ، حدیث ۱۳۹

۴- پرسش از پیامبر(صلی الله علیه وآله) پیرامون شهادت حسین (علیه السلام)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله حوادث تلخ آینده را برای حضرت زهرا علیها السلام توضیح داد، و در تداوم مباحث آینده نگری ، به شهادت حضرت اباعبدالله (علیه السلام) اشاره کرد، حضرت فاطمه علیها السلام پرسید:

حدیث ۱۲۲ :

قالت : یا ابتاه من یقتل ولدی و قره عینی و ثمره فوادی ؟

قال صلی الله علیه و آله شر امه من امتی

قالت : یا اباه اقرا جبرئیل عنی السلام و قل له فی ای موضع یقتل؟(۲۲۷)

قال صلی الله علیه و آله فی موضع یقال له کربلا!!

(ای پدر! چه کسی فرزندم و نور چشم و میوه دلم حسین (علیه السلام) را شهید می کند؟)

فرمود: بدترین افراد امت من

بار دیگر پرسید:

(ای پدر! سلام مرا به حضرت جبرئیل برسان و از او بپرس که در کجا حسین (علیه السلام) مرا شهید می کنند؟)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در سرزمینی که به آن (کربلا) می گویند.

و در روایت دیگری فرمود:

حدیث ۱۲۳ :

قالت : یا ابه سلامت و رضیت و توکلت علی الله

(ای پدر! در برابر خواسته های خدا تسلیم و راضی ام و بخدا توکل کرده ام (۲۲۸))

۵- صحبت از شهادت کودکی که متولد نشده بود

در یکی روزهای بارداری حضرت زهرا علیها السلام پیامبر صلی الله علیه و آله به دخترش اطلاع داد که :

حضرت جبرئیل خبرهایی از فرزند تو بما رسانده است که در کربلا به شهادت می رسد.

فاطمه علیها السلام در حالی که در هاله ای از غم و اندوه قرار گرفته بود، فرمود:

حدیث ۱۲۴ :

قالت : لیس لی فیه حاجة یا ابة

(ای پدر! به چنین کودکی نیازی ندارم)

رسول خدا صلی الله علیه و آله ادامه داد که :

دخترم این فرزند تو حسین (علیه السلام) است و نه امام معصوم از او پدید می آیند که عامل تداوم و بقاء دین خدا می باشند

حضرت زهرا (علیها السلام) فرمود:

قالت یا رسول الله قد رضیت عن الله عزوجل (۲۲۹)

(ای رسول خدا! از خداوند عزیز و بزرگ راضی و سپاسگزارم (۲۳۰))

۶- شاهد شهادت فرزند بودن !

هنگام هجوم ناکثان و منافقان به منزل امام علی (علیه السلام)، و دفاع بی نظیر و افشاگرانه حضرت زهرا علیها السلام، که با جوابهای دندان شکن، ادعاهای آنان را باطل و با بیان حقیقت رسوایشان نمود، و چون شیر در برابر صفهای کینه توزان امروز و فراریان جنگهای دیروز، ایستاد. و یک تنه از حریم حرمت ولایت دفاع کرد، چاره ای جز خیانت و رسوایی خود ندیدند که در منزل را به آتش کشند و یگانه دخت پیامبر صلی الله علیه و آله را بین در و دیوار بکوندند.

تاریخ ورق خورد، و برگ سیاه ننگ آوری بر پرونده کودتاگران سقیفه افزوده شد، آری شهادت کودکی که متولد نشده بود، و اسم ((محسن)) را جلوترها پیامبر گرامی اسلام برای او انتخاب کرده بود، و شاید رمز این انتخاب را در این واقعیت بتوان یافت که :

حضرت محسن (علیه السلام) اول شهید خط مقدم دفاع از ولایت است

و همه شنیدند که فاطمه علیها السلام خطاب به فضا فریاد زد:

حدیث ۱۲۵ :

قالت : یا فضا الیک فخذینی فوالله لقد ما فی احشائی من حمل

(آه ای فضا! مرا دریاب، سوگند به خدا، فرزندی که در شکم داشتم به شهادت رسید(۲۳۱))

۷- اشتیاق شهادت

- ش - شادی فاطمه علیها السلام حدیث ۹۹

ص

اول : صحیفه و کتاب حضرت زهرا علیها السلام

۱- شب نزول صحیفه زهرا علیها السلام - م - معجزات حدیث ۱۹۸

۲- صحیفه حضرت زهرا علیها السلام

جابر بن عبدالله انصاری می گوید:

وارد منزل امام علی (علیه السلام) شدم، صحیفه ای در دستان فاطمه علیها السلام دیدم، که رنگ سبز زیبای آن مرا به یاد زمرد انداخت و در آن کتابی قرار داشت به سفیدی و روشنی نور خورشید، گفتم: پدر و مادرم فدای شما، ای دختر رسول خدا! آن چیست که در دستان شما قرار دارد؟ پاسخ داد:

حدیث ۱۲۶ :

قالت : هذا لوح اهداه الله الی ابی رسول الله صلی الله علیه و آله فیه اسم ابی و اسم بعلی و اسم ابنی و اسماء الاوصیاء من ولدی فاعطانیه لبیشرنی بذلك

(این کتابی است که خداوند آن را به پدرم رسول خدا صلی الله علیه و آله اهداء فرمود، در این کتاب نام پدرم ، و نام شوهرم (امام علی علیه السلام) و نام دو فرزندم و امامانی که از فرزندانم می باشند، نوشته شده است ، این کتاب به من هدیه شده است ، این کتاب به من هدیه شده است ، این کتاب به من هدیه شده است تا بشارت فرح بخشی برای من باشد(۲۳۲))

جابر پرسید: آیا اجازه می دهید این کتاب را مشاهده و مطالعه کنم ؟

فرمود: نه ممکن نیست ، مطالب موجود در این کتاب را فقط پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و امام علی (علیه السلام) و امامان معصوم علیهما السلام می توانند مطالعه نمایند.(۲۳۳)

۳- مطالب صحیفه فاطمه علیها السلام از اسرار است

آن چه از روایات اسلامی و توضیحات حضرت زهرا علیها السلام معلوم می شود این است که مطالب و مباحث صحیفه فاطمه علیها السلام جزو اسرار الهی است که فقط در اختیار رهبران معصوم علیهم السلام قرار می گیرد.

جابر بن عبدالله انصاری می گوید: خدمت حضرت زهرا علیها السلام رسیدم ، کتاب صحیفه را با رنگی سفید و روشن در دستان مبارک آن حضرت مشاهده کردم ، پرسیدم :

این کتاب زیبا چیست ؟ آیا اجازه می دهید آن را مطالعه کنم ؟ پاسخ داد:

حدیث ۱۲۷ :

قالت : فیها اسماء الائمه من ولدی یا جابر لولا النهی لکنتم افعل ، لکنه قد نهی ان یمسها الا النبی او وصی نبی او اهل بیت نبی (۲۳۴)

(در این صحیفه اسامی امامانی ثبت شده است که همه از فرزندان من می باشند. ای جابر! اگر نهی نشده بود که غیر از ما آن را ننگرند، اجازه می دادم که مطالعه نمایی ، هیچ کس حق ندارد، این صحیفه را مطالعه کند، مگر رسول خدا یا وصی پیامبر صلی الله علیه و آله یا اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله (۲۳۵)

۴- آگاهی جابر از برخی مطالب صحیفه

مطالب و مباحث صحیفه حضرت زهرا علیها السلام جزو اسرار الهی بوده و فقط در اختیار اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله قرار داشت، اما برخی از اصحاب رسول خدا مانند جابر بن عبدالله انصاری با اجازه حضرت زهرا علیها السلام فقط از مباحث کلی آن تا حدودی اطلاع پیدا کرده و یا برخی از صفحات آن را دیده اند.

جابر نقل می کند: خدمت حضرت زهرا علیها السلام رسیدم ، صحیفه نورانی را دیدم ، پرسیدم چه کتابی است ؟ فرمود:

حدیث ۱۲۸ :

قالت : هذا لوح اهداه الله الى رسول الله صلى الله عليه و آله فيه اسم ابي و اسم يعلى و اسم ابني و اسماء الاوصياء من ولدي فاعطانيه ليسرني

قال جابر، فيه اثنا عشر اسماء قلت اسماء من هولاء؟

قالت : هذه اسماء الاوصياء اولهم ابن عمي و احد عشر من ولدي آخرهم القائم (عليه السلام)

قال جابر: فرأيت فيها محمدا في ثلاثه مواضع و عليا في اربعة مواضع

(این کتابی است که خدا آن را به پیامبر صلی الله علیه و آله اهدا فرمود: در این کتاب نام پدرم و شوهرم و اسم دو فرزندم و امامانی که همه از فرزندان من می باشند وجود دارد، رسول خدا آن را به من عطاء فرمود، تا خوشحالم کند.

جابر گفت : دوازده نامی که در این کتاب است چه کسانی می باشند؟

فرمود:

(این نام های جانشینان پیامبر، اول آنها علی (علیه السلام) و یازده نفر دیگر که همه از نسل من می باشد و آخرین آنها حضرت قائم (علیه السلام) است (۲۳۶))

راه مصرف صدقات ، حدیث ۱۴۲

صله رحم ، حدیث ۵۷

صبر و بردباری فاطمه علیها السلام ، حدیث ۱۶۲

ط.ظ.ع

اول : عبادت فاطمه علیها السلام

ع - عرفان فاطمه علیها السلام از زبان علی (علیه السلام)، حدیث ۱۳۰

الف - اخلاص در عبادت ، حدیث ۶

الف - شب ازدواج ، حدیث ۱۲ و ۱۳۰

دوم : عرفان فاطمه عليها السلام

۱- خدائشناسی فاطمه عليها السلام خ - خدائشناسی

۲- ترک دنیا پرستی د- دنیا و دنیازدگی

۳- نزول ملائکه و سلام فاطمه م - معجزات و کرامات ، ح ۱۹۷ و ۱۹۸ و ۱۹۶

۴- شکر در مشکلات و سختیها ز- ساده زیستی و کار روزانه ، حدیث ۸۸

۵- خداگرایی قبل از تولد

در آن روزهای سخت و مصیبت بار آغاز بعثت رسول اکرم صلی الله علیه و آله که از هر طرف ، فشارهای اقتصادی و اجتماعی و روانی به خانواده پیامبر صلی الله علیه و آله تحمیل می شد، و دروغگویان بی پروا و بت پرستان بی ایمان ، دعوت الهی رسول خدا را تکذیب می نمودند، حضرت خدیجه نگران آینده و تنهائی پیامبر صلی الله علیه و آله ، و نیز نگران مصیبت ها و چگونگی مقابله با انواع تهاجمات قریش بود.

او، دلتنگ و مضطرب نشسته بود که صدای دلنوازی او را آرامش بخشید، فاطمه زهرا عليها السلام در شکم مادر، به دلداری مادر پرداخت و فرمود:

حدیث ۱۲۹ :

قالت : یا امه لا تحزنی و لا ترهیبی فان الله مع ابی

(مادر جان ! اندوهگین و مضطرب نباش زیرا پروردگار جهانیان یار و یاور پدرم (رسول الله صلی الله علیه و آله می باشد) (۲۳۷))

۶- خداگرایی فاطمه عليها السلام در سنین کودکی

روزی که حضرت خدیجه عليها السلام از دنیا رفت ، حضرت زهرا عليها السلام به دور پدر می چرخید و می پرسید:

حدیث ۱۳۰ :

قالت : یا ابه این امی

(پدر جان ، مادرم کجاست ؟)

جبرئیل (علیه السلام) فرمود: یا رسول الله ! سلام ما را به فاطمه برسان ، و به او اطلاع بده که مادرش خدیجه در خانه های بهشتی با آسیه و مریم زندگی می کند.

قالت : ان الله هو السلام و منه السلام و الیه السلام (۲۳۸)

(بدرستی که خدا حقیقت اسلام است و از اوست سلام و سلام به سوی اوست (۲۳۹))

۷- عرفان فاطمه از زبان علی (علیه السلام)

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله پس از ازدواج حضرت علی (علیه السلام) و فاطمه علیها السلام، و سپری شدن مراسم عروسی، ابتدا از علی (علیه السلام) پرسید: همسرت فاطمه علیها السلام را چگونه یافتی؟

امام پاسخ داد:

نعم العون علی طاعه الله

(خوب یار و یآوری است در اطاعت کردن از خدا)

سپس از دخترش پرسیدند: شوهرت را چگونه یافتی؟ فرمود:

حدیث ۱۳۱:

قالت: خیر بعل

(بهترین شوهر است (۲۴۰))

سوم: ارزش علم و عالم اسلامی

۱- ارزش پریشی و پاسخ

امام علی (علیه السلام) نقل کرد که روزی یکی از زنان مدینه خدمت زهرا علیها السلام رسید و گفت:

مادر پیروی دارم که در مسائل نماز سوالاتی دارد، و مرا فرستاده است تا مسائل شرعی نماز را از شما بیپرسم

حضرت زهرا علیها السلام فرمود: بیپرسم.

و آنگاه مسائل فراوانی مطرح کرد و پاسخ شنید

در ادامه پرسشها، آن زن خجالت کشید و گفت:

ای دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله! بیش از این نباید شما را به زحمت اندازم حضرت فاطمه علیها السلام فرمود:

حدیث: ۱۳۲

قالت: هاتی و سلی عما بدا لک، ارایت من اکثری یوما یصعد الی سطح بحمل ثقیل و کراه ماء الف دینار یتقل علیه؟

قالت : لا

فقالت : اكرتيت انا بكل مساله باكثر من ملء ما بين الثرى الى العرش لو لو ا فاحرى ان لا يثقل على (۲۴۱)

(باز هم بيا و آن چه سوال داری بپرس ، آیا اگر کسی را روزی اجیر نمایند که بار سنگینی را به بام ببرد و در مقابل صد هزار دینار طلا مزد بگیرد، چنین کاری برای او دشوار است ؟

گفت : خیر، حضرت ادامه داد:

من هر مساله ای را که پاسخ می دهم ، بیش از فاصله بین زمین و عرش گوهر و لو لو پاداش می گیرم ، پس سزاوارتر است که بر من سنگین نیاید(۲۴۲))

۲- ارزشمندی یک حدیث

شخصی از مومنین مدینه روایتی را از حضرت زهرا علیها السلام درخواست نمود، حضرت به فضا فرمود، آن روایت را که بر کاغذی نوشته شده است بیاور، پس از جستجوی فراوان اطلاع داد که روایت مورد نظر گم شده است ، حضرت زهرا علیها السلام ناراحت شده فرمود:

حدیث ۱۳۳ :

ویحک اطلبیها فانها تعدل عندی حسنا و حسینا(۲۴۳)

(وای بر تو، بگرد و پیدا کن ، زیرا ارزش معنوی این حدیث نزد من برابر با ارزش حسن و حسین علیهما السلام است (۲۴۴))

با توجه به این رهنمود ارزشمند، نکات ظریفی نسبت به ارزش علم و تحقیقات اسلامی برای ما روشن می شود، مانند:

۱- حضرت زهرا علیها السلام تمام روایات و احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله را می نوشت .

۲- احادیث نوشته شده را طوری نگهداری می فرمود که زود متوجه می شد، فلان روایت در جای خود قرار دارد یا نه ؟ (سیستم بایگانی روایات داشت .)

۳- آیا در جهان علم می توان کسی را سراغ داشت که ارزش یک روایت را با ارزش فرزندانش ، همانند امام حسن و امام حسین (علیهم السلام) برابر بداند؟

چهارم : علم و آگاهی حضرت زهرا علیها السلام

۱- آگاهی از زمان شهادت

الف - روایت اسماء

اسماء بنت عمیس ، همسر جعفر طیار می گوید:

هنگام شهادت حضرت زهرا علیها السلام در کنار او بودم ، به من فرمود:

حدیث ۱۳۴ :

ان جبرئیل اتی النبی لما حضرته الوفاة بكافور من الجنة ، فقسمه اثلاثا، ثلثا لنفسه ، و ثلثا لعلی و ثلثا لی و كان اربعین درهما

فقلت یا اسماء ایتینی ببقیه حنوط والدی فضعیه عند راسی وانتظرنی هنیهة ثم ادعینی فان اجبتک و الا فاعلمی انی قد قدمت علی ابی (۲۴۵)

هنگام وفات پیامبر صلی الله علیه و آله ، حضرت جبرئیل مقداری از کافور بهشتی برای رسول خدا آورد پیامبر (صلی الله علیه و آله) آن را سه قسمت کرد. یک قسمت آن را برای خود برداشت ، و قسمت دیگر آن را برای علی (علیه السلام) و قسمت آخر آن را برای من گذاشت که (وزن) آن چهل درهم بود.

ای اسماء آن مقدار کافور را بیاور و کنار سرم بگذار، اندکی صبر کن و در انتظار من باش سپس مرا صدا بزن ، اگر جواب تو را ندادم ، بدان که به پدرم رسول خدا صلی الله علیه و آله ملحق شده ام)

اسماء می گوید: اندکی صبر کردم و آنگاه فاطمه علیها السلام را صدا زدم ، جوابی نشنیدم ، دانستم که به ملکوت اعلی پیوسته است .

ب - روایت سلمی

((سلمی ام بنی رافع)) نقل می کند که :

در لحظه های واپسین زندگانی حضرت زهرا علیها السلام در خدمتش بودم ، آبی برای غسل و شستشوی بدن خواست . فوراً آماده کردم . سپس فرمود: لباسهای تازه مرا بیاورید.

لباسهای آن حضرت را آوردم ، آنها را پوشید و وارد اطاق خود شد، و در بستر استراحت رو به قبله قرار گرفت ، آنگاه خطاب به من فرمود:

حدیث ۱۳۵ :

قالت : یا اماه انی مقبوضة الآ ن انی قد فرغت من نفسی و انی قد اغتسلت فلا یکشفنی احد(۲۴۶)

ای مادر! من در همین لحظه ، قبض روح می شوم و به سوی پروردگارم خواهم رفت ، بدرستی که از جانم فارغ شدم . من غسل کرده ام (و با لباسهای پاکیزه آمیدم ،) پس هیچکس لباس از تن من برنگیرد(۲۴۷)

پس از آن دست راست خود را زیر سر نهاد و روی به قبله آمید و جان به جان آفرین تسلیم فرمود.

۲. آگاهی از لحظه شهادت

الف - روایت ابن عباس

ابن عباس نقل می کند:

حضرت زهرا علیها السلام در لحظه های واپسین شهادت ، دست حسن و حسین (علیهم السلام) را گرفت و به طرف قبر رسول خدا شتافت ، سپس بین قبر و منبر پیامبر (صلی الله علیه و آله) دو رکعت نماز خواند، پس از نماز، حسن و حسین (علیهم السلام) را در آغوش خود فشرد و با آنها وداع نمود و فرمود:

پدرتان علی (علیه السلام) در حال نماز خواندن است ، پیش پدر بمانید.

آنگاه خود به سوی منزل حرکت کرد. همسر جعفر طیار ((اسماء)) را صدا زد و فرمود:

حدیث ۱۳۶ :

قالت : لا تفاقدینی فانی فی هذا البیت واضعه جنبی ساعه ، فاذا مضت ساعه و لم اخرج فنادینی ، فان اجبتک فادخلی والا فاعلمی انی الحقت برسول الله صلی الله علیه و آله

(ای اسماء! جایی نمی روم ، در این اطاق ساعتی استراحت می کنم ، پس از گذشت یک ساعت ، اگر از اطاق بیرون نیامدم ، مرا صدا کن ، اگر جوابت دادم وارد شو، اما اگر پاسخی نشنیدی ، بدان که به رسول خدا صلی الله علیه و آله پیوسته ام (و این دنیا بار سفر بستم))
(((۲۴۸)))

ب - رازگوئی با همسر

حضرت زهرا علیها السلام در ساعات آخر زندگانی خویش با امام علی علیه السلام رازی را افشا کرد، و از لحظه های وفات خویش خبر داد:

حدیث ۱۳۷ :

قالت : یا ابالحسن ، رقدت الساعه فرایت حبیبی رسول الله صلی الله علیه و آله قصر من الدر الایض ، فلما رأنی قال صلی الله علیه و آله: ((هلمی الی یا بنیه فانی الیک مشتاق)) فقلت والله انی لاشد شوقا منک الی لقائک ، فقال : ((انت اللیله عندی)) و هو الصادق لما وعد والموفی لما عاهد

(ای ابالحسن! در همین ساعت به خواب رفته بودم ، محبوبم ، رسول خدا را در قصری از مروارید سفید دیدم ، چون مرا دید، فرمود: دخترم! به نزد من بشتاب که سخت مشتاق توام ، پاسخ دادم : سوگند به خدا، اشتیاق من برای زیارت شما شدیدتر است ، در این هنگام

پدرم فرمود: تو امشب در پیش ما خواهی بود، رسول خدا آن چه وعده دهد، راست است و به آن چه عهد و پیمان بندد وفا می کند (۲۴۹))

۳- آگاهی از شهادت حسین (علیه السلام) در کربلا

در زمزمه ها شاعرانه، از مشکلات اقتصادی، و سپس به شهادت حضرت اباعبدالله (علیه السلام) در کربلا، اشاره می فرماید:
حدیث ۱۳۸:

۱- امسوا جیاعا و هم اشبالی اصغرهم یقتل فی القتال

۲- بکربلا یقتل باغتیال لقاتلیه الویل مع وبال

۱- فرزندانم دیشب را گرسنه به روز آوردند، کوچکترین آنان ((حسین)) در میدان جنگ کشته می شود.

۲- در کربلا فرزندانم را با حیله و تزویر شهید می کنند، نکبت و عذاب بر قاتلانیش باد (۲۵۰)

۴- علم بی نهایت

عمار یاسر نقل می کند: روزی حضرت فاطمه علیها السلام خطاب به حضرت امیرالمؤمنین فرمود:

حدیث ۱۳۹:

ادن لاءحدثک بما کان و بما هو کائن و بما لم یکن الی یوم القیامه حین تقوم الساعه (۲۵۱)

(علی جان! نزدیک بیا تا اطلاع دهم، شما را از آن چه در گذشته اتفاق افتاد و آن چه در حال به وقوع پیوستن است و آن چه در آینده رخ خواهد داد (۲۵۲))

۵- آگاهی از حوادث تلخ آینده

هنگام وفات غمبار رسول خدا صلی الله علیه و آله، تا سخنان پدر را شنید که فرمود:

برای فرزندانم گریه می کنم ((ابکی لذریتی)) بشدت گریست.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: دخترم گریه مکن، آرام باش!

حضرت فاطمه علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۱۴۰:

لست ابکی لما یصنع بی من بعدک و لکنی ابکی لفراقک یا رسول الله (۲۵۳)

(پدرم برای آن چه بعد از تو بر ما روا می دارند، گریه نمی کنم، بلکه گریه من از فراق و دوری تو است ای رسول خدا (۲۵۴))

۶- اطلاع از شهادت

بعضی در مبارزه و دفاع از آینده خویش بی خبرند، و گروهی نمی دانند که سرنوشت آنها در جهاد و مبارزه به کجا می انجامد؟

اما یگانه دخت پیامبر صلی الله علیه و آله از آینده دفاع و مبارزه خویش باخبر بود، و از شهادت خود خبر می داد؟ روزی به امام علی (علیه السلام) فرمود:

حدیث ۱۴۱ :

قالت : یا ابالحسن ان رسول الله عهد الی و حدثنی انی اول اهلہ لحوقا به و لا بد منه فاصبر لامر الله تعالی و ارض بقضائه

(ای ابالحسن! همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله با من پیمان بسته و خبر داده است که من اول کسی خواهم بود که به آن حضرت می پیوندم و گریزی از آن نیست، در برابر اوامر و فرمان و خواست خداوند بزرگ بردبار و به حکم او راضی باش (۲۵۵))

پنجم : علم بی نهایت ، حدیث ۱۳۹

غ. ف

اول : ماجرای سیاسی فدک

۱- فدک ، حق الهی فاطمه علیها السلام

پس از استقرار حکومت کودتائی سقیفه ، ابوبکر، بر اساس مشورت با صاحب نظران خود، فدک را که رسول خدا صلی الله علیه و آله در دوران زندگانی خود به امر الهی به فاطمه علیها السلام بخشیده بود، غصب و کارگران آن حضرت را بیرون کرده و آن مزرعه را در اختیار خود گرفت .

حضرت زهرا علیها السلام برای اثبات حقانیت خویش چنین فرمود:

حدیث ۱۴۲ :

قالت : اما فدک فان الله عزوجل انزل علی نبیه قرانا یامر فیه باتیان حقی قال الله تعالی

((فآت ذاالقربی حقه))

فکننت انا و ولدی اقرب الخلائق الی رسول الله صلی الله علیه و آله فنحلنی و ولدی فدکا

فلما تلا عليه جبرئيل (عليه السلام) ((والمسكين و ابن سبيل)) فقال رسول الله صلى الله عليه و آله :

اليتامى : الذين ياتمون بالله و برسوله و بذى القربى

والمساكين : الذين اسكنوا معهم فى الدنيا والاخره

و ابن السبيل : الذى يسلك مسلكهم

قال عمر: فاذا الخمس والفىء كله لكم و لمواليكم ؟

فقالت : اما فذك ، فاجبها الله لى و لولدى دون موالينا و شيعتنا و اما الخمس فقسمه الله لنا و لموالينا و اشباعنا كما يقرأ فى كتاب الله .

قال : فما لسائر المهاجرين و الانصار و التابعين ؟

قالت : ان كانوا موالينا و من اشباعنا فلهم الصدقات التى قسمها الله و اوجبها فى كتابه

فان الله عزوجل رضى بذلك و رسوله رضى به

قسم على الموالاه و المتابعه لا على المعاداه و المخالفه ، و من عادانا فقد عادى الله و من خالفنا فقد خالف الله و من خالف الله فقد استوجب

من الله العذاب الاليم و العقاب الشديد فى الدنيا و الاخره

قال : هاتى بينه يا بنت محمد على ما تدعين .

قالت : قد صدقتم جابر بن عبدالله و جرير بن عبدالله ، لم تساءلوهما البينه و بينتى فى كتاب الله . (٢٥٦)

(اما درباره فدك ، همانا خداوند بزرگ قرآن را بر پیامبرش نازل فرمود، و در آن امر کرد که حق من داده شود.)

((آت ذالقربى حقه))

چون من و فرزندانم نزدیکترین مردم به پیامبر صلى الله عليه و آله بودیم . رسول خدا فدک را به من و فرزندانم اعطا فرمود و آن گاه که

حضرت جبرئیل آیه ((درماندگان و مسافران (٢٥٧))) را بر پیامبر اسلام تلاوت کرد، پدرم فرمود:

((یتیمان و مساکین)) کسانی هستند که در سایه بارگاه الهی دست بر دامان پیامبر خدا و خاندانش دارند و با فاطمه و فرزندان او زندگی

می کنند در دنیا و آخرت و ((ابن السبیل)) آنهایند که راه اهل بیت علیها السلام را می روند)

عمر (با حالت اعتراض) گفت :

پس خمس و غنائم جنگی و اموال عمومی کشور همه مال شما و پیروان شماست !؟

پاسخ داد:

(اما باغهای فدک ، خداوند در قرآن (بخشیدن) آن را به من و فرزندانم واجب کرده است ، غیر از پیروان و شیعیان ما. اما خمس را خداوند برای ما و عموم پیروان و شیعیان ما تقسیم فرموده است ، همان گونه که در قرآن خوانده می شود)

(عمر) دیگر بار پرسید: پس سهم دیگر مهاجرین و انصار و تابعین چیست ؟

فاطمه علیها السلام توضیح داد:

(آنها اگر پیروان و شیعیان ما باشند، از صدقات مشخص شده در کتاب خدا بهره مند می باشند. خداوند بزرگ و پیامبرش به این گونه تقسیم اموال عمومی رضایت داده اند که میزان بهره بردن از اموال عمومی ، دوستی و اطاعت از خدا و اهل بیت علیهم السلام است نه دشمنی و مخالفت ، و (آگاه باشید) هر کس با ما دشمنی کند با خدا دشمنی کرده است . هر کس با ما مخالفت کند با خدا مخالفت کرده است و آن کسی که با خدا دشمنی و مخالفت کند، عذاب دردناک و مجازات شدید از ناحیه خداوند در دنیا و آخرت بر او واجب می گردد.)

عمر (خود را به بیراهه زده ، پس از شنیدن اینهمه آیات و استدلالهای روشن قرآنی) گفت : ای دختر محمد! برای ادعای خود دلیل و مدرک بیاور!

حضرت فاطمه علیها السلام جواب داد:

(شما جابر بن عبدالله و جریر بن عبدالله را قبول دارید و سخن آنان را تصدیق می کنید و از آنها دلیل و مدرک نمی خواهید ((هر چه خواستند و گفتند پذیرفتند و به آنها دادید)) (چه شده است که از من دلیل و بینه می طلبید؟) مدرک من در قرآن است (۲۵۸))

۲- مطالبه حق از ابوبکر

حضرت زهرا علیها السلام در مطالبه حق خود نسبت به فدک ، خطاب به ابوبکر فرمود:

قالت : ان رسول الله صلی الله علیه و آله جعل لی فدک فاعطنی اباها

(پیامبر اسلام فدک را برای من قرار داده است فدک را بمن برگردانید(۲۵۹))

و در سخنان ارزشمند دیگری فرمود:

حدیث ۱۴۴ :

قالت : یا ابابکر لم تمنعنی میراثی من ابی رسول الله و اخرجت وکیلی من فدک و قد جعلها لی رسول الله صلی الله علیه و آله باءمر الله

تعالی (۲۶۰)

ای ابوبکر! چرا مانع رسیدن من به میراث پدرم می شوی؟ و کارگزاران مرا از فدک بیرون کردی؟ در صورتی که رسول خدا به امر پروردگار فدک را به من بخشیده است (۲۶۱)

۳- کیفیت اعطای فدک به فاطمه علیها السلام

وقتی آیه ((و آت ذالقربی حقه)) نازل شد، جبرئیل به رسول خدا عرض کرد:

((اعط فاطمه فدکا))

((یا رسول الله) فدک را به فاطمه علیها السلام عطا کن)

پیامبر اسلام، نزول آیه و امر الهی را به فاطمه زهرا علیها السلام ابلاغ فرمود و ادامه داد:

فیمنعوک ایاه من بعدی

(دخترم! فدک مال تو است، در آن تصرف نما، گرچه می دانم، پس از آن را غصب می کنند و از دست تو می گیرند)

حضرت فاطمه علیها السلام فرمود:

حدیث ۱۴۵:

قالت: لست احدث فیها حدثا و انت حی

انت اولی بی من نفسی و مالی لک ... انفذ فیها امرک

(ای رسول خدا) تا زنده ای من هرگز در (باغات) فدک تصرفی نخواهم کرد. تو بر من سزاوارتری و اموال من، مال تو است، اما برای

اثبات حق من در فدک، مدرک و سند آن را محکم و استوار فرما)

آنگاه رسول گرامی صلی الله علیه و آله مردم را منزل خویش جمع کرد و حکم الهی را به همگان ارائه فرمود. (۲۶۲)

۴- سند فدک را پیامبر صلی الله علیه و آله نوشت

امام باقر (علیه السلام) نقل فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از نزول آیه ((ذی القربی)) فاطمه زهرا را طلبید و سند فدک را به

اسم آن حضرت نوشت که پس از غصب فدک، آن را به ابوبکر نشان داد و فرمود:

حدیث ۱۴۶:

قالت: هذا کتاب رسول الله صلی الله علیه و آله لی و لابنی (۲۶۳)

(این نامه را رسول خدا صلی الله علیه و آله برای من و فرزندانم نوشته است)

۵- بشارت اعطای فدک به فاطمه و فرزندان فاطمه علیها السلام

انس بن مالک نقل می کند:

حضرت زهرا علیها السلام پس از غضب باغهای فدک خطاب به ابوبکر فرمود:

حدیث ۱۴۷ :

قالت : لقد علمت الذی ظلمتنا عنه اهل البيت من الصدقات و ما افاء الله علينا من الغنائم فی القرآن سهم ذوی القربی

((واعلموا انما غنمتم من شیء فان لله خمسہ و للرسول و لذی القربی (۲۶۴)))

قال ابوبکر: یسلم الیکم کاملاً؟

قالت : افلک هو؟ و لا قربائک؟

قال ابوبکر: اصرف فی مصالح المسلمین

قالت : لیس هذا حکم الله تعالی ان رسول الله صلی الله علیه و آله لم یعهد الی فی ذلک بشیء الا انی سمعته یقول لما انزلت هذه الآیة

((واعلموا انما غنمتم (...)))

ابشروا آل محمد فقد جاءکم الغنی (۲۶۵)

قال ابوبکر: لم یبلغ علمی من هذه الاية ان اسلم الیکم هذا السهم کله کاملاً

(ای ابوبکر!) تو می شناسی و می دانی که حق ما اهل بیت غضب شده است حتی که از صدقات و غنائم داریم که خداوند در آیه مربوط

به غنائم و مصرف خمس آن را توضیح داده است

((اگر بخدا و آنچه بر بنده خود در روز فرقان که دو گروه بهم رسیدند، نازل کردیم ، ایمان آورده اید، بدانید هرگاه چیزی را به غنیمت

گرفتید، خمس آن برای خداوند و پیامبر و خویشاوندان و یتیمان و مسکینان و در راه ماندگان است))

ابوبکر گفت : آیا فدک را بطور کامل باید تسلیم شما کنم و (مال شماست؟)

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

(آیا فدک مال تو است ؟ و یا به نزدیکان تو اختصاص دارد؟)

ابوبکر گفت : من آن را در رابطه با مصالح مسلمین خرج می کنم .

حضرت زهرا عليها السلام فرمود:

(این حکم الهی نیست (که اموال مشخص مردم را تصاحب کنی) و پدرم رسول خدا چنین دستوری بمان نداده است. در صورتی که از پدرم رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از نزول آیه ۴۱ انفال شنیدم که فرمود: بشارت باد ای فرزندان محمد صلی الله علیه و آله که مایه غنا و بی نیازی شما رسیده است)

ابوبکر که دیگر عذری نمی توانست بیاورد، به تفسیر شخصی خویش متوسل شد و گفت:

علم من اجازه نمی دهد که طبق این آیه، فدک را تماما به شما تحویل دهم (۲۶۶)

جای بسی شگفتی است، رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله پس از نزول همین آیه، فدک را به فاطمه عليها السلام می بخشد، اما علم ابوبکر برابر قرآن و فرمان الهی و عمل رسول خدا صلی الله علیه و آله اجازه نمی دهد تا دست از غضب فدک بردارد؟!

دوم: فدک میراث پیامبر و اموال فاطمه عليها السلام است

۱- مطالبه میراث پیامبر صلی الله علیه و آله

جابر بن عبدالله انصاری نقل می کند که حضرت زهرا عليها السلام پس از غضب فدک به ابوبکر فرمود:

حدیث ۱۴۸:

قالت: اعطنی میراثی من ابی رسول الله صلی الله علیه و آله

(میراث پدرم را به من بازگردان.)

ابوبکر گفت: پیامبر ارث نمی گذارد. ((النبی لا یورث))

فقالت: الم یرث سلیمان داود؟

(آیا سلیمان (پیغمبر) از داود پیغمبر ارث نبرده است؟ (۲۶۷))

ابوبکر عصبانی شد و پاسخ داد: ((پیامبر ارث نمی گذارد))

فقالت: الم یقل زکریا فهب لی من لدنک ولیا یرثنی و یرث من آل یعقوب؟ (۲۶۸)

(آیا زکریای پیامبر نفرمود که خدایا فرزندی به من عطا فرما تا از من و از آل یعقوب ارث ببرد؟)

ابوبکر تکرار کرد که ((پیامبر ارث نمی گذارد))

فقالت: الم یقل یوصیکم الله فی اولادکم للذکر مثل حظ الانثیین؟ (۲۶۹)

حضرت زهرا عليها السلام ادامه داد که :

(ای ابوبکر! آیا قرآن کریم نفرموده است که خدا وصیت کرده در فرزندان شما، پسر دو برابر دختر ارث می برد؟) (پس ارث دختر از پدر غیر قابل انکار است))

و ابوبکر همان سخن اول خود را که مخالف آیات قرآن بود تکرار کرد که ((پیامبر ارث نمی گذارد)) (۲۷۰))

۲- اثبات ارث با آیات قرآن

حضرت زهرا عليها السلام وقتی غضب فدک را محکوم کرد، از ابوبکر پرسید: چرا ارث مرا از رسول خدا غضب کردید؟

ابوبکر پاسخ داد: پیامبر ارث نمی گذارد.

حضرت فاطمه عليها السلام با آیات قرآن ادعای او را مردود شمرد و فرمود:

حدیث ۱۴۹ :

قالت اكفرت بالله؟ و كذبت بكتابه؟ قال الله :

يوصيكم الله في اولادكم للذكر مثل حظ الانثيين (۲۷۱)

(ابوبکر! آیا به خدا کافر شده ای و کتاب خدا را تکذیب کرده ای؟ خداوند در قرآن کریم فرموده است: وصیت می کند خداوند شما را

درباره فرزندان که پسر دو برابر دختر ارث می برد. (۲۷۲))

۳- اثبات ارث با مناظره و استدلال عقلی و شرعی

حضرت زهرا عليها السلام پس از غضب فدک در یک مناظره کوبنده از ابوبکر سئوال کرد:

حدیث ۱۵۰ :

قالت : يا ابا بکر من يرثک اذا مت ؟

(ای ابوبکر چه کسی از تو ارث می برد، هنگامی که مردی؟)

ابوبکر پاسخ داد: (زن و فرزندانم)

حضرت زهرا ادامه داد:

فما لي لا اءرث رسول الله صلى الله عليه و آله ؟

(پس چه شده است که من (دختر رسول خدا) از پدرم ارث نمی برم؟)

ابوبکر پاسخی نداشت . فقط ادعای خود را مطرح کرد که ((پیامبر ارث نمی گذارد))

حضرت زهرا علیها السلام در حالی که خشمی مقدس همه وجود او را گرفته بود، فرمود:

حدیث ۱۵۱ :

قالت : والله لاءدعون الله عليك و الله لا اكلمك بكلمه ما حییت (۲۷۳)

(سوگند به خدا تو را نفرین می کنم ، سوگند به خدا تا زنده ام کلمه ای با تو صحبت نخواهم کرد(۲۷۴))

۴- مناظره کوبنده و اولین شهادت باطل

امام صادق (علیه السلام) نقل فرمود: پس از غصب فدک با ادعای ساختگی ابوبکر که ((پیامبر ارث نمی گذارد))، حضرت زهرا علیها السلام خطاب به ابوبکر فرمود:

حدیث ۱۵۲ :

قالت : یا ابابکر ادعیت انک خلیفه ابی و جلست مجلسه و انک بعثت الی وکیلی فاخرجته من فدک و قد تعلم ان رسول الله صلی الله علیه و آله تصدق بها علی و ان بذلک شهودا

قال ابوبکر: ان النبی لا یورث

قالت : زعمت ان النبی صلی الله علیه و آله لا یورث

((و ورث سلیمان داود(۲۷۵)))

و ورث یحیی زکریا

و کیف لا ارث انا ابی ؟

قال ابوبکر ان عائشه و عمر شهدا انهما سمعا رسول الله صلی الله علیه و آله یقول ان النبی لا یورث .

(ای ابوبکر! ادعای خلافت و جانشینی پدرم را داری و بر جای او نشسته ای و آنگاه افرادی را به سوی وکیل من در فدک فرستادی و او را بیرون کردی ! در حالی که خوب می دانی رسول خدا صلی الله علیه و آله فدک را به من بخشیده است و من بر این بخشش گواهی دارم .)

ابوبکر گفت : پیامبر ارث نمی گذارد.

حضرت زهرا علیها السلام برای اثبات ارث پیامبران از آیات قرآن استفاده کرد و فرمود:

(و گمان داری که پیامبر ارث نمی گذارد. در صورتی که در قرآن آمده است : ((حضرت سلیمان از داوود پیامبر ارث برد)) و حضرت یحیی از زکریا ارث برده است ، چگونه من از پدرم ارث نمی برم ؟)

ابوبکر که جوابی نداشت ، گفت :

(عائشه و عمر شهادت می دهند که رسول خدا فرمود:

پیامبر ارث نمی گذارد

((ناگهان از حدیث جعلی به شهادت آن دو تن تنزل کرد))

حضرت زهرا علیها السلام جواب داد: (۲۷۶)

حدیث ۱۵۳ :

قالت : فقلت : هذا اول شهادة زور شهدا بها فی الاسلام ، فان فدکا انما هی تصدق بها علی رسول الله صلی الله علیه و آله ولی بذلک بینه (این اولین شهادت باطل است که آن دو تن در اسلام گواهی دادند. زیرا فدک به من بخشیده شده و رسول خدا آن را به من عطا فرمود و بر این بخشش دلیل و مدرک دارم. (۲۷۷))

۵- اثبات ارث با شهادت شاهدان

پس از آنکه ابوبکر در برابر استدلالهای روشن قرآنی حضرت زهرا علیها السلام جوابی برای غضب فدک نداشت ، و برای اثبات حدیث جعلی به شهادت عائشه و عمر متوسل شد، لازم بود در برابر شهادت دروغین آنها از شهادت شاهدان صادق استفاده شود.

از این رو، ام ایمن و اسماء بنت عمیس به نفع حضرت زهرا علیها السلام در اعطای فدک از طرف رسول خدا به دخترش گواهی دادند

اما عمر و ابوبکر تسلیم نمی شدند.

حضرت فاطمه علیها السلام فرمود:

حدیث ۱۵۴ :

فقلت : الم تسمعا من ابی رسول الله صلی الله علیه و آله یقول :

اسماء بنت عمیس و ام ایمن من اهل الجنة ؟

قالا بلی .

فقلت : امراءتان من الجنة تشهدان بیاطل ؟

ثم قالت قد اخبرني ابي باني اول من يلحق به فوالله لاءشكونهما (۲۷۸)

(آيا مگر از پدرم رسول الله صلى الله عليه و آله نشنیده ايد که فرمود: اسماء و ام ايمن از اهل بهشتند؟) (۲۷۹))

ابوبکر و عمر گفتند: آری شنیدیم .

حضرت فاطمه عليها السلام فرمود:

(پس چرا با شهادتشان فدک را تحویل من نمی دهید؟) آیا دو زن بهشتی به باطل شهادت داده اند؟)

و چون پاسخ مثبتی از آن دو نفر نشنید در حالی که درد آلود، رسول خدا را می خواند، فرمود:

(پیامبر خدا مرا خیر داده است ، من اول کسی هستم که به آن حضرت ملحق می گردم . پس سوگند به خدا که از ابوبکر و عمر در حضور

پیامبر شکایت می کنم .)

و در روایت دیگری آمده است که پس از شهادت باطل عائشه و عمر در اثبات حدیث ادعایی ابوبکر، حضرت زهرا عليها السلام از

امیرالمومنین (علیه السلام) و ام ايمن که شاهدان صادق اعطای فدک از طرف رسول خدا صلى الله عليه و آله به دخترش بودند،

درخواست گواهی نمود

امام علی (علیه السلام) و ام ايمن شهادت دادند که ((فدک را رسول خدا صلى الله عليه و آله به فاطمه بخشیده است))

آن گاه حضرت زهرا عليها السلام به ابوبکر فرمود: دیگر چه می گوئید؟

حدیث ۱۵۵ :

فقالت : علی (علیه السلام) و ام ايمن يشهدان بذلك (۲۸۰)

(علی (علیه السلام) و ام ايمن شهادت می دهند که فدک را رسول خدا صلى الله عليه و آله بمن بخشیده است (۲۸۱))

اگر شهادت ملاک است ، پس فدک را به من برگردانید.

اما متأسفانه پاسخ شنید که :

ای دختر رسول خدا! فدک را فقط با شهادت دو مرد یا یک مرد و دو زن می توانیم به شما برگردانیم . (۲۸۲)

و یادشان رفته بود که اسماء بنت عمیس و ام ايمن قبلا شهادت داده بودند و ابابکر قول داده بود ((اگر ام ايمن شهادت دهد، فدک را برمی

گردانم (۲۸۳)))

اما پس از گواهی او بهانه دیگری مطرح کرد که

(دو زن با یک مرد باید شهادت دهند)

سوم : غصب فدک

سران سقیفه ابتدا غصب فدک را با ادعای حدیث جعلی و شهادت شهود می خواستند اسلامی جلوه دهند، اما استدلالهای قرآنی حضرت زهرا علیها السلام ، و افشاگریهای کوثر قرآن ، همه آن ترندها را نقش بر آب نمود و ناچار شدند با سرنیزه و سیلی زدن و فشار و قدرت ، فدک را در دست خود نگهدارند.

وقتی ابوبکر از حدیث دروغین دست کشید و به شهادت گواهان تکیه نمود، حضرت زهرا علیها السلام پس از گواهی امیرالمومنین (علیه السلام) و ام ایمن به ابوبکر فرمود:

حدیث ۱۵۶ :

قالت : ان ابی اعطانی فدکا و علی (علیه السلام) و ام ایمن یشهدان

(بدرستی که پدرم فدک را به من بخشید و علی (علیه السلام) و ام ایمن هم شهادت می دهند)

ابوبکر به ظاهر تسلیم شد، دستور داد کاغذی آوردند که در آن نوشت : ((فدک جزو اموال فاطمه علیها السلام است ، به او بازگردانید))

حضرت زهرا علیها السلام نامه خلیفه را گرفت به طرف منزل می آمد که عمر در بین راه ، توطئه غصب فدک را افشا کرد، و با حرکت خشن خود نشان داد که جعل حدیث و شهادت شاهدان ، و طرح مباحث حقوقی در غصب فدک ، همه بهانه ای بیش نبود.

عمر با خشونت پرسید: از کجا می آیی فاطمه علیها السلام ؟

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۱۵۷ :

قالت : جئت من عند ابی بکر اخبرته ان رسول الله صلی الله علیه و آله اعطانی فدکا و ان علیا و ام ایمن یشهدان لی فاء اعطانیها و کتب لی بها(۲۸۴)

(از نزد ابوبکر می آیم ، به او خبر دادم که رسول خدا فدک را به من اعطا فرمود و علی (علیه السلام) و ام ایمن بر حقانیت من گواهی می دهند. بنابراین ابوبکر تسلیم شد و نامه ای (جهت بازگرداندن فدک) برای من نوشت)

عمر قدم پیش گذاشت و گفت : نامه ابابکر را بده

حضرت زهرا علیها السلام امتناع ورزید

اما عمر با شدت نامه ابوبکر را گرفت و بر آن آب دهان انداخت و سیلی به صورت زهرا عليها السلام نواخت و نامه را پاره کرد و سوزاند. (۲۸۵)

چهارم : کشاندن ماجرای فدک به اجتماعات مسلمین

آن گاه که ادعاها دروغین از آب درآمد

و ماسکهای بظاهر اسلامی فرو افتاد

و جواب استدلالهای قرآنی و شهادت شاهدان صادق را نادیده گرفتند و نامه و حکم حکومتی خود را به هیچ انگاشتند و بر آن آب دهان انداختند و آن را سوزاندند و در تداوم حرکت نظامی، برهان و استدلال دختر پیامبر صلی الله علیه و آله را با سیلی و شلاق پاسخ دادند، چاره ای جز افشاگری و کشاندن ماجرای فدک به اجتماعات مسلمین وجود نداشت باید با مردم حرف می زد و مردم را بیدار می نمود.

۱- مناظره در اجتماع مسلمین

حضرت فاطمه عليها السلام همراه با حضرت امیرالمؤمنین (علیه السلام) و فرزندان حسن و حسین علیهما السلام به سوی خانه های مهاجرین و انصار رفت و آنها را به یاری طلبید و روزی دیگر در جمع مسلمین ابوبکر و عمر را مخاطب قرار داد تو فرمود:

حدیث ۱۵۸ :

قالت : ایست فدک فی یدی ؟ و فیها و کیلی و قد اکلت غلتها و رسول الله صلی الله علیه و آله حی ؟

قالا بلی

قالت : فلم تساءلانی فی البینه علی ما فی یدی ؟!

قالا: لانها فی المسلمین

قالت : لهما و الناس حولهما یسمعون :

افتريد ان ترذا ما صنع رسول الله صلی الله علیه و آله و تحكما فینا خاصه بما لم تحكما فی سائر المسلمین ؟ ایها الناس اسمعوا ما ركبهاها. اءراءیتما ان ادعیتم ما فی یدی المسلمین من اموالهم تسالوننی البینه ام تسالونهم ؟

قالا: لا بل نسالک

قالت : فان ادعی جميع المسلمین ما فی یدی تسالونهم البینه ام تسالوننی ؟

فغضب عمر و قال : ان هذا فی المسلمین .

قالت : حسبي انشدكم بالله ايها الناس اما سمعتم رسول الله صلى الله عليه و آله يقول : ان ابنتي سيده نساء اهل الجنة؟ (۲۸۶)
قالوا: اللهم نعم .

قالت : افسيده نساء اهل الجنة تدعى الباطل و تاخذ ما ليس لها؟ ارايتم لو ان اربعة شهدوا على بفاحشه او رجلين بسرقة اكنتم مصدقين على ؟

قال عمر: نعم و نوقع عليك الحد

فقالت : كذبت و لومت الا ان تقر انك لست على دين محمد صلى الله عليه و آله ان الذى يجيز على سيده نساء اهل الجنة شهاده او يقيم عليها حدا لملعون كافر بما انزل الله على محمد صلى الله عليه و آله ان اذهب الله عنهم الرجس و طهرهم تطهيرا لا تجوز عليهم شهاده لانهم معصومون من كل سوء مطهرون من كل فاحشه :

(آيا باغات فدك در دست من نبود؟

و وكلا و كارگران من در آن كار نمى كردند؟

و من از ميوه ها و سبزيجات آن نمى خوردم ؟

آن هم در روزهاى كه رسول خدا زنده بودند؟

عمر و ابوبكر گفتند: آرى

حضرت فاطمه عليها السلام ادامه داد:

(پس آن چه كه در دست من بود، براى گرفتن آن چرا از من سوال نكرديد؟ و از مدرک و سند آن نپرسيديد؟)

عمر و ابوبكر گفتند: براى اين كه فدك جزو اموال مسلمين است .

حضرت زهرا عليها السلام خطاب به آن دو نفر در حالى كه جمعيت فراوانى اطرافشان گرد آمده بودند فرمود:

(آيا شما اراده كرديد آن چه را كه رسول خدا صلى الله عليه و آله انجام داده است ، دگرگون سازيد؟

و درباره ما اهل بيت حكمتى نماييد كه درباره ديگران روا نمى داريد؟ اى مردم مدينه ! بشنويد، اين دو نفر چه مى گويند و چه مى كنند؟

از شما دو نفر مى پرسم :

آيا اگر من اموالى را كه در دست مسلمانان است ، ادعا نمايم از من دليل و مدرک مى خواهيد، يا از ديگران و صاحبان اموال ؟)

گفتند: از تو كه مدعى اموال ديگرانى

حضرت فاطمه عليها السلام ديگر بار پرسيد:

(حال اگر مسلمانان اموالی را که در دست من است ، ادعا نمایند، از آنها باید دليل و مدرک بطلبید یا از من ؟)

عمر در حالی که سخت عصبانی شده بود جواب نداد و همان حرف قبلی را تکرار کرد که : فدک جزو اموال مسلمین است .

حضرت زهرا عليها السلام خطاب به جمعیت حاضر فرمود:

(کافی است ، شما را بخدا سوگند می دهم

ای مردم ! آیا از پیامبر اسلام شنیدید که می فرمود:

همانا دخترم فاطمه سید و بزرگ زنان اهل بهشت است ؟)

جمعیت همگی گفتند: آری از پیامبر صلی الله علیه و آله شنیدیم .

پس از اعتراف عموم مردم حضرت ادامه داد:

(ای مردم آیا سید و بزرگ زنان بهشتی ادعای باطل می کند و اموالی را می گیرد که مال او نیست ؟ ای مردم چگونه فکر می کنید اگر

چهار نفر علیه من به عمل زشتی شهادت دهند و یا دو نفر شهادت دهند که من دزدی کردم آیا آنها را تصدیق می کنید؟)

در میان سکوت مسلمانان و ابوبکر، عمر گفت :

آری و بر تو حد جاری می سازیم .

حضرت زهرا عليها السلام فرمود:

(دروغ گفتمی و دشمنی و پستی خود را ظاهر ساختی ،

مگر آن که اقرار کنی که بر دین محمد صلی الله علیه و آله نیستی .

آن کس که بخود اجازه می دهد تا بر سید زنان بهشتی شهادت دروغ روا دارد یا بر او حدی جایز شمارد، کافر و مورد لعن و نفرین الهی

است .

زیرا آیات الهی را که بر پیامبر اسلام نازل شده است ، منکر شده

خدائی که زشتی ها و پلیدیها را از اهل بیت دور کرده و آنها را از هر گونه گناه و لغزشی پاک نموده ، اجازه نمی دهد که کسی شهادت

دروغ بر ضدشان مطرح نماید، به علت آن که اهل بیت (علیهم السلام) از بدی معصوم و از هر عمل زشتی پاک و مطهرند(۲۸۷))

۲- به یاری طلبیدن مسلمانان

در تداوم افشاگریهای اجتماعی، حضرت زهرا علیها السلام به طرف خانه های مهاجرین و انصار می رفت و آنان را به یاری می طلبید تا غضب فدک را ساده نشمارند. روزی خطاب به معاذ بن جبل فرمود:

حدیث ۱۵۹:

قالت: یا معاذ بن جبل انی قد جئتك مستنصره و قد بايعت رسول الله صلى الله عليه و آله على ان تنصره و ذريته و تمنعه مما تمنع منه نفسك و ذريتك و ان ابا بكر قد غضبني على فدك و اخرج و كيلی منها

(ای معاذ بن جبل! همانا نزد تو آمده ام و از تو طلب یاری دارم.

زیرا که با پیامبر خدا صلی الله علیه و آله بیعت کردی تا پیامبر و فرزندان او را یاری و از آنان دفاع کنی همچنان که از خود و خاندان خود دفاع می کنی.

بدرستی که ابوبکر حق مرا در فدک غضب کرده است و وکیل و کارگران مرا اخراج نموده است (۲۸۸))

۳- آگاهی از پیمان شکنی مخالفان ولایت

در همان لحظه های آغازین اعلام ولایت امیرالمؤمنین (علیه السلام) در غدیر خم، و تحقق بیعت عمومی برای ولایت، حضرت زهرا علیها السلام از پیمان شکنی، و دورویی مخالفان غدیر، آگاهی داشت

آنگاه که حارث بن نعمان مخالفت کرد و گفت:

خدایا اگر ولایت علی (علیه السلام) بحق از طرف تو اعلام شد سنگی بر من فرود آید و به زندگی من خاتمه دهد

که فوراً عذاب الهی رسید، و سنگی از آسمان فرود آمد و او را کشت حضرت زهرا علیها السلام نگاهی معنادار به امام علی (علیه السلام) نمود و فرمود:

حدیث ۱۶۰:

قالت اتظن یا ابوالحسن ان هذا الرجل وحده؟ والله ما هو الا طليعه قوم لا يلبثون ان يكشفوا عن وجوههم اقتعتها عندما تلوح لهم الفرصه

(ای ابوالحسن! آیا گمان می کنی در مخالفت با غدیر، این مرد تنهاست؟

سوگند به خدا او پیشگام قومی است که هنوز نقاب چهره اشان فرو نیافتاده است.

و آنگاه که فرصت بدست آوردند مخالفت خود را آشکار خواهند ساخت (۲۸۹))

علی (علیه السلام) در پاسخ فرمود:

من دستور خدا و پیامبر را انجام می دهم و بخدا توکل می کنم که بهترین یاری دهنده است .

۴- سخن رانی افشاگرانه در مسجد

خ - خطبه ها، خطبه حضرت در مسجد حدیث ۵۷

پنجم : فضائل فاطمه علیها السلام از کلام پیامبر صلی الله علیه و آله

۱- فاطمه علیها السلام بزرگ زن جهانیان

در آخرین لحظه های زندگانی پیامبر صلی الله علیه و آله فاطمه علیها السلام بشدت گریست ، رسول خدا صدای گریه دخترش را شنید، مطالبی را آهسته به او منتقل فرمود که فاطمه خندید، و علت آن را اینگونه توضیح داد که :

حدیث ۱۶۱ :

قالت : فیکیت بکائی الذی رایت فلما رای حزنی سارنی الثانیه فقال صلی الله علیه و آله : یا فاطمه اما ترضین ان تکونی سیده نساء العالمین ؟

فضحکت (۲۹۰)

(وقتی حال رسول خدا را آن چنان دیدم ، گریستم گریه ای که شما دیدید.

وقتی پدرم حزن و اندوه مرا مشاهده فرمود، دوباره با من نجوا کرد و فرمود: ای فاطمه ! آیا راضی و خشنود نیستی که سید و بزرگ زنان جهانیان باشی ؟ پس خندیدم (و شاد شدم (۲۹۱)))

۲- فاطمه علیها السلام بزرگ زن بانوان بهشتی

حضرت فاطمه علیها السلام فرمود:

در لحظه های آخر زندگانی ، وقتی پدر صدای گریه مرا شنید، فرمود:

حدیث ۱۶۲ :

یا بنیه انه لیس احد من نساء المسلمین اعظم رزیه منک فلا تکونی من اذنی امراه صبرا انک سیده نساء اهل الجنه (۲۹۲)

(دختر عزیزم ! هیچ کدام از زنان مسلمانان ارزش و مقام تو را ندارند. پس در صبر و بردباری همانند کمترین زنان نباش ، زیرا تو سید و بزرگ زنان بهشتی (۲۹۳))

ق

اول : قرآن و تلاوت قرآن

۱- فضیلت قرائت قرآن

حضرت فاطمه علیها السلام نسبت به تلاوت برخی از سوره های قرآن فرمود:

حدیث ۱۶۳ :

قالت : قاری ء الحديد، و اذا وقعت ، والرحمن ، يدعى فی السموات والارض ، ساکن الفردوس

(تلاوت کننده سوره ((حید و واقعه و الرحمن)) در آسمانها و زمین اهل بهشت خوانده می شود(۲۹۴))

۲- اشتیاق تلاوت قرآن

و در رهنمود ارزشمند دیگری فرمود:

حدیث ۱۶۴ :

قالت : حیب الی من دنیاکم ثلاث :

تلاوه کتاب الله و النظر فی وجه رسول الله و الاءنفاق فی سبیل الله

(از دنیای شما سه چیز محبوب من است :

۱- تلاوت قرآن

۲- نگاه به چهره رسول خدا صلی الله علیه و آله

۳- انفاق در راه خدا(۲۹۵))

۳- سفارش به خواندن قرآن بر روی قبر خویش

و - وصیت های شخصی

دوم قضاوت

مشکل قضاوت میان کودکان - ت - تربیت کودک حدیث ۴۵

سوم : معاد و قیامت

۱- یاد قیامت

رسول گرامی اسلام روزی فاطمه علیها السلام را نگران و اندوهگین یافت و پرسید:

حزن و اندوه تو برای چیست ؟

پاسخ شنید:

حدیث ۱۶۵ :

قالت : یا ایه ذکرت المحشر و وقوف الناس عراة یوم القیامه ، واسواتاه یومئذ من الله عزوجل (۲۹۶)

(ای پدر! یاد آوردم روز محشر و توقف مردم را در آن روز، در حالی که برهنه اند. وای از زشتیها در پیشگاه خدای بزرگ در آن

روز(۲۹۷))

۲- ترس از عذاب قیامت - ت - ترس حدیث ۴۶

ک . گ

گریه های مداوم فاطمه علیها السلام

پس از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله و پیش آمدن مشکلات و مصیبتها بر اهل بیت علیهم السلام عزاداری و گریه های حضرت زهرا علیها السلام تداوم داشت ، و طبیعی بود که سران حکومت کودتا، احساس خطر می کردند.

افرادی را خدمت امیرالمؤمنین فرستادند، تا گریه ها و عزاداری حضرت فاطمه علیها السلام را کنترل نماید.

و امام علی (علیه السلام) به آن حضرت اطلاع داد که گروهی آمده اند و می گویند: فاطمه علیها السلام یا شب گریه کند و یا روز!

حضرت فاطمه علیها السلام جواب داد:

حدیث ۱۶۶ :

قالت : یا اباالحسن ما اقل مکثی بینهم و ما اقرب مغیبی من بین اظههم فوالله لا اسکت لیلا و لا نهارا او اءلحق بابی رسول الله صلی الله

علیه و آله

ای ابالحسن ، چقدر اندک است ، ماندن من در میان مردم و چقدر نزدیک است ، زمان پنهان شدن من از جمعشان ! سوگند به خدا هرگز سکوت نمی کنم ، نه در شب و نه در روز، (گریه های مداوم را تعطیل نمی نمایم) تا این که به پدرم رسول الله صلی الله علیه و آله ملحق گردم. (۲۹۸))

حضرت علی (علیه السلام) فرمود: هر طور دوست داری عمل کن !

و آن گاه جائی را در بقیع بنام ((بیت الاحزان)) برای فاطمه (علیه السلام) درست کرد تا به عزاداری و گریه های خود ادامه دهد(۲۹۹)

م

اول : حق مالکیت خصوصی

حضرت زهرا علیها السلام نسبت به حق مالکیت خصوصی و احترام به اموال دیگران فرمود:

حدیث ۱۶۷ :

قالت : الرجل احق بصدر دابته و صدر فراشه و الصلاه فی منزله الا امام یجتمع الناس علیه (۳۰۰)

(هر فردی سزاوارتر است به سواری از اسب خویش ، و اداره خانه و خانواده خویش و نماز خواندن در منزل خویش . مگر فردی که مردم درخواست نماز جماعت از او داشته باشند(۳۰۱))

و در کلام ارزشمند دیگری فرمود:

حدیث ۱۶۸ :

قالت : صاحب الدابه احق بصدرها(۳۰۲)

(صاحب مرکب سزاوارتر است به سواری از مرکب خویش (۳۰۳))

دوم : انواع مبارزات سیاسی

۱- یادآوری و هشدار

در برابر گروهی که می خواستند، عذر تقصیر بیاورند و گذشته ها را بگونه ای فراموش نمایند، فرمود:

حدیث ۱۶۹ :

قالت : تعلمون ان عمر جائنی و حلف لی بالله ان عدتم لیحرقن علیکم البیت؟ (۳۰۴)

(شما می دانید که عمر پشت درب خانه ما آمد و سوگند یاد کرد که اگر از بیعت سرپیچی کنم ، خانه را بر سر ما آتش خواهد زد(۳۰۵))

۲- افشاگری و محکومیت

ابوبکر و عمر، پس از تقویت حکومت خویش و سرکوبی مخالفان ، برای جلب افکار عمومی به فکر دلجوئی از حضرت زهرا علیها السلام و جبران اشتباهات گذشته افتادند، و با تلاش فراوان همراه با امام علی (علیه السلام) به خدمت آن یگانه دخت پیامبر رسیدند سلام کردند. عذرخواهی نمودند که :

(گذشته ها گذشت و اشتباهاتی تحقق یافت ، به هر حال شما دختر پیامبر رحمت ، باید گذشته ها را نادیده انگارید و ما را عفو فرمائید). حضرت زهرا علیها السلام برای آن که واقعیت ها را به همه انسانها در طول تاریخ بشناسند، و به آنها نیز بفهماند که هر گذشته ای را نمی توان نادیده انگاشت و در برابر انحراف ملت و سیر ارتجاعی حکومت نمی شود بی تفاوت ماند، آنها را به سخنان رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله توجه داد و فرمود:

حدیث ۷۰: ۱

قالت : نشدتکما الله الم تسمعا رسول الله صلی الله علیه و آله يقول :

فاطمه بضعه منی من آذاها فقد آذانی ؟

رضا فاطمه من رضای و سخط فاطمه من سخطی ؟

فمن احب فاطمه ابنتی فقد احبنی ، و من ارضی فاطمه فقد ارضانی !!

قالا نعم

قالت : فانی اشهد الله و ملائکته انکما اسخطتمانی و ما ارضیتمانی و لئن لقیته النبی لا شکونکما الیه .(۳۰۶)

(شما را بخدا سوگند می دهم آیا شنیده اید که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

فاطمه پاره تن من است و من از اویم ، هر که او را بیازارد مرا آزرده خشنودی فاطمه موجب خشنودی من است و خشم و غضب فاطمه خشم و غضب من ، هر کس فاطمه را دوست بدارد مرا دوست داشته و هر کس فاطمه را خشنود سازد مرا خشنود ساخته است ؟)

ابوبکر و عمر پاسخ دادند آری (این کلمات را از پیامبر شنیدیم .)

حضرت زهرا علیها السلام پس از اعتراف آن دو نفر فرمود:

(خدا و ملائکه را بشهادت می طلبم که شما دو نفر مرا به خشم آوردید و آزردید و موجبات خشنودی مرا فراهم نکردید. اگر با پدرم رسول خدا ملاقات کنم ، شکایت شما را نزد پدرم خواهم برد.(۳۰۷))

۳- افشاگری و سرزنش مردم

پس از آنکه برای ابوبکر بیعت گرفتند، و مردم سکوت و انزوا را برگزیدند، حضرت زهرا علیها السلام فرمود:

حدیث ۱۷۱ :

قالت : ما رایت کالیوم قط حضروا اسوء محضرا، ترکوا نبیهم صلی الله علیه و آله جنازه بین اظہرنا واستبدوا بالاءمر دوننا.

(من هرگز روزی همانند امروز ندیدم که امت اسلامی زشت ترین صحنه ها را پدید آوردند، جنازه رسول خدا را در برابر ما واگذاشتند و خودسرانه و مستبدانه دیگران را به جای ما نشاندهند(۳۰۸))

۴- سرزنش و توبیخ پیمان شکنان

پس از خیانت دنیاپرستان ، و سکوت و بی تفاوتی خودپرستان ترسو، و ایجاد انحراف و سیر ارتجاعی در امت اسلامی ، حضرت زهرا علیها السلام به سرزنش خیانتکاران پرداخته و وجدانهای خفته آنان را با شلاق ملامت بیدار کرد، و خطاب به مردم فرمود:

حدیث ۱۷۲ :

قالت : ویلکم ما اسرع ما ختمتم الله و رسوله فینا اهل البیت ! و قد اوصاکم رسول الله صلی الله علیه و آله باتباعنا و مودتنا والتمسک بنا

(وای بر شما! چه زود به خدا و پیامبرش درباره ما اهل بیت ، خیانت کردید! در صورتی که رسول گرامی اسلام به شما سفارش نمود تا از ما پیروی کنید، ما را دوست داشته باشید و دست از ما نکشید.(۳۰۹))

۵- افشای عوامل مصیبتها

دختر طلحه در یکی از روزهای غمبار پس از وفات رسول خدا صلی الله علیه و آله خدمت فاطمه علیها السلام رسید، از گریه ها و ناله های جانکاه آن حضرت سخت نگران شد و با شگفتی پرسید:

فاطمه جان چه چیزی شما را این گونه به گریه و زاری واداشته است ؟

پاسخ فرمود:

حدیث ۱۷۳ :

فقالت : تسالیبني عن هنه حلق بها الطائر، و حفی بها السائر، رفعت الی السماء اثر، و رزئت فی الارض خیرا

ان قحیف تیم ، و احویل عدی ، جاریا ابالحسن فی السباق حتی اذا تفریا بالجناق ، اسرا له الشنان و طویاه الاعلان

فلما خبا نورالدین و قبض النبی الامین نطقا بفورهما، و نفتنا بسورهما وادالا فدک

فيا لهاكم من ملك ملك انها عطيه رب الاعلى للنجى الاوفى و لقد نحلنيها للصبية السواعب عن نجله و نسلى ، و آنها لعلم الله و شهاده امينه فان انتزعا منى البلغه و معانى اللمظه

فاحتسبها يوم الحشر زلفه ، و ليجدنها آكلوها ساغره حميم فى لظى جحيم (۳۱۰)

(ای دختر طلحه ، آیا از مصیبت و رویداد تلخی می پرسی که در همه جا انتشار یافته است ؟ گویا بر پر مرغان نوشته و در جهان پراکنده شده ، گویا بیکهای چابک سوار سرعت آن را به همه جهانیان ابلاغ کرده اند که گرد و غبار آن تا آسمان بالا رفت و تاریکی مصیبت آن زمین را فرا گرفت ، (می دانی مصیبتها چگونه شکل گرفته اند؟)

از پست ترین قبائل عرب ، قبيله ((تیم)) ابوبکر بن ابی قحافه ، و از حيله بازترین قبائل عرب قبيله ((عدی)) عمر بن الخطاب بر علی (علیه السلام) ستم روا داشتند، پرچم مسابقه برافراشتند تا بر علی (علیه السلام) پیشی بگیرند. چون موفق نشدند، بغض و کینه علی (علیه السلام) را در دل گرفتند اما پنهان داشتند.

آن گاه که نور دین بخاموشی گرائید و پیامبر صلی الله علیه و آله رحلت کرد، آن بغضها و کینه ها را به زبان آوردند و بر مرکب آرزو سوار گشتند و ستمها روا داشتند، ((فدک)) را غصب کردند

با شگفتی به ((فدک)) بنگرید، چه بسیار پادشاهانی که مالک سرزمین ((فدک)) شدند. و هم اکنون اثری از آنها وجود ندارد!

فدک هدیه الهی بود که به پیامبرش بخشید و رسول گرامی اسلام آن را برای تامین زندگی فرزندانم بمن سپرد

و اگذاری فدک ((بمن و فرزندانم)) با حکم و علم خداوند بزرگ و شهادت و گواهی جبرئیل امین صورت گرفت .

پس اگر (ابابکر و عمر) آن را با ستم غصب کردند و وسیله زندگی فرزندانم را قطع نمودند با یاد روز قیامت بر این مصیبت صبر می نمایم ، و زود است که خورندگان اموال فدک ، عذاب الهی را در دوزخ نظاره گر و در آن غوطه ور باشند(۳۱۱))

۶- یاری طلبیدن از مهاجرین و انصار

حضرت فاطمه علیها السلام در تداوم مبارزات سیاسی به آگاهی اجتماعی توجه کامل داشت ، و وجدانهای خفته را بیدار می کرد.

روزی خطاب به مهاجرین و انصار فرمود:

حدیث ۱۷۴ :

قالت : يا معشر المهاجرین والانصار انصرو الله فانی ابنه نبیکم و قد بايعتم رسول الله صلی الله علیه و آله يوم بايعتموه ان تمنعوه و ذریته مما تمنعون منه انفسکم و ذراریکم

ففو لرسول الله صلی الله علیه و آله ببيعتکم

ای جماعت مهاجرین و انصار! خدا را یاری کنید. بدرستی که من دختر پیامبر شما هستم، در صورتی که شما با رسول خدا بیعت کردید که از پیامبر و فرزندانش دفاع کنید، همان گونه که از خود و فرزندان خودتان دفاع می کنید. پس بر بیعت خود با رسول خدا استوار بمانید (۳۱۲)

۷- سخنرانیهای افشاگرانه - خ - خطبه ها. خطبه اول

۸- اعلان بیزاری و نفرین

مبارزه منفی ۱ ((اعتصاب سخن با ابوبکر

سوم : انواع مبارزه منفی

۱- اعتصاب در سخن با ابوبکر

پس از ماجرای زشت تهاجم به خانه امام علی (علیه السلام)، و جسارت‌های فراوان درون مسجد، و غصب فدک، و بی اثر ماندن گواهی شاهدان، و مباحث استدلالی حضرت زهرا علیها السلام و تداوم سیاست‌های کودتایی سران سقیفه، در مبارزه منفی با آنان خطاب به ابوبکر فرمود:

حدیث ۱۷۵ :

قالت : والله لا اکلمک ابدًا، والله لادعون الله عليك في كل صلوه (۳۱۳)

(سوگند بخدا از این پس هرگز با تو سخن نخواهم گفت، سوگند به خدا شکایت تو را به خداوند خواهم نمود و در هر نماز تو را نفرین خواهم کرد. (۳۱۴))

۲- اعتصاب در سخن گفتن با ابوبکر و عمر

پس از آن که آنها از آسیاب افتاد، و هر چه خواستند روا داشتند، در روزهای واپسین حیات دختر پیامبر صلی الله علیه و آله، برای جلب افکار عمومی، ابوبکر و عمر به فکر عیادت و دلجویی از حضرت زهرا علیها السلام افتادند و زبان به عذر خواهی گشودند، و فکر می کردند که حضرت زهرا علیها السلام با آنان دشمنی خصوصی دارد، ولی پاسخ قاطع را دریافت نمودند که فرمود:

حدیث ۱۷۶ :

قالت : والله لا اکلمکما من راسی کلمه حتی التی ربی فاشکونکما الیه بما صنعتما به و بی ارتکتتما منی (۳۱۵)

(سوگند بخدا بعد از این با شما دو نفر حتی یک کلمه نیز سخن نمی گویم، تا به ملاقات خدا بشتابم و شکایت شما دو نفر را به خدا می برم، و توضیح خواهم داد که شما با خدا (و دین او) و با من چه کردید و چه اعمالی را مرتکب شدید (۳۱۶))

۳- اعتصاب در حرف زدن با عمر

پس از تهاجم به منزل علی (علیه السلام)، و دفاع شایسته حضرت زهرا علیها السلام و جرات و جسارت عمر در آتش زدن درب منزل، حضرت فاطمه علیها السلام فرمود:

حدیث ۱۷۷ :

قالت : یا ابابکر ما اسرع ما اغترم علی اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله ؟ و الله لا اکلم عمر حتی التی الله (۳۱۷)

(ای ابوبکر! چه زود پنهانی خود را علیه اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله ظاهر کردید؟ سوگند به خدا تا زنده ام با عمر سخن نخواهم گفت. (۳۱۸))

۴- فلسفه وصیتنامه سیاسی حضرت زهرا علیها السلام

همه می پرسند: چرا قبر فاطمه علیها السلام مخفی است ؟

چرا مراسم کفن و دفن آن یگانه دخت پیامبر صلی الله علیه و آله ، بگونه ای مخفی و پنهان برگزار شده است ؟

چرا مراسم تشییع جنازه و نماز بر پیکر کوثر قرآن ، بدون اطلاع مردم مدینه ، غریبانه برگزار گردید؟

و پاسخ می شنود که : حضرت زهرا علیها السلام خود وصیت کرده بود.

می پرسیم چرا؟

فلسفه وصیتنامه آن بزرگوار چیست ؟

برای روشن شدن حقایق تاریخی ، و علل و عوامل وصیتنامه سیاسی ، در تداوم خط مبارزه منفی حضرت زهرا علیها السلام باید متن وصیتنامه را بدقت ارزیابی کرد.

حضرت زهرا علیها السلام در کاغذی نوشت که :

حدیث ۱۷۸ :

لا تصلی علی امه نقضت عهد الله و عهد ابی رسول الله صلی الله علیه و آله فی امیر المؤمنین علی (علیه السلام) و ظلموا لی حتی واخذوا ارثی و حرقوا صحیفتی التي کتبهالی ابی بملک فدک

و کذبوا شهودی ، و هم والله جبرئیل و میکائیل و امیر المؤمنین و ام ایمن و طنت علیهم فی بیوتهم و امیر المؤمنین یحملنی و معی الحسن و الحسین لیل و نهارا الی منازلهم ، و اذکرهم بالله و رسوله الا تظلمونا و لا تغصبونا حفنا الذی جعله الله لنا،

فیجیبونا لیل و یقعدون عن نصرتنا نهارا

فجمعوا الحطب الجزل علی بابنا و اتوا بالنار لیحرقوه و یحرقونا... فهذه امه تصلى علی !!؟

(امتی که عهد و پیمان خدا و پیامبرش را در ولایت و رهبری علی (علیه السلام) شکستند و نادیده گرفتند، حق ندارند بر پیکر من نماز بگذارند، آنها که نسبت به حق ما ظالم روا داشتند، وارث مرا آتش کشیدند، آنها که گواهان و شاهدان مرا تکذیب نمودند، ((سوگند بخدا که گواهان من حضرت جبرئیل و میکائیل و امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) و ام ایمن بودند))

آنها که در روز یاری و حمایت از ما در خانه های خود خزیدند و دست از یاری ما کشیدند امام علی (علیه السلام) مرا همراه با حسن و حسین شب و روز برای بیداری امت غفلت زده به خانه های مهاجر و انصار می برد و من آنها را نسبت به خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و حقوق الهی هشدار می دادم و می گفتم :

به ما اهل بیت ظلم روا مدارید، و حق مسلمی را که خدا به ما بخشیده است ، غصب نکنید. در تاریکی شب جواب مساعد می دادند که شما را یاری می کنیم ، اما در روز روشن دست از یاری ما برمی داشتند!

تا آن که به خانه ما هجوم آوردند، و با جمع آوری هیزم فراوان و آتش زدن آن خواستند، خانه را و ما را که در آن بودیم در آتش بسوزانند.

آیا چنین امتی سزاوار است که بر من نماز بگذارد؟! (۳۱۹))

۵- نفرین کردن به دشمن - اعلان بیزاری و نفرین به ابوبکر، حدیث ۷۱

۶- شکوه از ظالمان - ش - شکوه ها

چهارم : مشکلات زندگی

س - ساده زیستی

م معجزات - نزول غذای بهشتی

۱- فاطمه علیها السلام و تحمل گرسنگیها:

الف - شکوه از گرسنگی

پیامبر گرامی اسلام روزی وارد منزل فاطمه علیها السلام شد و فرمود:

دخترم در چه حالی و چگونه زندگی می کنی ؟

پاسخ شنید که :

حدیث ۱۷۹ :

قالت : انی لوجعه و انه لیزیدنی انی مالی طعام آکله .

(درد گرسنگی بی تابم کرده و هر لحظه رو به فزونی است و غذایی ندارم تا رفع گرسنگی کنم. (۳۲۰))

رسول گرامی اسلام فرمود:

یا بنیه الا ترضین ان تکونی سیده نساء العالمین ؟

(دخترم آیا راضی نیستی که بزرگ زنان جهانیان باشی؟)

قالت : یا ابة فاین مریم بنت عمران ؟

فاطمه علیها السلام پرسید:

(پس حضرت مریم چه مقامی دارد؟)

قال : تلک سیده عالمها و انک سیده نساء العالمین والله زوجتک سیدا فی الدنيا والاخره

فرمود: حضرت مریم بزرگ زن جهان خود بود، و تو بزرگ زنان جهانیان هستی ، سوگند به خدا، تو را همسر کسی قرار داده ام که در

دنیا و آخرت از بزرگ مردان جهان است. (۳۲۱)

ب - گرسنگی طاقت فرسا

پیامبر اسلام ، یک روز صبح وارد منزل دخترش فاطمه شد، سلام کرد و فرمود: دخترم چگونه صبح کردی ؟

پاسخ شنید:

حدیث ۱۸۰ :

فقالت : والله اصبحت وجعه وقد اضری الجاوع (۳۲۲)

(سوگند به خدا صبح کردم در حالت گرسنگی شدید، بگونه ای که گرسنگی به من زیان رسانده (و توان جسمی مرا کاسته است (۳۲۳))

ج - شکوه از فقر و نداری با پدر

فاطمه علیها السلام مشکلات زندگی و فشار گرسنگی ها را تحمل می کرد، و هرگز با همسایگان و دوستان راز زندگی خویش را مطرح

نمی فرمود، اما هر گاه کاسه صبرش لبریز می شد، و درد و ضعف گرسنگی تاب و توان او را می ربود، خدمت پیامبر می رفت و سفره دل

می گشود. روزی بر پدر وارد شد و عرض کرد:

حدیث ۱۸۱ :

قالت : السلام عليك يا رسول الله

و الله ما اصبح يا نبي الله في بيت علي طعام و لا دخل بين شفتي طعام منذ خمس و لا لنا ثاغيه و لا راغية و لا اصبح في بيته سفة (۳۲۴)
 (سلام بر تو ای رسول خدا! سوگند به خدا در خانه علی (علیه السلام) ۵ روز است که بدون غذا صبح کرده ام ، و هرگز غذایی را در دهان نگذاشته ام ، نه گوسفندی داریم و نه شتری و نه غذایی و نه آبی (۳۲۵))

۲- تحمل فقر و نداری

روزی امام علی (علیه السلام) فرمود:

فاطمه جان آیا غذایی موجود است که بیاوری ؟ پاسخ شنید:

حدیث ۱۸۲ :

قالت : والذی عظم حنک ما کان عندنا منذ ثلاث الا شیء اثر تک به (۳۲۶)

(سوگند به خداوندی که حق و قدر تو را بزرگ شمرد، سه روز است که غذایی کافی در منزل نداریم و همان مقدار ناچیز خوراکی را به شما بخشیدیم و خود گرسنگی را تحمل نمودم. (۳۲۷))

امام علی (علیه السلام) فرمود: چرا اطلاع ندادی ؟

پاسخ داد:

حدیث ۱۸۳ :

قالت : کان رسول الله صلی الله علیه و آله نهانی ان اسالک شیئا فقال صلی الله علیه و آله لا تسالی ابن عمک شیئا ان جاءک بشیء عفو و الا فلا تسالیه. (۳۲۸)

رسول خدا صلی الله علیه و آله مرا نهی فرمود که چیزی از تو درخواست نمایم و به من سفارش فرمود: چیزی از پسر عمویت درخواست مکن ، اگر چیزی برای تو آورد بپذیر والا تو درخواست چیزی نداشته باش (۳۲۹))

پس از شنیدن سخنان و مشاهده ایثارگری فاطمه علیها السلام امام از منزل خارج شد، و با وام گرفتن از دوستان ، مشکلات خانواده را برطرف نمود.

۳- تحمل کمبودهای رفاهی

حضرت زهرا علیها السلام روزی در خدمت پدر از مشکلات زندگی ، و کمبودهای رفاهی ، سخن به میان آورد و فرمود:

حدیث ۱۸۴ :

قالت : انی و ابن عمی مالنا فراش الا جلد کیش ننام علیه باللیل و نعلف علیه ناضحنا بالنهار (۳۳۰)

(من و پسر عمویم چیزی از وسایل رفاهی نداریم ، مگر پوست گوسفندی که شب ها بر روی آن می خوابیم و روزها بر روی آن شتر خود را علف می دهیم .)

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود:

یا بنیه اصبری فان موسی بن عمران اقام مع امراته عشر سنین مالهما فراش الا عباءة قطوانیه

(دخترم عزیزم ! صبر و تحمل داشته باش ، زیرا موسی بن عمران ده سال با همسرش زندگی کرد و فرشش جز یک قطعه عبادی قطوانی نداشتند. (۳۳۱))

۴- تحمل فشارهای سخت زندگی

الف - وسایل ساده زندگی

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله روزی بر دخترش فاطمه علیها السلام وارد شد و از نزدیک فشارهای سخت زندگی را بر خانواده عزیزانش مشاهده کرد

در حالی که دخترش را نگران می دید، پرسید:

فاطمه جان در چه حالی بسر میبری و چرا نگرانی ؟

پاسخ شنید:

حدیث ۱۸۵ :

قالت : حالنا کماتری فی کساء نصفه تحتنا و نصفه فوقنا (۳۳۲)

(حال و وضع ما همین است که می نگرید. با عبائی زندگی می کنیم که نصف آن فرش زیر ماست و بر روی آن می نشینیم و (هم روانداز ما است) نصف آن را بر روی خود می کشیم)

ب - شکوه از گرسنگی

و در روایت سلیمان بن بریده ، نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسید: دخترم چرا نگران و ناراحتی ؟

در جواب پدر گفت (۳۳۳)

حدیث ۱۸۶ :

قالت : قله الطعم و كثره الهم و شده السقم (۳۳۴)

(فشار گرسنگی و کمی طعام و غذا، و فراوانی اندوه و شدت بیماری و گرفتاری مرا نگران کرده است (۳۳۵))

۵- مشکلات اقتصادی و بچه داری

الف - همدردی با شوهر

علی علیها السلام در یکی از روزهای گرم شهر مدینه وارد منزل شد و از فاطمه علیها السلام پرسید: غذائی در منزل موجود است تا رفع گرسنگی نمایم؟

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۱۸۷ :

قالت : ما عندنا شیء و اننی منذ یومین اعلل الحسن و الحسین صلی الله علیه و آله (۳۳۶)

(در خانه چیزی نداریم و من دو روز است که با بهانه های مختلف فرزندانم حسن و حسین علیهما السلام را بگونه ای سرگرم می کنم ، تا بیتیابی زیاد نکنند(۳۳۷))

ب - درد دل با پدر

روزی دیگر فرزندان فاطمه علیها السلام جد بزرگوارشان را جلوی درب منزل مشاهده کردند.

سوی پیامبر صلی الله علیه و آله ، شتافتند و کمی بعد بر روی دوش رسول خدا جای گرفتند و زبان به شکوه گشودند که :

یا رسول الله ! گرسنه ایم

به مادرمان بگو قرص نانی به ما دهد، تا رفع گرسنگی نمائیم .

پیامبر صلی الله علیه و آله در همان حالت ، به فاطمه علیها السلام فرمود: دخترم ! به دو فرزندم طعام بده .

پاسخ شنید:

حدیث ۱۸۸ :

قالت : ما فی بیتی شیء الا برکه رسول الله صلی الله علیه و آله (۳۳۸)

(در خانه ما چیزی به جز برکت وجود رسول خدا صلی الله علیه و آله وجود ندارد.(۳۳۹))

ج - سپاس در تنگدستی

اسماء بنت عمیس می گوید: رسول خدا در خانه فاطمه را کوبید و فرمود: کجا هستند حسن و حسین من؟

فاطمه زهرا علیها السلام فرمود:

حدیث ۱۸۹ :

قالت : اصبحنا و لیس فی بیتنا شیء یدوقه ذائقتی و انا لنحمد الله تعالی

(صبح کردیم در حالی که چیزی در خانه ما نیست تا رفع گرسنگی نماییم و ما در هر حال خدای بزرگ را سپاسگزاریم. (۳۴۰))

د - درخواست از شوهر:

گاهی تهیدستی و گرسنگی آنچنان به فاطمه علیها السلام فشار می آورد که برای بچه داری و تربیت فرزند ناچار به امیرالمؤمنین می

فرمود:

حدیث ۱: ۹۰

قالت : یا علی اذهب الی ابی فاتنا منه شیئا (۳۴۱)

(علی جان! به خانه رسول خدا برو و چیزی جهت رفع گرسنگی از پدرم بطلب (۳۴۲))

ه - شکوه ها با پدر:

حضرت زهرا علیها السلام مشکلات اقتصادی و سختیهای بچه داری را با صبر و بردباری تحمل می فرمود، و نزد کسی افشا نمی کرد،

گاهی که رسول خدا صلی الله علیه و آله مصرانه می پرسید:

چرا رنگ تو پریده است؟ چرا رنگ فرزندانم حسن و حسین دگرگون شده است؟

ناچار می شد وضعیت زندگی را با پدر در میان بگذارد و می فرمود:

حدیث ۱۹۱ :

قالت : یا ایه ان لنا ثلاثا ما طعمنا و ان الحسن و الحسین اضربا علی من شده الجوع ثم رقدا کانهما فرخان منتوفان (۳۴۳)

(پدر جان! سه روز است که غذا نخورده ایم و فرزندانم حسن و حسین از شدت گرسنگی بی تاب شده اند، هم اکنون مانند جوجه های

پرکنده از گرسنگی به خواب رفته اند (۳۴۴))

پنجم : معجزات فاطمه عليها السلام

۱- سخن گفتن در هنگام ولادت

حضرت زهرا عليها السلام هنگام ولادت ، چون بر روی زمین قرار گرفت ، لب به سخن باز کرد و به یگانگی خدای بزرگ و نبوت پدر و امامت شوهر و فرزندانش گواهی داد.

حدیث ۱۹۲ :

قالت : واشهد ان لا اله الا الله و ان ابی رسول الله سید الانبیاء و ان بعلی سید الاوصیاء و ولدی ساده الاسباط (۳۴۵)

(شهادت می دهم که خدایی جز خداوند جهانیان نیست و همانا پدرم رسول خدا بزرگ پیامبران آسمانی است و شوهرم بزرگ امامان است و فرزندانم سادات و بزرگان امت اسلامی اند. (۳۴۶))

۲- درخواست نزول غذای بهشتی

در یکی از روزهای سخت زندگی که گرسنگی بر خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله فشار آورد، حضرت فاطمه عليها السلام وضو گرفت و پس از خواندن دو رکعت نماز دست به دعا برداشت و عرض کرد:

قالت : یا الهی و سیدی هذا محمد نبیک و هذا علی ابن عم نبیک الهی انزل علینا مائده من السماء کما انزلتها علی بنی اسرائیل اکلوا منها و کفرو بها اللهم انزلها علینا فانا بها مومنون . (۳۴۷)

(خدایا! سرور! این پیغمبر تو محمد صلی الله علیه و آله است و این علی (علیه السلام) پسر عموی پیغمبر توست . ای خدای من ! مائده ای از آسمان برایشان بفرست ، چنانکه بر بنی اسرائیل فرستادی و آنان از آن غذا خوردند و ناسپاسی کردند، ای پروردگار من ! آن مائده را بر ما فرو فرست که ما در قبال آن مومنانیم .)

ناگهان ظرفی از غذا و طعام بهشتی نازل شد که بوی عطر آن منزل علی (علیه السلام) را معطر ساخت ، امام علی (علیه السلام) پرسید:

انی لک هذا؟

این غذای عطر آگین از کجاست ؟

قالت : هو من عندالله .

فقال النبی صلی الله علیه و آله : الحمدلله الذی ارانی مثلها کمثل مریم کلما دخل علیها زکریا المحراب وجد عندها رزقا قال یا مریم انی

لک هذا؟ قالت هو من عند الله . (۳۴۸)

فاطمه عليها السلام پاسخ داد: (از جانب پروردگار است)

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: حمد و ستایش خداوندی را که دختری بمن عطا فرمود، مانند حضرت مریم که

((هرگاه زکریای پیغمبر در محراب عبادت او حاضر می شد، پیش او خوردنی می یافت . می گفت : این ها از کجاست ؟ مریم جواب می

داد: از جانب پروردگار (۳۴۹))

در روزگار قحطی و گرسنگی ، اکثر مردم مدینه با مشکلات فراوانی زندگی می کردند، و رسول گرامی اسلام سخت گرسنه بود، و شب و روز برای مساکین و فقرا تلاش می کرد، و گاهی سنگ بر شکم مبارک می بست ، تا درد گرسنگی قابل تحمل باشد.

در آن روزهای سخت ، روزی درب خانه فاطمه را کوبید و فرمود:

دخترم آیا چیزی در منزل داری که رفع گرسنگی نمایم ؟

حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد، نه پدرم :

رسول خدا بازگشت ، اما زهرای مطهر نتوانست تحمل کند و دست به دعا برداشت ، غذایی معطر و پاکیزه از بهشت نازل شد

تا چشمان فاطمه علیها السلام به غذای بهشتی و الطاف کریمانه الهی افتاد فرمود:

حدیث ۱۹۴ :

قالت : والله لاءوثرن بها رسول الله علی نفسی و غیری :

(سوگند به خدا ایثار کرده و پیامبر را بر خود و بر دیگران مقدم می دارم .)

آن گاه ظرف پر از غذا و گوشت بریان شده را برای رسول خدا فرستاد پیامبر صلی الله علیه و آله پرسید:

من این لک هذا؟

این غذا از کجا برای تو آمده است ؟

پاسخ داد:

حدیث ۱۹۵

قالت هو من فضل الله ان الله یرزق من یشاء بغیر حساب (۳۵۰)

(این غذا از فضل و رحمت الهی است . بدرستی که خداوند هر کس را بخواهد، بدون حساب روزی می دهد(۳۵۱))

۳- مشاهدات غیبی حضرت فاطمه علیها السلام

امام صادق (علیه السلام) مشاهدات غیبی و کرامات حضرت زهرا علیها السلام را در واپسین لحظه های حیات چنین نقل فرمود:

آن هنگام که فاطمه علیها السلام (بین مغرب و عشا) در حال احتضار بود نگاه تندی کرد و فرمود:

حدیث ۱۹۶ :

قالت : السلام علی جبرئیل ، السلام علی رسول الله ، اللهم مع رسولک ، اللهم فی رضوانک و جوارک و دارک دارالسلام

ثم قالت : اءترونی ما اءری ؟

فقیل لها ماترین ؟

قالت : هذه مواكب اهل السموات و هذا جبرئیل و هذا رسول الله صلی الله علیه و آله و یقول یا بنیه اقدمی فما امامک خیر لک (۳۵۲)

(سلام بر جبرئیل ، سلام بر رسول خدا صلی الله علیه و آله ، خدایا با رسول خدا صلی الله علیه و آله هستم ، خدایا در رضوان و جوار

رحمت تو در خانه تو، دارالسلام ، هستم)

بعد به حاضران فرمود: آیا آنچه می بینم شما هم می بینید؟

بعضی از حاضران گفتند: ای دختر رسول خدا! چه می بینی ؟

فرمود: اینجا سواران آسمانی قرار دارند. آن جبرئیل و این رسول خدا صلی الله علیه و آله (است که می فرماید: ای دخترم! نزد ما بیا که

آن چه (از نعمتها و رضوان الهی) در پیش داری ، برای تو بهتر است (۳۵۳))

۴- مشاهده جبرئیل و عزرائیل

حضرت علی (علیه السلام) نقل فرمود:

در لحظه های شهادت ، حضرت زهرا علیها السلام نگاه به اطراف خود کرد و فرمود:

قالت : السلام علیکم :

یا بن عم قد اتانی جبرئیل مسلما و قال لی

السلام یقرا علیک السلام یا حبیبه حبیب الله و ثمرة فواده الیوم تلحقین بالرفیع الاعلی و جنة المآوی

ثم انصرف عنی تقول ((علیکم السلام))

فقالت : یا بن عم هذا و الله میکائیل و قال لی کقول صاحبه

ثم تقول و ((علیکم السلام))

قالت : يابن عم هذا و الله الحق و هذا عزرائيل قد نشر جناحه بالمشرق والمغرب و قد وصفه لي ابي و هذه صفته ، السلام عليك يا قابض الارواح عجل بي و لا تعذبني

ثم سمعناها تقول :

اليك ربي لا الي النار (۳۵۴)

(سلام بر شما. (ای فرشتگان و جبرئیل امین))

ای پسر عمو!

جبرئیل در حالی که بر من سلام می کرد، نزد من آمد و فرمود:

خداوند بر تو سلام می کند، ای محبوبه حبیب خدا!

و میوه قلب رسول الله !

امروز تو در ملکوت الهی و بهشت موعود ملحق خواهی شد)

بعد روی از ما گرداند و باز به گروهی دیگر از ملائکه سلام داد و فرمود:

(ای پسر عمو! سوگند به خدا که این حضرت میکائیل است و همانند جبرئیل بر من سلام کرد و بشارت های او را داد.)

بار دیگر به گروه دیگر سلام کرد و گفت :

(ای پسر عمو، سوگند به خدا که این حق است . این حضرت عزرائیل است که بال و پرش مشرق و مغرب عالم را فراگرفته . پدرم چنین اوصافی درباره او را به من اطلاع داده بود و حال این همان ویژگی است . سلام بر تو ای گیرنده روح آدمی ! در قبض روح من عجله مکن و مرا آزار نده)

در پایان ما می شنیدیم که می فرمود:

(خدایا بسوی تو می آیم ، نه بسوی آتش (۳۵۵))

۵- نزول ملائکه و سلام فاطمه علیها السلام

ابو بصیر از امام باقر (علیه السلام) نقل می کند که :

در یکی از شبهای جمعه هنگامه سحر، حضرت جبرئیل و اسرافیل و میکائیل بر حضرت زهرا علیها السلام نازل شدند و دیدند که دختر پیامبر صلی الله علیه و آله مشغول نماز است ، همه ایستادند، تا نماز تمام شد. آنگاه دسته جمعی به حضرت فاطمه علیها السلام سلام کردند و گفتند:

خداوند بزرگ به شما سلام می رساند

سپس کتاب صحیفه را در حجره آن بزرگ زنان بهشتی گذاشتند. حضرت زهرا علیها السلام پاسخ داد:

حدیث ۱۹۸ :

قالت : لله السلام و منه السلام و الیه السلام و علیکم یا رسل الله السلام (۳۵۶)

(سلام از آن خداست و از اوست سلام ، و بسوی اوست سلام ، و بر شما ای فرستادگان خدا! سلام و درود باد. (۳۵۷))

ششم : مقام مادر

به کودکان و فرزندان سفارش ارزنده ای نسبت به مقام والای مادر دارد، و یادآور حدیث معروف رسول خدا صلی الله علیه و آله است که

فرمود:

((بهشت زیر پای مادران است))

حضرت زهرا علیها السلام به یکی از فرزندان سفارش فرمود که :

حدیث ۱۹۹ :

قالت : الزم رجلها فان الجنة تحت اقدامها

(در خدمت مادر باش ، زیرا بهشت زیر پای مادران است. (۳۵۸))

هفتم : مهمان نوازی

خ - از خود گذشتگی و ایثار

م - مشکلات اقتصادی

ن. و

اول : وصیتهای شخصی فاطمه علیها السلام

۱- وصیت به یادآوری

حضرت زهرا علیها السلام در لحظه های واپسین زندگی به امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) وصیت کرد:

حدیث ۲۰۰ :

قالت : یا ابالحسن لم یبق لی الا رمق من الحیاة و حان زمان الرحیل والوداع فاستمع کلامی فانک لا تسمع بعد ذلک صوت فاطمه ابدا اوصیک یا ابالحسن ان لا تنسانی و تزورنی بعد مماتی

(ای ابالحسن ! بیشتر از لحظه ای از زندگانی ام نمانده است و زمان کوچ و خداحافظی فرا رسیده است .

سخنان مرا بشنو، زیرا پس از این صدای فاطمه را هرگز نخواهی شنید، تو را وصیت می کنم ای ابالحسن ! که مرا فراموش نکنی و پس از وفاتم ، مرا زیارت نمایی (۳۵۹))

۲- وصیت به قرآن خواندن در شب اول مرگ

و در کلمات ارزشمند دیگری به امام علی (علیه السلام) وصیت کرد که :

حدیث ۲۰۱ :

قالت : اذا انامت فتول انت غسلی و جهزنی و صل علی و انزلنی قبری والحدنی و سو التراب علی و اجلس عند راسی قبالة وجهی فاكثر من تلاوه القرآن و الدعاء فانها ساعه یحتاج المیت فیها الی انس الاحیاء و انا استودعک الله تعالی و اوصیک فی ولدی خیرا(۳۶۰)

(وقتی من وفات کردم ، تو غسل و کفن مرا به عهده گیر و بر من نماز بگذار و مرا درون قبر قرار بده ، دفنم کن و سنگ قبر را بر روی قبرم گذار و خاک بر آن ریز و آن را هماهنگ نما. آنگاه بالای سرم روبروی من بنشین ، و زیاد قرآن بخوان و دعا کن ، زیرا در چنین لحظه هایی ، میت به انس گرفتن بازندگانی محتاج است .

من تو را به خدا می سپارم و درباره فرزندانم سفارش به نیکوکاری دارم . (۳۶۱))

۳- وصیت به ازدواج با امامت

یکی از وصیتهای سفارش به ازدواج علی (علیه السلام) با دختر خواهرش جناب ((امامت)) بود که فرمود:

حدیث ۲۰۲ :

قالت : جزاك الله عنى خير الجزاء يابن عم رسول الله صلى الله عليه و آله اوصيك اولاً ان تتزوج بعدى بابتة اختى امامة فانها تكون لولدى مثلى فان الرجال لا بد لهم من النساء (۳۶۲)

(ای پسر عموی پیامبر صلی الله علیه و آله ! خداوند تو را پاداش نیکو دهد.

اولین وصیت من به تو این است که : چون مردان نیاز به زنان دارند، پس از من با دختر خواهرم ((امامه)) ازدواج کن ، زیرا او همانند من با فرزندانم مهربان است ((۳۶۳))

دوم : وصیتهای سیاسی

۱- وصیت به مخفی بودن مراسم تدفین

حضرت زهرا علیها السلام در تداوم مبارزات منفی علیه کودتاگران سقیفه ، به امام علی (علیه السلام) وصیت کرد:

حدیث ۲۰۳ :

قالت : انى اوصيك ان لا یلی غسلى و كفى سواك

و اذا انامت فاءدغنى لیلا و لا تؤذنن بى احدا

و لا تؤذنن بى ابابكر و عمر

و بحق محمد رسول الله صلى الله عليه و آله ان لا یصلی علی ابوبکر و لا عمر (۳۶۴)

(همانا من تو را وصیت می کنم که :

غسل و کفن کردن مرا کسی غیر از تو انجام ندهد

و وقتی وفات کردم ، مرا شب دفن کن و هیچ کس را خبر نکن

و ابوبکر و عمر را نیز مطلع نساز

و تو را سوگند می دهم بحق رسول خدا صلی الله علیه و آله که ابوبکر و عمر بر جنازه من نماز نخوانند. (۳۶۵))

امام صادق (علیه السلام) نقل فرمود:

حضرت زهرا علیها السلام در لحظه های آخر زندگی خطاب به علی (علیه السلام) فرمود:

حدیث ۲۰۴ :

قالت : اذا توفيت لا تعلم احدا الا ام سلمه و ام ايمن و فضه و من الرجال ابني و العباس و سلمان و عمارا و المقداد و اباذر و حذيفه و لا تدفني الا ليلا و لا تعلم قبری احدا

(وقتی وفات کردم هیچ کس را اطلاع نده مگر ام سلمه و ام ایمن و فضه را از زنان ، و از مردان دو فرزندم حسن و حسین علیهما السلام و عباس و سلمان و عمار و مقداد و اباذر و حذیفه را خبر کن

مرا دفن نکن مگر در شب

و قبر مرا به هیچ کس اطلاع نده (تا مخفی بماند(۳۶۶))

حضرت زهرا علیها السلام به اسماء بنت عمیس فرمود:

حدیث ۲۰۵ :

قالت : يا اسماء اذا انامت فاغسليني انت و علي بن ابي طالب (عليه السلام) و لا تدخليني علي احدا

(ای اسماء! وقتی من از دنیا رفتم تو و علی (علیه السلام) مرا غسل دهید و هیچکس را بر سر جنازه من راه ندهید(۳۶۷))

۲- وصیت به عدم شرکت ظالمان در مراسم تدفین

حضرت زهرا علیها السلام خطاب به امیرالمومنین علی (علیه السلام) فرمود:

حدیث ۲۰۶ :

قالت : اوصيك ان لا يشهد احد جنازتي من هولاء الذين ظلموني و اخذوا حقي فانهم عدوى و عدو رسول الله و لا تترك ان يصلي علي

احد منهم و لا من اتباعهم و ادفني في الليل اذا وهنت العيون و نامت الابصار(۳۶۸)

(تو را وصیت می کنم که هیچ کس از آنان که به من ظلم کرده اند و حق مرا غصب نمودند، نباید در تشییع جنازه من شرکت کنند

زیرا آنها دشمنان من و دشمنان رسول خدا صلی الله علیه و آله می باشند

و اجازه نده که فردی از آنها و پیروانشان بر من نماز بگذارد

مرا شب دفن کن ، آن هنگام که چشم ها آرام گرفته و دیده ها به خواب فرو رفته باشند(۳۶۹))

سوم : وصیتنامه نوشته شده

پس از وفات فاطمه عليها السلام ، حضرت اميرالمؤمنين وصيتنامه نوشته شده همسرش را درآورد و گشود و مطالعه فرمود. عبارات و مطالب ارزشمند آن چنین بود:

حدیث ۲۰۷ :

بسم الله الرحمن الرحيم . هذا ما اوصت به فاطمه بنت رسول الله ، اوصت وهي تشهد ان لا اله الا الله و ان محمدا عبده و رسوله و ان الجنة حق والنار حق و ان الساعة آتية لا ريت فيها و ان الله يبعث من في القبور

يا علي انا فاطمه بنت محمد صلى الله عليه و آله زوجتي الله منك لاكون لك في الدنيا والاخره انت اولي بي من غيري ، حنطني و غسلني و كفني بالليل و صل علي وادفني بالليل و لا تعلم احدا و استودعك الله و اقرء علي ولدي السلام الي يوم القيامة (۳۷۰)

(بنام خداوند بخشاینده و مهربان ، این وصیتنامه فاطمه ، دختر رسول خداست ، در حالی وصیت می کند که شهادت می دهد، خدایی جز خدای یگانه نیست و محمد صلی الله علیه و آله بنده و پیامبر اوست و بهشت حق است و آتش جهنم حق است و روز قیامت فرا خواهد رسید و شکی در آن نیست و خداوند مردگان را زنده وارد محشر می کند.

ای علی (علیه السلام)، من فاطمه دختر محمد هستم ، خدا مرا به ازدواج تو درآورد، تا در دنیا و آخرت برای تو باشم . تو از دیگران بر من سزاوارتری ، حنوط و غسل و کفن کردن مرا در شب به انجام رسان و شب بر من نماز بگزار و شب مرا دفن کن و هیچکس را اطلاع نده . تو را بخدا می سپارم و بر فرزندانم تا روز قیامت سلام و درود می فرستم (۳۷۱))

۵. ی

یاری و کمک کردن

۱- ضرورت یاری کردن به کارگر منزل

الف - تقسیم کار

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله پس از سال ها تحمل مشکلات ، و سفارش به صبر و بردباری ، کارگری برای حضرت زهرا عليها السلام انتخاب و سفارشات لازم را ارائه فرمود.

روزی مشاهده کرد که کارگر منزل در حال استراحت و فاطمه زهرا عليها السلام مشغول کار کردن است ، علت آن را پرسید،

حضرت زهرا عليها السلام پاسخ داد:

حدیث ۲۰۸ :

قالت : يا رسول الله على يوم و عليها يوم (۳۷۲)

(ای رسول خدا! (کار منزل را عادلانه تقسیم کردم ،) روزی مال من و روزی دیگر بعهده او است)

اشک در چشمان پیامبر صلی الله علیه و آله حلقه زد و فرمود:

خدا آگاهتر است که رسالت را در کدام خانواده قرار دهد(۳۷۳)

ب - کار فراوان

در تداوم کار فراوان منزل ، و آرد کردن گندم ها با آسیاب سنگی فرمود:

حدیث ۲۰۹ :

قالت : و الله انى اشتكى يدى مما طحن بالرحى

(سوگند بخدا که از دو دستان خود شکایت دارم ، از بس که با آسیاب سنگی آرد کردند(۳۷۴))

۲- یاری کردن علی (علیه السلام)

الف - مطرح کردن فضیلت ها

حضرت زهرا علیها السلام در یاری امام علی (علیه السلام) فرمود:

حدیث ۲۱۰ :

قالت : ان ابى صلى الله عليه و آله نظر الى على و قال : هذا و شيعته فى الجنة

(روزی پدرم رسول خدا ((که درود خدا بر او و خاندان او باد)) به علی (علیه السلام) نگاه کرد و (با اشاره با او) فرمود: این مرد و پیروان

او در بهشتند(۳۷۵))

و در گفتار ارزشمند دیگری به شیعیان علی (علیه السلام) بشارت بهشت جاویدان داد و فرمود:

حدیث ۲۱۱ :

قالت : ان رسول الله صلى الله عليه و آله قال لعلى يا ابالحسن اما انك و شيعتك فى الجنة (۳۷۶)

(رسول گرامی اسلام ((که درود خدا بر او و خاندان او باد)) به علی (علیه السلام) فرمود: ای ابالحسن ! همانا تو و پیروان تو در بهشت

(موعود) خواهید بود(۳۷۷))

ب - طرح واقعیت ها

پس از غصب خلافت و پیدایش ماجراهای تلخ مصیبت بار در مدینه ، حضرت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) همراه با فاطمه زهرا علیها السلام برای بیداری مردم ، و دفاع از حقوق مسلم خویش ، شبانه به منازل مهاجر و انصار رفته تمام حجت می کردند، خیلی ها عذر بدتر از گناه می آوردند که چرا شما زودتر از دیگران امامت خود را مطرح نکردید؟ و اجازه دادید دیگران بصحنه بیایند؟ حالا دیگر کاری از پیش نمی توان برد

امام علی (علیه السلام) توضیحات لازم را می داد. و فاطمه زهرا علیها السلام در جواب عذر تراشیها، می فرمود:

حدیث ۲۱۲ :

قالت : ما صنع ابوالحسن الا ما كان ينبغي له و لقد صنعوا ما الله حسبيهم و طالبهم

(ابوالحسن علی (علیه السلام) کاری انجام نداد، بجز آن که سزاوار بود ((مانند، انجام مراسم تدفین رسول خدا صلی الله علیه و آله و جمع آوری قرآن)) تا انجام گیرد و اما امت پیمان شکن کارهای ناروایی انجام داده اند که تنها خدا آنها را محاسبه و رسیدگی خواهد کرد. (۳۷۸))

۳- یاری کردن شیعیان

پس از آگاهی به مقدار درهم و دیناری که مهریه آنحضرت قرار گرفت ، خطاب به پیامبر اسلام فرمود:

حدیث ۲۱۳ :

قالت : يا رسول الله ان بنات الناس يتزوجن بالدرهم فما الفرق بيني و بينهن ؟

اسالك ان تردها و تدعوا الله ان يجعل مهرى الشفاعة فى عصاه امتك

(ای پیامبر خدا! همانا دختران مردم در ازدواج خود درهمها را مهریه خود قرار می دهند. پس فرق من با آنها چیست ؟

از تو می خواهم ، درهم و دینار را مهریه من قرار ندهی ، بلکه از خدا بخواهی تا مهریه من ، شفاعت کردن از گنهکاران امت تو باشد. (۳۷۹))

پی نوشت ها

۱- آیه ۸۲ اسراء

۲- اصول کافی ج ۱، ص ۷۳ حدیث ۱۰.

۳- خطبه ۱۲۵ نهج البلاغه المعجم المفسر

۴- نظم الفبائی، احادیث نهج الحياه بر اساس الفبای فارسی است.

۵- خطبه ۱/۲۳۳ نهج البلاغه المعجم المفسر.

۶- الف - قال الشيخ الطوسي اخبرنا جماعه عن ابی المفضل عن محمد بن جعفر بن قیس بن مسكان من اصل كتابه عن عبدالله بن الحسين بن جابر عن عبدالحميد ابن عبدالرحمن بن بشير الحماني عن عبدالله بن اقيس بن الربيع عن ابی هارون العید عن ابی سعيد الخدری قال (امالی طوسی)

ب- عن سيف عن نجم عن ابی جعفر بن محمد (عليه السلام) عن ابیه (عليه السلام) قال: (مناقب ابن شهر آشوب)

ج - تفسير فرات بن ابراهيم عن عبيدالله بن كثير بن ابی سعد خدری قال: (تفسير فرات الكوفي)

د- ابن شبرويه الديلمي عن الخدری و ابی هريره:

۱- ۱. كشف الغمه ج ۲، ص ۲۶ و يك جلدی ص ۱۴۱ و ۱۴۲: علی بن عیسی اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۲. مناقب ابن شهر آشوب ج ۲ ص ۷۷ فصل المسابقه بالخساء: ابن شهر آشوب سروی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱، ص ۱۵۸ باب ۵ ابواب فضائلها: بحرانی اصفهانی (قرن ۱۲)

۴. ریاحین الشریعه ج ۱، ص ۱۹۳: محلاتی

۵. بحار الانوار ج ۳۷ ص ۱۰۳ و ج ۹۳ ص ۱۴۷، کتاب الزکاه: علامه مجلسی (متوفای محلاتی ۱۱۱۰ هجری)

۶. فضائل الخمسه ج ۲ ص ۱۴۷.

۷. مستدرک الوسائل ج ۷ ص ۲۱۹.

۸. امالی ج ۲ ص ۲۲۸ مجلس ۲۹ ص ۶۱۶ ح ۸/۱۲۷۲: محمد بن حسن طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)

۹. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۲۳. ج ۱۸ ص ۵۰: قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۱۰. ذخائر العقبی ص ۴۵ محب الدین طبری شافعی (متوفای ۶۴۹ هجری)

۱۱. المعيار و الموازنه ص ۲۳۶: ابو جعفر اسكافي معتزلي (متوفای ۲۴۰ هجری)
۱۲. كوكب الدرې ج ۱ ص ۱۷۱ مجلس ۱۱: شيخ محمود حائري مازندراني
۱۳. محجه البيضاء ج ۴ ص ۲۱۴ كتاب اخلاق ائمه ، ملامحسن فيض كاشاني (متوفای ۱۰۹۱ هجری)
۱۴. ينابيع الموده ص ۱۹۹: باب ۵۶ فضائل اهل البيت : سليمان بلخي قندوزي حنفي (متوفای ۱۲۹۳ هجری)
۱۵. كفايه الطالب ص ۲۲۳: الكنجي شافعي (متوفای ۶۵۸ هجری)
۱۶. فضائل سيد النساء ص ۶: علامه ابو حفص
۱۷. لئالي الاخبار ج ۱، ص ۸۳: جلال الدين سيوطي (متوفای ۹۱۱ هجری)
۱۸. تفسير برهان ج ۱ ص ۲۸۲: سيد هاشم بحراني (متوفای ۱۱۰۷ هجری)
۱۹. مصباح الانوار (بنقل بحار الانوار ج ۹۳ ص ۱۴۷): هاشم بن محمد
۲۰. تفسير عياشي ج ۱ ص ۱۷۱: ابي النصير سمرقندي عياشي (متوفای ۳۲۰ هجری)
۲۱. تفسير الكشاف (درباره قصه زكريا و مريم (عليه السلام)) ج ۱، ص ۳۰۳: زمخشري معتزلي حنفي (متوفای ۵۳۸ هجری)
۲۲. الصحاح ج ۶ ص ۲۲۸۲: ابي نصر فارابي جوهری (متوفای ۳۹۵ هجری)
۲۳. اهل البيت ص ۱۲۲. توفيق ابو علم
۲۴. الاربعين حافظ الدمشقي
۲۵. وسيله المال في مناقب الال ص ۸۹: احمد بن باكثير الحضرمي شافعي (متوفای ۱۰۴۷ هجری)
۲۶. تفسير فرات الكوفي نقل از ابي سعيد الخدری ص ۸۳: فرات بن ابراهيم كوفي متوفای ۳۰۰ هجری
۲۷. مدينه المعاجز ج ۱ ص ۳۲۹ معجزه ۱۰۷. سيد هاشم بحراني .
۲۸. مصباح الانوار شيخ طوسي به نقل بحار الانوار ج ۹۳ ص ۱۴۷
۲۹. غايه المرام ص ۱۸۷. نقل از امالي شيخ
۳۰. حليه الابراج ج ۲، ص ۲۶۹ باب الحادي و ثلاثون حديث ۷: علامه بحراني

- ۸- امالی : الهمدانی عن عمر بن سهل بن اسماعیل الدینوری عن زید بن اسماعیل الصائغ عن معاویه بن هشام عن سفیان عن عبدالملک بن عمیر عن خالد بن ربیع قال : (امالی صدوق)
- ۹- ۱. بحار ج ۴۱ ص ۴۶، باب ۱۰۳، خبر الناقه : علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۲. امالی ، صدوق ، مجلس ۷۱ ص ۳۷۹ حدیث ۱۰: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)*
۳. مناقب ابن شهر آشوب ص ۷۹ ج ۲: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)
۴. لالی الاخبار ج ۳، ص ۲۶: جلال الدین سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۵. حلیه الابرار ج ۲ ص ۲۷۶ حدیث ۱: علامه بحرانی
- ۱۰- به فضل ن انواع مبارزات افشاگری ها تت حدیث ۱۷۰ (افشاگری و محکومیت ۹مراجعه کنید روای و مدارک آن مشترک است. (۳۲ مدرک و ۷ دسته از روای))
- ۱۱- عم حسن بن علی (علیه السلام) عن امه (علیه السلام) قالت .
- ۱۲- کنز العمال ج ۹ ص ۳۳۶ (عن علی (علیه السلام) و عن ام سلمه): حسام الدین متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)
- ۱۳- حدثنا عبدالله ، حدثنی ابی ، حدثنا یعقوب قال حدثنی ابی عن محمد بن اسحق قال حدثنی یزید بن ابی حبیب عن سلیمان عن امه ام سلیمان (مسند احمد)
- ۱۴- ۱. مسند احمد ج ۶ ص ۲۸۲ (قال رسول الله (صلى الله عليه وآله) من ذى الحجة الى ذى الحجة): احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)
۲. کنز العمال ج ۵ ص ۲۳۵ حدیث ۱۲۷۲۹: حسام الدین متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)
- ۱۵- ۱. عده الداعی ص ۲۳۳ طبع هند - و - ۲۱۸ احمد بن فهد حلی (متوفای ۸۴۱ هجری)
۲. بحار الانوار ج ۶۷ ص ۲۴۹ ج ۷۰ ص ۲۴۹ ج ۷۱ ص ۱۸۴
۳. تنبيه الخواطر ج ۲، ص ۴۲۷ (مجموعه ورام): ورام ابن ابی فراس مالکی (متوفای ۶۰۵ هجری)
۴. عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۳. بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)
۵. تفسیر امام حسن عسگری (علیه السلام) (۳۲۷ حدیث ۱۷۷).
۶. مجموعه ورام ح ۲، ص ۱۰۸: شیخ ورام (متوفای ۶۰۵ هجری)

۷. سنن نسائی ج ۲ ص ۲۳۷: احمد بن شعيب شافعی (متوفای ۳۰۳ هجری).
- ۱۶- تفسیر امام حسن عسگری (ع) ص ۳۴۵
۲. بحار الانوار ج ۷۲ ص ۴۰۱ باب ۷۸ حدیث ۴۲ - و- ج ۷۵ / ۴۰۱: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۸ حدیث ۱۸۵: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)
۴. المستدرک ج ۲، ص ۳۷۵ حدیث ۳ و ج ۱۲ ص ۲۶۲ ش حدیث ۱۴۰۶۲: محدث نوری
- ۱۷- معقل بن یسار و ابوقبیل و ابن اسحاق و حبیب بن ابی ثابت و عمران بن الحصین و ابن غسان و الباقر (علیه السلام):
- ۱۸- ۱. مختصر تاریخ دمشق ج ۱۷ ص ۳۳۷ شماره ۱۷۴: ابن مکرّم انصاری .
۲. ملحقات احقاق الحق ج ۲۳ ص ۴۷۷: مستدرک حدیث تزویج فاطمه (علیه السلام)
۳. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۴۴: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)
۴. در بحر المناقب ص ۵.
۵. احقاق الحق ج ۵ ص ۲۷۳: قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
- ۱۹- ۱. احقاق الحق ج ۵ ص ۱۱۷ و ۲۷۳: قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۲. الروضه ص ۱۲۷ (مخلوط):
۳. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۴۹ عن ابن عباس یرفعه الی سلمان الفارسی : علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۴. در بحر الامناقب (مخطوط) ((بنقل احقاق الحق))
۵. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۴۴. ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)
- ۲۰- تفسیر علی بن ابراهیم قال عن ابی عن بعض اصحابه رفعه :
- ۲۱- ۱. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۹۹ باب ۵ ح ۱۱ تزویجها (علیه السلام): علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۲. تفسیر البرهان ج ۴، ص ۲۴۷ سوره نجم حدیث ۵: هاشم بحرانی (متوفای ۱۱۰۷ هجری)
۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۳۸ باب ۹ حدیث ۱. بحرانی اصفهانی (قرن ۱۲)
۴. مناقب ابن شهر آشوب ج ۱ ص ۲۵۶: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۵. تفسیر علی بن ابراهیم قمی ج ۲ ص ۳۱۳ سوره نجم : علی بن ابراهیم قمی (متوفای ۳۰۷ هجری).
- ۲۲- لف-) ابن بطه باسناده عن اعمش عن ابی صالح عن عبد صالح عن عبدالرزاق عن معمر عن ابی نجیح عن مجاهد عن اب عباس قال : مناقب ابن شهر آشوب
- ب-) ابوالحسن محمد بن عبدالخواحد، اخبرنا: علی بن عمرالحافظ حدثنا محمد بن احمد بن ابراهیم الکتاب حدثنا احمد بن عبدالله بن زید الهشمی حدثنا عبدالرزاق اخبرنا: معمر عن ابن ابی نجیح عن مجاهد عن ابی عباس .(احقاق الحق)
- ج-) ابوالحسن محمد بن احمد بن محمد بن شاده المودب باصحابان و اخته ام سلمه اسماء قالا حدثنا ابو محمد عبدالله بن محمد بن جعفر بن حبان - املاء - حدثنا ابو یحیی عبد الرحمن بن سلم الرازی حدثنا محمد بن غیلان حدثنا احمد بن صالح المقرئ عن ابراهیم بن الحجاج عن عبدالرزاق عن معمر عن ابن ابی نجیح عن مجاهد عن ابن عباس قال .
- ۲۲- ۱. بحارالانوار، ج ۴۳ ص ۱۳۳ باب ۵ حدیث ۳۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۲. شرح نهج البلاغه ج ۳، ص ۲۵۷: ابن ابی الحدید معتزلی .متوفای ۶۵۶ هجری)
۳. مناقب آل ابیطالب : ابن شهر آشوب (به نقل بحار) ج ۳ ص ۳۶۵ و ج ۱ (س) ۲۵۶: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)
۴. المراجعات ص ۳۰۳: سید شرف الدین عاملی
۵. مختصر تاریخ دمشق ج ۱۷ ص ۱۳۶: ابن مکرّم انصاری
۶. جامع الاحادیث ج ۴ ص ۳۷۷: ابوجعفر بن احمد قمی
۷. کنز العمال ج ۱۳ ص ۱۰۸: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری).
۸. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۰۱: محلاتی
۹. کشف الغمه (به نقل بحار) ج ۱ ص ۴۹۱ باب تزویجها (علیه السلام): مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)
۱۰. احقاق الحق ج ۵ ص ۲۶۷ (قسمت اول رواین موجود است): قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۱۱. کوکب الدرر ج ۱ ص ۱۶۶ مجلس ۹: حائری مازندرانی
۱۲. کتاب ابن مردویه (بنقل مناقب)
۱۳. الروض الفائق ص ۳۴۸ مجلس ۴۲: شیخ خریفیش (متوفای ۸۱۰ هجری)ک
- ۲۴- لف) محمد بن مظفر البزاز عن عمر بن عبدالله بن عمران عن احمد بن بشیر عبدالله بن موسی عن قیس عن ابی هارون عن ابی سہید الخدری قال ... (ارشاد مفید)

ب) عن ابن عباس يرفعه الى سلمان الفارسي قال ...

ج) حدثنا احمد بن الحسن القطان و علي بن احمد بن موسى الدقاق و محمد بن احمد السناس و عبدالله بن محمد الصائق رضی الله عنهم ، قالوا: حدثنا ابو العباس احمد بن يحيى بن زكريا القطان ، قال حدثنا ابو محمد بكر بن عبدالله بن حبيب ، قال ، حدثني عللي بن محمد ، قال: حدثنا الفضل بن عباس ، قال : حدثنا عبد القدوس الوراق ، قال : حدثنا محمد بن كثير ، عن الاعمش . (امالي صدوق)

دد) و حدثنا الحسين بن ابراهيم بن احمد المكتب ، قال : حدثنا احمد بن يحيى القطان ، قال : حدثنا بكر بن عبدالله بن حبيب ، قال : حدثني عبدالله بن يحيى محمد بن باطويه ، قال : حدثنا محمد بن كثير ، عن الاعمش . (بحار الانوار ج ۳۷ ص ۹۱).

هه) و اخبرنا سليمان بن احمد بن ايوب اللخمي فيما كتب الينا من اصبهان ، قال م حدثنا احمد بن القاسم بن مساور الجوهرى سنه ست و ثمانين و مائتين ، قال : حدثنا الوليد بن الفضل العنزي ، قال : حدثنا مندل بن علي العنزي ، عن الاعمش ، و حدثنا محمد بن ابراهيم بن اسحاق انطالقاني ، قال : حدثني ابو سعيد الحسين بن علي العدوي ، قال : حدثنا علي بن عيسى الكوفي ، قال م حدثنا جرير بن عبدالحميد ، عن الاعمش . (امالي شيخ صدوق)

و) علامه ابن المغازي قال : اخبرنا ابو طالب محمد بن احمد بن عثمان بن الفرغ بن الازهر الصيرفي البغدادي رحمه الله ، قدم علينا واسطا ، حدثنا ابوبكر محمد بن الحسن بن سليمان ، حدثنا عبدالله بن محمد بن عبدالله العكبري ، حدثنا عمر بن شبة بن عبيده النميري ، قال حدثني المدائني قال : وجه المنصور الى الاعمش يدعوه .

قال : وحدثنا محمد بن الحسن ، حدثنا عبدالله بن محمد بن عبدالله العكبري حدثنا عبدالله بن عتاب بن محمد تحدثنا الحسن بن عرفه ، حدثنا ابو معاويه ، قال : حدثنا الاعمش ، قال : ارسل الى المنصور .

و حدثنا محمد بن الحسن ، حدثنا عبدالله بن محمد بن عبدالله العكبري ، حدثنا عبدالله بن عتاب بن محمد العبدى ، حدثنا احمد بن علي العمى ، حدثنا ابراهيم بن الحكم ، قال حدثني سليمان بن سالم ، حدثني الاعمش ، قال : بعث الى ابو جعفر المنصور . (مناقب ابن مغازي)

اخبرني ابي عن جدى (ع) ابيه قال : كنا مع رسول الله (صلى الله عليه وآله)

۲۵- ۱. كتاب بحار الانوار ج ۳۷ ص ۹۱. باب ۵۰ حديث ۵۵ فى مناقب اصحاب كساء و ج ۴۳ ص ۱۵۰ و ۱۴۹ و ۱۳۳ . و ج ۴۰ ص ۱۷ باب ۹۱. علامه مجلسي (متوفى ۱۱۱۰ هجرى

۲. مناقب على بن ابي طالب ج ۳ ، ص ۱۴۳: ابن المغازلي .

۳. كتاب امالي شيخ صدوق ص ۴۳۸ / ۲۶۰ مجلسي ۶۷ حديث ۲: شيخ صدوق (متوفى ۳۸۰ هجرى)

۴. احقاق الحق ج ۵ ، ص ۱۱۶ و ۲۶۷ الى ۲۷۳ . و ج ۱۸ ص ۴۲۶ . و ج ۱۵ ص ۳۳۳ حديث ۳۴: قاضى نورالله شوشترى شهيد (متوفى ۱۰۱۹ هجرى)

۵. الارشاد ص ۲۳ ما جاء فى فضله (عليه السلام) : شيخ مفيد (متوفى ۴۱۳ هجرى)

۶. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۸۹: علامه محلاتی .

۷. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۳۷۵: علامه بحرانی (قرن ۱۲)

۸. کشف الغمه ج ۱ ص ۴۹۵: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۹. در بحر المناقب ص ۵۳: علامه ابن حسنیوه حنفی (متوفای ۶۸۰ هجری)

۱۰. کوکب الدری ج ۱ ص ۲۰ مجلس ۴: حائری مازندرانی (متوفای ۱۳۰۰ هجری)

۱۱. المناقب ج ۳ ص ۳۴۴: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۲. الروضه فی الفضائل ابن شاذان

۱۳. تاریخ بغداد ج ۴، ص ۱۹۶ حرف ص من آباء الاحمدین: احمد بن علی بغدادی شافعی (متوفای ۴۶۳ هجری)

۱۴. تذکره الخواص ص ۳۱۸ باب ۱۱: ابن جوزی حنفی (متوفای ۶۵۴ هجری)

۱۵. میزان الاعتدلال ج ۱ ص ۱۴: علامه ذهبی (متوفای ۷۴۸ هجری)

۱۶. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۱۱۲.

۱۷. الموافق ج ۲، ص ۶۱۵: عبدالرحمن بن احمد شافعی (متوفای ۷۵۶ هجری)

۱۸. نزله المجالس ج ۲، ص ۲۳۶ الصفوری شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)

۱۹. منتخب کنز العمال ج ۵، ص ۳۹.

۲۰. ینابیع الموده ص ۴۲۱/ ج ۱ ص ۳۱۰ باب ۵۶: ابن قندوزی حنفی - (متوفای ۲۷۰ هجری)

۲۱. مستدرک حاکم ج ۳ ص ۱۲۹: حاکم نیشابوری شافعی (متوفای ۴۰۵ هجری)

۲۲. تفسیر علی ابن ابراهیم (ابی عن بعض اصحابه، رفعه قال: ج ۹ ص ۲ ص ۳۱۳ ح ۷: (متوفای ۳۰۷ هجری)

۲۳. ارشاد القاوب ص ۴۳۱ ج ۲ حدیث سلیمان اعمش: حسن بن محمد دیلمی (متوفای ۷۷۱ هجری)

۲۴. روضه الواعظین محمد فتال نیشابوری شهید (متوفای ۵۰۸ هجری)

در برخی از منابع اهل سنت، شکایت ح ارت زهرا (علیه السلام) از اعتراض زنان قریش بگونه ای تحریف شده نقل گردید که با بررسیهای دقیق تاریخی، صحت ندارد و دورغ آشکار است.

مانند:

۲۵. صحیح بخاری ج ۷ ص ۸۵: محمد بن اسماعیل بخاری (متوفای ۲۵۶ هجری)

۲۶. صحیح مسلم ج ۴ ص ۱۹۰۳: مسلم بن حجاج (متوفی ۲۶۱ هجری)

۲۷. سنن ابو داود ج ۲ ص ۲۲۵: ابی داود (متوفای ۲۷۵ هجری)

۲۸. مسند احمد ابن حنبل ج ۴ ص ۳۲۶: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۲۶-۱. غایه المرام فی رجال البخاری ص ۲۹۵: علامه شیخ محمد بن داود البازلی شافعی (متوفای ۹۲۵ هجری)

۲. ملحقات احقاق الحقیق ج ۲۳ ص ۴۸۹.

۳. الروض الفائق (بنقل احقاق ص ۴۸۴) ص ۳۴۸ مجلسی ۴۲: شیخ حریش (متوفای ۸۱۰ هجری)

۴. کتاب الرقائق (معروف به الاخوانیات) ص ۲۵۰ (مخطوط): علامه شیخ عبدالله حنفی (متوفای ۸۰۰ هجری)

۵. احقاق الحق ج ۴ ص ۴۸۱ حدیث ۴۱: قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۶. احتجاج ص ۱۳۳ و ۱۴۷: طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۷. کتاب سلیم بن قیس ج ۲ ص ۶۴۳: سلیم بن قیس هلالی (متوفای ۷۰ هجری)

۸. الارشاد ج ۱ ص ۲۷۰: شیخ مفید (متوفای ۴۱۳ هجری)

۲۷- الف) قال ابوبکر فحدثني محمد بن ذكريا عن جعفر بن محمد بن عماره الكندي عن ابيه عن حسين بن صالح بن حي عن رجلان من

بنی هاشم عن زينب بنت علي بن ابيطالب (عليه السلام)

ب) قال ابوبکر فحدثني عثمان بن عمران العجيفي عن نائل بن نجیح بن عمر عن جابر الجعفي عن ابی جعفر محمد بن علی (عليه السلام)

ج) قال ابوبکر، و حدثني احمد بن محمد بن يزيد عن عبدالله بن محمد بن سليمان عن ابيه عن عبدالله بن الحسن بن الحسن قالوا جميعا.

۲۸- شرح نهج البلاغه ج ۱۶ ص ۲۱۱: ابن ابی الحديد معتزلی ضافعی (متوفای ۶۵۵ هجری)

۲۹- بخشی از خطبه حضرت زهرا عليها السلام در مسجد مدینه است به حدیث ۵۷ مراجعه فرمائید

۳۰- ۱. تفسیر الامام العسکری ص ۳۳۰

۲. تفسیر البرهان ج ۳ ص ۲۴۵.

۳. بحار الانوار ج ۲۳ ص ۲۵۹ حدیث ۸.

۳۱- الف (علامه شمس الدین ابن الجزری فی کتابه اسمی المناقب ص ۳۲ (در حدیث ۱۷ نقل شد مراجعه شود)

ب (علی بن الحسن ، عن محمد بن الحسین الکوفی ، عن محمد بن علی بن زکریا عن عبدالله بن الضحا، عن هشام بن محمد عن عبدالرحمان ، عن عاصم بن عمرو عن محمود بن لبید قال .بحار الانوار ج ۳۶.

۳۲- قصص آیه ۶۸

۳۳- حج آیه ۴۶.

۳۴- ۱. بحار الانوار ج ۳۶ ص ۳۵۳: باب ۴۱ ح ۲۲۴: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. کفایه الاثر ص ۲۶: ابن خزاز قمی رازی (متوفای ۴۰۰ هجری ۹

۳. کوکب الدرری ج ۱ ص ۲۳۵ مجلس ۲۴: حائری مازندرانی (متوفای ۱۳۰۰ هجری)

۴. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۴۴ باب ۱۱ بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)

۵. اثبات الهدی ج ۲ ص ۵۵۳ و ج ۳ ص ۱۲۷ حدیث ۸۷۵: محمد بن حسن حر عاملی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۶. غایه المرام ص ۹۶: محمد بن داود بازلی شافعی (متوفای ۹۲۵ هجری)

۷. صراط المستقیم ج ۲ ص ۱۲۳ حدیث ۱۶: علی بن یونس عاملی (متوفای ۸۷۷ هجری)

۸. عوالم المعارف ج ۱۱ ص ۲۲۸ و ص ۴۴۴ طبع جدید، بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)

۹. احقاق الحق ج ۲۱ ص ۲۶ و ۲۷: قاضی نورالله شوشتری شهید متوفای ۱۰۱۹ هجری

۱۰. اسمی المناقب ص ۳۲ حدیث ۵: محمد بن محمد جزری دمشقی شافعی (متوفای ۸۳۳ هجری)

۱۱. المسلسل بالاسماء ابو موسی المدینی (متوفای ۵۸۱ هجری)

۱۲. اسنی المطالب ص ۴۹: جزری شافعی (متوفای ۸۳۳ هجری).

۳۵- قال شمس الدین حدثنا ابوبکر محمد بن عبدالله بن المحب المقدسی مشافهه ، اخبرتنا الشیخه ام محمد زینب ابته احمد بن عبد الرحیم المقدسیه ، عن ابی المظفر محمد بن فتیان بن المسینی ، اخبرنا ابو موسی محمد بن ابی بکر الحافظ ، اخبرنا ابن عمه والدی القاضی ابوالقاسم عبد الواحد بن محمد بن عبد الواحد المدنی بقرائتی علیه ، اخبرنا ابن عمه والدی القاضی ابوالقاسم عبد الواحد بن محمد بن عبد الواحد المدنی بقرائتی علیه ، اخبرنا ظفر بن داعی العلوی باسترآباد ، اخبرنا والدی و ابو احمد ابن مطرف المطرفی قالوا: حدثنا ابوسعید الا دریسی اجازته فیما اخرجه فی تاریخ استرآباد ، حدثنی محمد به محمد بن الحسن ابوالعباس الرشیدی من ولد هرون الرشید بسمرقند و

ماکتبناه الا عنه ، حدثنا ابوالحسن محمد بن جعفر الحلواني ، حدثنا علي بن محمد بن جعفر الالهوازي مولى الرشيد، حدثنا بكر بن احمد القصرى ، حدثنا فاطمه و زينب و ام كلثوم بنات موسى بن جعفر (عليه السلام) قلن حدثنا فاطمه بنت علي بن الحسين . حدثتني فاطمه و سكنيه ابنا الحسين بن علي عن ام كلثوم بنت فاطمه بنت النبي عن فاطمه بنت رسول الله صلى الله عليه و سلم و رضى عنها قالت : (الغدیر ج ۱ ص ۱۹۷) و (ملحقات احقاق الحق ج ۲۱ ص ۲۶ و ۲۷).

۳۶-۱. احقاق الحق ج ۲۱ ص ۲۶ و ۲۷: قاضى نورالله شوشترى شهيد (متوفى ۱۰۱۹ هجرى)

۲. الغدير ج ۱ ص ۱۹۷: علامه امينى

۳. اسمى المطالب فى مناقب على بن ابيطالب : شمس الدين ابوالخير الجزرى شافعى (متوفى ۸۳۳ هجرى)

۴. الضوء الامع ج ۹ ص ۲۵۶. شمس الدين السخاوى شافعى (متوفى ۹۰۲ هجرى)

۵. البدر الطالع ج ۲ ص ۲۹۷: شوکانى صنعانى (متوفى ۱۲۵۰ هجرى)

۶. و مدارک حدیث ۱۶.

۳۷- دلائل الامامه ص ۳۸ حدیث فدک : محمد بن جریر رستم طبرى امامى (متوفى ۳۱۰ هجرى)

۳۸- ۱. دلائل الامامه ص ۳۸ حدیث فدک : محمد بن جریر رسم طبرى امامى (متوفى ۳۱۰ هجرى)

۲. خصال ج ۱، ص ۱۷۳ باب الثلاثه حدیث ۲۸۸: شيخ صدوق (متوفى ۳۸۱ هجرى)

۳. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۵

۴. بحار الانوار ج ۳۰ ص ۱۲۴ حدیث ۲: علامه مجلسى (متوفى قرن ۱۲ هجرى)

۵. رياحين الشريعه ج ۲ ص ۵۰

۶. احتجاج طبرسى ج ۱، ص ۱۰۹/۱۴۶: احمد بن على طبرسى (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۷. معانى الاخبار ص ۳۵۴ حدیث ۱: شيخ صدوق (متوفى ۳۸۰ هجرى)

۸. امالى ص ۳۸۴. شيخ طوسى : شيخ طوسى (متوفى ۴۶۰ هجرى).

۹. السقيفه و فدک ص ۱۱۷: احمد بن عبدالعزيز جوهرى (متوفى ۳۹۳ هجرى)

۱۰. كشف الغمه ج ۱ ص ۴۹۲: علامه اربلى (متوفى ۶۹۲ هجرى)

۱۱. نفحات اللاهوت ص ۱۲۴: محقق كركى (متوفى ۹۳۷ هجرى)

۱۲. بلاغات النساء ص ۱۹: ابن ابی طاهر مروزی (متوفای ۲۸۰ هجری)
۱۳. شرح ابن الحدید ج ۱۶ ص ۲۳۳: ابن ابی الحدید شافعی (متوفای ۶۵۶ هجری)
۱۴. کوکب الدرری ج ۱ ص ۲۲۷ خطبه فدک: حائری مازندرانی
۱۵. اعیان الشیعه ج ۱ ص ۳۲۰: علامه امین عاملی
- ۳۹- دلائل الامامه باسناده عن علی بن الحسین (علیه السلام) و فی السقیفه و فدک باسناده عن فاطمه بنت الحسین (علیه السلام) عنه -
و - الاحتجاج عن سوید بن غفله .
- ۴- ۱. دلائل الامامه ص ۳۸: محمد بن جریر رستم طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)
۲. خصال ج ۱ ص ۱۷۳ حدیث ۲۲۸: محمد بن علی بن الحسین بن بابویه قمی (متوفای ۳۸۱ هجری)
۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۵: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)
۴. بحار الانوار ج ۸ ص ۲۰۳ طبع قدیم - و - ج ۴۳/۱۵۸ و ۱۶۱ حدیث ۹: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۵. ریاحین الشریعه ج ۲ ص ۵۰: علامه محلاتی .
۶. احتجاج طبرسی ج ۱ ص ۱۴۶/۱۰۹: احمد بن علی طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)
۷. معانی الاخبار ص ۳۵۴ حدیث ۱: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۰ هجری)
۸. امالی ص ۳۸۴. شیخ طوسی: (متوفای ۴۶۰ هجری)
۹. دلائل الامامه ص ۳۹: طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)
۱۰. السقیفه و فدک ص ۱۱۷: احمد بن عبدالعزیز جوهری (متوفای ۳۹۳ هجری)
۱۱. کشف الفمه ج ۱ ص ۴۹۲: علامه اربلی (متوفای ۶۸۹ هجری)
۱۲. نفحات اللاهوت ص ۱۲۴: محقق کرکی (متوفای ۹۳۷ هجری)
۱۳. بلاغات النساء ص ۱۹: ابن ابی طاهر مروزی (متوفای ۲۸۰ هجری)
۱۴. شرح ابی الحدید ج ۱۶ ص ۲۳۳: ابن ابی الحدید شافعی (متوفای ۶۵۶ هجری)
- ۴۱- ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۹۳: علامه محلاتی

۴۲- مدارک حدیث ۲۱ با حدیث ۵۷ مشترک است مراجعه شود

۴۳- ۱. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۴۳ حدیث ۱۱. علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. کوکب الدرری ج ۱ ص ۱۴۳ مجلس ۵: حائری مازندرانی

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۳۸۷ باب ۲: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)

۴. کشف الغمه ج ۱ ص ۴۷۳: علامه اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۵. مصباح الانوار عن جعفر بن محمد (صلی الله علیه وآله) قال... (بنقل از بحار)

۴۴- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۵۶ و مناقب ابن شهر آشوب ج ۲ ص ۲۰۵

۴۵- شیخ صدوق عن جعفر بن محمد المکی عن عبدالله بن اسحق مدائنی عن محمد بن زیاد عن المغیره عن سفیان عن هشام بن عروه

عن ابیه عروه ابن زبیر عن ابو درداء قال ...

۴۶- ۱. مناقب ج ۲ ص ۱۲۴: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۸۴ ص ۱۹۶ حدیث ۵: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. لئالی الاخبار ج ۴ ص ۳۶: جلال الدین سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۴. کتاب امالی ص ۷۹: شیخ صدوق - و - مجالس . صدوق : شیخ صدوق (متوفای ۳۸۰ هجری)

۵. ثواب الاعمال ص ۱۱۶: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۰ هجری).

۴۷- ۱. ناسخ التواریخ ج ۲ ص ۳۳۵:

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۳۸ حدیث ۴۰ علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. مناقب شهر آشوب ج ۳ ص ۳۳۰ / ج ۲ ص ۹۴: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۴. قوت القلوب عن جابر بن عبدالله (بنقل مناقب): ابوطالب مکی (متوفای ۳۸۲ هجری)

۵. کوکب الدرری ج ۱ ص ۱۴۳: حائری مازندرانی (متوفای قرن ۱۳ هجری)

۶. عوالم ج ۱۱ ص ۱۲۸ باب ۱۲: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)

۴۸- الف - معجم الطبرانی باسناده الی فاطمه الزهراء (علیه السلام)

ب- الطبری روی من طریق احمد بن حنبل عن فاطمه (عليه السلام)

ج - فی مسند احمد كتب البنا ابو جعفر الحضری قال حدثنا جندب بن والی قال حدثنا محمد بن عمر عن عباد الكلبي عن جعفر الصادق

(عليه السلام) عن ابيه عن علي بن الحسين (عليه السلام) و ايضا عن فاطمه بنت الحسين هما عن الحسين عن امه فاطمه (عليه السلام)

د- دلائل الامامه . ابوالحسين محمد بن هارون بن موسى ، عن محمد بن علي بن الحسين بن بابويه عن علي بن محمد بن الحسين

القزويني (المعروف بابن مقبره) عن محمد بن عبدالله الحضرمي عن جندل بن والی عن محمد بن عمر الملدی ، عن عباد الكليني ، عن جعفر

بن محمد عن ابيه عن علي بن الحسين عن فاطمه الصغرى عن الحسين بن علي ، عن فاطمه (عليه السلام) قالت ...

هه -بشاره المصطفى : عم احمد بن محمد بن محمد بن محمد بن هارون عن محمد بن حمدان بن مهران ، عن

عبدان ، عن عبدان ، عن حبيب بن امغیره ، عن جندل بن والی عن محمد بن عمر المازنی ، عن جعفر بن محمد عن ابيه عن علي بن

الحسين (عليه السلام) عن فاطمه الصغرى عن الحسين بن علي (عليه السلام) عن امه فاطمه (عليه السلام)

۴۹- ینابیع الموده ج ۱ ص ۳۷۶ علامه قندوزی

۲. مناقب خوارزمی ص ۷۹ حدیث ۶۲ فصل ۶: موفق بن احمد خوارزمی حنفی (متوفای ۵۶۸ هجری)

۳. ذخائر العقبی ص ۹۲: محب الدین طبری شافعی (متوفای ۶۹۴ هجری)

۴. ریاض النضره ج ۲ ص ۲۱۴: محب الدین طبری (متوفای ۶۹۴ هجری)

۵. شرح ابن ابی الحدید ج ۲ ص ۴۴۹ (ط مصر): ابن ابی الحدید شافعی (متوفای ۶۵۶ هجری)

۶. مقتل الحسين ص ۴۶: موفق بن احمد خوارزمی حنفی (متوفای ۵۶۸ هجری)

۷. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۱۳۲: علامه هیثمی (متوفای ۸۰۷ هجری)

۸. فصول المهمه ص ۱۲۵: علی بن محمد ابن صباغ مالکی (متوفای ۸۵۵ هجری)

۹. امالی صدوق ص ۱۵۳ مجلس ۳۴ حدیث ۸: محمد بن علی بابویه قمی (متوفی ۳۸۱ هجری)

۱۰. بحار الانوار ج ۳۹ ص ۲۷۴ حدیث ۵۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۱. منتخب کنز العمال : حسام الدین هندی در حاشیه مسند احمد ج ۵ ص ۴۷.

۱۲. الاربعین حدیثا ص ۶۵: جمال الدین هروی حنبلی (متوفای ۴۸۱ هجری)

۱۳. مفتاح النجا ص ۶۰: علامه البدخشی

۱۴. ارجح المطالب ص ۵۲۲ و ۵۰۷ علامه الامر تسری

۱۵. دلائل الامامه ص ۷: ابوجعفر محمد بن جریر طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)
۱۶. اسنی المطالب ص ۷۰ حدیث ۲۳: محمد بن محمد بن علی طبری (متوفای ۵۵۳ هجری)
۱۷. مستدرک الوسائل ج ۱ ص ۵۴۰: علامه محدث نوری
۱۸. بشاره المصطفی ص ۱۸۰: محمد بن علی طبری (متوفای ۵۵۳ هجری).
- ۵۰- الف - ((عن جعفر بن محمد بن محمد عن آباءه (عليه السلام) قال (...))
۱. بحار الانوار ج ۳ ص ۲۱۸ حدیث ۴۹: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۲. کتاب العوالم ج ۱۱ ص ۴۹۴ و ۶۰۷: بحرانی اصفهانی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۳. مصباح الانوار ص ۲۶۲ (بنقل عوالم): هاشم بن محمد (متوفای ۵۵۳ هجری).
- ۵۱- محمد بن عبدالباس عن احمد بن عبدالرحمن عن محمد بن سليمان بن بزيق عن جميع بن المبارک عن اسحاق بن محمد عن ابيه عن جعفر بن محمد عن آباءه (عليه السلام):
- ۵۲- ۱. بحار الانوار ج ۲۴ ص ۲۳۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۲. کنز الفوائد ص ۳۳۵: علامه کراچکی شافعی (متوفای ۴۴۹ هجری)
- ۵۳- الذریه الطاهره: حدثنا احمد بن يحيى الاودى، حدثنا جاريه بن مغلس، حدثنا عبيد بن الوسيم عن الحسين بن الحسن عن امه فاطمه بن الحسين بن الحسن عن امه فاطمه بنت الحسين عن ابيها عن فاطمه بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله) قالت: سئنت ابن ماجه
- ۵۴- ۱. کتاب ابن ماجه ص ۱۰۹۶ ج ۲ باب ۲۲: حافظ محمد بن يزيد قزوینی (متوفای ۲۷۵ هجری)
۲. کنز العمال ج ۱۵ ص ۲۴۲ حدیث ۴۰۷۵۹: متف هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)
۳. الذریه الطاهره ص ۱۳۸ حدیث ۱۷۲: محمد بن احمد زازی دولابی (متوفای ۳۱۰ هجری)
۴. مسند فاطمه (عليه السلام) ص ۱۰۰ حدیث ۲۳۹: جلال الدین سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۵. کتاب عوالم العلوم ج ۱۱ ص ۶۲۸: بحرانی اصفهانی (متوفای قران ۱۲ هجری)
۶. تغثور الباسمه ص ۱۳۶ ت ۴۳: جلال الدین سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
- ۵۵- نفائس الباب ج ۳ ص ۱۲۴ مخطوط و کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۹
- ۵۶- کنز العمال ج ۱۲ ص ۳۳۹ حدیث ۳۵۳۰۵: متفقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)

۵۷- الف - عن زاره ابی جعفر (عليه السلام) قال... (بحار الانوار ج ۴۳ ص ۸۳)

ب (حسن بن محمد بن سعيد الهاشمی عن جعفر بن محمد العلوی عن محمد بن علی بن خلف عن حسن بن صالح ابن ابی الاسود عن ابی معشر عن محمد بن قیس قال... (امالی صدوق)

۵۸- ۱. لثالی الاخبار ج ۱ ص ۸۳: جلال الدین سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۲. امالی صدوق مجلس ۴۱ حدیث ۷ ص ۱۴۱: محمد بن علی بابویه قمی (متوفای ۳۸۱ هجری)

۳. هوالم ج ۱۱ ص ۵۸۶ و ص ۱۳۰ حدیث ۱: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)

۴. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۰ و ۸۳ و ج ۷۰ ص ۸۶ باب ۲۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۵. شرف النبی ص ۴۳۶: علامه نهبانی کازرونی

۶. الصواعق المحرقة ص ۱۰۹: ابن حجر شافعی هیثمی (متوفای ۲۴۱ هجری)

۷. مسند احمد ج ۵ ص ۲۷۵: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۸. رشفه الصادی ص ۲۲۵: ابوبکر بن شهاب العلوی شافعی

۹. اصول کافی (به نقل بحار ج ۴۳ ص ۸۳): مرحوم کلینی (متوفای ۳۲۸ هجری)

۱۰. مکارم الاخلاق عن زاره عن ابی جعفر (عليه السلام) ج ۱ ص ۲۱۲ حدیث ۱/۶۳۲: طبرسی (متوفای قرن ۶ هجری)

۱۱. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳، ص ۳۴۳: محمد بن علی شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۲. مناقب فاطمه (بنقل شهر آشوب):

۵۹- الف (الطالقانی عن محمد بن حمدان الصيدلانی عن محمد بن مسلم الواسطی عن محمد بن هارون عن خالد الحذاء عن ابی قلابه عن

عبدالله زید الجریمی عن ابن عباس قال : (امالی صدوق)

ب (محمد بن احمد بن البراء عن عبدالنعم بن ادريس بن سنان عن ابیه عن وهب بن مینه عن جابر بن عبدالله و عبدالله بن عباس قالا

(المعجم الكبير ص ۱۳۵)

۶۰- ۱. بحار الانوار ج ۲۲ ت ۵۰۸: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. امالی صدوق ص ۵۰۵/۳۷۶ حدیث ۶ مجلس ۷۲: محمد بن علی بابویو قمی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۳. مناقب ابن شهر آشوب ج ۱ ص ۲۳۵: محمد بن علی شهر آشوب (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۴. احقاق الحق ج ۹ ص ۴۰۳ (پاورقی): قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۵. محجه البيضاء ج ۸ ص ۲۷۶: علامه فیض کاشانی (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۶. المعجم الكبير ص ۱۳۵ و علامه طبرانی (متوفای ۳۶۰ هجری)

۷. روضه الاحباب ص ۶۰۲ علامه دشتکی

۸. روضه الواعظین ج ۱ ص ۷۳: محمد بن فتال نیشابوری (متوفای ۵۰۸ هجری)

۶۱-۶۳ نور

۶۲- مناقب ابن شهر آشوب ج ۲ ص ۳۲۰ و بحار ج ۴۳ ص ۳۲

۶۳- الف (قاضی ابو محمد الکرخی فی کتابه عن الصادق (علیه السلام) قال: (از مناقب ابن شهر آشوب)

ب) عن تفسیر فرات بن ابراهیم عن امیرالمؤمنین (علیه السلام) قال:

ج) قال العلامة ابن المغازلی اخبرنا ابو منصور زید بن طاهر بن سیار البصری قدم علينا واسطا عن حسین بن محمد بن یعقوب الشباطی الحافظ عن ابوبکر محمد بن عدی عن محمد بن عدی الابلی عن احمد بن محمد بن سعید عن عبدالله بن محمد بن ابی مریم القبائی عن قاسم بن محمد عن ابیه عن جعفر بن محمد عن ابیه محمد بن علی عن ابیه بن الحسن بن ابیه حسین بن علی عن امه فاطمه (سلام الله علیهم اجمعین) قالت:

۶۴- مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۲۰ محمد بن علی شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۳۲ و ۳۳: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. کوکب الدری ج ۱ ص ۱۵۰: حائری مازندرانی (متوفای قرن ۱۳ هجری)

۴. مناقب ابن مغازی ص ۳۶۵: ابن مغازی شافعی (متوفای ۴۸۳ هجری)

۵. حلیه الابرار ج ۱ ص ۱۹۰ حدیث ۹: هاشم بحرانی (متوفای ۱۱۰۷ هجری)

۶۵- السيد الرضى (جامع نهج البلاغه) عن هارون بن موسى عن احمد بن محمد بن عمار العجلي الكوفي عن عيسى الضرير عن الكاظم (عليه السلام).

۶۶- ۱. بحار الانوار ج ۲۲ ص ۴۸۴ حدیث ۳۱: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. الطرف ص ۲۵ الی ۲۷: علی بن موسی بن طاووس

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۳۹۹ و ۵۹۵: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)
۴. خصائص الائمة ص ۴۱: السيد الرضى (متوفای ۴۰۱ هجری)
۵. مقصد الراغب ص ۱۲۱.
- ۶۷- احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۳۵: قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۲. موده القربى ص ۱۰۳: علامه حصرمى شافعى
۳. مقتل الحسين ج ۱ ص ۸۰ فصل ۵: موفق بن احمد مالکى خوارزمى (متوفای ۵۶۸ هجری)
- ۶۸- الف (ابو عبدالله بن ماجه فى السنن و ابويعلى الموصلى فى المسند قال انس : (مناقب ابن شهر آشوب)
ب (روى عن ثابت بن انس :
- ج (اخبرنا سليمان حرب ، اخبرنا حماد بن زيد عن ثابت عن انس قال : صحيح بخارى
- د) ابو حافظ الدارمى اخبرنا ابو النعمان عنا حماد بن زيد ، عن ثابت ، عن انس بن مالك ان فاطمه
- ۶۹- كتاب المنتقى ص ۱۸۷: علامه ذهبى (متوفای ۷۴۸ هجری)
۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۵۷: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)
۳. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۲۷ و ج ۱۹ ص ۱۵۵: قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۴. بحار الانوار ج ۲۲ ص ۵۲۲ حدیث ۲۹: علامه مجلسى (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۵. الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۳۱۱: ابن سعد (متوفای ۲۳۰ هجری)
۶. مسند ابى داود ج ۲ ص ۱۹۷: سليمان بن داوود الجارود (متوفای ۲۰۴ هجری)
۷. سنن نسائى ج ۲ ص ۱۳ جزء ۴ کتاب الجنائز: احمد بن شعیب نسائى شافعى (متوفای ۳۰۳ هجری)
۸. مستدرک حاکم ج ۳ ص ۱۶۳. و ج ۱ ص ۳۸۱: حاکم نیشابورى شافعى (متوفای ۴۰۵ هجری)
۹. تاریخ خطیب بغدادى ج ۶ ص ۲۶۲ شماره ۳۲۹۲: احمد بن على بغدادى شافعى (متوفای ۴۶۳ هجری)
۱۰. مسند احمد بن حنبل ج ۳ ص ۱۹۷: سليمان بن داوود الجارود (متوفای ۲۴۱ هجری)
۱۱. صحيح ابن ماجه ج ۱ ص ۵۲۲ (سنن): محمد بن يزيد قزوینى ابن ماجه (متوفای ۲۷۳ هجری)

۱۲. الفتوحات ج ۴ ص ۱۶: صدیقی شافعی (متوفای ۱۰۵۷ هجری)

۱۳. السیره النبویه ج ۳ ص ۳۶۴: ابن هام (متوفای ۲۱۳ هجری)

۱۴. مختصر سیره الرسول ص ۴۶۴: علامه عبدالله ابن عبدالوهاب حنبلی

۱۵. سنن بیهقی ج ۳ ص ۴۰۹ و ج ۴ ص ۷۱: احمد بن حسین بیهقی شافعی (متوفای ۴۵۸ هجری)

۱۶. صحیح البخاری (کتاب بدء الخلق) ج ۵ ص ۱۵: محمد بن اسماعیل بخاری (متوفای ۲۵۶ هجری)

۱۷. صحیح نسائی ج ۱ ص ۲۶۱: احمد بن شعیب نسائی شافعی (متوفای ۳۰۳ هجری)

۱۸. کنز العمال ج ۷ ص ۲۶۱: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)

۱۹. المعجم الصغير ج ۲ ص ۱۱۲: طبرانی (متوفای ۳۶۰ هجری)

۲۰. سنن دارمی ج ۱ ص ۴۰: علامه دارمی (متوفای ۲۵۵ هجری)

۲۱. مناقب ابن شهر آشوب ج ۱ ص ۱۵۲: محمد بن علی شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲۲. المصنف ج ۳ ص ۵۵۳ حدیث ۶۶۷۳. عبدالرزاق بن همام صنعانی (متوفای ۲۱۱ هجری)

۲۳. مقتل الحسين (علیه السلام) جزء اول ص ۸۴: موفق بن احمد خوارزمی (متوفای ۵۲۸ هجری)

۲۴. عقد الفرید ج ۲ ص ۱۷۱: احمد بن محمد عبد ربه الاندلسی مالکی (متوفای ۳۲۸ هجری)

۷۰- روایت و مدارک حدیث ۳۸ یکی است مراجعه فرمائید

۷۱- الف (حدیثنا سلیمان بن حرب حدیثنا حماد عن ثابت عن انس قال...سنن دارمی)

ب (قال اخبرنا ابوالنعمان ، حدیثنا حماد بن زید عن ثابت عن انس ابن مالک عن فاطمه (علیه السلام) (صحیح بخاری)

ج (حدیثنا ابوبکر بن اسحاق الفقیه ، ابنا اسماعیل بن القاضی ، حدیثنا سلیمان بن داود حدیثنا ابواسامه حدیثنا حماد بن زید و ابنا علی بن و ابنا علی بن احمد السجزی ، حدیثنا بشر بن موسی ، حدیثنا سعید بن منصور، حدیثنا ابواسامه ، حدیثنا حماد بن زید، عن ثابت ، عن انس قال (تاریخ بغداد).

د) حدیثنا موسی بن عیسی الزبیدی بمیدنه زبیدالمین ، حدیثنا ابوحمه محمد بن یوسف الزبیدی ، حدیثنا ابن قره موسی بن طارق قال : ذکر ابن جریح عن معمر، عن ثابت ، عن انس مالک قال : (سنن بیهقی)

۷۲- ۱. صحیح بخاری ج ۵ ص ۱۵ و جزء ۱۶ ص ۲۴۹ ص ۱۵۲: محمد بن اسماعیل بخاری (متوفای ۲۵۶ هجری)

۲. سنن دارمی ج ۱ ص ۴۰: علامه دارمی (متوفای ۲۵۵ هجری)
۳. جمع الوسائل ج ۲ ص ۲۶۳: علامه هروی حنفی (متوفای ۱۰۱۴ هجری)
۴. السیره النبویه ج ۳ ص ۳۶۴: احمد زینی شافعی (متوفای قرن ۱۳ هجری)
۵. بدایع المنن ج ۲ ص ۴۸۸: علامه ساعاتی حنفی
۶. مستدرک حاکم ج ۱ ص ۳۸۱ و ج ۳ ص ۱۶۳: حاکم نیشابوری شافعی (متوفای ۴۰۵ هجری ۹)
۷. تسیله اهل المصائب ص ۶۶: علامه محمد بن ... الحنبلی
۸. جمع الفوائد ج ۱ ص ۱۲۷: علامه روادنی مالکی
۹. تلخیص المستدرک ج ۱، ص ۳۸۱: علامه ذهبی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۱۰. الانس الجلیل ص ۱۹۴: قاضی مجدالدین حنبلی
۱۱. عقد الفرید ج ۲ ص ۱۷۱: احمد بن محمد عبدربه اندلسی مالکی (متوفای ۳۲۸ هجری)
۱۲. سنن ابن ماجه ج ۱ ص ۵۲۲: محمد بن یزید قزوینی ابن ماجه (متوفای ۲۷۵ هجری)
۱۳. مسند احمد ج ۳، ص ۲۰۴: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)
۱۴. تذکره الخواص ص ۲۸۵ باب ۱۱: سبط بن جوزی (متوفای ۶۵۴ هجری)
۱۵. تیسیر الوصول ج ۲، ص ۲۹۲: علامه شبیبانی شافعی (متوفای ۹۴۴ هجری)
۱۶. سنن بیهقی ج ۴ ص ۷۱ و ج ۳ ص ۴۰۹: احمد بن حسین بیهقی شافعی (متوفای ۴۵۸ هجری)
۱۷. تاریخ بغداد ج ۶ ص ۲۶۲: خطیب بغدادی شافعی (متوفای ۴۶۳ هجری)
۱۸. المنتقی ص ۱۷۸: علامه ذهبی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۱۹. احقاق الحق ج ۱۹ ص ۱۵۵: ج ۱۰ ص ۴۲۷: قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۲۰. اسدالغایه ج ۵ ص ۵۲۴: ابن اثیر (متوفای ۶۰۶ هجری)
۲۱. مند ابی داوود ج ۲ ص ۱۹۷: سلیمان بن داود الجاورد (متوفای ۲۰۴ هجری)
۲۲. سنن نسائی ج ۴ ص ۱۳: احمد بن شعیب نسائی شافعی (متوفای ۳۰۳ هجری)

۷۳- رباحين الشريعه ج ۱ ص ۲۴۹

احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۲۷ الى ۴۳۰ (عباراتی مشابه حديث ۳۷ وجود دارد)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۸۷: بحرانی اصفهانی (متوفای قون ۱۲ هجری)

۴. ککوب الدرې جزء اول ص ۲۴۱: حائری مازندرانی

۵. بيت الاحزان (ترجمه ۹ ص ۱۱۰ فصل ۱۴: شيخ عباس قمی .

۶. علم اليقين کاشانی ص ۶۸۶ ج ۲ فصل ۲۰: فيض کاشانی (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۷۴- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۷۶ (روی ورقه بن عبدالله الازدی) باب ۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. ککوب الدرې ص ۲۳۸؛ حائری مازندرانی (متوفای قرن ۱۳ هجری)

۳. المنتقى ص ۱۷۸: علامه ذهبی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)

۴. عوالم ج ۱۱ ص ۴۸۶ باب ۱۲:

۷۵- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۷۶ باب ۷ علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. ککوب الدرې جزء اول ص ۲۴۱ مجلس ۲۶: حائری مازندرانی (متوفای قرن ۱۳ هجری)

۳. کتاب و عوالم ج ۱۱ ص ۴۸۷ باب ۲: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)

۴. و مدارک و اسناد حديث ۴۱ مراجعه شود.

۷۶- الف) بحار الانوار ج ۱۸۱/۴۳ (عن ابی بکر الجعابی و ابی نعیم الفضل بن دکین و اشعبي عن مسروق)

ب) روی ابونعیم فی حلیه الاولیاء بسنده عن ابی جعفر الباقر (عليه السلام).

۷۷- ۱. اعيان الشيعه ص ۳۱۹ - ج ۱ (رهلی) علامه امين عاملي

۲. مناقب ابن شهر آشوب (ب نقل اعيان) ج ۳ ص ۳۶۲ محمد بن علی شهر آشوب (متوفای علامه اينم عاملي ۵۸۸ هجری)

۳. احقاق الحق ج ۱۹ ص ۱۷۳ (پاورقی): قاضي نورالله شوشتری شهيد (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۴. و مدارک اسناد حديث ۴۱ مراجعه شود

۵. روضه الواعضين ص ۱۸۱: محمد بن فتال نيشابوري (متوفای ۵۰۸ هجری)

۶. اهل البيت ص ۱۶۶: ابو علم

۷. حليه الاولياء: ابوالفرج اصفهانی زیدی (متوفای ۴۰۲ هجری)

۷۸- ۱. الوافی ج ۷ ص ۷۷۱ حدیث ۶۶۱۳: فیض کاشانی (متوفای ۴۰۲ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۵۷ حدیث ۷: علامه مجلسی متوفای ۱۱۱۰ هجری

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۵۰ حدیث ۲: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)

۴. من لا یحضره الفقیه ج ۱ ص ۲۹۷ حدیث ۹۰۷: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۰ هجری)

۵. احقاق الحق ج ۱۹ ص ۱۵۳: قاضی نورالله شوشتری شهید متوفای ۱۰۱۹ هجری

۶. اعیان الشیعه ص ۳۱۹: علامه محسن امین

۷. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۲۴۵: علامه محلاتی

۸. اهل البيت (علیه السلام) ص ۱۶۶: توفیق ابو علم

۷۹- بحار الانوار ج ۴۵ ص ۱۹۰ حدیث ۳۶، و ج ۴۳ ص ۳۰۹: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۶۵۴: قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۳. موده القریبی ص ۱۲۷ (عن ابن عباس): علامه حضرمی

۴. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۱۷۷: بحرانی اصفهانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)

۵. مقتل الحسین ج ۱ ص ۱۲۳ (و روی فی المراسیل): خوارزمی (متوفای ۹۹۳ هجری)

۸۰- الحجر آیه ۴۳ و ۴۴

۸۱- بحار الانوار ج ۸ ص ۳۰۳ حدیث ۶۲ و ج ۴۳ ص ۸۸ حدیث ۹ نقل از الدرر من کتاب زهد النبی (صلی الله علیه وآله) لا بی

جعفر احمد القمی

۲. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۴۸: علامه محلاتی .

۸۲- الف) - احمد بن حنبل عن عبدالله عن ابيه عن ابواحمد عن خالدبن طهمان عن نافع بن ابی نافع عن معقل بن یسار قال: (مسند

احمد)

ب) روی عبیدالله موسی والفضل بن دکین و الحسن بن عطیه قالوا حدثنا خالدبن طهمان :

- ج) حافظ بن عساکر عن ابوالقاسم بن الحصین عن ابوعلی بن المذهب عن احمد بن حعفر عن عبدالله بن احمد بن ابیہ عن ابواحمد عن خالد بن طهمان عن نافع عن ابی معقل بن یسار قال : (احقاق ج ۲۲)
- ۸۳- ۱. احقاق الحق ج ۴ ص ۱۵۰ - و - ج ۲۰ ص ۴۹۳ - و - ج ۲۲ ص ۱۵۲: قاضی نوالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۲. مسند احمد بن حنبل ج ۵ ص ۲۶: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)
۳. کشف الغمه ص ۴۳ ج ۱: علامه اربلی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۴. بحار الانوار ج ۳۸ ص ۱۹ باب ۵۶: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۵. العتانیه ص ۲۸۹ (ط مصر): ابوعمان للثیبی جاحظ
۶. تلخیص متشابه فی الرسم ج ۲ ص ۸۳۴: خطیب بغدادی (متوفای ۴۶۳ هجری)
۷. ذخائر العقبی ص ۷۸: محب الدین طبری (متوفای ۶۹۴ هجری)
۸. الرياض النضره ج ۲ ص ۱۹۲: محب الدین طبری (متوفی ۶۹۴ هجری)
۹. المراجعات ج ۱ ص ۳۰۵: شید شرف الدین عاملی
۱۰. فضائل الخمسه ج ۱ ص ۱۸۰:
۱۱. مرآة المفاتیح ج ۱۱ ص ۳۳۵: علامه هروی حنفی (متوفای ۴۰۱ هجری)
۱۲. مختصر تاریخ دمشق ابن منظور (متوفای ۷۱۱ هجری)
- ۸۴- علی بن احمد الاهوازی عن احمد بن عیبیدالصفارت عن عبدالله بن ایوب عن ابوالولید الطیالسی عن ابوهاشم صاحب الزعفرانی عن محمد بن عبدالله عن انس بن مالک قال : (احقاق ج ۱۰)
- ۸۵- ۱. طبقات الکبری ج ۱ ص ۴۰۰: ابن سعد (متوفای ۲۳۰ هجری)
۲. مجمع الزوائد ج ۱۰ ص ۳۱۲: حافظ هیشمی (متوفای ۸۰۷ هجری)
۳. المعجم الکبیر ص ۴۱ (مخلوط) علامه طبرانی (متوفای ۳۶۰ هجری)
۴. ذخائر العقبی ص ۴۷: محب الدین طبرانی (متوفای ۳۶۰ هجری)
۵. بحار الانوار ج ۲۰ ص ۲۴۵ حدیث ۱۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۶. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۸۵: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۷. رساله القشیریه ص ۷۲: علامه عبدالکریم بن هوازن الشافعی (متوفای ۴۶۵ هجری)
۸. اتحاف الساده المتقین ج ۷ ص ۳۹۱: زبیدی حنفی (متوفای ۳۷۹ هجری)
۹. اخلاق النبی (صلی الله علیه وآله) ص ۲۹۸: حافظ ابومحمد بن حیان اصفهانی (متوفای ۳۶۹ هجری)
۱۰. ینابیع الموده ص ۲۳۵ باب ۵۶: قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴)
۱۱. وسلیه المال ص ۹۰ (مخلوط): علامه حصرمی
۱۲. عیوان اخبار الرضا (علیه السلام) باسانیده الثلاثه عن الرضا (علیه السلام) عن آبائه، عن علی (علیه السلام) ج ۲ ص ۴۰: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)
۱۳. حلیة الابراج ج ۱ ص ۲۴۲ حدیث ۱۴: علامه بحرانی (۱۱۰۷ هجری)
- ۸۶- مدارک و اسناد آن با حدیث ۵۷ مشترک است مراجعه کنید
- ۸۷- الف - راوندی باسناده عن موسی بن جعفر عن آبائه (علیه السلام) قال :
- ب - الجعفریات : اخبرنا عبدالله ، اخبرنا محمد، حدثنی موسی قال حدثنی ابی ، عن ابیه عن جدہ جعفر بن محمد عن ابیه (علیه السلام) .
- ۸۸- مناقب ص ۳۸۰ حدیث ۴۲۸: ابن مغازی شافعی (متوفای ۴۸۳ هجری)
۲. مستدرک الوسائل ج ۱۴ ص ۲۸۹: میرزا حسن نوری طبری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)
۳. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۹۱. و. ج ۱۰۱ ص ۳۸: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۴. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۲۳ و ۶۲۹: علامه بحرانی (متوفای قرن ۱۲ هجری)
۵. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۴۹: حائری مازندرانی (متوفای ۱۳۰۰ هجری)
۶. کوکب الدرری ج ۱ ص ۱۴۹: حائری مازندرانی (متوفای ۱۳۰۰ هجری)
۷. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۵۸: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۸. نوادر راوندی ص ۱۴: باسناده عن موسی بن جعفر عن آبائه (علیه السلام): سید فضل الله راوندی (متوفای ۵۴۹ هجری)
۹. الجعفریات ص ۹۵: محمد بن محمد اشعث
۱۰. المناقب ص ۲۱۰ (مخلوط):

عبدالله الشافعی (متوفای ۴۸۳ هجری)

۸۹- عده من اصحابنا عن احمد بن ابی عبدالله عن اسماعیل بن مهران عن عبيدين معاويه عن معاويه بن شريح عن سيف بن عميره عن عمرو بن شمر عن جابر بن ابی جعفر (عليه السلام) عن جابر بن عبدالله الانصاری قال : (الكافي)

۹۰- ۱. مستدرک الوسائل ج ۱۴ ص ۲۸۲: محدث نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)

۲. مشکاه الانوار ص ۱۹۵: علی طبرسی (متوفای ۵۴۸ هجری)

۳. بحار الانوار ج ۲ ص ۳۷۹ و ج ۴۳ ص ۶۲ باب ۳: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. وسائل الشیعه ج ۱۴ ص ۱۵۸ و ج ۲۰ ص ۲۱۶ ح ۳ باب ۱۲۰: شیخ حر عاملی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۵. فروع کافی ج ۵ ص ۵۲۸ (باب الدخول علی النساء): مرحوم کلینی رازی متوفای ۳۲۸ هجری)

۶. لئالی الاخبار ج ۱ ص ۸۳: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۷. نورالثقلین ج ۳ ص ۵۸۷ حدیث ۸۷: علامه عروسی حویزی (متوفای ۱۱۱۲ هجری)

۸. کوکب الدرری ج ۱ ص ۱۷۰: علامه حائری مازندرانی (متوفای ۱۳۰۰ هجری)

۹. محجه البيضاء ج ۶ ص ۱۰۳ - و - ج ۷ ص ۳۲۴ علامه فیض کاشانی (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۹۱- الف - علی بن عیسی عن ابن عباس قال ... کشف الغمه ج ۲ ص ۶۷

ب - سلمه بن الخطاب عن احمد بن یحیی بن زکریا عن ابیه عن حمید بن المثنی عن ای عبدالرحمن الحدادی (ع) ابی عبدالله قال ... (وسائل الشیعه ج ۲ ص ۸۷۶)

ج - ابن عبدالبر الاندلسی عن قتیبه بن سعد بن محمد بن موسی عن عون بن محمد بن علی بن ابیطالب عن امه ام جعفر بنت محمد بن کهنه و عن عماره بن المهاجر عن ام جعفر قالت ... (الاستیعاب ج ۲ ص ۷۵۲)

د - خوارزمی عن احمد بن الحسین عن ابو عبدالله الحافظ، عن ابو محمد الحسن بن محمد بن یحیی العلوی عن جده یحیی بن الحسن عن بکر بن عبدالوهاب عن محمد بن عمر الواقدی عن عمر بن محمد بن علی عن ابیه عن علی بن الحسین عن ابن عباس قال ... (احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۷۴)

ه - قال خطیب البغدادی فی (موضح اوهام الجمع و التفریق ج ۲ ص ۴۰۳) اخبرنا ابو بکر محمد بن عمر بن محمد بن اسماعیل الداودی عن عمر بن احمد بن عثمان الواعظ عن عبدالله بن محمد البغوی عن عون بن محمد بن علی بن ابیطالب (عليه السلام) عن امه ام جعفر ابنه محمد بن جعفر بن ابی طالب (رض) عن اسماء ابنه عمیس قالت :

- ۹۲- ۱. الاستيعاب ج ۲ ص ۷۵۲ - و- ج ۴ ص ۳۷۸ عن ابی : ابن عبدالبر مالکی (متوفای ۴۶۳ هجری)
۲. كشف الغمه ج ۲ ص ۶۷: علامه اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)
۳. السنن الكبرى ج ۴ ص ۳۴: البيهقي الشافعي (متوفای ۴۵۸ هجری)
۴. ذخائر العقبی ص ۵۳: محب الدين طبری (متوفای ۶۹۴ هجری)
۵. حلیه الاولیاء ج ۲ ص ۹۴: حافظ ابو نعیم اصفهانی (متوفای ۴۳۰ هجری)
۶. تاریخ الاسلام ج ۲ ص ۹۴: العلامه الذهبی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۷. وفاء الوفا ج ۲ ص ۹۳: علامه سمهودی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)
۸. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۲۱: عمر رضا كحاله .و.ج ۴ ص ۱۳۰
۹. وسیله المال ص ۹۲: الحضرمی
۱۰. ریاحسن الشریعه ج ۲ ص ۶۰: علامه محلاتی
۱۱. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۷۴ و ۴۷۰ و ۴۷۱ : قاضی نورالله شوشتری شهید (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۱۲. بحار الانوار ج ۲ ص ۶۷ .و.ج ۴۳ ص ۲۱۲/۱۸۹ .و.ج ۷۸ ص ۲۵۰ و ۲۵۵: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۱۳. مقتل الخوارزمی ص ۸۲: موفق بن احمد ۱۰ خطب خوارزمی (متوفای ۵۶۸ هجری)
۱۴. وسائل الشیعه ج ۲ ص ۸۷۶: شیخ حر عاملی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)
۱۵. کوکب الدرر (جزء اول) ص ۲۶۱: علامه حائری مازندرانی
۱۶. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۶۴: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)
۱۷. التهذیب ج ۱ ص ۴۶۹ حدیث ۱۵۴۰: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
۱۸. عوالم ج ۱۱ ص ۵۱۱: علامه بحرانی اصفهانی
۱۹. مفتاح النجا ص ۱۰۳ (مخلوط): علامه سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۲۰. الطبقات الكبرى ج ۸ ص ۲۸: ابن سعد (متوفای ۲۳۰ هجری)
۲۱. الثغور الباسمه ص ۱۷: علامه سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۲۲. موضح اوهام الجمع و التفريق ج ۲ ص ۴۰۳: خطيب بغدادی (متوفای ۴۶۳ هجری)

۲۳. کنز العمال ج ۱۶ ص ۲۸۹: متقی هندی

۲۴. انساب الاشراف ص ۴۰۵: بلاذری (متوفای ۲۷۹ هجری)

۹۳- الف - علی بن عیسی عن ابن عباس قال ... (کشف الغمه ج ۲ ص ۶۷)

ب - سلمه بن الخطاب عن احمد بن يحيى بن زكريا عن ابيه عن حميد بن المثنى عن ابي عبدالرحمن الحذا عن ابي عبدالله قال ... (وسائل الشيعه ج ۲ ص ۸۷۶)

ج) ابن عبدالبر الاندلسی عن قتيبه بن سعيد عن محمد بن موسى عن عون بن محمد بن علی بن ابيطالب عن امه ام جعفر بنت محمد بن جعفر و عن عماره بن المهاجر عن ام جعفر قالت (الاستيعاب ج ۲ ص ۷۵۲)

د- خوارزمی عن احمد بن الحسين عن ابو عبدالله الحافظ، عن ابو محمد الحسن بن محمد بن يحيى العلوی عن جده يحيى بن الحسن عن بكر بن عبد الوهاب عن محمد بن عمر الواقدي عن عمر بن محمد بن عمر بن علی عن ابيه عن علی بن الحسين عن ابن عباس قال ... (احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۷۴)

ه - قال خطيب البغدادي في (موضوع اوهام الجمع و التفريق ج ۲ ص ۴۰۳) اخبرنا ابوبكر محمد بن عمر بن محمد بن اسماعيل الداودي عن عمر بن احمد بن عثمان الواعظ عن عبدالله بن محمد البغوي عن عون بن محمد بن علی بن ابيطالب (عليه السلام) عن امه ام جعفر ابنه محمد بن ابي طالب (رض) عن اسماء ابنه عميس قالت :

۹۴- ۱. الاستيعاب ج ۲ ث ۷۵۲ - و - ج ۴ ص ۳۷۸ عن ابي : ابن عبدالله مالکی (متوفای ۴۶۳ هجری)

۲. كشف الغمه ج ۲ ص ۶۷: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۳. السنن الكبرى ج ۴ ص ۳۴: البيهقي الشافعي (متوفای ۴۵۸ هجری)

۴. ذخائر العقبی ص ۵۳: محب الدين طبري (متوفی ۶۹۴ هجری)

۵. حليه الاولياء ج ۲ ص ۴۳: حافظ ابونعيم اصفهانی (متوفای ۴۳۰ هجری)

۶. تاريخ الاسلام ج ۲ ص ۹۴: علامه ذهبي (متوفای ۷۴۸ هجری)

۷. وفاء الوفا ج ۲ ص ۹۳: سمهودی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۸. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۲۱: عمر رضا كحاله .و.ج ۴ ص ۱۳۰

۹. وسيله المال ص ۹۲: الحضرمی

۱۰. رباحين الشريعه ج ۲ ص ۶۰: علامه محلاتي

۱۱. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۷۴ و ۴۷۰ و ۴۷۱: قاضي نورالله شوشتری (متوفای ۵۶۸ هجری)

۱۲. بحار الانوار ج ۲ ص ۶۷. ج ۴۳ ص ۲۰۴/۱۹۲. و. ج ۲۸ ص ۳۰۴: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۳. مقتل الخوارزمي ص ۸۲: خوارزمي (متوفای ۵۶۸ هجری)

۱۴. وسائل الشيعه ج ۲ ص ۸۷۶: شيخ حر عاملي (متوفای ۱۰۱۴ هجری)

۱۵. كوكب الدرې (جزء اول) ص ۲۶۱: علامه حائري مازندراني

۱۶. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۶۴: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۷. التهذيب ج ۱ ص ۴۶۹ حديث ۱۵۴۰: شيخ طوسي (متوفای ۴۶۰ هجری)

۱۸. عوالم ج ۱۱ ص ۵۱۱: علامه بحراني اصفهاني

۱۹. مفتاح ص ۱۰۳ (مخلوط): علامه سيوطي شافعي (متوفای ۹۱۱ هجری)

۲۰. الطبقات الكبرى ج ۸ ص ۲۸: ابن سعد (متوفای ۲۳۰ هجری)

۲۱. التنوير الباسمه ص ۱۷: علامه سيوطي شافعي (متوفای ۹۱۱ هجری)

۲۲. موضح اوهام الجمع و التفریق ج ۲ ص ۴۰۳: خطيب بغدادی (متوفای ۴۶۳ هجری)

۲۳. كنز العمال ج ۱۶ ص ۲۸۹: متقي هندی حنفي (متوفای ۹۷۵ هجری)

۲۴. انساب الاشراف ص ۴۰۵: بلاذري (متوفای ۲۷۹ هجری)

۹۵- الف - فی رجال الكشي - روى جعفر غلام عبدالله بن بكير عن عبدالله بن محمد بن نهيك عن النصبی عن ابی عبدالله (عليه السلام) قال : قال اميرالمومنين (ع):

ب - فی مهج الدعوات : عن الشيخ على بن الحسين محمد بن على بن عبدالصمد عن جده عن الفقيه ابی الحسن عن ابی البركات على بن الحسن الجوزي . عن الصدوق عن الحسن بن محمد بن سعيد عن فرات ابن ابراهيم عن جعفر بن محمد بن بشرويه عن محمد بن ادریس ابن سعد سلمان الفارسی عن ابیه قال (۲)

ج (دلایل طبری قال : روى على بن الحسن الشافعي عن يوسف بن يعقوب القاضي عن محمد بن الاشعث عن محمد بن عون الطائي ، عن داود بن ابی هند، عن ابان ، عن سلمان رضى الله عنه قال ...

د- الثاقب في المناقب و ابو جعفر المشهدى باسناده عن عاصم بن الاحول عن زر بن جبيش عن سلمان قال :

۹۶-۱. بحار الانوار ج ۲۲ ص ۳۵۲. وج ۴۳ ص ۶۶. وج ۹۱ ص ۲۲۶: علامه مجلسي متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. مهج الدعوات ص ۷: ابن طاووس حسنی (متوفای ۶۶۴ هجری)

۳. دلائل الامامه ص ۲۸: محمد بن هریر طبری (متوفای ۴۶۰ هجری)

۴. رجال کشی ص ۶: محمد بن حسن طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)

۵. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۱۶۱: علامه بحرانی اصفهانی

۶. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۳۵: علامه محلاتی

۷. الثاقب فی المناقب ۱۲۳: ابن حمزه محمد بن علی طوسی (متوفای ۶۰۰ هجری)

۹۷- ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۰۵

۹۸- آیه ۱۰۲ آل عمران

۹۹- آیه ۲۸ سوره فاطر

۱۰۰- توبه آیه ۱۲۹

۱۰۱- توبه آیه ۴۹

۱۰۲- آل عمران آیه ۸۵

۱۰۳- مائده آیه ۵۰

۱۰۴- نمل آیه ۱۶.

۱۰۵- مریم آیه ۶

۱۰۶- انفال آیه ۷۵

۱۰۷- نساء آیه ۱۱

۱۰۸- بقره ۱۸۰.

۱۰۹- انعام آیه ۶۷

۱۱۰- آل عمران ۱۴۴

۱۱۱- قبيله مادر بزرگ اوس و خزرج بود.

۱۱۲- توبه آيه ۱۳

۱۱۳- ابراهيم آيه ۸

۱۱۴- الشعراء آيه ۲۲۷

۱۱۵- مريم آيه ۶

۱۱۶- نمل آيه ۱۶.

۱۱۷- يوسف ۱۸

۱۱۸- غافر آيه ۷۸

O روايت خطبه اول

((۱)): العلامه احمد بن ابى طاهر المعروف بابن طيفور، من ابناء خراسان ، ولد ببغداد سنة ۲۰۴، و توفى سنة ۲۸۰ هجرية . قال فى كتابه القيم ((بلاغات النساء)) ص ۱۲: ((قال ابوالفضل : ذكرت لابی الحسين زيد بن على بن الحسين بن على بن ابى طالب - صلوات الله عليهم - كلام فاطمه عليها السلام عند منع ابى بكر فدك اياها، و قلت له : ان هولاء يزعمون انه مصنوع و انه من كلام ابى العيناء ((الخبر منسوق البلاغه على الكلام)) فقال لى : رايت مشايخ آل ابى طالب يروونه عن آبائهم و يعلمونه ابناءهم ، و قد حدثنيہ ابى ، عن جدى يبلغ به فاطمه على هذه الحكايه ورواه مشايخ الشيعة و تدارسوه بينهم قبل ان يولد جد ابى العيناء، و قد حدث به الحسن بن علوان عن عطيه العوفى انه سمع عبد الله بن الحسن يذكر عن ابيه ثم قال ابوالحسين : و كيف يذكر هذا من كلام فاطمه فينكرونه و هم يروون من كلام عائشه عند موت ابيها ما هو اعجب من كلام فاطمه يتحققونه لو لا عداوتهم لنا اهل البيت ثم ذكر الحديث .

((۲)): و ذكر ايضا ص ۱۴ طريقا آخر، قال : حدثنى جعفر بن محمد رجل من اهل ديار مصر لقيته بالرافقه قال : حدثنى ابى قال : اخبرنا موسى بن عيسى قال : اخبرنا عبد الله بن يونس قال : اخبرنا جعفر الاحمر، عن زيد بن على رحمه الله عليه عن عمته زينب بنت الحسين عليهما السلام قالت : لما بلغ فاطمه عليها السلام اجماع ابى بكر على منعها فدك لاثت خمارها - الخبر.

((۳)): العلامه ابن ابى الحديد المعتزلى قال فى ((شرح النهج)) ج ۱۶، ص ۲۵۲ ذيل كتابه عليه السلام الى عثمان بن حنيف (۴۵): قال المرتضى : و اخبرنا ابو عبدالله المرزبانى قال : حدثنى على بن هارون قال : اخبرنى عبيدالله بن احمد بن ابى طاهر، عن ابيه قال : ((ذكرت لابی الحسين زيد بن على بن الحسين بن على بن ابى طالب عليهم السلام

كلام فاطمه عليها السلام عند منع ابى بكر اياها فدك فقلت له : ان هولاء يزعمون انه مصنوع و انه من كلام ابى العيناء، لان الكلام منسوق البلاغه ، فقال لى : رايت مشايخ ال ابى طالب يرونه عن آبائهم و يعلمونه اولادهم ، و قد حدثنى به ابى عن جدى يبلغ به فاطمه عليها السلام على هذه الحكايه . و قد رواه مشايخ الشيعة و تدارسوه قبل ان يوجد جد ابى العيناء و قد حدث الحسين بن علوان عن عطيه العوفى انه سمع عبدالله بن الحسن بن الحسن يذكر عن ابيه هذا الكلام ((. ثم قال ابوالحسين زيد: ((و كيف تنكرون هذا من كلام فاطمه عليها السلام و هم يروون من كلام عائشه عند موت ابيها ما هو اعجب من كلام فاطمه عليها السلام و يحققونه لولا عداوتهم لنا اهل البيت .

ثم ذكر الحديث ...

((٤))و ذكر ايضا طريقا آخر ص ٢٤٩، اخبرنا ابو عبدالله محمد بن عمران المرزبانى قال : حدثنى محمد بن احمد الكاتب قال : حدثنا احمد عبيد بن ناصح النحوى قال حدثنى الزيادى قال : حدثنا الشرقى بن القطامى ، عن محمد بن اسحاق قال : حدثنا صالح بن كيسان ، عن عروه ، عن عائشه قالت : لما بلغ فاطمه اجماع ابى بكر على منعها فدك ، لاثت خمارها على راسها - الحديث .

((٥))و قال ايضا ص ٢١٠ : و جميع ما نوره فى هذا الفصل من كتاب ابى بكر احمد بن عبد العزيز الجوهرى فى السقيفه و فدك و ما وقع من الاختلاف و الاضطراب عقيب و فاه النبى (صلى الله عليه و آله) و ابوبكر الجوهرى هذا عالم ، محدث ، كثير الادب ، ثقه ، ورع ، اثنى عليه المحدثون ورووا عنه مصنفاته قال ابوبكر: فحدثنى محمد بن ذكريا قال : حدثنى جعفر بن محمد بن عماره الكندى قال : حدثنى ابى ، عن الحسين بن ساحل بن حى قال حدثنى رجلان من بنى هاشم عن زينب بنت على بن ابى طالب (عليه السلام) قال : و قال جعفر بن محمد بن على بن الحسين ، عن ابيه .

قال ابوبكر و حدثنى عثمان احمد بن محمد بن يزيد، عن عبدالله بن محمد بن سليمان ، عن ابيه ، عن عبدالله بن حسن بن الحسين ، قالو جميعا: لما بلغ فاطمه عليها السلام اجماع ابى بكر على منعها فدك ، لاثت خمارها و اقبلت فى لمة من حفدتها - الى آخر الخطبه .

((٦))ووردى الصدوق (ره) بعض فقراتها المتعلقة بالعلل فى ((علل الشرايع)) عن ابن المتوكل عن السعد آبادى ، عن البرقى ، عن اسماعيل بن مهران ، عن احمد ابن محمد بن جابر، عن زينب بنت على (عليه السلام) .

قال : و اخبرنا على بن حاتم ، عن محمد بن مسلم ، عن عبدالجليل الباقطانى ، عن الحسن بن موسى الخشاب ، عن عبدالله بن محمد العلوى ، عن رجال من اهل بيته ، عن زينب بن على (عليه السلام)، عن فاطمه عليها السلام بمثله .

و اخبرنى على بن حاتم ، عن ابن ابى عمير، عن محمد بن عماره ، عن محمد بن ابراهيم المصرى ، عن هارون بن يحيى ، عن عبيدالله بن موسى العيسى ، عن حفص الاحمر، عن زيد بن على ، عن عمته زينب بت على (عليه السلام)، عن فاطمه (عليه السلام)....

((٧)):حدثنى ابوالفضل محمد بن عبدالله ، قال حدثنا ابوالعباس احمد بن محمد بن سعيد الهمدانى ، قال حدثنا احمد بن محمد بن عثمان بن سعيد الزيارت قال حدثنا محمد بن الحسين الغضبانى ، قال حدثنا احمد بن محمد بن ابن نصر البزنطى عن السكونى عن ابان بن عثمان الاحمر عن ابان بن تغلب الربيعى عن عكرمه عن ابن عباس قال لما بلغ فاطمه اجماع ابى بكر على منع فدك .

و اخبرني ابوالحسين محمد بن هارون بن موسى التلعكبري ، قال حدثنا ابي ، قال حدثنا ابوالعباس احمد بن محمد بن سعيد لهدماني ، قال حدثني محمد بن المفضل بن ابراهيم بن المفضل بن قيس الاشعري ، قال حدثنا علي بن حسان عن عمه عبدالرحمان بن كثير عن ابي عبدالله جعفر بن محمد عن ابيه عن جده علي بن الحسين عن عمته زينب امير المومنين قالت لما اجمع ابوبكر علي منع فاطم فذكا.

قال ابوالعباس : و حدثنا محمد بن المفضل بن ابراهيم الاشعري ، قال حدثني ابي ، قال حدثنا احمد بن محمد بن عمرو بن عثمان الجعفي ، قال حدثني ابي عن جعفر بن محمد عن عبيه عن جده علي بن الحسين عن عمته زينب بنت اميرالمومنين و غير واحد ان فاطمه لما اجمع ابوبكر علي منعها فذكا

و حدثني القاضي ابو اسحاق ابراهيم بن مخلد بن جعفر بن سهل بن حمران الدقاق ، قال حدثني ام الفضل خديجه بنت محمد بن ابي الثلج ، قال حدثنا ابو عبدالله محمد بن احمد الصفواني ، قال حدثنا ابو احمد عبدالعزيز بن يحيى الجلودى البصرى ، قال حدثنا محمد بن زكريا قال حدثنا جعفر بن عماره الكندي ، قال حدثني ابي عن الحسن بن صالح بن حى قال (و ما رات عيناي مثله) قال حدثني رجلا من بنى هاشم عن زينب بنت علي قال لما بلغ فاطمه اجماع ابي بكر علي منع فذك و انصراف و كيلها عنها لاثت خمارها الحديث .

((٨)): قال الصفواني وحدثني محمد بن محمد بن يزيد مولى بنى هاشم ، قال حدثني عبدالله بن محمد بن سليمان بن عبدالله بن الحسن بن الحسن عن عبدالله بن الحسن بن الحسن عن جماعه من اهلله و ذكر الحديث .

((٩)): قال الصفواني وحدثني ابي عن عثمان ، قال حدثنا نايل بن نجيب عن عمر بن شمر عن جابر الجعفي عن ابي جعفر عن آباءه و ذكر الحديث

((١٠)): قال الصفواني وحدثنا عبدالله بن ضحاک ، قال حدثنا هشام بن محمد عن ابيه ابن و عوانه .

((١١)): قال الصفواني وحدثنا ابن عائشه ببعضه وحدثنا العباس بن بكار، قال حدثنا حرب بن ميمون عن زيد علي عن آباءه عليهم السلام قالوا لما بلغ فاطمه (س) اجماع ابي بكر علي منعها فذك و انصرف عاملها منها لاثت دلائل الامامه ص ٣٠.

((١٢)): و عن محمد بن موسى بن المتوكل عن علي بن الحسين السعد آبادي عن احمد بن ابي عبدالله البرقي عن اسماعيل بن مهران عن احمد محمد بن جابر عن زينب بنت علي (عليه السلام) قالت (اين سند مربوط به فقره ن فرض الله الايمان...الى...، والامر بالمعروف مصلحه)) از خطبه معروف حضرت مي باشد. و مسائل الشيعه ج ١ ص ١٣ و ١٤))

((١٣)): احمد بن ابي طاهر حدثني جعفر بن محمد رجل من اهل ديار مصر لقيته بالرأفضه قال : حدثني ابي قال : اخبرنا موسى بن عيسى ، قال اخبرنا عبدالله بن يونس قال : اخبرنا جعفر الاحمر، عن زيد بن علي ، عن عمته زينب بنت الحسين قالت : ((احقاق الحق ج ١٠ ص ٢٩٦))

((١٤)): قال ابوبكر فحدثني محمد بن زكريا، قال : حدثني جعفر بن محمد بن عماره الكندي قال حدثني ابي ، عن الحسين به صالح بن حى ، قال : حدثني رجلا من بنى هاشم عن زينب بنت علي بن ابي طالب (عليه السلام) قال : قال جعفر بن محمد بن علي بن الحسين ، عن ابيه قال ابوبكر: وحدثني عثمان بن عمران العجيفي عن نائل بن بخيع بن عمير بن شمر عن جابر الجعفي ، عن ابي جعفر محمد بن محمد

على بن الحسين ، عن ابيه قال ابوبكر: و حدثني بن عمران العجيفي عن نائل به بخيع بن عمير بن شمر عن جابر الجعفي ، عن ابي جعفر محمد بن علي (عليه السلام) ((احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۹۶))

((۱۱۵)):و قال ابوبكر اخبرنا ابو عبيد الله محمد بن عمران المرزباني قال : حدثني محمد بن احمد الكاتب قال : حدثنا احمد بن عبيد بن ناصح النحوي قال : حدثني الزيادي قال : حدثنا الشرقي بن القظامي عن محمد بن اسحاق قال : حدثنا صالح بن كيسان عن عروه ، عن عائشه قالت :

((۱۱۶)):و نقلتها من كتاب السقيفه عن عم ربن شبه تاليف ابي بكر احمد بن عبدالعزيز الجوهرى من نسخه قديمه مفروءه على مولفها المذكور، قرئت عليه فى ربيع الاخر سنة اثنتين و عشرين و ثلاثمائه روى عن رجاله من عدة طرق . كشف الغمه ج ۲ ص ۴۰

((۱۱۷)):ابن المتوكل عن السعد آبادى عن البرقى عن اسماعيل ابن مهران و عن احمد بن محمد ابن جابر عن زينب بنت (عليه السلام) - (الله فيكم عهد قدمه الكيم و انتهوا عما نهاكم عنه)

((۱۱۸)):قال الصدوق (ره) اخبرنا على ابن حاتم عن محمد ابن اسلم عن عبدالجليل الباقطاني عن الحسين ابن موسى الخشاب عن عبدالله ابن محمد العلوى عن رجال من اهل بيته عن زينب بنت على عن فاطمه بمثله .

((۱۱۹)):و قال الصدوق (ره) اخبرني على ابن حاتم عن محمد ابن ابي عمير عن محمد ابن عماره عن محمد ابن ابراهيم المصرى عن هارون ابن يحيى الناشب عن عبيدالله ابن موسى العيسى عن عبيدالله ابن موسى المعمرى عن حفص الاحمر عن زيد ابن على عن عمته زينب بنت على عن فاطمه بمثله . ((بحار الانوار ج ۶ ص ۱۰۷))

O مدارك و اسناد خطبه اول

۱-۱۱۹. كتاب الشافى ص ۲۳۱: تاليف سيد مرتضى (متوفى ۴۳۶ هجرى)

۲. كتاب طرائف ص ۲۶۳: تاليف سيد بن طاووس (متوفى ۶۶۴ هجرى)

۳. كتاب معانى الاخبار ص ۳۵۴: تاليف شيخ صدوق (متوفى ۳۸۱ هجرى)

۴. كتاب سقيفه بن نقل كشف الغمه ج ۲ ص ۴۰ تاليف جوهرى (متوفى ۳۹۳ هجرى) (عن عمر بن شبه)

۵. كتاب شرح ابن الحديد ج ۱۶ ص ۲۳۶: تاليف ابن ابي الحديد معتزلى (متوفى ۶۵۶ هجرى)

۶. كتاب كشف الغمه ج ۱ ص ۴۹۲ و ج ۲ ص ۵۲: تاليف اربلى (متوفى ۶۹۲ هجرى)

۷. مروج الذهب ج ۲ ص ۳۱۱: تاليف طبرسى (متوفى ۳۴۶ هجرى)

۸. كتاب احتجاج ج ۱ ص ۱۴۷: تاليف طبرسى (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۹. کتاب بلاغات النساء ص ۱۹: تالیف ابن ابی طاهر مروزی متوفای ۲۸۰ هجری (
۱۰. کتاب مناقب ج ۲، ص ۲۰۶: تالیف ابن شهر آشوب متوفای ۵۸۸ هجری (
۱۱. کتاب بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۵۸: تالیف علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری (
۱۲. شرح ابن ابی الحدید ج ۱۶ ص ۲۳۴: ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۵ هجری (
۱۳. دلائل الامامه ص ۴۰ و ۴۱: طبرسی امامی (متوفای ۳۱۰ هجری (
۱۴. لسان العرب ماده ((لم)) ج ۳ ص ۳۹۷: ابن منظور (متوفای ۷۱۱ هجری (
۱۵. اهل البيت (عليه السلام) ص ۱۵۷: ایتاد توفیق ابو علم
۱۶. اعلام النساء ج ۴ ص ۱۱۶: عمر رضا کحاله
۱۷. النص و الاجتهاد ص ۱۰۶ و ۱۰۷: سید شرف الدین
۱۸. الدرہ البیضاء ص ۱: محمد تقی الرضوی
۱۹. المراجعات ص ۱۰۳: سید شرف الدین
۲۰. نهاییه ابن اثیر ج ۴ ص ۲۷۳ (در ترجمه لغت لمه): ابن اثیر جذری (متوفای ۶۳۰ هجری (
۲۱. کتاب الفدک: جوهری (متوفای ۳۹۳ هجری (
۲۲. تاریخ بغداد: خطیب بغدادی (متوفای ۴۸۴ هجری (
۲۳. تذکره الخواص ص ۲۸۵: سبط بن الجوزی حنفی (متوفای ۶۵۴ هجری (
۲۴. کتاب لثالی: جلال الدین سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری (
۲۵. مختصر تنزیه الشریعه: علی بن محمد بن العراق
۲۶. فائق اللغه (در ماده لمه و هنبته): زمخشری (متوفای ۵۳۸ هجری (
۲۷. الفاظ الكتابیه ۰ قسمتی از خطبه): عبدالرحمن بن عیسی شافعی
۲۸. تاریخ الکامل (قسمتی از خطبه): ابن اثیر (متوفای ۶۰۶ هجری (
۲۹. لمعه البیضاء

۳۰. تاریخ یعقوبی (قسمتی از خطبه): احمد بن ابی یعقوب (متوفای ۲۹۲ هجری)
۳۱. کتاب امالی: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)
۳۲. علل الشرایع باب ۱۸۲: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)
۳۳. من لا یحضره الفقیه (باب معرفت کبائر): جلد ۳ ص ۵۶۷ حدیث ۴۹۴۰ شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)
۳۴. کتاب مجالس: شیخ مفید (متوفای ۴۱۳ هجری)
۳۵. مقاتل الطالبین: ابوالفرج اصفهانی (متوفای ۳۵۶ هجری)
۳۶. تلخیص الشافی ج ۳ ص ۱۳۹/۱۴۰: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
۳۷. مقتل خوارزمی ص ۷۷: موفق بن احمد مکی اخطب خوارزم (متوفای ۵۶۸ هجری)
۳۸. کشف المحجبه ص ۱۲۴: سید بن طاووس (متوفای ۶۶۴ هجری)
۳۹. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۷۶: بحرانی اصفهانی
۴۰. وسائل الشیعه ج ۱ ص ۱۳ و ۱۴: شیخ حر عاملی
۴۱. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۹۶ و ۳۰۴: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۴۲. الامامه و السیاسه ج ۲ ص ۱۴: ابن قتیبه حنفی (متوفای ۲۷۰ هجری)
۴۳. اسدالغابه ج ۲، ص ۵۲۲: ابن اثیر جزری (متوفای ۲۷۰ هجری)
۴۴. الاصابه ص ۶۱: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۲۷۰ هجری)
۴۵. کتاب امالی ص ۲۵: شیخ مفید (متوفای ۲۷۰ هجری)
۴۶. الاستیعاب ص ۳۷۷: ابن عبدالبر مالکی (متوفای ۲۷۰ هجری)
۴۷. تاریخ ابن کنیر ج ۱۲ ص ۴۴۱: ابن کنیر جزری (متوفای ۲۷۰ هجری)
۴۸. تاریخ ابن اعثم کوفی ص ۴۴۱: ابن اعثم کوفی (متوفای ۲۷۰ هجری)
۴۹. تبصره العوام ص ۴۴۰: سید مرتضی (متوفای ۲۷۰ هجری)
۵۰. تفسیر کشاف ج ۱ در آیه ذی القربی: زمخشری (متوفای ۲۷۰ هجری)

۵۱. سیره حلبی ج ۳ ص ۳۹۰: حلبی شافعی (متوفای ۲۷۰ هجری)

۵۲. شرح نهج البلاغه ج ۵ ص ۱۰۵: ابن میثم بحرانی (متوفای ۶۷۹ هجری)

۵۳. صحیح مسلم ج ۲ ص ۷۲: مسلم بن حجاج (متوفای ۶۷۹ هجری)

۵۴. عقدالفرید ج ۲ ص ۶: ابن عبد ربه مالکی (متوفای ۳۲۸ هجری)

۵۵. کتاب سلیم بن قیس ص ۶۷: (متوفای ۷۰ هجری)

۵۶. مجالس ص ۸۷: شیخ صدوق (متوفای ۲۷۰ هجری)

۵۷. مسند احمد ج ۱ ص ۶۰: احمد بن حنبل (متوفای ۲۷۰ هجری)

۵۸. سنن ابن ماجه : محمد بن یزید (متوفای ۲۷۳ هجری)

۵۹. مستدرک ج ۳ ص ۱۵۳: حاکم نیشابوری (متوفای ۲۷۳ هجری)

۶۰. مستدرک الوسائل ج ۳ ص ۱۵۴: محدث نوری

۶۱. میزان الاعتدال ج ۲ ص ۱۷۲: ذهبی (متوفای ۲۷۳ هجری)

۶۲. مجمع النورین ص ۱۲۶: ابوالحسن مرندی

۶۳. مطالب السؤل ص ۱۱: ابن طلحه شافعی (متوفای ۲۷۳ هجری)

۱۲۰- مائده ۸۰

۱۲۱- اعراف ۹۶

۱۲۲- زمر ۵۱

۱۲۳- رعد ۵

۱۲۴- کهف ۵۰

۱۲۵- بقره آیه ۱۲ و ۱۰۴ کهف

۱۲۶- یونس ۳۵.

۱۲۷- سوره هود آیه ۲۸

O روایت خطبه دوم

١. المفضل محمد بن عبدالله . قال حدثنا ابو العباس احمد بن سعيد الهمداني قال حدثني محمد بن الفضل بن ابراهيم بن الفضل ابن قيس الاشعري ، قال حدثنا علي بن حسان عن عمه عبدالرحمان بن كثير عن ابي عبدالله جعفر عن محمد عن ابيه عن جده علي بن الحسين قال لما رجعت فاطمه الى منزلها و توفيت في تلك الشكايه دخلن عليها النساء المهاجرات والانصاريات عائدات فقلن لها كيف اصبحت يا بنت رسول الله ؟ فقالت : ((دلائل الامامه ص ٤٠))

٢. وحدثني ابواسحاق ابراهيم بن مخلد بن جعفر الباقر حي قال حدثني ام الفضل خديجه بنت ابي بكر محمد بن احمد ابن ابي الثلج قال حدثنا ابو عبدالله محمد بن احمد الصفواني قال حدثنا ابو احمد عبد العزيز بن يحيى الجلودى قال حدثني محمد بن زكريا قال حدثني ابي عن عبدالله ابن الحسن بن الحسن عن امه فاطمه بنت الحسين قالت لما اشدت عله فاطمه اجتمع عندها نساء المهاجرين و الانصار و قلن لها كيف اصبحت يا بنت رسول الله ؟ فقالت :

((دلائل الامامه ص ٤٠ و ٣٩))

٣. و روى صاحب كتاب السقيفه عن رجاله عن عبدالله بن الحسين ، عن امه فاطمه بنت الحسين ، قالت : لما اشتدت بفاطمه (س) الوجع و اشتدت علتها، اجتمعت عندها نساء المهاجرين و الانصار فقلن لها: يا بنت رسول الله كيف اصبحت عن ليلتك ؟

((كشف الغمه ج ٢ ص ٥٢))

٤. حدثنا احمد بن حسن قطان قال حدثنا - عبدالرحمن بن محمد اللحسيني قال حدثنا ابو الطيب محمد

بن الحسين بن حميد اللخمي قال حدثنا ابو عبدالله محمد بن زكريا قال حدثنا محمد بن عبدالرحمن المهلبى قال حدثنا عبدالله بن محمد سليمان عن ابيه عن عبدالله بن الحسين عن امه فاطمه بنت الحسين (عليه السلام) قالت لما اشتدت عله فاطمه (س) بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله) و غلبها اجتمع عندها نساء المهاجرين و الانصار فقلن لها يا بنت رسول الله كيف اصبحت عن ليلتك : فقالت (س) ((معانى الاخبار شيخ صدوق))

٥. و حدثنا بهذا الحديث ابو الحسن علي بن محمد بن الحسن المعروف بابن مقبره (مغيره خ ل) القزويني .

قال : اخبرنا ابو عبدالله جعفر بن محمد بن حسن بن جعفر بن حسن بن علي بن ابي طالب (عليه السلام) .

قال : حدثني محمد بن علي الهاشمي قال : حدثنا عيسى بن عبدالله بن محمد بن عمر بن علي بن ابي طالب (عليه السلام)

قال حدثني ابي ، عن ابيه ، عن جده ، عن علي بن ابي طالب (عليه السلام)

قال : لما حضرت فاطمه (س) الوفاه دعنتني فقالت : امنفذ انت وصيتي وعهدي ؟

قال : قلت : بلى ، انفذها، فاوصت الى وقالت اذا انامت فادفنى ليلا و لا توذنين وجلين ذكرتها، قال فلما اشتدت علتها لجمع اليها نساء المهاجرين و الانصار فقلن : كيف اصبحت يا بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله) من علتك ؟

فقال : اصبحت و الله عائفه لدينا كم - و ذكر الحديث نحوه

((معانى الاخبار شيخ صدوق))

۶. الحفار عن اسماعيل بن على الدعبلی عن احمد بن على الخزار عن ابن سهل الدقاق عن عبدالرزاق - تحويل سند.

قا الدعبلی و حدثنا اسحاق بن ابراهيم الديرى عن عبدالرزاق .

عن معمر عن الزهرى عن عبيدالله بن عبدالله بن عتبه بن مسعود عن ابن عباس قال : دخلن نسوه من المهاجرين و الانصار على فاطمه بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله) يعدنها فى عليها فقلن السلام عليك يا بنت رسول الله (ص) كيف اصبحت فقالت اصبحت و الله عائفه لديناكن قلاليه لرجالكن (الحديث).

((امالى ج ۱ ص ۳۸۴: شيخ طوسى))

۷. روى ابو جعفر محمد بن جرير بن رستم الطبرى باسناده المتصل الى ابى عبدالله الصادق (عليه السلام) عن ابيه عن جده على بن الحسين (عليه السلام)

قال : لما مرضت فاطمه (عليه السلام) المرضه التى توفيت فيها دخلن عليها نساء المهاجرين و الانصار عائدات لها فقلن لها كيف اصبحت يا بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله)

فقالت : اصبحت و الله عائفه لديناكن (الحديث) ((دلائل الامامه طبرى))

O (اسناد و مدارك خطبه دوم)

۱-۱۲۸. كتاب معانى الاخبار: تاليف شيخ صدق (متوفى ۳۸۱ هجرى)

۲. كتاب احتجاج ج ۱ ص ۱۰۸: تاليف طبرى (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۳. كتاب امالى ج ۱ ص ۳۸۴: تاليف شيخ طوسى (متوفى ۴۶۰ هجرى)

۴. كتاب دلائل الامامه ص ۳۹: تاليف محب الدين طبرى (متوفى ۳۱۰ هجرى)

۵. كتاب بلاغات النساء ص ۳۲: تاليف ابن ابى طاهر (متوفى ۲۸۰ هجرى)

۶. كتاب كشف الغمه ج ۲ ص ۱۴۷: اربلى (متوفى ۶۹۲ هجرى)

۷. كتاب شرح ابن ابى الحديد ج ۱۶ ص ۲۳۳: تاليف ابن ابى الحديد معتزلى (متوفى ۶۵۶ هجرى)

۸. کتاب اعلام النساء ج ۴ ص ۱۲۳: تالیف رضا کحاله

۹. کتاب بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۶۱: تالیف علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۰. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۵۸: مرحوم مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۱. کتاب السقیفه: احمد بن عبدالعزیز جوهری (متوفای ۳۹۳ هجری)

۱۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۴۵: بحرانی اصفهانی

۱۳. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۰۶: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۱۲۹- الف - امالی شیخ مفید: قال اخبرنی محمد بن عمر الجعابی عن ابی الحسین العباس بن مغیره : ابی بکر احمد بن منصور الرمادی

عن سعید بن عفیر عن ابی لهیعہ عن خالد بن یزید عن ابن ابی هلال عن مروان بن عثمان قال لما بویع الناس

ب - عن عبدالله بن عبدالرحمن

ج - روی ابو محمد بن مسلم بن قتیبہ عن ابی عفیر عن ابی عون ، عن عبدالله بن عبدالرحمن الانصاری قال خرجت فاطمه (س) فوقفت

على الباب وقالت

O اسناد و مدارک خطبه سوم

۱۳۰- ۱. الامامه و السياسه ج ۱ ص ۱۲ و

۱۳۱- محمد ۲۴

۱۳۲- غافر ۷۸

۱۳۳- ۱. احتجاج طبرسی ص ۱۰۶: احمد بن علی طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۷۶: بحرانی اصفهانی

۳. بحار الانوار ج ۸ ص ۱۱۱ (ط قدیم): علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۳۳۷: علامه محلاتی

۵. اعیان الشیعه ج ۱ ص ۳۱۷: سید محسن امین عاملی

۶. دلائل الامامه ص ۳۶: محمد بن جریر طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)

(در برخی از منابع روایی این سخنرانی همراه با سخنرانی اول ثبت شده که جزو عبارات تکمیلی سخنرانی اول بحساب آمده و حدود ۶۵ مدرک ارزشمند دارد)

۱۳۴- الف - محمد بن عباس عن سهل بن محمد العطار عن احمد بن عمرو الدهقان عن محمد بن كثير عن عاصم بن كليب عن ابيه عن ابي هريره قال: ((کنز الکرآجکی))

ب - امالی طوسی : من بیه عن المفید عن محمد بن الحسن المقرئ عن محمد بن سسهل عن احمد بن عمر عن محمد بن كثير عن عاصم بن كليب عن ابيه عن ابي هريره قال :

ج - الشيخ فی اماليه قال اخبرنا محمد بن محمد قال اخبرنا ابونصر محمد بن الحسن المقرئ قال حدثنا محمد بن سهل العطار - قال حدثنا محمد بن كثير مولى عمر بن عبدالعزيز قال حدثنا عاصم بن كليب عن ابيه عن ابي هريره)

۱۳۵- ۱. تفسیر برهان ج ۴ ص ۳۱۷: علامه بحرانی اصفهانی (متوفای ۱۱۰۹ هجری)

۲. امالی طوسی ج ۱ ص ۱۹۰: محمد بن الحسن طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)

۳. بحار الانوار ج ۳۶ ص ۵۹: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. وسائل الشیعه ج ۹ ص ۴۶۳: علامه حر عاملی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۵. المجالس ص ۱۱۶: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)

۶. کنز جامع الفوائد (خطی): کراچکی (متوفای ۴۴۹ هجری)

۷. کوکب الدرئ ج ۲ ص ۱۱۸: (حائری مازندرانی)

۸. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۸۹: علامه بحرانی اصفهانی

۹. لئالی الاخبار ج ۳ ص ۷۱: سیوطی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۱۰. مستدرک الوسائل ج ۱ ص ۲۱۵: محدث نوری

۱۱. مناقب ج ۲ ص ۷۴: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۲. حلیه الابرار ج ۱ ص ۲۱۳: علامه هاشم بحرانی (متوفای ۱۱۰۹ هجری)

۱۳۶- الف - من بعض کتاب المناقب عن ابي الفرج محمد بن المسکى عن المضر بن احمد بن عبد الواحد عن محمد بن علی الحلوانی عن کریمه بنت احمد ابن محمد المروزى و اخبرنى ايضا به عالیا قاضى القضاہ محمد بن الحسين البغدادی عن الحسين ابن محمد بن علی

الزینبی عن الکریمه . فاطمه بنت احمد ابن محمد المرزویه بمکه عن ابی علی زاهر بن احمد عن معاذ بن یوسف الجرجانی عن احمد بن محمد بن غالب عن عثمان ابن ابی شزیبه عن (ابن) نصیر عن مجالد عن ابن عباس قال :

ب - فی کتاب قدیم من مولفات العامه قال حدثنا ابوبکر احمد بن علی الطرشیشی ... قال حدثنا کریمه بنت احمد بن محمد بن حاتم المرزوی ... قالت اخیرنا ابوعلی زاهر ابن احمد (الفقیه بسرخس) قال حدثنا معاذ ابن یوسف الجرجانی قال : حدثنا احمد بن محمد بن غالب عن عثمان ابن ابی شیبیه عن ابن نمیر عن مجالد عن ابن عباس :

ج - وحدثنا اخي الامام الاجل سراج الدين شمس الائمة امام الحرمين ابوالفرج محمد بن احمد المكي املاء جزاه الله عنى خيرا، حدثنا القاضي الامام الاجل جمال القضاء ابوالفتح المضفر بن احمد بن عبدالواحد بحلوان ، فى شهر الله المبارك رمضان سنة عشر و خمسمائه ، اخبرنا الشيخ الفقيه ابوبكر محمد بن على الحلوانى فى جامع حلوان فى جمادى الاولى سنة اربع وستين و اربعماه ، اخبرتنا کریمه بنت احمد بن محمد المرزوی بمکه ، حرسها الله سنة خمس و خمسين و اربعماه قرائه عليها و انا حاضر سمع .

د- و اخبرنى بهذا الحديث عليا قاضى القضاء نجم الدين ابومنصور محمد بن الحسين بن محمد البغدادي فيما كتب الى من همدان بروايته ، عن الامام نور الهدى ابى طالب الحسين بن محمد بن على الزينبي بروايته عن الکریمه فاطمه بنت احمد بن محمد المرزویه بمکه حرسها الله ، بهذا الاسناد هذه السياقه قيل لهان اخبركم الشيخ الامام ابوعلى زاهر بن احمد حدثنا معاذ بن يوسف الجرجانى ، حدثنا احمد بن محمد بن غالب حدثنا عثمان بن ابى شيبه حدثنا نمير عن مجالد عن ابى مجلز عن ابن عباس

۱۳۷- ۱. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۲۱: قاضى نورالله شوشترى (متوفى ۱۰۱۹ هجرى)

۲. مقتل الحسين ص ۷۱: خوارزمي (متوفى ۵۶۸ هجرى)

۳. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۷۳: علامه مجلسي (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۴. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۱۶۸: علامه بحراني

۵. مستدرک الوسائل ج ۱۴ ص ۴۱۷: علامه محدث نوری

۶. رياض حین الشریعه ج ۱ ص ۱۳۲: علامه محلاتی

۱۳۸- صف ۸

۱۳۹- الف - محمد بن یحیی عن محمد بن الحسن عن محمد بن اسماعیل عن صالح بن عقبه عن عبدالله بن محمد الجعفی عن ابی جعفر و ابی عبدالله (علیه السلام)

ب - عن سلیم بن قیس

ج - حسین بن حمدان عن محمد بن اسماعیل و علی بن عبدالله الحسن عن ابی شعیب و محمد بن نصیر عن عمر بن الفرات عن محمد بن المفضل عن مفضل بن عمر قال قال الصادق ...

(بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۸)

۱۴۰-۱. بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۸. وج ۸ ص ۲۲۹. وج ۲۸ ص ۲۶۸: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. الوافی ج ۲ ص ۱۸۸: علامه فیض کاشانی (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۳. اصول کافی ج ۱ ص ۴۶۰ محمد بن یعقوب کلینی (متوفای ۳۲۹ هجری)

۴. ارشاد دیلمی ص ۱۷۶: حسن بن الحسن دیلمی (متوفای ۷۷۱ هجری)

۵. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۲۶۷: علامه محلاتی

۶. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۰۱ و ۴۰۹: بحرانی اصفهانی

۷. اثبات الوصیه ص ۱۱۰: مسعودی (متوفای ۳۴۶ هجری)

۸. الامامه و السیاسیه ج ۱ ص ۱۲: ابن قتیبہ حنفی (متوفای ۲۷۶ هجری)

۹. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۰۶: عمر رضا کحاله

۱۰. احتجاج طبرسی ص ۸۳: طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۱. کتاب سلیم بن قیس ص ۸۳: (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۲. امام علی ج ۱ ص ۲۲۵: عبدالفتاح عبدالمقصود

۱۳. بیت الاحزان ص ۱۰۷: محدث قمی

۱۴۱-۱. بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۸. وج ۸ ص ۲۲۹. وج ۲۸ ص ۲۶۸: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. الوافی ج ۲ ص ۱۸۸: علامه فیض کاشانی (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۳. اصول کافی ج ۱ ص ۴۶۰ محمد بن یعقوب کلینی (متوفای ۳۲۹ هجری)

۴. ارشاد دیلمی ص ۱۷۶: حسن بن الحسن دیلمی (متوفای ۷۷۱ هجری)

۵. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۲۶۷: علامه محلاتی

۶. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۰۱ و ۴۰۹: بحرانی اصفهانی

۷. اثبات الوصیه ص ۱۱۰: مسعودی (متوفای ۳۴۶ هجری)

۸. الامامه و السياسه ج ۱ ص ۱۲: ابن قتیبه حنفی (متوفای ۲۷۶ هجری)

۹. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۰۶: عمر رضا کحاله

۱۰. احتجاج طبرسی ص ۸۳: طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۱. کتاب سلیم بن قیس ص ۸۳: (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۲. امام علی ج ۱ ص ۲۲۵: عبدالفتاح عبدالمقصود

۱۳. بیت الاحزان ص ۱۰۷: محدث قمی

۱۴۲- الف - عن جوهری عن ابی بکر الباهلی عن اسماعیل بن مجالد عن الشعبي قال :

ب - روی ابن حنزابه فی غرره عن زید بن اسم قال :

ج - روی ابو محمد بن مسلم قتیبه عن ابی عفیر عن ابی عون عبدالله بن رحمن الانصاری قال :

د- ابو عمرو احمد بن محمد القرطبی المروانی المالکی (المشهور بابن عبد ربه الاندلسی المترقی سنه ۳۲۸ الهجری :

ه - سلیم بن قیس عن ابان ابن ابی عیاش عنه عن سلمان و عبدالله بن عباس :

۱۴۳- ۱. عقد الفرید ج ۲۸ ص ۳۲۲. و. ج ۳ ص ۶۳: ابن عبدربه مالکی (متوفای ۳۲۸ هجری)

۲. تاریخ ابن شحنه (پاورقی تاریخ کامل ابن اثیر ج ۷ ص ۱۶۴): ابن شحنه حنفی (متوفای ۸۱۵ هجری)

۳. انساب الاشراف ج ۱ ص ۵۶۸: بلاذری (متوفای ۲۷۶ هجری)

۴. الاممه و السياسه ج ۱ ص ۱۲/۱۳- ۱۴: ابن قتیبه حنفی (متوفای ۲۷۶ هجری)

۵. تاریخ ج ۱ ص ۱۶۴: ابوالفداء شافعی (متوفای ۷۳۲ هجری)

۶. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۰۷: عمر رضا کحاله

۷. الامام علی (علیه السلام) ج ۱ ص ۲۲۵: عبدالفتاح عبدالمقصود

۸. الغدير ج ۷ ص ۷۸. و. ج ۵ ص ۳۷۳ و ۳۶۹ ج ۷ ص ۷۷. و. ج ۱۰ ص ۱۲۴: علامه امینی

۹. بحار الانوار ج ۲۸ ص ۳۲۲ و ج ۴۳ ص ۱۹۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۰. شرح ابن ابی الحدید ج ۱ ص ۱۳۴. و ج ۲ ص ۱۹: ابن ابی الحدید شافعی معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)

۱۱. اثبات الوصیه ص ۱۲۳: مسعودی (متوفای ۳۴۶ هجری)

۱۲. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۲۹۱ و ۲۶۰: علامه محلاتی

۱۳. احتجاج طبرسی ص ۸۳: مرحوم طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۴. کتاب سلیم بن قیس ص ۸۳: (متوفای ۷۰ هجری)

۱۵. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۰۱: علامه بحرانی اصفهانی

۱۶. کوکب الدری ج ۱ ص ۱۶۸: علامه حائری مازندرانی

۱۷. غرر ابن حنزابه

۱۴۴- حسین بن حمدان عن محمد بن اسماعیل و علی بن عبدالله الحسنی عن ابی شعب و محمد بن تصیر عن عمر بن الفرات عن محمد بن المفضل عن مفضل بن عمر عن الصادق (علیه السلام) قال :

۱۴۵- بحار الانوار ج ۵ ص ۱۸ (طبع قدیم) بحار ج ۲۸ ث ۳۳۹: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۴۶- شوری ۲۳

۱. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۱۴: علامه بحرانی اصفهانی

۲. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۲۷۰: علامه محلاتی

۳. بحار الانوار ج ۸ ص ۲۳۳ (طبع قدیم): علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۴۷- کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۱۴ و بحار الانوار ج ۸ ص ۲۳۳ (طبع قدیم)

۱۴۸- محمد بن یعقوب عن محمد بن یحیی عن محمد بن الحسن بن محمد بن اسماعیل عن صالح بن عقبه عن عبدالله بن محمد الجعفی عن ابی جعفر و ابی عبدالله (علیه السلام) قال :

۱۴۹- ۱- اصول کافی ج ۱ ص ۴۶۰: محمد بن یعقوب کلینی (متوفای ۳۲۹ هجری)

۲. الوافی ج ۲ ص ۱۸۸: علامه فیض کاشانی (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۳. بیت الاحزان ص ۱۳۹: شیخ عباس قمی

۴. بحار الانوار ج ۲۸ ص ۲۵۰ حدیث ۳۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۵. عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۱ حدت ۵۸.

۲- الوافی ج ۲ ص ۱۸۸

۱۵۰- ابوجعفر الطوسی فی اختیار الرجال عن ابی عبدالله (علیه السلام) عن سلمان الفارسی :

۱۵۱- کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۱۱: علامه بحرانی اصفهانی

۲. ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۴۰/۱۱۸: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۳. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۴۷ و ج ۲۸ ص ۲۰۶ و ج ۲۷ ص ۲۲۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. تاریخ یعقوبی یعقوبی ج ۲ ص ۱۱۶: ابن واضح (متوفای ۲۹۲ هجری)

۵. احتجاج طبرسی ج ۲ ص ۱۱۶: ابن واضح (متوفای ۲۹۲ هجری)

۶. روضه کافی ج ۸ ص ۲۳۸: محمد بن یعقوب کلینی (متوفای ۳۲۹ هجری)

۷. رجال شیرخ طوسی

۸. الوافی ج ۲ ص ۱۸۷: علامه فیض کاشانی (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۹. اختصاص شیخ مفید ص ۱۸۵: (متوفای ۴۱۳ هجری)

۱۰. بیت الاحزان ص ۱۰۳: شیخ عباس قمی

۱۵۲- الف) فی روایه العیاشی

ب - عن عمرو بن ابی المفدوم عن ابیه قال ...

ج - حسین بن محمد عن المعلی عن الوشاء عن ابان عن ابی هاشم قال

د- ابوجعفر الطوسی فی اختیار الرجال عن ابی عبدالله (علیه السلام) و عن سلمان الفارسی :

۱۵۳- کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۱۱ و ۵۹۹: علامه بحرانی اصفهانی

۲. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۱۸۸: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۳. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۴۷ و ج ۲۸ ص ۲۵۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. رباحين الشريعه ج ۱ ص ۱۲۸ و ۲۶۵: علامه محلاتي

۵. تاريخ يعقوبي ج ۲ ص ۱۱۶: ابن واضح (متوفای ۲۹۲ هجری)

۶. كوكب الدرې ج ۱ ص ۱۸۷: علامه حائري مازندراني

۷. احتجاج طبرسي ص ۸۶: مرحوم طبرسي (متوفای ۵۸۸ هجری)

۸. روضه كافي ج ۸ ص ۲۳۸: محمد بن يعقوب كليني (متوفای ۳۲۹ هجری)

۹. الوافي ج ۲ ص ۱۸۷: علامه فيض كاشاني (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۱۰. تفسير ج ۲ ص ۶۶: عياشي (متوفای ۳۰۰ هجری)

۱۱. اختصاص ص ۱۸۱: شيخ مفيد (متوفای ۴۱۳ هجری)

۱۵۴- الف - في روايه العياشي

ب - عن عمرو بن ابي المقدم عن ابيه قال ...

ج - حسين بن محمد عن المعلى عن الوشاء عن ابان عن ابي هاشم قال ...

د - ابو جعفر الطوسي في اختيار الرجال عن ابي عبدالله (عليه السلام) و عن سلمان الفارسي :

۱۵۵- ۱. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۰۶: علامه بحراني اصفهاني

۲. اختصاص شيخ مفيد ص ۱۸۱: (متوفای ۴۱۳ هجری)

۳. بيت الاحزان ص ۱۰۲: شيخ عباس قمي

۴. بحار الانوار ج ۲۸ ص ۲۲۸: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۵. تفسير عياشي ج ۲ ص ۶۷: (متوفای ۳۰۰ هجری)

۶. فروع كافي ج ۸ ص ۲۳۸: محمد بن يعقوب كليني (متوفای ۳۲۹ هجری)

۷. الوافي ج ۲ ص ۱۸۷: علامه فيض كاشاني (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۱۵۶- الف - في روايه العياشي

ب - عن عمر بن ابي المقدم عن ابيه قال :

ج -حسين بن محمد عن المعلى عن الوشاء عن ابان عن ابى هاشم قال ...

د-ابوجعفر الطوسى فى اختيار الرجال عن ابى عبدالله (عليه السلام) و عن سلمان الفارسى :

۱۵۷- ۱. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۱۱ و ۵۹۹: علامه بحراني اصفهاني

۲. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۱۱۸: ابن شهر آشوب (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۳. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۴۷. ج. ۲۸ ص ۲۲۸: علامه مجلسى (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۴. رياضين الشريعة ج ۱ ص ۱۲۸ و ۲۶۵: علامه محلاتى

۵. تاريخ يعقوبى ج ۲ ص ۱۱۶: ابن واضح (متوفى ۲۹۲ هجرى)

۶. كوكب الدرى ج ۱ ص ۱۹۹: علامه حائرى مازندراني

۷. احتجاج طبرسى ص ۸۶: طبرسى (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۸. روضه كافى ج ۸ ص ۲۳۸: محمد يعقوب كلينى (متوفى ۳۲۹ هجرى)

۹. الوافى ج ۲ ص ۱۸۷: علامه فيض كاشانى (متوفى ۱۰۱۹ هجرى)

۱۰. تفسير عايشى ج ۲ ص ۶۶: (متوفى ۳۰۰ هجرى)

۱۱. اختصاص ص ۱۸۱: شيخ مفيد (متوفى ۴۱۳ هجرى)

۱۵۸- الف - فى روايه العياشى

ب - عن عمرو بن ابى المقدم عن بيه عن جده قال ...

ج -حسين بن محمد عن المعلى عن الوشاء عن ابان عن ابى هاشم

۱۵۹- كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۰۶: علامه بحراني اصفهاني

۲. اختصاص شيخ مفيد ص ۱۸۱: (متوفى ۴۱۳ هجرى)

۳. بيت الاحزان ۱۰۲: شيخ عباس قمى (متوفى ۱۳۵۹ هجرى)

۴. بحار الانوار ج ۲۸ ص ۲۲۷: علامه مجلسى (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۵. تفسير عايشى ج ۲ ص ۶۷: (متوفى ۳۰۰ هجرى)

۶. فروع کافی ح ۸ ص ۲۳۸: محمد بن یعقوب کلینی (متوفای ۳۲۹ هجری)

۷. کتاب الوافی ج ۲ ص ۱۸۷: علامه فیض کاشانی (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۸. کوکب الدری ج ۱ ص ۱۹۶ مجلس ۱۸: علامه حائری مازندرانی

۱۶۰- کوکب الدری ج ۱ ص ۱۹۶: علامه حائری مازندرانی

۱۶۱- ذخائر العقبی ص ۵۳: محب الدین طبرسی (متوفای ۶۹۴ هجری)

۲. زهره الرياض : ابن شدقم (متوفای ۹۹۹ هجری)

۱۶۲- الف - ابن مقبره عن محمد بن عبدالله الحضرمی عن جندل بن والی عن محمد بن عمر المازنی عن عباده الكلبي عن جعفر بن محمد بن ابی عن علی بن الحسین عن فاطمه الصری عن الحسین بن علی عن اخیه الحسن بن علی (علیه السلام) قال :

ب - روی عن جعفر بن محمد عن ابيه عن ابیه عن علی بن الحسین عن فاطمه الصغری عن الحسین بن علی عن اخیه الحسن بن علی ابن ابيطالب (علیه السلام) قال

ج - احمد بن محمد بن عبدالرحمن المروزی عن جعفر المقری عن محمد بن الحسن الموصلی عن محمد بن عاصم عن ابی زید الکحال عن ابیه ، عن موسی بن جعفر عن ابیه عن آبائه (علیه السلام) ، قال :

د - اخیرنی الشریف ابو محمد الحسن بن احمد ، المحدثی انقیب قال اخیرنی ابو جعفر محمد علی بن حسین بن موسی ، قال حدثنا محمد بن الحسن القزوينی المعروف بابن مغیره عبدالله الحضرمی قال حدثنا جندل بند والی قال حدثنا محمد بن عمر المازنی عن عباده الضی عن جعفر بن محمد عن ابیه عن ابیه عن علی بن الحسین عن فاطمه الصغری بنت الحسین عن الحسین بن علی عن اخیه الحسن (علیه السلام) :

۳۰- ۱. کشف الغمه ج ۲ ص ۲۵: مرحوم اربلی (متوفای ۶۸۹ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۸۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. علل الشرايع ج ۱ ص ۱۸۳: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۰ هجری)

۴. دلائل الامامه ص ۵۶: طبرسی امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)

۵. ثالی الاخبار ج ۴ ص ۱۰۷: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۶. مستدرک الوسائل ج ۵ ص ۲۴۴: محدث نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)

۷. مصباح الانوار ص ۲۲۶: هاشم بن محمد (متوفای ۵۵۳ هجری)

۸. وسائل الشیعه ج ۴ ص ۱۱۵۱: شیخ حر عاملی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۹. روضه الواعظین ص ۲۷۷: محمد بن فتال نیشابوری (متوفای ۵۰۸ هجری)

۱۶۴- الف - فی الکافی : عن احمد بن محمد الكوفي قال حدثت عن ابن جمهور عن ابيه عن محمد بن سنان عن المفضل بن عمر عن ابي

عبدالله (عليه السلام) و عن الاصم عن حريز عن محمد بن مسلم عن ابي عبدالله (عليه السلام) قال : قال اميرالمومنين (عليه السلام)

ب - فی الخصال : باسناده عن اميرالمومنين (عليه السلام)

۱۶۵- ۱. بحارالانوار ج ۲ ص ۵۲۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. وسائل الشيعه ج ۲ ص ۸۹۲: شيخ حر عاملی (متوفای ۱۰۴ هجری)

۳. فروع کافی ج ۳ ص ۲۱۸: محمد بن يعقوب كليني (متوفای ۳۲۹ هجری)

۴. خصال ج ۲ ص ۱۵۹: شيخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۱۶۶- ۱. بحارالانوار ج ۵۹ ص ۱۰۴: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. مستدرک الوسائل ج ۱ ص ۳۰۰: محدث نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)

۱۶۷- بحارالانوار ج ۹۲ ص ۴۰۴ و ۴۰۵: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

(مهج الدعوات باسنادنا الى ابي المفضل الشيباني ((من الجزء الثالث من اماليه)) باسناده نصه الى مولانا الحسن بن مولانا علي بن ابيطالب

(عليه السلام) عن امه فاطمه بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله) ((و جدناه باسناد صحيح)))

۱۶۸- ۱. مهج الدعوات ص ۷ و ۱۴۰: ابن طاووس (متوفای ۶۶۴ هجری)

۲. بحارالانوار ج ۹۲ ص ۳۷ و ۳۸. و. ج ۹۱ ص ۲۲۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. دلائل الامامه ص ۲۸: طبری امام (متوفای ۳۱۰ هجری)

۴. رياحين الشريعة ج ۱ ص ۱۳۶: علامه محلاتی .

۱۶۹- الف - معنای الاخبار: عن احمد بن الحسن القطان عن عبدالرحمن ابن محمد عن يحيى ابن حكيم عن ابي قتيبه عن الاصمغ بن زيد

عن سعيد بن رافع عن زيد بن علي عن آبائه عن فاطمه (عليه السلام)

ب - حدثنا الوالحسين محمد بن هارون بن موسى التلعكبري ، قال اخبرني ابو جعفر ، محمد بن علي بن الحسين بن موسى بن بابويه القمي ،

قال حدثنا ابوسعيد احمد بن الحسن القطان قال حدثنا ابوالعباس عبدالرحمان ابن محمد بن حماد قال حدثنا ابوسعيد يحيى بن حكيم قال

حدثنا الاصمغ بن زيد سعيد بن نافع عن زيد بن علي عن آبائه عن فاطمه ابنه النبي (صلى الله عليه وآله)

۱۷۰- ۱. وسائل الشيعه ج ۵ ص ۲۹ و ج ۷ ص ۳۸۴ باب ۴۱: شيخ حر عامی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۲. معانی الاخبار ص ۳۹۹: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۳. دلائل الامامه ص ۴: طبرسی امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)

۴. لئالی الاخبار ج ۳ ص ۴۴: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۵. کنز العمال ج ۷ ص ۷۶۶: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)

۶. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۲۱۵: علامه محلاتی

۷. عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۷ و ۶۲۶: علامه بحرانی اصفهانی

۸. مجمع الزوائد ج ۲ ص ۶۶: حافظ هیثمی (متوفای ۸۰۷ هجری)

۱۷۱- الغدیر ج ۲ ص ۳۱۸: علامه امینی

نزه المجالس ج ۲ ص ۲۲۶: علامه صفوری شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)

۱۷۲- دلائل الامامه ، عن ابی الحسین محمد بن هارون بن موسسی ، قال حدثنا ابراهیم بن حماد القاضی قال حدثنا الحسن بن عرفه قال حدثنا عمر بن عبدالرحمن ابوجعفر الایادی عن لیث بن ابی سلیم عن عبدالله بن الحسن عن فاطمه بن الحسین (علیه السلام) عن ابیها، عن امه فاطمه (علیه السلام) قالت :

۱۷۳- دلال الامامه : طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)

۲. کنز العمال ج ۷ ص ۲۲۵: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)

۳. تاریخ بغداد ج ۱۲ ص ۵۰: احمد بن علی بغدادی شافعی (متوفای ۴۶۳ هجری)

۱۷۴- مستدرک الوسائل ج ۷ ص ۳۶۶ (جدید) .و.ج ۱ ص ۵۶۵: محدث نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۵: علامه بحرانی اصفهانی

۳. دلائل الامامه ص ۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۷۵- بحار الانوار ج ۳۵ ص ۲۴۵: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. کشف الغمه ص ۴۹: مرحوم م اربلی متوفای ۶۸۹ هجری

۳. ینابیع الموده ص ۴۹۳: علامه قندوزی شافعی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)

۴. فضائل الخمسه ج ۱ ص ۲۵۶: مرحوم فیروز آبادی (متوفای ۱۴۱۰ هجری)

۵. مناقب خوارزمی (عن ابن عباس و قد ذكره الثعلبي و غيره من مفسري القرآن المجيد ۹

۶. تفسير فرات الكوفي ص ۱۹۶ (ابوالقاسم العلوي عن فرات بن ابراهيم معنا، عن جعفر بن محمد، عن ابيه عن جده (عليه السلام) قال :

۱۷۶- الف - حافظ ابونعيم عن ابي العلاء، اخبرنا ابوعلی الحداد، اخبرنا ابونعيم اخبرنا ابراهيم بن احمد، اخبرنا جده ابو حصين ، اخبرنا يحيى الحماني ، اخبرنا قيس ، عن عبدالله بن عمران ، عن علي بن زيد عن سعيدي بن المسيب عن علي (عليه السلام) انه قال :

ب - جابر الجعفي عن سعيدي بن المسيب عن علي (عليه السلام) انه قال :

ج - حدثنا عبدالله بن محمد بن عثمان الواسطي ، حدثنا يعقوب بن ابراهيم بن عباد بن العوام ، حدثنا عروبن عون ، حدثنا هشيم ، حدثنا يونس ، عن الحسن ، عن انس قال :

۱۷۷- ۱. كشف الغمه ج ۲ ص ۲۳ ج ۱ ص ۴۶۶ (ط قديم) : مرحوم اربلي (متوفى ۶۸۹ هجرى)

۲. مكارم الاخلاق ص ۲۶۷ ج ۱ ص ۴۹۷: طبرسي (متوفى ۵۴۸ هجرى)

۳. بحار الانوار ج ۱۰۱ ص ۳۶. ج ۱۰۰ ص ۲۳۸. ج ۳۷ ص ۶۹. ج ۴۳ ص ۸۴: علامه مجلسي (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۴. مستدرک ابن بطريق : (متوفى ۶۰۰ هجرى)

۵. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۴۱: ابن شهر آشوب مازندراني (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۶. حليه الاولياء ج ۲ ص ۴۱ و ۱۷۵: ابوالفرج اصفهاني زیدی (متوفى ۴۰۲ هجرى)

۷. كنز العمال ج ۸ ص ۳۱۵. ج ۱۶ ص ۶۰۱: متقى هندی حنفی (متوفى ۹۷۵ هجرى)

۸. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۲۳ و ۲۵۷: قاضى نورالله شهيد شوشترى (متوفى ۱۰۱۹ هجرى)

۹. محجه البيضاء ج ۳ ص ۱۰۴: علامه فيض كاشاني (متوفى ۱۰۹۱ هجرى)

۱۰. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۱۷۹: علامه بحراني اصفهاني

۱۱. مصباح الانوار ص ۲۲۴ (مخطوط)

۱۲. مقتل خوارزمي ج ۱ ص ۶۲: خوارزمي . متوفى ۹۹۳ هجرى)

۱۳. مجمع الزوائد ج ۴ ص ۲۵۵ و ج ۹ ص ۲۰۲: حافظ هيمي (متوفى ۸۰۷ هجرى)

۱۴. فضائل الخمسه ج ۳ ص ۱۵۳ و ۱۵۴: مرحوم فيروز آبادي (متوفى ۱۴۱۰ هجرى)

۱۵. مستدرک الوسائل ج ۱۴ ص ۲۸۹: محدث نوري (متوفى ۱۳۲۰ هجرى)

۱۶. دعائم الاسلاج ج ۲ ص ۲۱۴: قاض ينعمان مصرى (متوفى ۳۶۳ هجرى)

۱۷. كوكب الدرى ج ۱ ص ۱۴۹: علامه حائرى مازندرانى

۱۸. وسائل الشيعه ج ۱۴ ص ۴۳: شيخ حر عاملى (متوفى ۱۱۰۴ هجرى)

۱۹. ارجح المطالب ص ۲۴۴: علامه عبدالله حنفى

۲۰. اسعاف الراغبين ص ۱۸۷: محمد العيان شافعى (متوفى ۱۲۰۶ هجرى)

۲۱. مناقب الاخيار ص ۵۶ ابن اثير (متوفى ۶۰۶ هجرى)

۲۲. اعيان الشيعه ص ۳۲۱ : مرحوم امينى عاملى

۲۳. كتاب الكبائر ص ۷۱: الذهبى (متوفى ۷۴۸ هجرى)

۲۴. مناقب ابن مغازى شافعى ص ۳۸۱: (متوفى ۴۸۳ هجرى)

۱۷۸- الف - تفسير ثعلبى عن جعفر بن محمد (عليه السلام) قال ...

ب - تفسير القشيرى عن جابر بن عبدالله الانصارى عن جعفر بن محمد (عليه السلام) قال :

۱۷۹- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۸۶: علامه مجلسى (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۲. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۴۲: ابن شهر آشوب (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۳. تفسير نوالثقلين ج ۵ ص ۵۹۴: علامه حوىزى (متوفى ۱۱۱۲ هجرى)

۴. تفسير البرهان ج ۴ ص ۴۶۷: شيخ حر عاملى (متوفى ۱۱۰۴ هجرى)

۵. عوالم العلوم ج ۱۱ ص ۱۳۳: علامه بحراني اصفهاني

۱۸۰- كتاب زهد النبى (صلى الله عليه وآله) عن ابى جعفر احمد القمى (بنقل سيد بن طاووس) عن على (عليه السلام) بحار ج ۸ ص ۳۰۳ حديث ۶۱.

۱۸۱- كتاب زهد النبى (صلى الله عليه وآله) عن ابى جعفر احمد القمى (بنقل سيد بن طاووس) عن على (عليه السلام) (بحار ج ۸ ص ۳۰۳) حديث ۶۱.

۱۸۲- ۱. بحار الانوار ج ۸ ص ۳۰۳: علامه مجلسى (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۲. كوكب الدرى ج ۱ ص ۱۷۵: علامه حائرى مازندرانى

۳. تفسیر البرهان ج ۲ ص ۳۴۶: علامه بحرانی اصفهانی

۴. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۴۸: علامه محلاتی

۵. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۶۴ و ۵۸۷: علامه بحرین اصفهانی

۶. لئالی الاخبار ج ۱ ص ۸۴: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۷. الدورع الواقیه: ابن طاووس (متوفای ۶۶۴ هجری)

۸. فرائد السمطین (مخطوط) ص ۲۴ (به این حدیث اشاره ای دارد): علامه حموی (متوفای ۷۲۲ هجری)

۹. شرح المواهب ج ۲ ص ۷ (اشاره ای دارد)

۱۸۳- الف - نوادر الراوندی باسناده عن موسی بن کعفر عن آبائه (علیه السلام) قال ...

ب - اخرج ابونعیم عن انس عن سعید بن المسیب عن علی (علیه السلام) قال ...

۱۸۴- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۹۲. و. ج ۱۰۰ ص ۲۵۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. نوادر راوندی ص ۱۴: علی بن الحسین راوندی (متوفای ۵۷۳ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۲۳. ۶۲۹: علامه بحرانی اصفهانی

۴. مناقب ابن مغازی ص ۳۸۱: ابن مغازی شافعی (متوفای ۴۸۳ هجری)

۵. حلیه الاولیاء ج ۲ ص ۴۰: ابوالفرج اصفهانی زیدی (متوفای ۴۰۲ هجری)

۶. مقتل خوارزمی ص ۶۳: خوارزمی (متوفای ۹۹۳ هجری)

۷. مناقب الخیار ص ۵۶: ابن الاثیر (متوفای ۶۰۶ هجری)

۸. کتاب الکبائر ص ۷۱: ذهبی (متوفای ۷۴۸ هجری)

۹. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۲۰۲. و. ج ۴ ص ۲۵۵: هیثمی (متوفای ۸۰۷ هجری)

۱۰. کوکب الدرر ص ۱۴۹ ج ۱: علامه حائری مازندرانی

۱۸۵- الف - فی الحلیه الاوزاعی عن الزهری قال :

ب - احقاق الحق روی من طریق الدولابی عن ام سلمه عن علی (علیه السلام) قال :

۱۸۶- احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۶۶: قاضی نورالله شهید شوشتری (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۲. ذخائر العقبی ص ۱۰۵: محب الدین طبری (متوفای ۶۹۴ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۸۷: علامه بحرانی اصفهانی

۴. صفوه الصفوه ج ۲ ص ۴: ابن الجوزی (متوفای ۶۵۴ هجری)

۵. مناقب ج ۳ ص ۳۴۱: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۶. بحارالانوار ج ۴۳ ص ۸۴ و ۸۵: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۷. و مدارک حدیث ۹۳

۸. مسند احمد ج ۶ ص ۲۹۸: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۱۸۷- عن علی (علیه السلام) من طریق الدولابی عن ام سلمه

۱۸۸- ۱. کنز العمال ج ۱۵ ص ۵۰۷: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)

۲. بحارالانوار ج ۴۳ ص ۱۳۴ و ۸۴. ۸۵: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۶۶ (اطحن مره و اعجن مره): قاضی نوراله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۴. صفوه الصفوه ج ۲ ص ۴: ابن الجوزی (متوفای ۶۵۴ هجری)

۵. ذخائر العقبی ص ۱۰۵: محب الدین طبری (متوفای ۶۹۴ هجری)

۶. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۸۷: علامه بحرانی اصفهانی

۷. و مدارک حدیث ۹۲:

۸. مسند احمد ج ۶ ص ۲۹۸: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۹. تاریخ العروس ج ۸ ص ۱۱۲: علامه زبیدی حنفی (متوفای ۱۲۰۵ هجری)

۱۸۹- حدثنی ابوالحسن احمد بن الفرّج بن منصور بن محمد، قال حدثنا ابوالحسن علی بن الحسین بن موسی بن بابویه القمی ، قال حدثنا

ابو اسحاق ابراهیم بن محمد بن سعید الثقفی ، قال حدثنی عثمان بن سعید قال حدثنی احمد بن حماد بن احمد الهمدانی ، قال حدثنا عمرو بن

ثابت عن ابيه عن محمد بن علی بن الحسین بن علی قال :

۱۹۰- ۱. دلائل الامامه ص ۴۹: طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۰۵: علامه بحرانی اصفهانی
 ۳. مجموعه ورام ج ۲ ص ۲۳۰: شیخ ورام (متوفای ۶۰۵ هجری)
 ۴. بحار الانوار ج ۴۳، ص ۷۶: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
 ۵. مسند احمد ج ۳ ص ۱۵۰: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)
 ۶. ذخائر العقبی ص ۵۱: محب الدین طبری (متوفای ۶۹۴ هجری)
 ۷. مجمع الزوائد ج ۱۰ ص ۳۱۶: هیثمی (متوفای ۸۰۷ هجری)
 ۸. اءسعاف الراغبین ص ۱۸۸: شیخ محمد الصیان
 ۹. تاریخ دمشق ج ۱۰ ص ۳۳۲: ابن عساکر (متوفای ۵۷۱ هجری)
 ۱۰. وسیله المال ص ۹۱: لامه حضرمی
 ۱۱. ینابیع الموده ص ۲۰۰: قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)
 ۱۲. الکامل فی الرجال ج ۲ ص ۵۹۱: ابن عدی جرجانی
 ۱۳. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۷۶ (اشاره دارد): قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
 ۱۴. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۲۶: علامه محلاتی
 ۱۵. الخرائج ج ۲ ص ۵۳۰: قطب راوندی (متوفای ۵۷۳ هجری)
- ۱۹۱- الف - ابوالعباس الحمیری تعن سندی بن محمد، عن ابی البختری عن ابی عبدالله (علیه السلام) عن ابیه (علیه السلام) قال :
- ب - عن سیف عن نجم عن ابی جعفر (علیه السلام) قال ...
- ج - عن جعفر بن محمد عن ابیه (علیه السلام) قال :
- د- عبدالله بن جعفر فی قرب الاسناد عن السندي بن محمد عن ابی البختری عن ابی عبدالله عن ابیه (علیه السلام) قال :
- ۱۹۲- ۱. مستدرک الوسائل ج ۱۳ ص ۴۸: محدث نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)
 ۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۸۱ و ۳۱: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
 ۳. وسائل الشیعه ج ۱۴ ص ۱۲۳: شیخ حر عاملی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۴. قرب الاسناد ص ۲۵ حدیث ۱۷۰: حمیری (متوفای ۲۹۰ هجری)

۵. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۲۱۷: علامه بحرانی اصفهانی

۶. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۹۳: علامه محلاتی

۷. تفسیر البرهان ج ۱ ص ۲۸۲: علامه بحرانی اصفهانی

۸. ثلثی الاخبار ج ۱ ص ۸۳: سیوطی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۹. کوکب الدری ج ۱ ص ۱۵۱: علامه حائری مازندرانی

۱۹۳-۱. کشف الغمه ج ۲ ص ۶۲: مرحوم اربلی (متوفای ۶۲۹ هجری)

۲. گناب عوالم ج ۱۱ ص ۵۰۷ و ۶۱۰: علامه بحرانی اصفهانی

۱۹۴- امالی طوسی عن ابی غالب عن احمد بن الرازی عن خاله عن الاشعری عن البرقی عن ابن اسباط عن داوود عن یعقوب بن شعیب عن ابی عبدالله (علیه السلام) قال :

۱۹۵-۱. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۹۵ و ۱۱۴: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. امالی ص ۴۲ مجلس ثانی : شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)

۱۹۶- ابواسحاق ابراهیم بن احمد الطبری القاضی عن قاضی ابوالحسن علی بن عمر بن الحسن بن علی بن مالک السیاری عن محمد بن زکریا الغلابی عن جعفر بن محمد بن عماره الکندی عن ابی جابر الجعفی عن ابی جعفر محمد بن علی بن الحسن (علیه السلام) عن ابیه عن جده عن ابیه عن محمد بن عمار بن یاسر قال سمعت ابی یقول :

۱۹۷- دلائل الامامه ص ۲۶ و چاپ جدید ص ۱۰۳: طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۳۳۴ باب ۵: علامه بحرانی اصفهانی

۱۹۸-۱. دلائل النبوه روی باسناده عن محمد بن عبدالله بن عمرو بن عثمان ان امه فاطمه بنت الحسن (علیه السلام) حدثته (کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۹۲).

۲. فی روایه ترمذی عن عائشه قالت :

۳. حمویه عن ابی الحسن عن ابی خلفه عن العباس بن الفضل عن عثمان بن عمر اسرائیل عن میسره بن حبیب عن المنهال بن عمرو عن عایشه بنت طلحه عن عائشه قالت :

۴. عن عروه ابن زبیر عن عائشه : (بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۵)

۵. و بالاسناد عن مسلم عن ابي كامل فضيل بن حسين عن ابي عوانه من فراس عن عامر عن مسروق عن عائشه قالت: (بحارالانوار ج ۴۳ ص ۲۵)

۶. و بالاسناد عن منصور بن ابي مزاحم عن ابراهيم بن سعد عن ابيه عن عروه عن عائشه و عن زهير بن حرب عن يعقوب بن ابراهيم عن ابيه عن جده عروه عن عائشه :

۷. فضل بن دكين ابو نعيم عن زكريا بن ابي زائده فراس بن يحيى عن عامر الشعبي عن مسروق عن عائشه (الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۲۴۷)

۸. في صحيح المسلم و قال : حدثنا ابو كامل الجحدري : فضيل بن حسين قال : حدثنا ابو عواثه عن فراس عن عامر عن مسروق عن عايشه قالت : (العمده ص ۳۸۶)

۹. في صحيح المسلم قال : حدثنا ابو بكر بن ابي شيبه حدثنا عبدالله بن نمير حدثنا ابي حدثنا زكريا عن فراس عن عامر عن مسروق (ع) عايشه قالت : (العمده ص ۳۹۶)

۱۰. في روايه ابي بكر الجعابي و ابن نعيم الفضل بن دكين و العشيبي عن مسروق و في الشنن عن القزويني و الابانه عن الاكبرى و المسند عن الموصلی و الفضائل عن احمد باسانيدهم عن عروه عن مسروق قالت عائشه : (مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۶۲)

۱۱. حدثنا عبدالله ، ابي حدثنا يعقوب بن ابراهيم ، حدثنا ابيت عن ابيه ان عروه بن الزبير يحدثه عن عايشه .

۱۲. حدثنا محمد بن بشار، حدثنا عثمان بن عمر، اخبرنا اسراييل ، عن ميسره ابن حبيب ، عن المنهال بن عمرو، عن عائشه بنت طلحه عن عائشه ام المؤمنين قالت :

۱۳. اخبرنا سعيد بن سليمان عن عباد بن العوام ، (ع) هلال بن موسى جناب ، عن عكرمه عن ابن عباس قال .

۱۴. روى ابو نعيم احمد بن عبدالله الاصفهاني بسنده عن مسروق عن عائشه قالت :

۱۵. علي بن الحسن بن الحسن بن محمد، عن هاورن بن موسى ، عن محمد بن علي ابن معمر، عن عبدالله بن معبد، عن موسى ابن ابراهيم ، عن عبدالكريم بن هلال عن اسلم عن ابي الطفيل عن عمار قال : لما حفر رسول الله الوفاة... (بحارالانوار ج ۲۲ ص ۵۳۶)

۱۶. ابوالمفضل الشيباني عن عبدالرزاق بن سليمان بن غالب الازدي عن الحسن ابن علي عن عبدالوهاب بن همام الحميري ، عن ابن ابي شيبه ، عن شريك عن الركين بن الربيع عن القاسم بن حسان ، عن جابر بن عبدالله انصاري قال : (بحارالانوار ج ۳۶ ص ۳۰۷)

۱۷. سمعاني باسناد عن ابي هارون العبدى عن ابي سعيد الخدرى قال :

۱۸. من كتاب كفايه الطالب عن الدار قطنى عن رجاله عن ابي هارون العبدى عن ابي سعيد الخدرى (بحارالانوار ج ۳۸ ص ۱۰)

۱۹. عن علي بن هلال عن ابيه : (بحارالانوار ج ۵۱ ص ۷۸)

۲۰. ابن الوليد عن الصفار عن ابن يزيد عن حماد بن عيسى عن ابن اذينه عن ابان بن عياش و ابراهيم بن عمر اليماني عن سليم بن قيس الهلالي عن سلمان الفارسي قال :

۲۱. سليمان بن داود الهاشمي عن ابراهيم بن سعد عن ابيه عن عروه عن عائشه (الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۲۴۷)

۱. الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۲۴۷. و. ج ۸ ص ۲۶: ابن سعد (متوفای ۲۳۱ هجری)

۲. صحيح مسلم ج ۴ ص ۱۴۳. و. ج ۲ باب فضائل فاطمه (عليه السلام): مسلم بن حجاج قيشري نيشابوري (متوفای ۲۶۱ هجری)

۳. كفايه الطالب : دارقطني

۴. دلائل النبوه ج ۷ ص ۱۶۴: علامه بيهقي شافعي (متوفای ۵۶۹ هجری)

۵. صحيح ترمذی ج ۵ ص ۷۰۰: محمد بن عيسى ترمذی (متوفای ۲۷۹ هجری)

۶. صحيح بخاری ج ۶ ص ۱۲. و. ج ۴ ص ۲۴۸. و. ۸. ص ۷۸ و ج ۲۶/۵: محمد بن اسماعيل بخاری (متوفای ۲۵۶ هجری)

۷. الاتحاف ج ۱ ص ۲۹۶: علامه سبرای شافعي (متوفای ۱۱۷۱ هجری)

۸. انوار المحمديه ص ۵۸۱: علامه نيهانی شافعي

۹. السيره النبويه ج ۳ ص ۳۳۹: ابن هشام (متوفای ۲۱۳ هجری)

۱۰. ذخائر المواريث ج ۴ ص ۲۲۶: عبدالغني نابلسی (متوفای ۱۱۴۳ هجری)

۱۱. التنوير الباسمه ص ۱۳: سيوطی شافعي (متوفای ۹۱۱ هجری)

۱۲. مشارق الانوار ص ۶۲ و ۷۵: حمزای مالکی

۱۳. حليه الاولياء ج ۲ ص ۴۰ (باسنده عن ابن عباس): ابوالفرج اصفهانی زیدی (متوفای ۴۰۲ هجری)

۱۴. مسند احمد ج ۶ ص ۷۷ و ۲۴۰ و ۲۸۲: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۱۵. كشف الغمه ج ۱ ص ۴۵۳: مرحوم اربلي (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۶. عمدہ القاری ج ۱۸ ص ۶۳ و ج ۱۶ ص ۲۲۳: ابن احمد حبلی حنفي (متوفای ۸۵۵ هجری)

۱۷. مجمع بحار الانوار ج ۲ ص ۲۸۱.

۱۸. ارشاد ص ۸۹: شیخ مفید (متوفای ۴۱۳ هجری)
۱۹. تاریخ الاسلام ج ۲ ص ۹۵: الذهبی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۲۰. مشکاه المصابیح ج ۳ ص ۲۵۴: خطیب العمری (متوفای ۷۴۱ هجری)
۲۱. طبقات ابن سعد ج ۲ ص ۲۴۷: ابن سعد (متوفای ۲۳۰ هجری)
۲۲. عقد الفرید ج ۲ ص ۳: ابن عبدربه (متوفای ۳۲۸ هجری)
۲۳. الجمع بین رجال الصحیحین ج ۲ ص ۶۱۱: علامه حمیدی (متوفای ۴۸۸ هجری)
۲۴. الانس الجلیل ص ۱۹۲: مجید الدین حنبلی (متوفای ۹۲۸ هجری)
۲۵. شفاء الغرام ج ۲ ص ۳۸۴: ابی الطیب فارسی مالکی (متوفای ۸۳۲ هجری)
۲۶. تهذیب الکمال ج ۲۲ ص ۷۴۵: جمال الدین معزی شافعی (متوفای ۹۴۴ هجری)
۲۷. تاریخ دمشق ج ۱۱ ص ۴۱۸. و. ج ۹ ص ۳۳۵ (مخطوط) عن یحیی بن جعه. و. ج ۱ ص ۲۳۹: ابن عساکر شافعی (متوفای ۵۷۱ هجری):
۲۹. جامع الاصول ج ۱ ص ۸۶: ابن اثیر (متوفای ۶۹۴ هجری)
۳۰. وسیله المال ص ۸۸: علامه حضرمی
۳۱. ذخائر العقبی ص ۴۱ و ۱۳۵: محب الدین طبری (متوفای ۶۴۹ هجری)
۳۲. ارجح المطالب ص ۲۵۵: علامه عبدالله حنفی
۳۳. فتح الملک المعبود ج ۳ ص ۲۳: امین بن خطاب مصری
۳۴. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۳۹. و. ج ۱۹ ص ۲۴: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۳۵. کنز العمال ج ۱۳ ص ۶۷۷: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)
۳۶. فتح البیان ج ۱ ص ۳۵۴ باسناده عن ام حبیبه: صدیق حسن خان
۳۷. سنن دارمی ج ۱ ص ۳۷ عن ابن عباس: علامه دارمی (متوفای ۲۵۵ هجری)
۳۸. نهایه الارب ج ۱۸ ص ۳۶۰: نویری شافعی (متوفای ۷۳۲ هجری)

۳۹. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۲۳ و ۱۶۵ و. ج ۸ ص ۲۵۳: حافظ هبثمی (متوفای ۸۰۷ هجری)
۴۰. فتح البلدان ج ۱ ص ۳۵۴: علامه بلاذری (متوفای ۲۷۹ هجری)
۴۱. تفسیر ابن کنیر ج ۴ ص ۵۶۱: ابن کنیر شافعی (متوفای ۹۸۲ هجری)
۴۲. و الکاف الشاف ص ۱۸۹: ابن حجر عسقلانی متوفای شافعی (متوفای ۲۵۸ هجری)
۴۳. الکشاف ج ۴ ص ۶۴۹: ز مخشری (متوفای ۵۳۸ هجری)
۴۴. ارجح المطالب ص ۲۲۵: علامه عبدالله حنفی
۴۵. جامع الصغیر حدیث ۲۱۰۳۲: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۴۶. محاضره الاوائل ص ۸
۴۷. کنوز الحقائق ص ۲۰۳: علامه المناوی شافعی (متوفای ۱۰۳۱ هجری)
۴۸. کوکب الدر ج ۱ ص ۲۱: علامه حائری مازندرانی
۴۹. فتح الکبیر ج ۱ ص ۴۷۱: علامه نبهانی شافعی
۵۰. روض الفائق ص ۳۲۷: کازرونی مصری (متوفای ۸۱۰ هجری)
۵۱. مکاشفه القلوب ص ۲۶۶: محمد بن محمد الخزائی (متوفای ۵۰۵ هجری)
۵۲. شرح ابن ابی الحدید ج ۲ ص ۵۹۱: ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)
۵۳. البدء و التاریخ ج ۵ ص ۶۱: ابن مطهر مقدسی (متوفای ۳۵۵ هجری)
۵۴. امتاع الاسماء ص ۵۴۷: علامه مقریزی (متوفای ۸۴۵ هجری)
۵۵. بحار الانوار ج ۲۲ ص ۵۳۶ و. ج ۳۶ ص ۳۲۸ و. ج ۳۸ ص ۱۰ و. ج ۵۱ ص ۹۱ و. ج ۲۸ ص ۵۲ و. ج ۳۷ ص ۶۷ و. ج ۴۳ ص ۵۱. ۱۸۱: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۵۶. کفایه الاثر ص ۳۰۴ و ۱۶ و ۱۷: علی بن محمد حزاز قمی رازی (متوفای ۴۰۰ هجری)
۵۷. کمال الدین ص ۲۶۲: ابن بابویه قمی (متوفای ۳۸۱ هجری)
۵۸. فرائد السمطین باسناده عن علی بن علی الهلالی: علامه حموی (متوفای ۷۲۲ هجری)

۵۹. مفتاح النجا ص ۱۸ (مخطوط): علامه بدخشی
۶۰. توضیح الدلائل ص ۳۲۹: احمد بن هلال شافعی
۶۱. اسدالغایه ج ۴ ص ۴۲ عن سفیان بن عیینہ .و.ج ۵ ص ۵۲۳ م ابن اثیر (متوفای ۶۳۰ هجری)
۶۲. فضائل الخمسه ج ۱ ص ۱۷۳: علامه فیروز آبادی (متوفای ۱۴۱۰ هجری)
۶۳. ملحقات احقاق الحق ج ۲۳ ص ۲۵۹
۶۴. انساب الاشراف ج ۱ ص ۵۵۲: بلاذری (متوفای ۲۷۹ هجری)
۶۵. امالی صدوق ص ۵۹۵: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)
۶۶. العمده ابن بطریق ص ۳۸۶ حدیث ۷۶۴ و ۷۶۵: ابن بطریق (متوفای ۶۰۰ هجری)
۶۷. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۶۲: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)
۶۸. مصابیح السنه ج ۲ ص ۲۰۴: علامه بغوی شافعی (متوفای ۵۱۰ هجری)
۶۹. البدایه و النهایه ج ۲ ص ۶۱ .و. ج ۵ ص ۲۲۶: ابن کثیر شافعی (متوفای ۷۷۴ هجری)
۷۰. تاریخ الکبیر ج ۱ ص ۲۹۸: ابن عساکر شافعی (متوفای ۵۷۱ هجری)
۷۱. الاستیعاب ج ۲ ص ۷۵۰: ابن عبدالبر مالکی (متوفای ۳۳۸ هجری)
۷۲. منتخب التاریخ ج ۱ ص ۲۹۸: ابن عساکر شافعی (متوفای ۵۷۱ هجری)
۷۳. محجبه البیضاء ج ۴ ص ۲۰۹: علامه فیض کاشانی (متوفای ۱۰۹۱ هجری)
۷۴. ینابیع الموده ص ۱۷۲ باب ۵۵ ص ۲۰۳: قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)
۷۵. مسند ابوداود ص ۱۹۶ (ط. حیدر آباد): سلیمان بن داوود (متوفای ۲۰۴ هجری)
۷۶. مقتل الحسین ص ۵۴: ابوالموید بن احمد خوارزمی (متوفای ۹۹۳ هجری)
۷۷. الاصابه ج ۴ ص ۳۶۷: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۸۵۲ هجری)
۷۸. الخصائص ج ۲ ص ۲۶۵: السیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۷۹. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۹۰: علامه بحرانی اصفهانی

۸۰. روضه الواعظین ص ۱۸۱: ابن فتال نیشابوری (متوفای ۵۰۸ هجری)
۸۱. تذکره خواص ص ۳۰۹: ابن جوزی (متوفای ۴۵۴ هجری)
۸۲. المختار فی مناقب الاخیار ص ۵۶: علامه بستوی حنفی (متوفای ۱۰۰۷ هجری)
۸۳. طرح التریب ج ۱ ص ۱۴۹: زین الدین ابوالفضل
۸۴. نظم درر السمطین ص ۱۷۹: زندی حنفی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۸۵. تاریخ الخمیس ج ۲ ص ۱۶۲: حسین محمد دیار بکری (متوفای ۸۵۲ هجری)
۸۶. تذهیب التهذیب ص ۱۳۴: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۸۵۲ هجری)
۸۷. وسیله المال ص ۸۷: علامه حضرمی
۸۹. سنن ابن ماجه ج ۱ ص ۵۱۸ حدیث ۱۶۲۱: محمد بن یزید قزوینی (متوفای ۲۷۵ هجری)
۹۰. مرآه المومنین ص ۱۸۳: ولی الله الکننتی
۹۱. سیر اعلام النبلاء ج ۲ ص ۱۲۰: علامه ذهبی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۹۲. ارشاد الساری ص ۸ و ۸۱: علامه قسطنطینی شافعی (متوفای ۹۲۳ هجری)
۹۳. تفریح الاحباب ص ۴۰۷: قریشی حلبی حنفی
۹۴. حباه الصحابه ج ۲ ص ۳۱۴: محمد بن یوسف الکاندهلوی
۹۵. کامل ابن اثیر ج ۲ ص ۲۱۹: ابن اثیر (متوفای ۶۳۰ هجری)
۹۶. امالی طوسی ج ۱ ص ۱۹۱: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
۹۷. سنن ترمذی ج ۷۰۱/۵: محمد بن عیسی ترمزی (متوفای ۲۷۹ هجری)
- ۱۹۹-۱. تفسیر الامام عسکری (بنقل بحار) حدیث ۲۲۹
۲. الاحجاج طبرسی ج ۱ ص ۱۸ (بالاسناد عن ابی محمد (علیه السلام) قال:)
۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۷
۴. بحار الانوار ج ۲ ص ۸. ۸. ۱۷۹ و ۱۸۰ (مسند عنا ابی محمد (علیه السلام))

۲۰۰- مناقب شهر آشوب ج ۳ ص ۳۸۹: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲. مسند احمد ج ۶ ص ۲۸۳: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۱۹: علامه بحرانی اصفهانی

۴. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۸۶: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۵. فتح الباری : ج ۸ ص ۹۷: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۲۵۸ هجری)

۶. فضائل خسمه ج ۳ ص ۲۱: علامه فیروز آبادی (متوفای ۱۴۱۰ هجری)

۲۰۱- مدارک و روات اشعار ۱۰۳ تا ۱۰۵ مشرک است .

۲۰۲- الف =

روی ابو صالح ، و مجاهد و الضحاک و الحسن ، و عطاء و قتاده و مقاتل و الليث و ابن عباس و ابن مسعود و ابن جبر و عمرو بن شعيب و الحسن بن مهران و النقاش و الثعلبي و الواحدی فی تفاسیرهم و صاحب اسباب النزول و الخطيب المکل فی الاربعین و ابوبکر الشیرازی فی نزول القرآن فی امیرالمومنین (عليه السلام) و الاشہنی فی اعتقاد اهل السنه و ابوبکر محمد بن احمد بن الفضل النحوی فی العروس فی الزهد و روی اهل البيت (عليه السلام) عن الاصبغ بن نباته عن الباقر (عليه السلام) مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۷۳))

= ب

ابن بابويه قال حدثنا محمد بن ابراهيم ابن اسحق قال حدثنا ابواحمد عبدالعزيز يحيى الجلودي قال حدثنا محمد بن زكريا قال حدثنا شعيب بن واقد قال حدثنا القسم من بهرام عن ليث عن مجاهد عن ابن عباس . و حدثنا محمد بن ابراهيم بن اسحق قال حدثنا ابواحمد عبدالعزيز بن يحيى الجلودي قال حدثنا الحسن بن مهران قال حدثنا سلمه بن خالد عن الصادق جعفر بن محمد (عليه السلام) عن ابيه... ((تفسير البرهان ج ۴ ص ۴۱۲))

= ج

الطالقاني عن الجلودي عن الجوهرى عن شعيب بن واقد عن القاسم بن بهرام عن ليث عن مجاهد عن ابن عباس و حدثنا محمد بن ابراهيم بن اسحاق ، عن عبدالعزيز بن يحيى الجلودي عن الحسن بن مهران عن مسلمة بن خالد عن الصادق جعفر بن محمد عن ابيه (عليه السلام) ((امالي صدوق))

۲۰۳- کتاب امالی ص ۲۱۳ حدیث ۱۱: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۰ هجری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۸۸: علامه بحرانی اصفهانی

۳. بحار الانوار ج ۳۵ ص ۲۳۸ الی ۲۴۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۴. احقاق الحق ج ۹ ص ۱۱۹. و. ج ۱۸ ص ۳۳۹. و. ج ۲۰ ص ۱۵۷ الی ۱۶۶: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۵. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۷۳: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۵۸ هجری)
۶. تفسیر نورالتقلین ج ۵ ص ۴۷۱: علامه حویزی (متوفای ۱۱۱۲ هجری)
۷. تفسیر البرهان ج ۴ ص ۴۱۲ و ۴۱۳: علامه هاشم بحرانی
۸. نورالابصار ص ۱۰۲: شبلینجی شافعی
۹. فضائل الخمسه ج ۱ ص ۲۵۸: علامه فیروز آبادی (متوفای ۱۴۱۰ هجری)
۱۰. تفسیر فرات الکوفی ص ۱۷۷: فرات الکوفی (متوفای ۳۰۰ هجری)
- ۲۰۴- ورقه بن بدالله الازدی عن فضه امه فاطمه (علیه السلام)
- ۲۰۵- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۷۴ و ۱۷۸: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۹۰: علامه بحرانی اصفهانی
۳. ریاحین الشریعه ج ۲ ص ۷۳: علامه محلاتی
- ۲۰۶- سیره نبوی ج ۳ ص ۳۶۴: دینی دحلان (متوفای ۱۳۰۰ هجری)
۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۵۵: علامه بحرانی اصفهانی
۳. عیون الاثر ج ۲ ص ۳۴۰: علامه یعمری
۴. موده القربی ص ۱۰۳: علامه حضرمی
۵. نورالابصار ص ۵۳: شبلینجی شافعی
۶. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۳۴: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۷. اعلام النساء ج ۴ ص ۱۱۳: عمر رضا کحاله
۸. عیون الاخبار ج ۲ ص ۳۴۰: ابن قتیبہ حنفی (متوفای ۲۷۶ هجری)
۹. السیره النبویه ج ۳ ص ۳۶۴: ابن هشام (متوفای ۲۱۳ هجری)

۲۰۷- احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۳۳

۲. شرح نهج البلاغه ج ۴ ص ۹۳. ابی الحديد و ج ۲ ص ۱۷

۳. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۳۰۸

۴. الوافی ج ۲ ص ۱۸۸

۵. فروع الكافی ج ۸ ص ۳۷۶.

۶. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۹۶.

۷. بلاغات النساء ص ۱۲. ابن طيفور

۸. الغدير ج ۷ ص ۱۹۲ و ۷۹

۹. كوكب الدرى جزئ اول ص ۲۲۲

۱۰. اعيان الشيعة ج ۱ ص ۳۱۸

۱۱. دلائل الامامه ص ۳۵

۱۲. احتجاج طبرسى ص ۹۲

۱۳. الطرائف ص ۲۶۵

۱۴. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۱۳۶.

۱۵. تفسير نورالثقلين ج ۴ ص ۱۸۷

۱۶. تفسير البرهان ج ۳ ص ۲۶۵

۱۷. امالى شيخ مفيد ص ۴۱

۱۸. رياحين الشريعة ج ۱ ص ۳۳۸

۱۹. الفائق ج ۳ ص ۲۱۷

۲۰. البدء و التاريخ ج ۵ ص ۶۸

۲۱. مجمع بحار الانوار ج ۳ ص ۴۹۱

۲۲. تاج العروس ج ۱ ص ۶۵۴

۲۳. الابدال ج ۱ ص ۱۶۴

۲۴. طبقات ابن سعد ۸۵۳

۲۵. بلاغات النساء ص ۱۲

۲۰۸- اخرج حافظ ابن عساکر من طریق طاهر بن یحیی الحسینی عن ابيه عن جده عن جعفر بن محمد الصادق (عليه السلام) عن علي (عليه السلام) قال ...

۲۰۹- ۱. فصول المهمه ابن صباغ ص ۱۴۱

۲. مناقب ابن شهر آشوب ج ۱ ص ۲۴۲

۳. وفاء الوفاء ج ۲ ص ۴۴۴:

۴. اعلام النساء ج ۱ ص ۱۲۰۵

۵. السيره النبويه ج ۳ ص ۳۹۱: زینى دحلان

۶. فتاوى الفقيه ، ابن حجر ج ۲ ص ۱۸

۷. الاتحاف ص ۹

۸. شرح الشمائل ج ۲ ص ۲۱۰

۹. بحار الانوار ج ۷۹ ص ۱۰۶

۱۰. ارشاد السارى ج ۲ ص ۳۹۰

۱۱. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۳۵. و.ج. ۱۹ ص ۱۵۹.

۱۲. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۹۷

۱۳. رياحين الشريعة ج ۱ ص ۲۴۱

۱۴. مشارق الانوار ص ۶۳:

۱۵. الغدير ج ۶ ص ۱۶۵ و ج ۵ ص ۱۴۷

۱۶. اهل البيت ص ۱۶۴. توفيق ابو علم

۱۷. وسيله النجاه ص ۲۸ و ۲۳۱

۱۸. تفسير الخطيب الشرييني ج ۱ ص ۳۴۹

۱۹. الاتحاف ص ۹.

۲۰. صلح الاخوان ص ۵۷.

۲۱۰- اخرج حافظ ابن عساكر من طريق طاهر بن يحيى الحسينى عن ابيه عن جده عن جعفر بن محمد الصادق (عليه السلام) عن على (عليه السلام) قال :

۲۱۱- ۱. فصول المهمه ابن صباغ ص ۱۴۱

۲. مناقب ابن شهر آشوب ج ۱ ص ۲۴۲

۳. وفاء الوفاء ج ۲ ص ۴۴۴:

۴. اعلام النساء ج ۱ ص ۱۲۰۵

۵. السيره النبويه ج ۳ ص ۳۹۱: زينى دحلان

۶. فتاوى الفقيه ، ابن حجر ج ۲ ص ۱۸

۷. الاتحاف ص ۹

۸. شرح الشمايل ج ۲ ص ۲۱۰

۹. بحار الانوار ج ۷۹ ص ۱۰۶

۱۰. ارشاد السارى ج ۲ ص ۳۹۰

۱۱. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۳۵. و. ج ۱۹ ص ۱۵۹.

۱۲. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۹۷

۱۳. رياحين الشريعه ج ۱ ص ۲۴۱

۱۴. مشارق الانوار ص ۶۳:

١٥. الغدير ج ٦ ص ١٦٥ و ج ٥ ص ١٤٧

١٦. اهل البيت ص ١٦٤. توفيق ابو علم

١٧. وسيله النجاه ص ٢٨ و ٢٣١

١٨. تفسير الخطيب الشرييني ج ١ ص ٣٤٩

١٩. الاتحاف ص ٩.

٢٠. صلح الاخوان ص ٥٧.

٢١٢- احقاق الحق ج ١٩ ص ١٦٠

٢. كتاب عوالم ج ١١ ص ٤٨٧

٣. رياحين الشريعه ج ١ ص ٢٤٩

٤. كوكب الدرى ج ١ ص ٢٤١

٥. وسيله النجاه ص ٢٨

٦. اهل البيت ص ١٦٢.

٢١٣- الف - روى عن محمود بن لبيد قال :

ب - على بن الحسين عن محمد بن الحسين الكوفى عن محمد بن على زكريا عن عبدالله بن الضحاک عن هشام بن محمد عن عبدالرحمن

عن عاصم بن عمرو عن محمود بن لبيد قال :

٢١٤- ١. رياحين الشريعه ج ١ ص ٢٤٧

٢. بحار الانوار ج ٣٦ ص ٣٥٣ باب ٤١.

٣. بيت الاحزان ص ١٦٧ - ١٦٥.

٤. كفايه الاثر بنقل بحار الانوار

٢١٥- ١. كتاب عوالم ج ١١ ص ٤٥٤.

٢. مناقب . ج ١ ص ٢٤٢

۳.وفاء الوفاء ج ۲ ص ۴۴۳

۴.السیره النبویه ج ۳ ص ۳۶۴ احمد دحلان

۵.روضه الاحباب ص ۶۱۳

۶.جمع الوسائل ج ۲ ص ۲۶۳.

۷.تاریخ الخميس ج ۲ ص ۳۴۰

۸.فتوحات الربانیه ج ۳ ص ۱۶۰.

۹.نورالابصار ص ۵۳.

۱۰.وسيله النجاه ص ۲۸ و ۲۳۱.

۱۱.عیوان الاثر ج ۲ ص ۳۴۰

۱۲.عیوان التواریخ ج ۱ ص ۸۰. خوارزمی

۱۳.مقتل الحسین ج ۱ ص ۸۰ خوارزمی

۱۴.احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۳۱ و ج ۱۹ ص ۱۶۰

۱۵.اعلام النساء ج ۴ ص ۱۱۳

۱۶.ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۲۴۱

۱۷.الغدیر ج ۵ ص ۱۴۷ و ج ۶ ص ۱۶۵.

۲۱۶- ۱.مجمع النورین ص ۱۵۳. ۲.عوامل ج ۱۱ ص ۴۹۱.

۲۱۷- عوامل ج ۱۱ ص ۴۹۱

۲۱۸- الف =ابوعبدالله محمد بن عبدالله (المعروف بابن ناصرالدين دمشقى) عن ابوبكر بن محمد الحسين الاجرى قال ... ب =قال ابوبكر بن محمد بن الحسين الاجرى فى كتابه الشریعه :

۲۱۹- کتاب عوامل ج ۱۱ ص ۵۹۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجرى)

۲.احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۳۸: علامه حائرى مازندرانی

۳. برد الاكباد عند فقد الاولاد ص ۴۴. ناصر الدين دمشقى : علامه بحرانی اصفهانی

۴. كتاب الشريعه : ابوبكر بن محمد الاجرى : علامه محلاتى

۲۲۰- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۷۶: علامه مجلسى (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۲. كوكب الدرى جزء اول ص ۲۴۰: حائى مازندرانى

۳. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۸۶: بحرانی اصفهانی

۴. رياضين الشريعه ج ۱ ص ۲۴۶: ذبيح الله محلاتى

۲۲۱- الف = الخطيبى صاحب كتاب الهدايه الكبرى عن محمد بن اسماعيل و على بن عبدالله الحسينان عن ابى شعيب محمد بن نصير، عن ابن الفرات عن محمد بن المفضل عن المفضل بن عمر عن ابى عبدالله الصادق (عليه السلام) قال ...

ب = حسين بن حمدان عن محمد بن اسماعيل و على بن عبدالله الحسينى عن ابى و شعيب و محمد بن نصير عن عمرو بن الفرات عن محمد بن المفضل عن المفضل بن عمر قال سئلت سيدى الصادق عم

۲۲۲- كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۴۲: علامه بحرانی اصفهانی

۲. الهدايه الكبرى : ابن حمدان خصبى (متوفى ۳۵۸ هجرى ۹

۳. خليه الابراج ج ۲ ص ۶۲: سيد هاشم بحرانی (متوفى ۱۱۰۷ هجرى)

۴. بحار الانوار ج ۵۳ ص ۱۹ - و - ج ۴۳ ص ۱۵۶ و ۲۱۴؛ علامع مجلسى (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۲۲۳- رياضين الشريعه ج ۲ ص ۴۰: علامه محلاتى

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۵۷: علامه مجلسى (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۳. مناقب ابن شهر آشوب ج ۲ ص ۲۰۵ و ۴۹: ابن شهر آشوب (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۴. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۷۸ و ۶۰۵: علامه بحرانی اصفهانی

۲۲۴- احقاق الحق ج ۱۹ ص ۱۶۰: قاضى نورالله شوشترى (متوفى ۱۰۱۹ هجرى)

۲. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۸۷: علامه بحرانی اصفهانی

۳. رياضين الشريعه ج ۱ ص ۲۴۹: علامه محلاتى

۴. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۷۷ (این حدیث بصورت شعر آمده است که مدارک آن با فراز ۱۱۰ مشترک است): علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۵. کوکب الدرری ج ۱ ص ۲۴۱: علامه حائری مازندرانی

۶. وسیله النجاه ص ۲۸: مولوی هندی حنفی

۷. اهل البيت (عليه السلام) ص ۱۶۲ ابو علم

۲۲۵- احقاق الحق ج ۱۹ ص ۱۲۹ و ج ۱۰ ص ۳۶۷: قاضی نورالله شوشتری (متوفای هجری ۱۰۱۹)

۲. وسیله النجاه ص ۲۱۷: مولوی هندی حنفی

۳. اخبار الدول و آثار الاول ص ۸۸: علامه احمد بن يوسف دمشقی

۴. نزاهه المجالس ج ۲ ص ۲۲۹: عبدالرحمن الصفوری شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)

۵. تجهيز الجيش ص ۱۰۲: علامه امان الله دهلوی

۶. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۳۵۴: علامه بحرانی اصفهانی

۷. السبعيات محمد الحنفی المهندي

۲۲۶- بحار الانوار ج ۶۵ ص ۱۵۵: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. تفسير برهان ج ۴ ص ۲۱: علامه بحرانی اصفهانی (متوفای ۱۱۰۷ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۰: علامه بحرانی اصفهانی

۴. تفسير امام حسن عسگری (عليه السلام) ص ۲۴۸/۳۰۸

۵. لئالی الاخبار ج ۵ ص ۱۵۶: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۲۲۷- ۱. جعفر بن محمد القراری معنعنا عن ابی عبدالله (عليه السلام) قال

۲۲۸- ۱. تظلم الزهراء ص ۹۵

۲. بحار الانوار ج ۴۴ ص ۲۶۴: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. تفسير فرات الكوفي ص ۵۵: فرات الكوفي (متوفای ۳۰۰ هجری)

۲۲۹- الف = فی علل الشرائع : ابی عن عن الحمیری عن علی ابن اسماعیل عن سعدان عن بعض الرجاله عن ابی عبدالله قال :

ب = ابن المتوکل عن السعد آبادی عن البرقی عن ابیه عن ابن ابی عمیر عن غیر واحد عن ابی بصیر عن ابی عبدالله (علیه السلام)

ج = ابن المتوکل عن الحمیری عن ابن عیسی عن ابن محبوب عن ابن زئائب قال : قال ابو عبدالله (علیه السلام)

د = فی کامل الزیاره : ابی عن سعد عن محمد بن حماد عن اخیه احمد: محمد بن عبدالله عن ابیه قال : سمعت ابا عبدالله (علیه السلام) یقول

:

ه = ابن بابویه قال حدثنا احمد بن الحسین ((ره)) قال حدثنا بکربن عبدالله بن حبیب عن تمیم بن عبدالله بن بهلول قال حدثنا علی بن

حسان الواسطی عن عبدالرحمان بن کثیر الهاشمی قالت قلت لابی عبدالله (علیه السلام) فقالت فاطمه (علیه السلام)

و = ابوالقاسم جعفر بن محمد بن قولویه فی کامل زیارات قال حدثنی محمد بن جعفر الرزاز قال حدثنی محمد بن الحسین بن ابی الخطاب عن

محمد بن سعید الزیات قال حدثنی رجل من اصحابنا عن ابی عبدالله (علیه السلام) قال ...

ز = محمد بن عباس عن محمد بن همام عن عبدالله بن جعفر عن الخشاب عن ابراهیم ابن یوسف العبدی عن ابراهیم بن صالح عن الحسین ابن

زید عن آبائه قال :

ح = احمد بن الحسن عن احمد بن یحیی عن ابن حبیب عن ابن بهلول عن علی بن حسان عن عبدالرحمن بن المشنی الهاشمی قال : ان ابی

عبدالله قال :

۲۳۰- ۱. بحار الانوار ج ۲۵ ص ۲۶۰ -و- ج ۴۴ ص ۲۲۱ و ۳۳۳ -و- ج ۲۳ ص ۲۷۲ -و- ج ۳۶ ص ۱۸۵: علامه مجلسی (متوفای

۱۱۱۰ هجری)

۲. علل الشرائع ص ۷۹: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۳. کمال الدین ج ۲ ص ۸۷: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۴. تفسیر البرهان ج ۴ ص ۱۷۳: علامه بحرانی اصفهانی (متوفای ۱۱۰۷ هجری)

۲۳۱- کوکب الدرر جزء اول ص ۱۳۵: علامه حائری مازندرانی (متوفای قرن ۱۳ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۹۸: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲۳۲- ۱. الطالقانی عن الحسن ابن اسماعیل عن سعد بن محمد بن نصر القطان عن عبیدالله بن محمد السلمی عن محمد بن عبدالرحیم عن

محمد بن محمد عن العباس بن ابی عمرو عن صدقه بن ابی عمرو عن صدقه بن ابی موسی عن ابی نصره قال (جابر):

۲. الاعلامه الحموينى فى فوائد السمطين روى باسناده عن محمد بن ابراهيم اسحاق الطالقانى قال : حدثنا الحسن بن اسماعيل (بقيه الرواه مثل الرواه المذكور فى الصدر الى ابن نضره عن محمد بن على الباقر عن جابر)

۳. سعد و الحميرى معا، عن صالح بن ابى حماد و الحسن ابن طريق معا، عن بكر بن صالح و حدثنا ابى و ابن المتوكل و ما جيلويه و احمد ابن على ابن ابراهيم و ابن ناتانه و الهمدانى رضى الله عنهم جميعا عن على عن ابيه عن بكر بن صالح عن عبدالرحمن بن سالم عن ابى بصير عن ابى عبدالله قال : ...

۴. الفحام عن عمه ، عن احمد بن عبدالله بن على الراس ، عن عبدالرحمان بن عبدالله العمرى ، عن ابى سلمه يحيى بن المغيره قال : حدثنى اخى محمد بن المغيره عن محمد بن سنان عن سيدنا ابى عبدالله جعفر بن محمد (عليه السلام) قال ، ...

۵. قال ابراهيم بن محمد بن ابى بكر بن حمويه الحموينى :

(انباني المشايخ الكرام السيد الامام جمال الدين رضى الاسلام احمد بن طاووس الحسنى و السيد الامام النسابة جلال الدين عبدالحميد بن فخار بن معد بن فخار الموسوى و علامه زمانه نجم الدين ابوالقاسم جعفر بن الحسن بن يحيى بن سعيد الحلبيون رحمه الله كتابه عن السيد الامام شمس الدين شيخ الشرف فخار بن معد بن فخار الموسوى عن شاذان بن جبرئيل القمى عن جعفر بن محمد الدورستى عن ابيه عن ابى جعفر بن محمد بن على بن الحسين بن موسى بن بابويه القمى رضى الله عنه قال حدثنى ابى و محمد بن الحسن رضى الله عنهما قالانا بنانا سعد بن عبدالله و عبدالله بن جعفر الحميرى جميعا عن ابى الخير صالح بن ابى حماد و الحسن بن طريف جميعا عن بكر بن صالح و حدثنا ابى و محمد بن موسى بن المتوكل و محمد بن على ماجيلويه و احمد بن على بن ابراهيم و الحسن بن ابراهيم بن تاتانه و احمد بن زيادالمهدانى رضى الله عنهم قالوا حدثنا على بن ابراهيم بن هاشم رضى الله عنهما عن بكر بن صالح عن عبدالرحمان بن سالم عن ابى بصير عن ابى عبدالله (عليه السلام) قال :

۶. محمد بن يحيى و محمد بن عبدالله عن عبدالله بن جعفر عن الحسن بن ظريف و على بن محمد عن صالح بن ابى حماد عن بكر بن صالح عن عبدالرحمن بن سالم عن ابى بصير عن ابى عبدالله (عليه السلام) قال : قال ابى لجابر الانصارى :

۷. الشيخ شرف الدين النجفى عن المقلدين غالب الحسنى (ره) عن رجاله باسناد متصل الى عبدالله بن سنان الاسدى عن جعفر بن محمد (عليه السلام) قال قال ابى لجابر بن عبدالله ...

۸. عن على بن الحسن بن شاذويه و احمد بن هارون العامى جميعا عن محمد بن عبدالله بن جعفر الحميرى عن ابيه عن جعفر بن محمد بن مالك عن درست عن عبدالله بن القاسم عن عبدالله ابن جبله عن ابى السفاتج عن جابر عن ابى جعفر عن جابر بن عبدالله (الانصارى) :

۹. العلامة الحموينى فى فوائد السمطين روى باسناده عن ابن بابويه قال حدثنا على بن الحسين المودب و الحمد بن هارون الفامى قالانا، انبانا محمد بن عبدالله بن جعفر الحميرى عن ابيه عن جعفر بن محمد بن مالك الفرارى الكوفى عن محمد بن نعمه السلولى عن درست عن عبدالحميد عن عبدالله بن القاسم عن عبدالله بن حيله عن ابى السفاتج عن جابر الجعفى عن ابى جعفر محمد بن على الباقر (عليه السلام) عن جابر بن عبدالله انصارى قال :

۱۰. ابن شاذويه و الفامي معا عن محمد الحميري ، عن ابيه عن القراري عن مالك السلولي عن دريت ، عن عبدالحميد عن عبدالله بن قاسم ، عن عبدالله ابن جبله عن ابي السفاتج عن جابر الجعفي ، عن ابي جعفر محمد بن علي الباقر عن جابر بن عبدالله انصاري قال :...

۲۳۳- بحار الانوار ج ۳۶ ص ۱۹۴: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. کمال الدين ص ۱۷۸: شيخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۳. عيون الاخبار ص ۲۵: ابن قتيبه دينوري حنفي (متوفای ۲۷۶ هجری)

۴. احقاق الحق ج ۱۳ ص ۵۵. و. ج ۴ ص ۱۲۳ و ج ۵ ص ۱۱۵: قاضي نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۱۰. اصول کافی ج ۱ ص ۵۲۷: مرحوم كليني (متوفای ۳۲۸ هجری)

۶. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۱۵: علامه بحراني اصفهاني

۱۷. امالي صدوق ص ۱۸۲: شيخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۱۸. اختصاص ص ۲۰۵: شيخ مفيد (متوفای ۴۱۳ هجری)

۹. تفسير البرهان ج ۲ ص ۱۲۳: علامه بحراني اصفهاني (متوفای ۱۱۰۷ هجری)

۱۰. وسائل البرهان ج ۲ ص ۴۹۱: شيخ حر عاملي (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۱۱. الوافي ج ۲ ص ۲۹۶: علامه شيخ فيض كاشاني (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۱۲. بحر المناقب ص ۳۳: علي بن ابراهيم

۱۳. امالي طوسي ج ۱ ص ۲۹۷: شيخ طوسي (متوفای ۴۶۰ هجری)

۱۴. فرائد السمين : علامه الحموي شافعي (متوفای ۷۲۲ هجری)

۱۵. امالي ص ۱۸۲: شيخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۱۶. كفايه الاثر ص ۱۹۶: علي بن محمد خزار قمي رازي (متوفای ۴۰۰ هجری)

۱۷. غايه المرام ص ۴۰: محمد بن داود بازلي شافعي (متوفای ۹۲۵ هجری)

۱۸. احتجاج طبرسي ص ۴۱: (متوفای ۵۸۸ هجری)

۱۹. كتاب الغيبه ص ۲۱۰ و ۲۱۲: شيخ طوسي (متوفای ۴۶۰ هجری)

۲۰. کتاب الغیبه ص ۲۹: نعمانی (متوفای ۳۴۲ هجری)

۲۱. اعلام الوری ص ۳۷۳: فضل بن حسن طبرسی (متوفای ۵۴۸ هجری)

۲۳۴- مدارک این حدیث با حدیث شماره ۱۲۶ یکی است ، مراجعه شود.

۲۳۵- رواه و مدارک این حدیث با حدیث شماره ۱۲۶ یک است ، مراجعه می شود.

۲۳۶- روایت و اسناد و مدارک این حدیث با حدیث ۱۲۶ یکی است ، مراجعه شود.

۲۳۷- الجنه العاصمه ص ۱۹۰

۲. روض الفائق ص ۲۵۵ و ۳۱۴: شیخ حزیفیش کازرونی (متوفای ۸۱۰ هجری)

۲۳۸- قال المفید ((ره)) عن ابن قولویه عن ابیه عن سعد عن ابن عیسی عن العباس ابن عامر عن ابان عن برید عن الصادق (علیه السلام)

۲۳۹- ۱. بحارالانوار ج ۱۶ ص ۱ - و ج ۴۳ ص ۲۷ و ۲۸: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. المجالس ص ۱۱۰: شیخ مفید (متوفای ۴۱۳ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۷۹: علامه بحرانی اصفهانی

۴. امالی طوسی ج ۱ ص ۱۷۸: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)

۵. الخرائج و الجرائح: قطب الدین الراوندی (متوفای ۵۳۷ هجری)

۶. ینابیع الموده ص ۲۶۲: قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)

۷. ذریه الطاهره حدیث ۲۴ تا ۶۵: محمد بن احمد دولابی (متوفای ۳۱۰ هجری)

۸. کشف الغمه ج ۱ ص ۵۱۱: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۹. سیره نبوی ج ۱ ص ۱۵۹: ابن هشام (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲۴۰- مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۵۵ و ۳۵۶: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲. ککوب الدرری ج ۱ ص ۱۶۶: علامه حائری مازندرانی (متوفای قرن ۱۳ هجری)

۳. بحارالانوار ج ۴۳ ص ۱۳۳ و ۱۱۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. کتاب ابن مردويه

۲۴۱- تفسير الامام العسكري قال ابو محمد العسكري عن علي (عليه السلام) قال ...

۲۴۲- بحار الانوار ج ۲ ص ۳: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. تفسير امام عسكري (عليه السلام) ص ۳۴۰

۳. محجہ البيضاء ج ۱ ص ۳۰: علامه فيض كاشاني (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۴. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۱: علامه بحراني اصفهاني

۵. لئالی الاخبار ج ۲ ص ۲۵۴: سيوطي شافعي (متوفای ۹۱۱ هجری)

۲۴۳- اخبرنا قاضي ابوبكر محمد بن عمر الجعابي عن ابو عبدالله محمد بن العباس بن محمد بن ابي محمد يحيى بن المبارك البيزدي عن خليل بن اسد ابوالاسود النوشجاني عن رويم بن يزيد المنقري عن سوارين معصب الهمداني عن عمرو بن قيس عن سلمه بن كهيل عن شقيق بن سلمه عن ابن مسعود قال :

۲۴۴- دلائل الامامه ص ۱: محمد بن جرير طبري (متوفای ۳۱۰ هجری)

۲. سفينه البحار ج ۱ ص ۲۲۹: شيخ عباس قمي (متوفای ۱۳۵۹ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۰: علامه بحراني اصفهاني

۴. مستدرک الوسائل ج ۱۲ ص ۸۱: محدث (متوفای ۱۳۲۰ هجری)

۵. مجمع الزوائد ج ۲۸ ص ۱۶۹ (باسناده عن ابي مسعود): هيثمى (متوفای ۸۰۷ هجری)

۲۴۵- كشف الغمه ج ۲ ص ۶۲: علامه اربلي (متوفای ۶۹۲ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۸۶: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. وسائل الشيعه ج ۲ ص ۷۳۱: شيخ حر عاملي (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۴. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۸۴: علامه بحراني اصفهاني

۵. بيت الحزان (ترجمه) ص ۲۴۸: شيخ عباس قمي (متوفای ۱۳۵۹ هجری)

۲۴۶- الف = عن ابي بابويه مرفوعا الى سلمى ام بنى رافع

ب =امالی طوس عن ابن حمويه عن ابی الحسين عن ابی خليفه عن العباس بن الفضل عن محمد بن ابی رجال عن ابراهيم عن سعد عن ابی عبدالله بن علی بن ابی رافع عن ابیه عن سلمی قالت ...

ج =ابوعبدالله حمويه ابن علی البصری و احمد بن حنبل و ابوعبدالله بن بظه باسانيدهم عن سلمی قالت ...

د =يزيد بن هارون عن ابراهيم بن سعد عن محمد بن اسحاق عن علی بن ابی رافع عن ابیه عن سلمی قالت ..

هـ .مسند احمد ابن حنبل عن عبدالله بن احمد بن حنبل عن محمد بن یونس عن معصب بن عبدالله الزبیری عن ابراهيم بن سعد عن محمد بن اسحاق عن عبدالله بن علی بن ابی رافع عن ابیه عن امه سلمی قالت ...

۲۴۷- ۱. کتاب العمده ص ۳۸۹: ابن بطریق (متوفای ۶۰۰ هجری)

۲. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۶۴: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۳. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۸۳ و ۱۸۸ .و.ج ۷۸ ص ۲۴۶: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. الطبقات الکبری ج ۸ ص ۲۷ و ۲۸: محمد بن سعد زهری (متوفای ۲۳۰ هجری)

۵. ذخائر العقبی ص ۵۳: محب الدین طبری شافعی (متوفای ۶۹۴ هجری)

۶. مسند احمد بن حنبل ج ۶ ص ۴۶۱: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۷. حلیه الاولیاء ج ۲ ص ۶۴ و ۶۵: مرحوم اربلی (متوفای ۴۳۰ هجری)

۸. اسد الغابه ج ۵ ص ۵۹۰: علی بن محمد جزری ابن اثیر (متوفای ۴۳۰ هجری)

۹. کشف الغمه ج ۲ ص ۶۴ و ۶۵: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۱۰. اعلام النساء ج ۴ ص ۱۳۰: عمر رضا کحاله

۱۱. الاصابه ج ۴ ص ۳۶۷: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۸۵۲ هجری)

۱۲. کوکب الدری ج الول ص ۲۶۵: علامه حائری مازندرانی

۱۳. امالی ج ۲ ص ۱۵: شیخ طوسی متوفای ۴۶۰ هجری)

۱۴. کتاب مقتل خوارزمی ج ۱ ص ۸۱: خوارزمی (متوفی ۵۶۸ هجری)

۱۵. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۸۳: علامه بحرانی اصفهانی

۱۶. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۲۱۰: حافظ هیثمی (متوفای ۸۰۷ هجری)

۱۷. ینابیع الموده ص ۲۰۲: قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)
۱۸. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۶۵: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۱۹. مستدرک الوسائل ج ۱ ص ۱۰۴ (طبع قدیم): محدث نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)
۲۰. اعیان الشیعه ج ۱ ص ۳۲۱: سید امین عاملی (متوفای ۱۳۷۱ هجری)
۲۱. فضائل الخمسه ج ۳ ص ۱۶۲: فیروز آبادی (متوفای ۱۴۱۰ هجری)
- ۲۴۸-۱. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۰۸ و ۵۱۴ ((پاورقی)): علام بحرانی اصفهانی
۲. کشف الغمه ج ۲ ص ۶۲: مرحوم اربلی متوفای ۶۹۲ هجری)
۳. وسائل الشیعه ج ۲ ص ۳۱: شیخ حر عاملی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)
۴. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۸۶: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۵. موده القربی ص ۱۳۱: علامه همدانی
۶. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۵۳: قاضی نوالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
- ۲۴۹- کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۹۱: علامه بحرانی اصفهانی
۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۷۹ حدیث ۱۵: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
- ۲۵۰- کتاب امالی ص ۲۵۸: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)
۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۵۸۸: علامه بحرانی اصفهانی
۳. احقاق الحق ج ۹ ص ۱۱۹ و ۱۱۷: قاضی نوالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۴. بحار الانوار ج ۳۵ ص ۲۳۹: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۵. مناقب ج ۳ ص ۳۷۴: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)
۶. تفسیر نورالتقلین ج ۵ ص ۴۷۱: علامه حویزی (متوفای ۱۱۱۲ هجری)
۷. نفسی البرههان ج ۴ ص ۴۱۲: علامه بحرانی اصفهانی
۸. نورالابصار ص ۱۰۲: شبلینجی شافعی

۹. فضائل حارثه بن قدامه قال حدثني سلمان قال حدثني عمار. مرحوم فيروز آبادي

۲۵۱- روى حارثه بن قدامه قال حدثني سلمان قال حدثني عمار.

۲۵۲- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۸: علامه مجلسي (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۲. كوكب الدرى ج ۱ ص ۱۲۲: علامه حائرى مازندراني

۳. كتاب عوالم ج ۶ ص ۷. و. ج ۱۱ ص ۱۲: علامه بحراني اصفهاني

۴. رياحين الشريعة ج ۱ ص ۱۵۸: علامه محلاتي

۲۵۳- المفيد عن الصدوق عن ابيه عن احمد بن ادريس عن محمد بن عبد الجبار عن ابن ابي عمير عن ابان بن عثمان : ابان بن تغلب عن
عكرمه عن عبدالله بن العباس قال :

۲۵۴- امالي ج ۱ ص ۱۹۱: شيخ طوسي (متوفى ۴۶۰ هجرى)

۲. رياحين الشريعة ج ۱ ص ۲۳۹: علامه محلاتي

۳. بحار الانوار ج ۲۸ ص ۴۱. و. ج ۴۳ ص ۱۵۶: علامه مجلسي (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۴. كوكب الدرى ج ۱ ص ۱۴۸: علامه حائرى مازندراني

۵. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۳۲۹: علامه بحراني اصفهاني

۶. اثبات الهداه ج ۱ ص ۵۷۲: شيخ عاملي (متوفى ۱۱۰۴ هجرى)

۲۵۵- روايت فوق با مدارك فراواني نقل شده است :

اول از طريق عائشه : محمد بن بشار عن عثمان بن عمر عن اسراييل عن مسيره ابن حبيب عن المنهال بن عمرو عن عائشه بنت طلحه عن
عائشه ام المومنين قالت :

۱. صحيح ترمذى ج ۱۳ ص ۲۴۹ (ط. الصادقي بمصر) ترمذى (متوفى ۲۷۹ هجرى)

۲. جامع الاصول ج ۱۰ ص ۸۶ (ط. المحمديه بمصر): ابن اثير شافعي (متوفى ۶۰۶ هجرى)

۳. الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۲۴۷: (ط. مصر): ابن سعد واقدى (متوفى ۲۳۰ هجرى)

۴. صحيح بخارى ج ۵ ص ۲۱. ج ۶ ص ۱۰ (ط. الاميرييه مصر): احمد بن حنبل (متوفى ۲۴۱ هجرى)

۱۵. الادب المفرد ۲۴۴: الحافظ البخارى (متوفى ۲۵۶ هجرى)

۶. مسند احمد ج ۶ ص ۷۷ و ۲۴۰ و ۲۸۲ (ط. الميمنية مصر): محمد بن اسماعيل بخارى (متوفى ۲۵۶ هجرى)
۷. صحيح مسلم ج ۷ ص ۱۴۲ (ط. حبيحي مصر): مسلم بن حجاج (متوفى ۲۶۱ هجرى)
۸. عقد الفرايد ج ۲ ص ۳ (ط. الشريفه مصر): ابن عبدريه مالكي (متوفى ۳۲۸ هجرى)
۹. ذخائر العقبي ص ۴ (ط. مكتبه القدسي مصر): طبري شافعي (متوفى ۶۹۴ هجرى)
۱۰. الجمع بين رجال الصحيحين ج ۱ ص ۶۱۱ (مخلوط): حميري اندلسي (متوفى ۴۸۸ هجرى)
۱۱. تاريخ الاسلام ج ۲ ص ۹۵ (ط. دارالمعارف مصر): خطيب العمري (متوفى ۷۴۸ هجرى)
۱۲. مشكاه المصابيح ج ۳ ص ۲۵۴ (ط. الشريفه مصر): خطيب العمري (متوفى ۷۴۱ هجرى)
۱۳. عمدہ القارى ج ۱۸ ص ۶۳ و ج ۱۶ ص ۲۲۳ (ط. المنبريه مصر)
۱۴. ارشاد السارى ج ۶ ص ۵۵۵ (ط. مصر): علامه فتسلطاني شافعي (متوفى ۹۲۳ هجرى)
۱۵. كنز العمال ج ۱۶ ص ۲۸۱ (ط. حيدرآباد): متقى هندی حنفي (متوفى ۹۷۵ هجرى)
۱۶. الثغور الباسمه فى مناقب سيدتنا فاطمه (عليه السلام) ص ۱۳ (ط. بمبئي): سيوطي شافعي (متوفى ۹۱۱ هجرى)
۱۷. الانش الجليل ص ۱۹۲ (ط. قاهره): مجدالدين حنبلي (متوفى ۹۲۸ هجرى)
۱۸. ذخائر المواريث ج ۴ ص ۲۲۶ (ط. قاهره): عبدالغنى نابلسي حنفي (متوفى ۱۱۴۳ هجرى)
۱۹. مجمع بحار الانوار ج ۲ ص ۲۸۱ (ط. لكهنو): محمد طاهر الصديقي (متوفى ۹۸۶ هجرى)
۲۰. الاتحاف ج ۱۰ ص ۳۹۶ (ط. مصر): محمد بن حسن قرطبي حنفي (متوفى ۳۷۹ هجرى)
۲۱. انوارالمحمديه ص ۵۸۱ (ط. بيروت): علامه نهاني بيروتي شافعي
۲۲. السيرہ النبويه ج ۳ ص ۳۳۹ (ط. مصر): زيني دخلان شافعي (متوفى ۱۳۰۴ هجرى)
۲۳. مشارق الانوار ص ۷۵ (ط. مصر) حسن الحمزاوى مالكي
۲۴. ارجح المطالب ص ۲۵۵ (ط. لاهور): عبدالله حنفي
۲۵. شفاء الغرام ج ۲ ص ۳۸۴ (ط. مصر): ابى الطيب الفارسي مالكي (متوفى ۸۳۲ هجرى)
۲۶. فتح الملك المعبود ج ۳ ص ۲۳ (ط. قاهره): امين بن خطاب مصرى

۲۷. فضل الله الصمد ج ۲ ص ۴۰۱ (قاهره): علامه جیلانی حنفی

۲۸. وسیله المال ص ۸۸ (ط. دمشق): علامه حضرمی شافعی (متوفای ۱۰۴۷ هجری)

۲۹. منتخب کنز العمال ج ۵ ص ۹۶ (ط. مصر)

۳۰. الجامع الصغیر حدیث ۲۱۰۳۲: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)

۳۱. محاضره الاوائل ص ۸ (ط. قاهره): علامه بستوی حنفی متوفای ۱۰۰۷ هجری

۳۲. کنوز الحائق ص ۲۰۳ (ط. مصر): علامه مناوی شافعی (متوفای ۱۰۳۱ هجری)

۳۳. الکوکب الدرید ج ۱ ص ۴۷۱ (ط. مصر): علامه مناوی شافعی (متوفای ۱۰۳۱ هجری)

۳۴. فتح الکبیر ج ۱ ص ۴۷۱ (ط. مصر): علامه نیهانی شافعی

۳۵. الروض الفائق ص ۳۲۷ (ط. قاهره): شیخ خریفیش کازرونی (متوفای ۸۱۰ هجری)

۳۶. مکاشفه القلوب ص ۱۶۶ (ط. قاهره): محمد بن محمد خزائی (متوفای ۵۰۵ هجری)

۳۷. شرح ابن ابی الحدید ج ۲ ص ۶۱/۱۶: ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)

۳۸. امتاع الاسماع ص ۵۴۷ (ط. قاهره): مقریزی (متوفای ۸۴۵ هجری)

۳۹. البدء و التاریخ ج ۵ ص ۶۱: ابن مطهر مقدسی (متوفای ۳۵۵ هجری)

۴۰. الاعتقاد علی مذهب السلف ص ۱۵۲: مقریزی (متوفای ۸۴۵ هجری)

۴۱. الصواعق المحرقة ص ۱۸۸ (ط. مصر): ابن حجر هیشمی شافعی (متوفای ۹۷۴ هجری)

۴۲. القول الفصل ج ۲ ص ۳۹ (ط. جاوا): علامه حضرمی

۴۳. فضائل سید النساء ص ۳ (مخلوط): ابن شاهین (متوفای ۳۸۵ هجری)

دوم - از طریق ابن عباس: اخبرنا سعید بن سیلمان عن عباد بن العوام عن هلال بن جناب عن عکمه عن ابن عباس:

۱. سنن دارمی ج ۱ ص ۳۷ (ط. دمشق): علامه دارمی (متوفای ۲۵۵ هجری)

۲. حلیه الاولیاء ج ۲ ص ۴۰ (ط. مصر): ابوالفرج اصفهانی زیدی (متوفای ۴۳۰ هجری)

۳. تفسیر الکشاف: زمخشری (متوفای ۵۳۸ هجری)

۴. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۲۳ (ط. قاهره): حافظ هبشمی (متوفای ۸۰۷ هجری)
۵. تاریخ الاسلام ج ۲ ص ۴۰ (ط. مصر): ابوالفراج اصفهانی زیدی (متوفای ۷۷۴ هجری)
۶. تفسیر القرآن ج ۱۰ ص ۲۱۱: ابن کنیر شافعی (متوفای ۷۷۴ هجری)
۷. نهایه العرب ج ۱۸ ص ۳۶۰ (ط. قاهره): نویری شافعی (متوفای ۷۳۲ هجری)
۸. الکاف الشاف ص ۱۸۹ (ط. مصر): ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۲۵۸ هجری)
۹. مشکاه المصابیح ج ۳ ص ۲۰۷ (ط. دمشق): خطیب العمری (متوفای ۷۴۱ هجری)
۱۰. فتح البیان ج ۱۰ ص ۳۵۴ (ط. مصر): صدیق حسن خان
۱۱. ارجح المطالب ص ۲۵۵ (ط. لاهور): علامه عبدالله حنفی
۱۲. انوار المحمدیه ص ۵۷۶ (ط. بیروت): علامه بنهانی شافعی
- سوم - از طریق ام حبیبه - فتح البیان ج ۱۰ ص ۳۵۴: صدیق حسین خان
- چهارم - از طریق وائل بن الاسقع
۱. کنز العمال ج ۱۶ ص ۳۰۴: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)
۲. فیض القدر ج ۲ ص ۳۶۶: ابن تاج العارفین شافعی (متوفای ۱۰۱۳ هجری)
- پنجم - از طریق یحیی بن جعد کنز العمال ج ۱۶ ص ۲۸۲
- ششم - از طریق حسین بن علوان عن سعد بن طریف عن ابی جعفر (علیه السلام) قال ...
۱۱۱. مدارک و رواات ترجمه با متن حدیث یکی است .
- ۲۵۶- روی العلامه فی کشکوله المنسوب الیه عن المفضل بن عمر قال قال مولای جعفر الصادق (علیه السلام)
- ۲۵۷- آیه ۱۷۷ بقره
- ۲۵۸- بحار الانوار ج ۸ ص ۱۰۵ و مستدرک الوسائل ج ۷ ص ۲۱۹ و کشکول ص ۲۰۳
۲. مستدرک الوسائل ج ۷ ص ۲۹۱: محدث نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)
۳. کشکول ص ۲۰۳: سید حیدر آملی

- ۲۵۹-۱. الغدير ۷ ص ۱۹۱: علامه اميني (متوفای ۱۳۹۰ هجری)
۲. فتوح البلدان ص ۳۸: بلاذري (متوفای ۲۷۹ هجری)
۳. اعلام النساء ج ۴ ص ۱۱۹: عمر رضا كحاله
۴. كشف الغمه ج ۲ ص ۳۷: مرحوم اربلي (متوفای ۶۹۲ هجری)
۵. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۹۸ و ج ۲۸ ص ۳۰۲: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۶. صحيح البخاری كتاب الخمس ۱ (فضائل اصحاب النبي (صلى الله عليه وآله)): بخاری (متوفای ۳۵۶ هجری)
۷. كتاب المغازی ص ۳۸ و ۱۴: ابن يسار مدني (متوفای ۱۵۱ هجری)
۸. صحيح مسلم كتاب الجهاد ۴۹ و ۵۳ و الاماره ۱۹: مسلم بن حجاج متوفای ۲۶۱ هجری
۹. سنن نسائي كتاب الجهاد ۵۲ و ۵۳ و كتاب الفی ء ۹: احمد بن شعيب نسائي شافعي (متوفای ۳۰۳ هجری))
۱۰. مسند الامام ابن حنبل ج ۱ ص ۴ و ۶ و ۹ و ۱۰ و ۱۳ - و - ج ۲ ص ۳۵۳: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)
۱۱. سنن ترمذی كتاب السير ص ۴۴: محمد بن عيسى ترمذی (متوفای ۲۷۹ هجری)
۱۲. تاريخ طبري ج ۳ ص ۲۰۸: محمد بن جرير طبري شافعي (متوفای ۳۱۰ هجری)
۱۳. مشكل الآثار ج ۱ ص ۴۸: الطحاوي حنفي (متوفای ۳۱۰ هجری)
۱۴. سنن بيهقي ج ۶ ص ۳۰۰: علامه بيهقي شافعي (۴۵۸ هجری)
۱۵. كفايه الطالب ص ۲۲۶: گنجي شافعي (متوفای ۶۵۸ هجری)
۱۶. تاريخ ابن كثير ج ۵ ص ۲۸۵ - و - ج ۲ ص ۹۳: ابن كثير شافعي (متوفای ۷۷۴ هجری)
- ۲۶۰- صاحب الاحتجاج و علي بن ابراهيم القمي عن حماد بن عثمان عن ابي عبدالله (عليه السلام) قال :
- ۲۶۱- تفسير نور الثقلين ج ۴ ص ۱۸۶: علامه حويزي (متوفای ۱۱۱۲ هجری)
۲. تفسير البرهان ج ۳ ص ۲۶۳: علامه بحراني اسفهانى (متوفای ۱۱۰۷ هجری)
۳. احتجاج ص ۹۰: طبرسي (متوفای ۵۸۸ هجری)
۴. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۲۷: علامه بحراني اصفهاني

۵. بحار الانوار ج ۸ ص ۹۴ طبع قدیم و ج ۲۸ ص ۳۰۲ و ۳۰۳: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری).

۲۶۲- مناقب ابن شهر آشوب ج ۱ ص ۱۴۲: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲۶۳- بحار الانوار ج ۲۱ ص ۲۳ و اعلام الوری ص ۶۳ و ۱۰۹

۲. بحار الانوار ج ۲۱ ص ۲۳: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. اعلام الوری ص ۶۳ و ۱۰۹: فضل بن حسن طبرسی (متوفای ۵۴۸ هجری)

۲۶۴- انفال ۴۱

۲۶۵- قال ابوبکر احمد بن عبدالعزیز الجوهري اخبرني ابوزيد عمر بن شبه عن هارون بن عمير عن وليد بن مسلم عن صدقه ابو معاوية عن

محمد بن عبدالله عن محمود بن عبدالرحمن بن ابي بكر عن يزيد الرقاشي عن انس بن مالك قال :

۲۶۶- ۱. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۲۲: علامه بحرانی اصفهانی

۲. شرح ابن الحديد ج ۱۶ ص ۲۳۰: ابن بی الحديد معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)

۳. بحار الانوار ج ۸ ص ۱۳۹ (قدیم) و ج ۲۸ ص ۳۰۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. السقیفه و فدک ص ۱۹۸ (و باسناده...). جوهری (متوفای ۳۹۳ هجری)

۵. و مدارک حدیث ۱۴۳.

۲۶۷- النمل ۱۶

۲۶۸- مریم ۶

۲۶۹- نساء ۱۱

۲۷۰- کشف الغمه ج ۲ ص ۳۷ و الغدير ج ۷ ص ۱۹۱

۲۷۱- العیاشی فی تفسیره عن مفضل بن صالح عن بعض اصحابه عن احدهما قال... ج ۱ ص ۲۳۵: عیاشی (متوفای ۳۲۰ هجری)

۲۷۲- ۱. وسائل الشیعه ج ۱۷ ص ۴۳۹: شیخ حر عاملی (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۱: علامه بحرانی اصفهانی

۳. تفسیر نورالتقلین ج ۱ ص ۴۰۵: علامه حویزی (متوفای ۱۱۱۲ هجری)

۴. المعه البيضاء ص ۳۸۳: محمد بن علی انصاری

۲۷۳- الف - اخبرنا عفان بن مسلم عن حماد بن سلمه عن الكلبي عن ابي هاني ...

ب - روى ابن ابي الحديد عن احمد بن عبدالعزيز الجوهرى عن عشاء ابن محمد عن ابيه قال

ج - و روات حديث ۵۷ سخنرانی فاطمه (عليه السلام) در مسجد رسول (صلى الله عليه وآله)

۲۷۴- كشف الغمه ج ۲ ص ۳۷: مرحوم اربلى (متوفای ۶۹۲ هجرى)

۲. الغدير ج ۷ ص ۲۳۰ و ۲۲۹: علامه امينى (متوفای ۱۳۹۰ هجرى)

۳. اعلام النساء ج ۴ ص ۱۱۹: عمر رضا كحاله

۴. كنز العمال ج ۵ ص ۶۳۷: متقى هندی حنفى (متوفای ۹۷۵ هجرى)

۵. بحار الانوار ج ۸ ص ۱۰۷ (طبع قديم) و ج ۲۸ ص ۳۵۳: علامه مجلسى (متوفای ۱۱۱۰ هجرى)

۶. شرح ابن ابي الحديد ج ۱۶ ص ۲۱۴: ابن ابي الحديد معتزلى (متوفای ۶۵۶ هجرى)

۷. رسائل جاحظ: ص ۳۰۰: عمرو بن بحر جاحظ متوفای ۲۳۰ هجرى ۹

۸. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۳: علامه بحرانی اصفهانی

۹. الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۳۱۴: محمد بن سعد زهرى (متوفای ۲۳۰ هجرى)

۱۰. مسند احمد ج ۱ ص ۱۰: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجرى)

۱۱. فتوح البلدان ص ۳۸: علامه بلاذرى (متوفای ۲۷۹ هجرى)

۱۲. تاريخ ابن كثير ج ۵ ص ۲۹۸: ابن كثير شافعى (متوفای ۷۷۴ هجرى)

۲۷۵- نمل ۱۶

۲۷۶- اختصاص ص ۱۷۸: شيخ مفيد (متوفای ۴۱۳ هجرى)

۲. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۲۴ و ۴۲۳ و ۶۰۲: علامه بحرانی اصفهانی

۳. بحار الانوار ج ۸ ص ۱۰۳ (قديم) و ج ۲۸ ص ۳۵۳ و ۳۰۳: علامه مجلسى (متوفای ۱۱۱۰ هجرى)

۴. رياحين الشريعة ج ۲ ص ۱۸: علامه محلاتى

۵. بیت الاحزان ص ۱۵۳: شیخ عباس قمی (متوفای ۱۳۵۹ هجری)

۶. تفسیر عیاشی ج ۲ ص ۲۸۷ حدیث ۴۹: عیاشی (متوفای ۳۲۰ هجری ۹)

۷. کشف الغمه ج ۲ ص ۴۷۸: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۸. بلاغات النساء ص ۱۲: ابی طیفور (متوفای ۲۸۰ هجری)

۹. شرح ابن ابی الحدید ج ۴ ص ۹۳: ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)

۱۰. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۰۸: عمر رضا کحاله

۲۷۷- الف - ابو محمد عن عبدالله بن سنان عن ابی عبدالله (علیه السلام) قال :

ب - اختصاص مفید عن عبدالله عن احمد بن علی بن الحسین بن شاذان عن محمد بن علی بن الفضل بن عامر عن الحسین بن الفرزدق

الفرازی عن محمد بن عمرویه الطحا عن ابی محمد الحسن بن موسی عن عبدالله بن سنان عن ابی عبدالله (علیه السلام) قال :

۲۷۸- الف - الطرائف نقلا عن صاحب التاریخ العباسی و عن الرومی الفقیه فی تاریخه فی حوادث سنه ثمانی عشره و مائتین

ب - ان جماعه من ولد الحسن و الحسین (علیه السلام) رفعوا القصه الی المامون فروی غیر واحد منهم عن بشیر بن الولید و الواقدی و

بشرین عتاب فی احادیث یرفعونها الی محمد (صلی الله علیه وآله)

۲۷۹- کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۳۶: علامه بحرانی اصفهانی

۲. تفسیر نورالثقلین ج ۴ ص ۱۸۶: علامه حویزی (متوفای ۱۱۱۲ هجری)

۳. الطرائف : شید بن طاووس (متوفاس ۶۶۴ هجری)

۴. تاریخ معروف عباسی : شیخ بهایی (متوفای ۱۰۳۰ هجری)

۵. و مدارک حدیث ۱۵۵ شیخ بهایی

۲۸۰- الف - سلیم بن قیس عن ابن ابی عیاش عن ابن عباس

ب - ابراهیم بن السعید الثقفی عن ابراهیم بن میمون عن عیسی بن عبدالله ابن محمد بن ابیطالب عن ابیه عن جدہ عن علی (علیه السلام)

قال :

۲۸۱- ۱. کتاب سلیم بن قیس : (متوفای ۷۰ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۲۸ ص ۲۹۷ و ۳۰۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۰۲: علامه بحرانی اصفهانی

۴. شرح ابن ابی الحدید جلد ۱۶ ص ۲۱۴: ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)

۵. الشافی ص ۴۰۸: سید مرتضی (متوفاس ۴۳۶ هجری)

۶. تلخیص الشافی ج ۳ ص ۱۲۵: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)

۷. الاحتجاج ص ۵۸: شیخ طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۲۸۲- ۱. عن محمدین اصحاق صاحب المغازی

۲. اعیان الشیعه ص ۳۱۴: سید محسن امین عاملی (متوفای ۱۳۷۱ هجری)

۳. الغدیر ج ۷ ص ۱۹۱: علامه امینی (متوفای ۱۳۹۰ هجری)

۴. فتوح البلدان ص ۳۸: بلاذری (متوفای ۲۷۹ هجری)

۲۸۳- الطبقات الکبری ج ۲ ص ۳۱۵ و کنز العمال ج ۵ ص ۶۲۲

۲. کنز العمال ج ۵ ص ۶۲۲: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)

۲۸۴- الف - السیاری عن علی بن اسباط قال لما ورد ابوالحسن موسی (علیه السلام) علی المهدی وجده یرد المظالم فقال ما بال مظلمتنا لا ترد؟...

ب- ابن ابی الحدید عن ابراهیم بن سعید الثقفی عن ابراهیم بن میمون عن عیسی بن عبدالله بن محمد بن علی ابن ابیطالب (علیه السلام) عن ابيه عن جده عن علی (علیه السلام) قال :

ج- ۱. اصول کافی ج ۴ (باب الفی و تفسیر الخمس): مرحوم کلینی (متوفای ۳۲۸ هجری)

۲. عیون الاخبار ص ۲۳۳ (طبع قم): ابن قتیبہ دینوری حنفی (متوفای ۲۷۶ هجری)

۳. تفسیر عیاشی ج ۲ ص ۲۸۷: عیاشی (متوفای ۳۲۰ هجری)

۴. کشف الغمه ج ۲ ص ۳۸: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۵. کوکب الدری ج ۱ ص ۲۰۴: علامه حائری مازندرانی

۶. شرح ابی الحدید ج ۱۶ ص ۲۷۴: ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)

۷. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۲۵: علامه بحرانی اصفهانی

۸. التهذيب ج ۴ ص ۱۴۹: شيخ طوسي (متوفای ۴۶۰ هجری)
۹. بحارالانوار ج ۸ ص ۱۰۳ (طبع قدیم) و ج ۲۸ ص ۳۰۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۱۰. اختصاص ص ۱۷۸: شيخ مفيد (متوفای ۴۱۳ هجری)
۱۱. تلخیص الشافی ج ۳ ص ۱۲۵: شيخ طوسي (متوفای ۴۶۰ هجری)
۱۲. الشافی ص ۴۰۸: سيد مرتضى (متوفای ۴۳۶ هجری)
۱۳. الاحجاج ص ۵۸: شيخ طبرسي (متوفای ۵۴۸ هجری)
۱۴. الغدير ج ۷ ص ۱۹۴ ثم اخذ عمر الكتاب فشقه (نامه رسول خدا (صلى الله عليه وآله) و سند فرک را عمر گرفت و پاره کرد) نقل از سره حلبیه ج ۳ ص ۳۹۱: علامه حلبی شافعی و تذکر الخواص
- ۲۸۵- حضرت زهرا صلی الله علیه و آله فرمود: بقرت کتابی بقرالله بطنک (نامه ام را پاره کردی، خدا شکمت را پاره کند.)
- اختصاص شيخ مفيد - و - الشافی ص ۲۳۶: سيد مرتضى - و - تلخیص الشافی ص ۴۸: شيخ طوسي و نسبت به سوزاندن نامه، مراجعه کنید به حدیث ۱۷۸.
- ۲۸۶- به مدارک حدیث ۱۶۲ مراجعه شود (انک سیده النساء اهل الجنة)
- ۲۸۷- ۱. کتاب سلیم بن قیس الهلالي ص ۱۳۵: (متوفای ۷۰ هجری)
۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۱: علامه بحرانی اصفهانی
۳. بحارالانوار ج ۸ ص ۲۳۴ (طبع قدیم): علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۴. مستدرک الوسائل ج ۱۷ ص ۳۹۹: محدث نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)
۵. مدارک حدیث پ ۵۷.
- ۲۸۸- کتاب سلیم بن قیس ص ۱۳۴ و بحارالانوار ج ۸ ص ۱۰۳ و اختصاص ص ۱۷۸
- ۲۸۹- سیره حلبی ج ۳ ص ۳۰۸ و ۳۰۹: حلبی شافعی (متوفای ۱۰۴۴ هجری)
۲. نزاهه المجالس ج ۲ ص ۲۰۹ (از تفسیر قرطبی نقل کرد): علامه صفوری شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)
- ۲۹۰- الف ۱- و بالاسناد عن مسلم عن ابی کامل فضیل بن حسین عن ابی عوانه عن فراس عن عامر عن مسروق عن عائشه قالت :

ب- و بالاسناد عن منصور بن ابی مزاحم عن ابراهيم بن سعد عن ابيه عن عروه عن عائشه و عن زهير بن حرب عن يعقوب بن ابراهيم عن ابيه عن جده عن عروه عن عائشه :

ج- فضل بن دكين ابونعيم عن زكريا ابن اب زائده عن فراس بن يحيى عن عامر الشعبي عن مسروق عن عائشه :

د- الصدوق عن احمد بن زياد بن جعفر الهمداني عن علي بن ابراهيم بن هاشم عن ابيه عن محمد بن سنان عن المفضل بن عمر قال :

۲۹۱- بحار الانوار ج ۳۷ ص ۶۷.و.ج ۴۳ ص ۵۱ و ۱۸۱: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. العمده ص ۲۰۲: ابن بطريق (متوفای ۶۰۰ هجری)

۳. صحيح مسلم ج ۷ ص ۱۴۳: مسلم بن حجاج قشيري (متوفای ۲۶۱ هجری)

۴. صحيح بخاری ج ۸ ص ۷۸: محمد بن اسماعيل بخاری (متوفای ۲۵۶ هجری)

۵. حليه الاولياء ج ۲ ص ۲۹: ابوالفرج اصفهانی (متوفای ۴۳۰ هجری)

۶. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۶۲: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۷. الطبقات الكبرى ج ۲ ص ۲۴۷.و. ج ۸ ص ۲۶: محمد بن سعد زهري (متوفای ۲۳۰ هجری)

۸. مشكل الآثار ج ۱ ص ۴۸: الطحاوی حنفي (متوفای ۳۲۱ هجری)

۹. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۸ الى ۴۱: قاضي نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۱۰. سنن دارمی ج ۱ ص ۳۷: علامه دارمی (متوفای ۲۵۵ هجری)

۱۱. مصابيح السنه ج ۲ ص ۲۰۴: علامه بغوی شافعی (متوفای ۵۱۰ هجری)

۱۲. البدايه و النهايه ج ۲ ص ۶۱: اسماعيل ابن كثير شافعی (متوفای ۷۷۴ هجری)

۱۳. اسد الغابه ج ۵ ص ۵۲۳: علي بن محمد بن اثير (متوفای ۶۳۰ هجری)

۱۴. مسند احمد بن حنبل ج ۶ ص ۲۸۲: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۱۵. جواهر البحار ج ۱ ص ۳۶۰: علامه نيهانی بيروتي شافعی

۱۶. استيعاب ج ۲ ص ۳۶۷: ابن عبدالبر اندلسي مالکی (متوفای ۴۶۳ هجری)

۱۷. تاريخ الاسلام ج ۲ ص ۹۴: علامه ذهبي شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)

۱۸. الاصابه ج ۴ ص ۳۶۷: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۸۵۲ هجری)
۱۹. الخصائص ج ۲ ص ۲۶۵: علامه سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۲۰. کنز العمال ج ۱۳ ص ۹۵: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)
۲۱. صلح اخوان صلح ص ۱۱۶: علامه شیخ داوود خالدی شافعی
۲۲. منتخب کنز العمال ج ۵ ص ۹۷
۲۳. الروض الازهر ص ۱۰۳: علامه فلندر هندی حنفی
۲۴. اتحاف الساده المتقین ج ۷ ص ۱۸۴: علامه زبیدی شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)
۲۵. ینایع الموده ص ۲۶۰: علامه قندوزی حنفی (متوفای ۱۳۹۴ هجری)
۲۶. المختار فی مناقب الاخیار ص ۵۶: علامه ابن اثیر جزری (متوفای ۶۳۰ هجری)
۲۷. ذخائر العقبی ج ۲ ص ۴۲: محب الدین طبری شافعی (متوفای ۶۹۴ هجری)
۲۸. المعتصر من المختصر ج ۲ ص ۲۴۷: علامه یوسف بن موسی حنفی
۲۹. نظم درر السمطین ص ۱۷۹: علامه زرنندی حنفی (متوفای ۱۰۴۷ هجری)
۳۰. طرخ التثریت ج ۱ ص ۱۴۹: زین الدین ابوالفضل
۳۱. وسیله المال ص ۸۰: علامه باکشیر الحضرمی شافعی (متوفای ۱۰۴۷ هجری)
۳۲. سیره النبویه ج ۲ ص ۶: احمد زینی دحلان شافعی (متوفای ۳۸۵ هجری)
۳۳. مشارق الانوار ص ۱۰۵: علامه حمزاوی مالکی
۳۴. فضائل سیده النساء ص ۵: علامه شاهین (متوفای ۳۸۵ هجری)
۳۵. التحفه العلیه ص ۱۱: علامه شافعی حضرمی (متوفای ۱۰۴۷ هجری)
۳۶. جالیه الکدر ص ۲۰۲: علامه عبدالهادی الایباری
۳۷. انوار امحمدیه ص ۱۵۰: علامه نبهانی بیروتی شافعی
۳۸. مفتاح النجاص ۹۸: میرزا محمد خان بدخشی

۳۹. جامع الصغير ص ۱۷۷: سيوطي شافعي (متوفاي ۹۱۱ هجري)
۴۰. جمه الوسائل ج ۱ ص ۲۷۰: علامه هروي خنفي (متوفاي ۱۰۱۴ هجري)
۴۱. خصائص ص ۳۴: علامه نسائي شافعي (متوفاي ۳۰۳ هجري)
۴۲. مستدرک ج ۳ ص ۱۵۶: حاکم نيشابوري شافعي (متوفاي ۲۵۸ هجري)
۴۳. انساب الاشراف ص ۵۵۲: بلاذري (متوفاي ۲۷۹ هجري)
۴۴. تاريخ ابن عساکر ج ۱ ص ۲۹۸: ابن عساکر شافعي (متوفاي ۵۷۱ هجري)
۴۵. الثغور الباسمه ص ۱۳، سيوطي شافعي (متوفاي ۹۱۱ هجري)
۴۶. الشرف المويد ص ۵۴: علامه نيهاني شافعي
۴۷. رشفه الصاوي ص ۲۲۶: علامه ابوبکر العلوي شافعي
۴۸. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۱۵: عمر رضا كحاله
۴۹. تاريخ الخلفاء ص ۱۱۴: سيوطي شفاعي (متوفاي ۹۱۱ هجري)
۵۰. المناقب ۲۰۹: علامه شافعي ابن مغازي (متوفاي ۴۸۳ هجري)
۵۱. شرح ابن ابی الحديد ج ۱۶ ص ۴۵۷: ابن ابی الحديد معتزلي (متوفاي ۶۵۶ هجري)
۵۲. موده القربي ص ۱۰۳: علامه همداني علوي
۵۳. صحيح ترمذي ج ۵ ص ۶۶۰: ترمذي (متوفاي ۲۷۹ هجري)
۵۴. كفايه الطالب ص ۲۷۵: كنجي شافعي (متوفاي ۶۵۸ هجري)
۵۵. تيسير الوصول ج ۲ ص ۱۵۴: علامه شيباني شافعي (متوفاي ۹۴۴ هجري)
۵۶. فصول المهمه ص ۱۲۷: ابن صباغ مالكي (متوفاي ۸۵۵ هجري)
۵۷. الحاوي للفتاوى ج ۲ ص ۲۶۷: سيوطي شافعي (متوفاي ۹۱۱ هجري)
۵۸. صواعق المحرقة ص ۱۸۵: علامه هيثمي شافعي (متوفاي ۹۷۴ هجري)
۵۹. روضه الاحباب ص ۶۶۵: علامه جلال الدين دشتكي

۶۰. الحباثک فی اخبار الملائک ص ۱۰۵

۶۱. عرائس الواضحه ص ۱۹۵: احمد بن محمد ثعلبی (متوفای ۴۲۷ هجری)

۶۲. ارجح المطالب ص ۲۴: علامه عبدالله حنفی

۶۳. جامع الاصول ج ۳ ص ۳۱۷: جاحظ (متوفای ۲۵۵ هجری)

۶۴. فتح الکبیر ج ۱ ص ۲۸ و ۲۴۹: علامه نبهانی شافعی

۶۵. روض الازهر ص ۳۰۰: زبیدی دمشقی شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)

۶۶. معنای الاخبار ص ۱۰۷ و ۱۲۴: شیخ صدوق (و فاطمه سیده نساء العالمین من الاولین و الاخرین) (متوفای ۳۸۱ هجری)

۶۷. علل الشرايع ج ۱ ص ۱۷۴ (و فاطمه سیده نساء العالمین من الاولین و الاخرین): شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۶۸. اختصاص شیخ مفید ص ۳۷ و ۹۱: (متوفای ۴۱۳ هجری)

۶۹. دلائل الامامه ۵۶: محمد بن جریر امامی (متوفای ۳۱۰ هجری) (صدوق عن احمد بن الحسن القطان: حسن بن علی السکری عن

محمد بن زکریا الجوهری عن شعيب بن واقد عن اسحاق بن جعفر بن محمد بن عيسى بن علی عن ابا عبدالله (عليه السلام) قال :

۲۹۲- دلائل النبوه روى باسناد عن محمد بن عبدالله بن عمرو بن عثمان ان امه فاطمه بنت الحسين حدثته ان عائشه حدثتها أنها كانت تقول

:

۲۹۳- ۱. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۹۲: علامه بحرانی اصفهانی

۲. مشکل الآثار ج ۱ ص ۴۸: الطهاوی حنفی (متوفای ۳۲۱ هجری)

۳. الاحقاق ج ۱۰ ص ۸۳: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۴. کنز العمال ج ۱۶ ص ۲۸۱ حدیث ۲۹. و. ج ۷ ص ۱۱۱: متقی هندی (متوفای ۹۷۵ هجر)

۵. فتح الباری ج ۷ ص ۸۲: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۲۵۸ هجری)

۶. ذخائر العقبی ص ۳۹ و ۱۳۶: طبری شافعی (متوفای ۶۹۴ هجری)

۷. فضائل الخمسه ج ۳ ص ۱۴۱: علامه فیروز آبادی (متوفای ۱۴۱۰ هجری)

۸. وسیله المال ص ۸۸ (مخلوط) علامه حضرمی شافعی (متوفای ۱۰۴۷ هجری)

۹. تجهيز الجيش ص ۹۷: امان الله دهلوی

۱۰. بحار الانوار ج ۲۲ ص ۵۳۶. و. ج ۳۶ ص ۳۰۷. و. ج ۵۱ ص ۷۸. و. ج ۲۸ ص ۵۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۱. کتاب کشف الغمه ص ۴۴: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۱۲. کمال الدین ص ۲۶۲: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۱۳. کفایه الاثر ص ۹: علی بن محمد خزاز قمی زرنندی (متوفای ۴۰۰ هجری)

۱۴. اسد الغابه ج ۴ ص ۴۲: ابن اثیر جزری (متوفای ۶۳۰ هجری)

۱۵. ملحقات احقاق الحق ج ۲۳ ص ۲۵۹

۱۶. آل محمد ص ۶۷۰

در منابع زیر حدیث (انک سیده النساء اهل الجنة) آمده است که اکثر دانشمندان اهل سنت از طریق گوناگون آن را به نقل کرده اند.

۱. صحیح ترمذی ج ۱۳ ص ۱۹۷: ترمذی (متوفای ۲۷۹ هجری)

۲. مسند احمد ج ۵ ص ۳۹۱ و ج ۳ ص ۶۴: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)

۳. مستدرک حاکم ج ۳ ص ۱۵۱ و ۱۵۴: حاکم نیشابوری (متوفای ۲۵۸ هجری)

۴. حلیه الاولیاء ج ۴ ص ۱۹۰: ابوالفرج اصفهانی زیدی (متوفای ۴۳۰ هجری)

۵. الاعتقاد ص ۱۶۵: حافظ بیهقی (متوفای ۴۵۸ هجری)

۶. تاریخ ابن عساکر و منتخب تاریخ ابن عساکر ج ۴ ص ۹۵: ابن عساکر شافعی (متوفای ۵۷۱ هجری) ۷. مقتل الحسین ص ۵۵:

خوارزمی (متوفای ۵۶۸ هجری)

۸. المختار فی مناقب الاخیار ص ۵۶: ابن اثیر جزری (متوفای ۶۰۶ هجری)

۹. جامع الاصول ج ۱۰ ص ۸۲: ابن اثیر جزری (متوفای ۶۰۶ هجری)

۱۰. اسد الغابه ج ۵ ص ۵۷۴. عزالدین الجزری: ابن اثیر جزری (متوفای ۶۰۶ هجری)

۱۱. فرائد السمطین (مخطوط): علامه حموی شافعی (متوفای ۷۲۲ هجری)

۱۲. کفایه الطالب ص ۲۷۵: علامه گنجی شافعی (متوفای ۶۵۸ هجری)

۱۳. وسیله المال ص ۱۶۱: علامه باکثیر الحضرمی شافعی (متوفای ۱۰۴۷ هجری)

۱۴. مصابيح السنه ص ۱۰۸: علامه بغوی شافعی (متوفای ۵۱۰ هجری)
۱۵. ذخائر العقبی ص ۲۲۹: محب الدین طبری شافعی (متوفای ۶۹۴ هجری)
۱۶. کنز العمال ج ۱۳ ص ۹۵: علامه متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)
۱۷. منتخب صحیح البخاری ص ۲۱۹: محمد بن عثمان بغدادی
۱۸. تاریخ الاسلام ج ۲ ص ۹۰: علامه ذهبی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۱۹. سیر اعلام النبلاء ج ۳ ص ۱۶۸: علامه ذهبی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۲۰. تلخیص المستدرک ج ۳ ص ۱۵۱: علامه ذهبی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۲۱. تیسیر الوصول ج ۲ ص ۱۵۴: ابن الدبیع شیبانی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۲۲. البدایه و النهایه ج ۳ ص ۲۰۶: ابن کثیر شافعی (متوفای ۷۷۴ هجری)
۲۳. الفصول المهمه ص ۱۲۷: ابن صباغ المالکی (متوفای ۸۵۵ هجری)
۲۴. الحاوی للفتاوی ج ۲ ص ۲۶۷: علامه عبدالرحمن سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۲۵. خصائص الكبرى ج ۲ ص ۲۲۶: علامه عبدالرحمن سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۲۶. جامع الصغیر ج ۱ ص ۷: علامه عبدالرحمن سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۲۷. الصواعق المحرمة ص ۱۸۵: ابن حجر الهیثمی شافعی (متوفای ۹۷۴ هجری)
۲۸. روضه الاحجاب ص ۶۶۵: علامه دشتکی
۲۹. الحبائک فی اخبار الملائک ص ۱۰۵: عبدالرحمن سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۳۰. عرایس الواضحه ص ۱۹۵: علامه الایباری ثلعبی (متوفای ۴۲۷ هجری)
۳۱. جالیه الکدر ص ۱۹۵: علامه الایباری
۳۲. حسن الاسوه ص ۲۹۰: علامه هندی البهوبالی
۳۳. مفتاح النجا ص ۱۷: علامه بدخشی
۳۴. ینایع الموده ص ۱۶۵: علامه قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)

۳۵. ارجح المطالب ص ۲۴۱: الانترسرى حنفى

۳۶. تاج الجامع للاصول ج ۳ ص ۳۱۷: علامه بحر اللبثى الجاحظ (متوفى ۲۵۵ هجرى)

۳۷. جمع الوسائل ج ۱ ص ۲۶۹: علامه هروى حنفى (متوفى ۱۰۱۴ هجرى)

۳۸. سعد الشموس و الاقمار ص ۲۰۳: علامه شمشاونى

۳۹. فتح الكبير ج ۱ ص ۲۸: علامه نيهانى

۴۰. جواهر البخار ج ۱ ص ۳۶۰: علامه نيهانى

۴۱. روض الازهر ص ۲۰۰: علامه قلندر الهندى

۴۲. موده القربى ص ۱۲۲: علامه علوى همدانى

۴۳. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۲۰۱: حافظ الهيثمى (متوفى ۸۰۷ هجرى)

۴۴. ثغور الباسمه ص ۱۳: سيوطى شافعى (متوفى ۹۱۱ هجرى)

۴۵. صحيح بخارى ج ۴ ص ۲۰۳ ج ۵ ص ۲۰: محمد بن اسماعيل بخارى (متوفى ۲۵۶ هجرى)

۴۶. خصائص ص ۳۳: علامه نسائى شافعى (متوفى ۳۰۳ هجرى)

۴۷. مشكل الآثار ج ۱ ص ۴۸: علامه طحاوى حنفى (متوفى ۳۲۱ هجرى)

۴۸. انساب الشراف ص ۴۰۵: بلاذرى (متوفى ۷۴۱ هجرى)

۴۹. مشكاه المصابيح ص ۵۶۸: علامه عمرى تبريزى (متوفى ۷۴۱ هجرى)

۵۰. نظم درر السمطين ص ۱۷۸: علامه زرندى حنفى (متوفى ۷۴۷ هجرى)

۵۱. ارشاد السارى ج ۶ ص ۸۰: علامه قسطلانى شافعى (متوفى ۹۲۳ هجرى)

۵۲. عمدہ القارى فى شرح صحيح البخارى ج ۱۶ ص ۱۵۴: علامه محمود بن العينى

۵۳. انوار المحمديه ص ۱۴۶: علامه نيهانى

۵۴. السيف اليمانى المسول ص ۹: علامه كافى تونسى

۵۵. روض الانف ج ۱ ص ۱۶۰: علامه سهيلى مراکشى

۵۶. فضائل سیده النساء ص ۳: علامه ابن شاهین (متوفای ۳۸۵ هجری)
۵۷. مرآة الجنان ص ۶۱: علامه یافعی شافعی (متوفای ۷۶۸ هجری)
۵۸. تجهیز الجیش ص ۹۶: دهلوی
۵۹. طبقات الكبرى ج ۲ ص ۲۴۸: ابن سعد واقدی (متوفای ۲۳۰ هجری)
۶۰. الاصابه ج ۴ ص ۳۶۷: علامه عسقلانی شافعی (متوفای ۸۵۲ هجری)
۶۱. المغازی و السیر ص ۲۸۶: علامه حضرمی
۶۲. الاستیعاب ج ۲ ص ۷۵۰: علامه ابن عبدالبر مالکی (متوفای ۴۶۳ هجری)
۶۳. الخصائص ج ۲ ص ۲۶۵: علامه سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۶۴. کنوز الحائق ص ۱۰۳: علامه مناوی شافعی (متوفای ۱۰۳۱ هجری)
۶۵. تهذیب التهذیب ج ۱۲ ص ۴۴۱: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۸۵۲ هجری)
۶۶. مشارق الانوار ص ۱۰۹: علامه حمزاوی مالکی
۶۷. اسعاف الراغبین ص ۱۲۸: علامه ابن الصبان شافعی (متوفای ۱۲۰۶ هجری)
۶۸. مناقب و منتخب مناقب ص ۵: ابن المغازی شافعی (متوفای ۴۳۸ هجری)
۶۹. القول الجلی ص ۳۰۲: علامه صفی الدین حنفی بخاری
۷۰. نهایه الارب ج ۱۸ ص ۱۷۲: علامه نویری شافعی (متوفای ۷۳۲ هجری)
۷۱. شرح المقاصد ج ۲ ص ۲۲۱: علانه تفتازانی شافعی
۷۲. مکاشفه القلوب ص ۲۲۵: علامه محمدبن عزالی (متوفای ۵۰۵ هجری)
۷۳. معانی الاخبار ص ۱۰۷: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)
۷۴. امالی ص ۲۲: شیخ مفید (متوفای ۴۱۳ هجری)
۷۵. امالی ج ۱ ص ۸۳: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
- ۲۹۴- مسند الفردوس دیلمی: (متوفای ۵۰۹ هجری)

۲. شعب الايمان : بيهقي (متوفای ۴۵۸ هجری)

۳. كنز العمال ج ۱ ص ۵۲۸ متفی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجری)

۲۹۵- وقایع الايام خيابانى جلد صيام ص ۲۹۵

۲۹۶- الف . تفسير فرات بن ابراهيم عن سليمان بن محمد معننا عن ابن عباس عن على اميرالمومنين (عليه السلام) قال ...

۲۹۷- بحارالانوار ج ۸ ص ۵۳ حديث ۶۲ و كشف الغمه ج ۲ ص ۵۷ ولتالى الخبر ج ۵ ص ۶۵

۲. كوكب الدرى ج ۱ ص ۱۷۸: علامه حائرى مازندراني

۳. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۱۴۸: علامه بحراني اصفهاني

۴. كشف الغمه ج ۲ ص ۵۷ / ج ۱ ص ۴۹۶: مرحوم اربلى (متوفای ۶۹۲ هجری)

۵. لتالى الاخبار ج ۵ ص ۶۵: سيوطى شافعى (متوفای ۹۱۱ هجری)

۶. رياحين الشريعه ج ۱ ص ۲۲۵: علامه محلاتى

۷. تفسير فرات بن ابراهيم (به نقل بحار)

۲۹۸- ورقه بن عبدالله لازدى عن فضه امه فاطمه (عليه السلام)

۲۹۹- بحارالانوار ج ۴۳ ص ۱۷۷ و ۱۷۴: علامه مجلسى (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. بيت الحزان ص ۱۶۴: شيخ عباس قمى (متوفای ۱۳۵۹ هجری)

۳. كوكب الدرى ج ۱ ص ۲۴۲: علامه حائرى مازندراني

۳۰۰- الف - ابو جعفر محمد بن عوف بن سفيان الطائى حدثنا موسى بن ايوب النصيبى حدثنا محمد بن شعيب عن صدقه (مولى عبدالرحمن

بن الوليد) عن محمد بن على بن الحسين قال :

ب - طب عن برده حم طب عن قيس سعد و حبيب بن مسلمه حم عن عمر طب عن عصمه بن مالك الخطمى و عروه بن مغيث الانصارى

، طس عن على ، البزار عن ابى هريره

ج - مسند فاطمه (عليه السلام) ص ۳۳ و ۵۲ و مجمع الزوائد ج ۸ ص ۱۰۸. ابونعمى عن فاطمه الزهرا (عليه السلام)

۳۰۱- الف - ابو جعفر محمد بن عوف بن سفيان الطائى حدثنا موسى بن ايوب النبى حدثنا محمد بن شعيب عن صدقه (مولى عبدالرحمن

بن الوليد) عن محمد بن على بن الحسين قال :

ب - طب بن يريده حم طب عن قيس بن سعد و حبيب بن مسلمه . حم عن طب عن عصمه بن مالك الخطمي و عن عروه بن مغبث الانصاري ، طس عن علي ، البزار عن ابي هريره

ب - مسند فاطمه (عليه السلام) ص ۳۳ و ۵۲ . و مجمع الزوائد ج ۸ ص ۱۰۸ ابونعيم عن فاطمه الزهرا (عليه السلام)

۳۰۲- كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۸: علامه بحراني

۲. مسند فاطمه (عليه السلام) ص ۳۳ حدص ۵۳ .

۳. مجمع الزوائد ج ۸ ص ۱۰۸:

۴. كنز العمال ج ۶ ص ۶۵.

۳۰۳- ۱. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۲۸: علامه بحراني

۲. مسند فاطمه (عليه السلام) ص ۳۳ حدص ۵۳ .

۳. مجمع الزوائد ج ۸ ص ۱۰۸:

۴. كنز العمال ج ۶ ص ۶۵.

۳۰۴- الف = روى احمد بن عبدالعزيز الجوهرى

ب = عبدالرزاق عن ابن المبارك حدثنا محمد بن ابراهيم عن محمد بن احمد عن محمد بن ايوب عن احمد بن عمرو البزار عن احمد بن يحيى عن محمد بن بشر عن عبيد الله بن عمر عن زيد بن اسلم عن ابيه قال ...

۳۰۵- ۱. بحار الانوار ج ۱۸ ص ۳۱۳: علامه مجلسي (متوفى ۱۱۱۰ هجرى)

۲. شرح نهج البلاغه ج ۱ ص ۱۳۰ ج ۲ ص ۴۵: ابن ابى الحديد معتزلى (متوفى ۶۵۶ هجرى)

۳. كنز العمال ج ۲ ص ۶۵۱ حدث ۱۴۱۳۸: متقى هندی حنفى (متوفى ۹۷۵ هجرى)

۴. الاستيعاب ج ۲ ص ۲۴۶ . ۲۴۵: ابن عبدالبر مالكي (متوفى ۴۶۲ هجرى)

۵. منتخب كنز العمال ج ۲ ص ۱۷۴

۶. مصنف ج ۱۴ ص ۵۶۷: ابن ابى شيبه (متوفى ۲۳۵ هجرى)

۳۰۶- الف = طبرى عن محمد بن هارون بن موسى التلعكبرى عن ابيه عن محمد بن همام عن احمد البرقى عن احمد بن محمد بن عيسى عن عبدالرحمن ابن ابى نجران عن ابن سنان عن ابن نسكران عن ابى بصير عن ابى عبدالله (عليه السلام) قال ...

ب = سلیم بن قیس الہلالی بروایہ ابان بن ابی عیاش عنہ عن سلمان و عبد اللہ بن العباس قالا...

ج = علی بن احمد قال حدثنا ابو العباس احمد بن محمد بن یحیی بن عمرو بن ابی المقدام و زیاد بن عبد اللہ قالا...

د = ابو محمد بن مسلم بن قتیبہ : ابی عفیر عن ابی عون عن عبد اللہ بن عبد الرحمن الانصاری قال :

ج = سلیم بن قیش بروایہ ابن عیاش عن عبد اللہ بن عباس قال ... (بحار ج ۲۸ ص ۲۹۷)

د = ابو الفضل الشیبانی ، عن عبدالرزاق بن سلیمان بن غالب الزدی عن الحسین بن علی عن عبدالوہاب بن ہمام الحمیری عن ابن ابی شیبہ

عن شریک عن الرکین بن الربیع عن القاسم ابن حسان عن جابر بن عبد اللہ الانصاری قال :

۳۰۷-۱. بحار الانوار ج ۲۸ ص ۳۰۳. ج ۴۳ ص ۱۹۹ و ۲۰۳. ج ۳۶ ص ۳۰۸: علامہ مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ ہجری)

۲. دلائل الامامہ ص ۴۵ / ج ۱ ص ۱۴ و ۲۰: طبری امامی (متوفای ۳۱۰ ہجری)

۳. الامامہ و السیاسہ ، ج ۳ ص ۱۲۱۴. ج ۱ ص ۱۳: ابن قتیبہ دینوری حنفی (متوفای ۲۷۶ ہجری)

۴. اعلام النساء: ج ۳ ص ۱۲۱۴ / ج ۴ ص ۱۲۴:

۵. رسائل ص ۳۰۰: جاحظ معتزلی (متوفای ۲۵۵ ہجری)

۶. صحیح بخاری ج ۵ ص ۵ و ج ۶ ص ۱۹۶ باب ۱۲ و ۱۶ و ۲۹ و کتاب النکاح ۱۰۹: بخاری (متوفای ۲۵۶ ہجری)

۷. صحیح مسلم ج ۲ ص ۷۲ حدیث ۹۳ و ۹۴: مسلم بن حجاج قشیری (متوفای ۲۶۱ ہجری)

۸. مسند احمد ج ۱ ص ۶ و ج ۴ ص ۵ و ۳۲۸ و ۳۲۶ و ۳۲۳: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ ہجری)

۹. تاریخ طبری ج ۳ ص ۲۰۲: محمد بن جریر طبری (متوفای ۳۱۰ ہجری)

۱۰. سنن البیہقی ج ۶ ص ۳۰۰ و ج ۳۰۷/۷: بیہقی شافعی (متوفای ۴۵۸ ہجری)

۱۱. کفایہ الطالب ص ۲۲۶: گنجی شافعی (متوفای ۶۵۸ ہجری)

۱۲. علل الشرایع ج ۱ ص ۱۸۷ باب ۱۴۸: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ ہجری)

۱۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۳: علامہ بحرانی اصفحانی

۱۴. فضائل الخمسہ ج ۳ ص ۱۵۵: مرحوم فیروز آبادی (متوفای ۱۴۱۰ ہجری)

۱۵. ریاحین الشریعہ ج ۲ ص ۵۳: علامہ محلّاتی (متوفای ۱۳۹۰ ہجری)

۱۶. الغدير ج ۷ ص ۲۲۹ و ۲۳۲ و ج ۹ ص ۳۹۵ و ج ۱۰ ص ۱۲۴: علامه اميني

۱۷. اعيان الشيعه ج ۱ ص ۳۱۸: سيد امين عاملي (متوفای ۱۳۷۱ هجری)

۱۸. مرآه العقول ج ۵ ص ۳۲۳: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱۹. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۱۷: قاضي نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۲۰. شرح نهج البلاغه ج ۱۶ ص ۲۷۸ ابن ابی الحديد: معتزلي (متوفای ۶۵۶ هجری)

۲۲. كفايه الاثر ص ۹: علي بن محمد خزازي قمی رازی (متوفای ۴۰۰ هجری)

۲۳. سنن الترمذی كتاب المناقب ۶۰: ترمزی (متوفای ۲۷۹ هجری)

۲۴. سنن ابی داود كتاب النكاح ۱۲: ابی داود (متوفای ۲۷۵ هجری)

۲۵. سنن ابن ماجه كتاب النكاح باب ۵۶: ابن ماجه (متوفای ۲۷۵ هجری)

۲۶. سنن السجستاني ج ۱ ص ۳۲۴

۲۷. خصائص ۳۵: نسائي شافعي (متوفای ۳۰۳ هجری)

۲۸. مستدرک الحاكم ج ۳ ص ۱۵۴ و ۱۵۸ و ۱۵۹: حاکم نیشابوری (متوفای ۲۵۸ هجری)

۲۹. حليه الاولياء ج ۲ ص ۴۰: ابوالفرج اصفهانی زیدی (متوفای ۴۳۰ هجری)

۳۰. مشکاه المصابيح ۵۶: خطيب العمري حنفي (متوفای ۷۴۱ هجری)

۳۱. شرح ابی الحديد ج ۱۶ ص ۲۷۸: ابن ابی الحديدی معتزلي (متوفای ۶۵۶ هجری)

۳۲. مجمع الزوائد ۲۰۳/۹: حافظ هيثمی (متوفای ۸۰۷ هجری)

۳۰۸- علي بن محمد الكاتب عن حسن بن علي الزعفراني ، عن ابراهيم بن محمدالثقفي عن ابی اسماعيل العطار عن ابن لهيعة عن ابی الاسود عن عروه بن الزبير قال :

۱. مالی ص ۹۵: شيخ مفيد (متوفای ۴۱۳ هجری)

۲. الغدير ج ۵ ص ۳۷۲: علامه اميني متوفای ۱۳۹۰ هجری)

۳. الامامه و السياسه ج ۱ ص ۱۲ - ۱۴: ابن قتيبه حنفي (متوفای ۲۸۲ هجری)

۳۰۹- کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۱۲: علامه بحرانی اصفهانی

۲. علم اليقين ج ۲ ص ۶۷۸: مرحوم فيض كاشاني (متوفای ۱۰۹۱ هجری)

۳۱۰- قال الطوسي و جدت هذا الحديث بخط بعض المشائخ رحمهم الله في كتاب لابي غانم المعلم وجد بخطه علي ظهر كتاب له حين مات :

۳۱۱- امالي شيخ صدوق ج ۱ ص ۲۰۷: (متوفای ۳۸۱ هجری)

۲. امالي ص ۱۱۷: شيخ طوسي (متوفای ۴۶۰ هجری)

۳. رياحين الشريعه ج ۲ ص ۴۱: علامه محلاتي

۴. بحار الانوار ج ۸ (رحلي) ص ۱۰۲: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳۱۲- ۱. كتاب سليم بن قيس كوفي ص ۱۳۴: (متوفای ۷۶ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۸ ص ۱۰۳ (قديم): علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. كوكب الدرر ج ۱ ص ۲۲۸: علامه حائري مازندراني

۴. اختصاص ص ۱۷۸/۱۸۳: شيخ مفيد (متوفای ۴۱۳ هجری)

۵. كتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۲۵: علامه بحرانی اصفهانی

۳۱۳- ابو محمد بن مسلم بن قتيبه عن ابي عفير عن ابي عون عن عبدالله بن عبدالرحمن الانصاري

۳۱۴- الغدير ج ۷ ص ۲۳۰. ج ۹ ص ۳۸۷. ج ۱۰ ص ۱۲۴: علامه اميني (متوفای ۱۳۹۰ هجری)

۲. الامامه و السياسه ج ۱ ص ۳۰/۱۴: ابن قتيبه حنفي (متوفای ۲۷۶ هجری)

۳. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۱۴: محمد رضا كحاله

۴. رسائل ص ۳۰۰: جاحظ معتزلي (متوفای ۲۵۵ هجری)

۵. بحار الانوار ج ۲۸ ص ۳۵۷: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۶. اعيان الشيعة ص ۳۱۸: سيد امين عاملي (متوفای ۱۳۷۱ هجری)

۷. صحيح بخاري ج ۵ ص ۵. ج ۶ ص ۱۹۶: بخاري (متوفای ۲۵۶ هجری)

۸. صحیح مسلم ج ۲ ص ۷۲: مسلم بن حجاج (متوفای ۲۶۱ هجری)
۹. مسند احمد ج ۱ ص ۶: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)
۱۰. تاریخ طبری ج ۳ ص ۲۰۲: محمد بن جریر طبری (متوفای ۳۱۰ هجری)
۱۱. کفایه الطالب ص ۲۲۶: گنجی شافعی (متوفای ۶۵۸ هجری)
۱۲. سنن بیهقی ج ۶ ص ۳۰۰: بیهقی شافعی (متوفای ۴۵۸ هجری)
۱۳. کشف الغمه ج ۱ ص ۴۷۷: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)
- ۳۱۵- الف = طبری عن محمد بن هارون بن موسی (التلعکبری) عن ابيه عن محمد بن همام عن احمد البرقی عن احمد بن محمد بن عیسی عن عبدالرحمن ابن ابی نجران عن ابن شنان عن ابن مسکان عن ابی بصیر عن ابی عبدالله (علیه السلام) قال ...
- ب = سلیم بن قیس عن ابان بن ابی عیاش عن سلمان و عبدالله بن العباس قال ...: بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۹۷)
- ج = عل بن احمد عن ابوالعباس احمد بن محمد بن یحیی بن عمرو بن ابی المقدم و زید بن عبدالله قال... (علل الشیع ج ۱ ص ۱۸۵)
- ۳۱۶- ۱. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۰۳. و. ج ۲۸ ص ۳۵۷. و. ج ۱ ص ۲۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۲. علل الشرایع ج ۱ ص ۱۸۵: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)
۳. امامه و السیاسه ج ۱ ص ۱۳. و. ج ۳ ص ۱۲۱۴: ابن قتیبه دینوری حنفی (متوفای ۲۷۶ هجری)
۴. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۱۷: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۵. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۰۲ و ۴۹۸ و ۵۰۰: علامه بحرانی اصفهانی
۶. اعیان الشیعہ ج ۱ ص ۳۱۸: سید امین عاملی (متوفای ۱۳۷۱ هجری)
۷. شرح ابن ابی الحدید ج ۱۶ ص ۲۱۸: ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)
۸. کتاب سلیم بن قیس: هلالی (متوفای ۷۶ هجری)
۹. دلائل الامامه ص ۴۵: طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)
۱۰. الغدیر ج ۷ ص ۲۲۹. و. ج ۱۰ ص ۱۲۴: محمدرضا کحاله
۱۱. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۱۴: جاحظ معتزلی (متوفای ۲۵۵ هجری)

۱۲. رسائل ص ۳۰۰: جاحظ معتزلی (متوفای ۲۵۵ هجری)
۱۳. صحیح البخاری ج ۵ ص ۵. و. ج ۶ ص ۱۹۶: بخاری (متوفای ۲۵۶ هجری)
۱۴. صحیح مسلم ج ۲ ص ۷۲: مسلم بن حجاج (متوفای ۲۶۱ هجری)
۱۵. مسند احمد ج ۱ ص ۶: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجری)
۱۶. تاریخ طبری ج ۳ ص ۲۰۲: محمد بن جریر طبری (متوفای ۳۱۰ هجری)
۱۷. کفایه الطالب ص ۲۲۶: گنجی شافعی (متوفای ۶۵۸ هجری)
۱۸. سنن بیهقی ج ۶ ص ۳۰۰: بیهقی شافعی (متوفای ۴۵۶ هجری)
۱۹. ریاحین الشریعه ج ۲ ص ۵۳: علامه محلاتی
۲۰. فضائل الخمسه ج ۳ ص ۱۵۵: مرحوم فیروزی آبادی (متوفای ۱۴۱۰ هجری)
۲۱. کشف الغمه ج ۱ ص ۴۷۷: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)
- ۳۱۷- الف - قال ابو عمر و احمد بن محمد القرطبی المروانی المالکی المشهور به ابن عبد ریه الاندلس .
- ب = عن کتاب السقیفه للجوهری باسناده عن الشعبي . و عن ابی بکر الباهلی عن اسماعیل بن مجاهد عن الشعبي
- ج = قال بشیر بن سعدانصاری ابو محمد بن مسلم بن قتیبه عن ابی عفیر عن ابی عون عن عبدالله بن رحمن الانصاری قال :
- ۳۱۸- الغدیر ج ۷ ص ۷۷: علامه امینی (متوفای ۱۳۹۰ هجری)
۲. الامامه و السیاسه ج ۱ ص ۱۳: ابن قتیبه دینوری حنفی (متوفای ۲۷۶ هجری)
۳. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۰۶: محمد رضا کحاله
۴. شرح ابن ابی الحدید ج ۱ ص ۱۳۴. و. ج ۲ ص ۱۹: ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)
۵. عقد الفرید ج ۲ ص ۲۵۰. و. ج ۳ ص ۶۳: ابن عبد ربه مالکی (متوفای ۳۲۸ هجری)
۶. تاریخ ج ۱ ص ۱۵۶: ابن الفداء شافعی (متوفای ۷۳۲ هجری)
۷. بحر الانوار ج ۲۸ ص ۳۲۲، ۳۳۹: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۸. انساب الاشراف ج ۱ ص ۵۸۶: بلاذری (متوفای ۲۷۹ هجری)

۹. تاریخ ابن شحنه باورقی تاریخ کامل ابن اثیر ج ۷ ص ۱۶۴: ابن شحنی حنفی (متوفای ۸۱۵ هجری)

۱. کتاب السقیفه : جوهری (متوفای ۳۹۳ هجری)

۱۱. اثبات الوصیه ص ۱۲۳: مسعودی (متوفای ۳۴۶ هجری)

۱۲. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۲۹۱: علامه محلاتی

۳۱۹-۱. ارشاد القلوب دیلمی (بنقل کوکب الدری ص ۲۶۳): دیلمی (متوفای ۷۷۱ هجری)

۲. مجمع النورین ص ۱۴۷: ابولحسن مرندی

۳. بیت الاحزان ص ۱۱۳ (قسمتی از خطبه): شیخ عباش قمی (متوفای ۱۳۵۹ هجری)

۴. بحار الانوار ۴۳ ص ۲۰۴ و ۲۰۷ (قسمتی از حدیث را آورد): علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۵. کشف الغمه ج ۱ ص ۴۹۴: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۶. علل الشرایع ج ۱ ص ۱۷۶: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۳۲۰- الف - من الجمع بنی الصحاح الستة من سنن ابی داوود باسناده عن النبی (صلی الله علیه وآله)

ب = روی ابن بطریق فی کتاب المستدرک باسناده الی کتاب حلیه الاولیاء عن الحافظ ابی نعیم باسناده عن عمران بن حصین عن جابر بن سمره

ج = ابی نعیم عن مسروق عن عائشه مثل ما مر فی روایه مسلم و بالاسناده عن جابر الجعفی عن الشعبي و روته فامه بنت الحسین و عائشه بنت طلحه عن عائشه ...

د = یحیی بن محمد الجوانی عن حسن بن بن علی بن الداعی عن جعفر بن محمد الحسن عن محمد بن عبدالله الحافظ عن علی بن حماد العدل عن احمد بن علی البار عن لیث بن داوود عن مبارک بن فضاله عن عمران بن حصین قال ان النبی صلی الله علیه و آله

۳۲۱-۱. سنن ابی داوود.

۲. حسله الاولیاء ج ۲ ص ۴۲: ابوالفرج اصفهانی (متوفای ۴۳۰ هجری)

۳. المستدرک : ابن بطریق (متوفای ۶۰۰ هجری)

۴. مناقب ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۵. مناقب ص ۳۹۹: ابن مغازی شافعی (متوفای ۴۸۳ هجری)

۶. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۳۷. و. ج ۳۹ ص ۲۷۸. و. ج ۳۷ ص ۶۸: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۷. بشاره المصطفی ص ۶۹: طبری امامی قرن ۶ (متوفای ۵۵۳ هجری)
۸. کتاب العمده ص ۳۸۷: ابن بطریق (متوفای ۶۰۰ هجری)
۹. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۹۹: علامه محلاتی
۱۰. الاستیعاب ج ۲ ص ۷۵۰: ابن عبدالله مالکی (متوفای ۴۶۳ هجری)
۱۱. ذخائر العقبی ص ۴۲: طبری شافعی (متوفای ۶۹۴ هجری)
۱۲. وسیله المال ص ۸۰: علامه حضرمی شافعی (متوفای ۱۰۷۴ هجری)
۱۳. ینایع الموده ص ۲۷۴: قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)
۱۴. سیره النبوه ج ۲ ص ۶: زینی دحلان شافعی (متوفای ۱۳۰۰ هجری)
۱۵. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۴ و ج ۴ ص ۴۴: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
- ۳۲۲- الف - عمران بن حصین و جابر بن سمره نقلاً عن رسول الله (صلی الله علیه وآله)
- ب - شمس الدین محمد بن احمد الذهبی فی سیر اعلام النبلاء عن علی بن هاشم بن البرید عن کثیر النواء عن عمران بن حصین قال ...
- ۳۲۳- احقاق الحق ج ۴ ص ۳۴۸. و. ج ۱۹ ص ۱۹: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۲. نزاهه المجالس ج ۲ ص ۲۲۶: علامه صفوری شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)
۳. حلیه الاولیاء ج ۲ ص ۴۲: ابوالفرج اصفهانی (متوفای ۴۳۰ هجری)
۴. الاستیعاب ج ۲ ص ۷۵۰: ابن عبدالله مالکی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۵. سیر اعلام النبلاء ج ۲ ص ۱۲۷: ذهبی شافعی (متوفای ۷۴۸ هجری)
۶. ینایع الموده ص ۱۹۸: قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)
- ۳۲۴- الف - ابن مغازی عن محمد بن احمد بن عثمان عن ابو عمر محمد بن العباس بن حیویه عن ابو عبدالله الحسین بن علی بن الحسین الاسدی الدهان عن علی بن الحسین البزاز عن اسماعیل بن صبیح عن یحیی عن بن مسور عن علی بن خروار عن الاصبغ عن ابی سعید الخدری یرفع الحدیث .

ب - القاضی ابواسحاق ابراهیم بن احمد بن محمد الطبری عن ابوالحسن زید بن محمد بن جعفر الکوفی قرائه علیه قال اخبرنا ابو عبدالله الحسین بن الحکم الحیری (ع) اسماعیل بن صبیح عن یحیی بن مساور عن علی بن خزور عن القاسم بن ابی سعید الخدری رفع الحدیث

۳۲۵- احقاق الحق ج ۱۷ ص ۲۳. و. ج ۱۸ ص ۱۷۱: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۲. دلائل الامامه ص ۴۳: محمد بن جریر طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)

۳. مناقب ص ۳۸۰: ابن مغازی شافعی (متوفای ۴۸۳ هجری)

۳۲۶- الف تفسیر العیاشی عن سیف عن نجم عن ابی جعفر (علیه السلام) قال ...

ب - ابوالفداء ابن کثیر قال الحافظ ابویعلی حدثنا سهل بن الحنظلیه : حدثنا عبدالله بن صالح حدثنی بن الهیعه : محمد بن المنکدر عن جابر قال ...

۳۲۷- الف تفسیر العیاشی عن سیف عن نجم عن ابی جعفر (علیه السلام) قال :

ب - ابوالفداء ابن کثیر قال الحافظ ابویعلی حدثنا سه بن الحنظلیه ، حدثنا عبدالله بن صالح حدثنی ابن الهیعه عن محمد بن المنکدر عن جابر قال

۳۲۸- ۱. تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۱۷۱: محمد بن مسعود عیاشی (متوفای ۳۲۰ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۱۴ ص ۱۹۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. تفسیر البرهان ج ۱ ص ۲۸۲: علامه بحرانی (متوفای ۱۱۰۷ هجری)

۴. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۱۴: قاضی نورالله (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۵. البدایه و النهایه ج ۶ ص ۱۱۱: ابن کثیر شافعی (متوفای ۷۷۴ هجری)

۶. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۲۳: علامه محلاتی

۷.

۳۲۹- ۱. تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۱۷۱: محمد بن مسعود عیاشی (متوفای ۳۲۰ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۱۴ ص ۱۹۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. تفسیر البرهان ج ۱ ص ۲۸۲: علامه بحرانی (متوفای ۱۱۰۷ هجری)

۴. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۱۴: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۵. ابدایه و النهایه ج ۶ ص ۱۱۱: ابن کثیر شافعی (متوفای ۷۷۴ هجری)

۶. ریاحین الشیعہ ج ۱ ص ۱۲۳: علامه محلاتی

۳۳۰- الف - محمد بن طریف و اسحاق بن ابراهیم بن حبيب قالوا حدثنا محمد بن فضیل عن مجالد عن عامر عن الحارث عن علی (علیه السلام) سنن ابن ماجه ج ۲ ص ۵۳۸.

ب - ابن الجوزی ، روی عن ابن سعد قال حدثنا ابوالسامه عن مجالد عن عامر عن علی (علیه السلام)

۳۳۱- ۱. السیره النبویه ج ۲ ص ۱۰: زینی دحلان شافعی (متوفای ۱۳۰۰ هجری)

۲. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۹۵. و. ج ۸ ص ۳۱۲: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۳. حاشیه شیرہ حلبیه ج ۲ ص ۱۰

۴. شرح المواهب ج ۲ ص ۷

۵. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۳۶۵: علامه بحرانی اصفحانی

۶. اعلام النساء ج ۳ ص ۱۲۰۱: محمد رضا کحاله

۷. سنن ابن ماجه ج ۲ ص ۳: محمد بن یزید قزوینی (متوفای ۲۷۵ هجری)

۸. صفه الصفوه ج ۲ ص ۳: ابن جوزی حنفی (متوفای ۵۹۷ هجری)

۹. تذکره الخواص ص ۳۱۶ و ص ۱۶: ابن جوزی حنفی (متوفای ۶۵۴ هجری)

۱۰. ذخائر العقبی ص ۳۴ و ۴۹: طبری شافعی (متوفای ۶۹۴ هجری)

۱۱. منتخب کنز العمال ج ۵ ص ۵۶:

۱۲. ذخائر الموارث ج ۳ ص ۳۰: عبدالغنی نابلسی حنفی (متوفای ۱۱۴۳ هجری)

۱۳. کنز المدفون ص ۴۷۳

۱۴. المختار فی مناقب الاخیار ص ۵۶: عبالمه بستوی حنفی (متوفای ۱۰۰۷ هجری)

۱۵. وسیله المال ص ۸۴: علامه حضرمی شافعی (متوفای ۱۰۴۷ هجری)

۱۶. الترغیب و الترهیب ج ۳ ص ۱۱۴: عبدالعظیم بن عبدالقوی (متوفای ۶۵۶ هجری)

۱۷. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۲۰۹: حافظ هیشمی (متوفای ۸۰۷ هجری)

۱۸. نظم درالسمطين ص ۱۸۸: زرندي حنفي (متوفای ۷۴۷ هجری)

۱۹. كشف الغمه ج ۲ ص ۷۸: مرحوم اربلي (متوفای ۶۹۲ هجری)

۲۰. ينابيع المود ص ۱۹۷: قندوزي حنفي (متوفای ۱۲۹۴ هجری)

۳۳۲- علی بن شبل عن ظفر حمدون عن ابراهيم بن اسحاق عن عبدالله ابن حماد عن صباح امزني عن الحازث بن حصيره عن الاصبع بن نباته عن علی (عليه السلام) قال :

۳۳۳- بحارالانوار ج ۳۷ ص ۴۴: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۱.۲. امالی شيخ ث ۲۵۹ (بسنده الى اصبع بن نباته): شيخ مفيد (متوفای ۴۱۳ هجری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱: علامه بحراني اصفهاني

۴. امالی طوسی ج ۲ ص ۲۰: شيخ طوسی (متوفاس ۴۶۰ هجری)

۵. اثبات الهداه ج ۳ ص ۴۸۰: شيخ حر عاملي (متوفای ۱۱۰۴ هجری)

۳۳۴- الف - ابوالمويد الموفق بن احمد اخطب خوارزم عن عبدالملك بن علی بن محمد الهمداني عن محمد بن علی بن ميمون النرسی عن محمد بن علی بن عبدالرحمن عن محمد بن الحسين النحاس عن عبدالله بن زيدان عن محمد اسماعيل الاعشمي عن مفضل عن جابر عن سليمان بن بريده عن ابيه قال ...

ب - ابونصر بن رضوان و ابوغالبن البناء و ابومحمد عبدالله بن محمد بن بخا قالوا: انبانا ابومحمد الجوهری عن ابوبكر بن مالك عن عباس بن ابراهيم القراطيس عن محمد بن اسماعيل احمسی عن مفضل بن صالح عن جابر الجعفی عن سليمان بن بريده عن ابيه قال :

۳۳۵- مناقب خوارزمی ص ۱۰۶: الموفق بن احمد بن محمد المكي (متوفای ۵۶۸ هجری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۳۷۷: علامه بحراني اصفهاني

۳. بحارالانوار ج ۳۸ ص ۱۹: علامه مجلسي (متوفای ۱۱۰ هجری)

۳۳۶- جعفر بن الحسين بن جعفر عن ابيه قال حدثني الرياحي بالبصره عن شيوخيه ...

۳۳۷- بحارالانوار ج ۴۱ ص ۲۵۷، و كشف اليقين ص ۱۷۳ و ۱۷۴ و مناقب ابن شهر آشوب ج ۲ ص ۷۴

۳۳۸- محمد بن ابراهيم عن زيد بن ربيع قال ...:

۳۳۹- بحار الانوار ج ۳۵ ص ۲۵۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. تفسیر فرات ص ۵۲۷: فرات کوفی (متوفای ۳۰۰ هجری)

۳۴۰- اسماء بنت عمیس عن فاطمه بنت رسول الله (صلى الله عليه وآله)

۳۴۱- عن احمد بن ادریس (ع) ابن عیسی عن الحسين السعيد عن فضاله عن كليب بن معاوية عن ابي عبدالله (عليه السلام) .

۳۴۲- بحار الانوار ج ۳۶ ص ۶۰ و كنز جامع الفوائد (محموظ)

۳۴۳- الف - ابوالفرج محمد بن احمد المکی عن مظفر بن احمد بن عبدالواحد بخلوان عن محمد بن علی الحلوانی عن کریمه بنت احمد بن محمد المروزی .

ب - محمد بن الحسين بن محمد البغدادي عن حسين بن محمد بن علی الزینبی عن فاطمه بنت احمد بن محمد المروزی عن ابوعلی زاهر بن احمد عن معاذ بن یوسف الجرجانی عن احمد بن محمد بن غالب عن عثمان بن ابي شيبه عن نمير عن مجالد عن ابي مجلز عن ابن عباس

۳۴۴- احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۲۰ و ۳۲۱: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۲. مقتل الحسين ص ۷۱: خوارزمی (متوفای ۵۶۸ هجری)

۳. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۷۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۴. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۱۶۸: علامه بحرانی اصفهانی

۵. مستدرک الوسائل ج ۱۴ ص ۴۱۷: محمدت نوری (متوفای ۱۳۲۰ هجری)

۶. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۳۲: علامه محلاتی

۷. تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۱۷۱: محمد بن مسعود عیاشی (متوفای ۳۲۰ هجری)

۳۴۵- الف = احمد بن محمد الخلیلی عن محمد بن ابي بكر الفقيه ، عن احمد بن محمد النوافلی ، عن اسحاق بن یزید عن حماد بن زرعه بن محمد عن المفضل بن عمر عن ابا عبدالله الصادق (عليه السلام) قال ...

ب = عن ابي المفضل الشيباني عن موسى بن محمد الاشعري ابن بنت سعد بن عبدالله عن حسن بن محمد بن اسماعيل (المعروف بابن ابي الشوارب) عن عبیدالله بن علی بن اشیم عن یعقوب بن یزید عن حماد قال :... (مصباح الانوار)

۳۴۶- بحار الانوار ج ۱۶ ص ۸۱: .و.ج ۴۳ ص ۳ .و.ج ۱۴ ص ۱۹۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. امالی ص ۴۷۵: شیخ صدوق (متوفای ۵۸۸ هجری)

۳. مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۴۰: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)
۴. اختصاص ص ۳۱: شیخ مفید (متوفای ۴۱۳ هجری)
۵. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۴۴ و ۲۰۲: علامه بحرانی اصفهانی
۶. مصباح الانوار ص ۴۷۵: هاشم بن محمد (متوفای ۵۵۳ هجری)
۷. امالی ص ۵۹۴: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
۸. تفسیر البرهان ج ۱ ص ۲۸۲: سید هاشم بحرانی (متوفای ۱۱۰۷ هجری)
۹. دلائل الامامه ص ۹: طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)
۱۰. روضه الواعظین ص ۱۲۴: محمد بن فتال نیشابوری (متوفای ۵۰۸ هجری)
۱۱. مدینه المعاجر ص ۱۲۵: سید هاشم بحرانی (متوفای ۱۱۰۷ هجری)
۱۲. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۲۳: علامه محلاتی
۱۳. البدایه و النهایه ج ۶ ص ۱۱۱: ابن کثیر شافعی (متوفای ۷۷۴ هجری)
۱۴. کوکب الدرری ج ۱ ص ۱۲۵: حائری مازندرانی
۱۵. نزاهه المجالس ج ۲ ص ۲۲۷: صفوری شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)
۱۶. غایم المرام ص ۱۷۷: محمد بن داود بازلی شافعی (متوفای ۹۲۵ هجری)
- ۳۴۷- ابوالقاسم العلوی عن ففرات بن ابراهیم عن جعفر بن محمد (علیه السلام) عن جده قال ...
- ۳۴۸- آل عمران ۳۷
- ۳۴۹- ۱. بحار الانوار ج ۳۵ ص ۲۵۱: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۲. تفسیر فرات بن ابراهیم ص ۱۹۹: فرات الکوفی (متوفای ۳۰۰ هجری)
۳. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۲۲: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۴. نزاهه المجالس ج ۱ ص ۲۲۴: صفوری شافعی (متوفای ۸۹۴ هجری)
۵. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۳۳: علامه محلاتی

۶. فاطمه الزهرا ص ۲۰۳: نائینی

۷. الثاقب فی المناقب ص ۱۲۱: ابن حمزه طوسی (متوفای ۶۰۰ هجری)

۸. روایات و مدارک حدیث ۱۹۳ تا ۱۹۴ مشترک است مراجعه فرمائید

۹. تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۱۷۱: محمد بن مسعود عیاشی (متوفای ۳۲۰ هجری)

۳۵۰- الف - روی زمخشری فی الکشاف عند ذکر قصه زکریا و مریم (علیه السلام)

ب - عن جابر بن عبدالله انصاری (ثعلبی فی تفسیر و ابن المودن فی الاربعین باسناد هما عن محمد بن المنکدر عن جابر)

ج - عن سیف بن نجم عن ابی جعفر (علیه السلام)

د- ابو جعفر الطوسی عن جماعه عن ابوالفضل محمد بن عبدالله عن عبدالرزاق سلیمان الازدی عن ابوعبد الغنی الحسن بن عباس الازدی

عن عبدالوهاب بن عماد الخبیری عن جعفر بن سلیمان البصری عن ابو هارون العبدی عن ربه السعدی عن حذیفه ابن الیمان قال :

ه - المناقب باسناده عن احمد بن محمد الثعلبی عن عبدالله بن حامد عن ابی محمد المزنی عن ابی یعلی الموصلی ، عن سهل بن زنجله

الرازی عن عبدالله بن صانع عن ابن لهیعه عن محمد بن المنکدر عن جابر بن عبدالله

۳۵۱- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۷. و. ج ۲۱ ص ۲۰: عالمه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۱۶۴ و ۲۰۸: علامه بحرانی اصفهانی

۳. المناقب ج ۳ ص ۳۳۹/۱۱۷: ابن شهر آشوب مازندرانی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۴. الخرائج و الجرائح (ص ۵۲۸): قطب راوندی (متوفای ۵۷۳ هجری)

۵. ریاحین الشریعه ج ۱ ص ۱۲۵: علامه محلاتی

۶. ثاقب المناقب ص ۲۶۰: ابن حمزه طوسی (متوفای ۶۰۰ هجری)

۷. مقصد الراغب ص ۱۱۷:

۸. تفسیر ثعلبی ج ۲ ص ۲۰ و ص ۹۵: (مخطوط): احمد بن محمد ثعلبی (متوفای ۴۲۷ هجری)

۹. العرائس ص ۵۷: احمد بن محمد ثعلبی (متوفای ۴۲۷ هجری)

۱۰. فرائد السمطین ج ۲ ص ۵۱: علامه حموی شافعی (متوفای ۷۲۲ هجری)

۱۱. مقتل الحسین ج ۱ ص ۵۷: خوارزمی (متوفای ۵۶۸ هجری)

۱۲. البدایه و النهایه ج ۶ ص ۱۱۱: ابن کثیر شافعی (متوفای ۷۷۴ هجری)
۱۳. تفسیر ابن اثیر ج ۲ ص ۲۲۲: ابن اثیر (متوفای ۶۳۰ هجری)
۱۴. تفسیر الدر المنثور ج ۲ ص ۲۰: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۱۵. روح المعانی ج ۳ ص ۱۲۴:
۱۶. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۳۱۴: قاضی نورالله شوشتری (متوفای ۱۰۱۹ هجری)
۱۷. قصص الانبیاء ص ۵۱۳: احمد بن محمد ثعلبی (متوفای ۴۲۷ هجری)
۱۸. تفسیر الکشاف ج ۱ ص ۴۰۲: البروسوی حنفی (متوفای ۱۱۲۷ هجری)
۱۹. تفسیر روح البیان ج ۱ ص ۴۰۲: البروسوی حنفی (متوفای ۱۲۷ هجری)
۲۰. تفسیر برهان ج ۱ ص ۲۸۱: سید هاشم بحرانی (متوفای ۳۱۰ هجری)
۲۱. دلائل الامامه ص ۵۱: طبری امامی (متوفای ۳۲۰ هجری)
۲۲. تفسیر عیاشی ج ۱ ص ۷۱:
۲۳. المجالس و الاخبار ص ۳۶: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
۲۴. الاربعین ابن المودن
۲۵. تفسیر فرات الکوفی ص ۱۹۶: فرات کوفی (متوفای ۳۰۰ هجری)
۲۶. و مدارک حدیث شماره ۱.
۲۷. مصابح الانوار: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
۲۸. غایه المرام ص ۱۸۷: علامه بحرانی
۲۹. مدینه المعاجز ص ۴۹: علامه بحرانی
۳۰. الثاقب فی المناقب ص ۲۵۹: ابن حمزه طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
۳۱. امالی ج ۲ ص ۲۲۷: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)
- ۳۵۲- مصباح الانوار عن جعفر بن محمد (علیه السلام) عن آبائه (علیه السلام) و عن عبدالله بن بن الحسن عن ابيه عن جده

۳۵۳- بحار الانوار: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجرری)

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۰۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجرری)

۳. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۱۰: علامه بحرانی اصفهانی

۳۵۴- کتاب دلائل الامامه الطبری عن احمد بن محمد بن الخشاب عن زکریا بن یحیی عن ابن ابی زائده عن ابیه عن محمد بن الحسن عن

ابی بصیر عن ابی عبدالله (علیه السلام) قال قال امیرالمومنین (علیه السلام)

۳۵۵- بحار ج ۴۳ ص ۲۰۹: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجرری)

۲. دلائل النبوه طبری ص ۴۳: بیهقی شافعی (مکتوفای ۴۵۸ هجرری)

۳۵۶- طبری فی دلائل الامامه قال حدثنی ابوالحسن محمد بن هارون بن موسی التلعکبری عن جعفر بن محمد مالک الزاری عن محمد بن

احمد بن حمدان عن علی بن سلیمان و جعفر بن محمد عن علی بن اسباط عن الحسن بن ابی العلاء و علی بن ابی حمزه عن ابی بصیر قال

.قال ابوجعفر (علیه السلام)

۳۵۷- دلائل الامامه ص ۲۸: طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجرری)

۲. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۱۹۰: علامه بحرانی اصفهانی

۳۵۸- مسند احمد: احمد بن حنبل (متوفای ۲۴۱ هجرری)

۲. کنز العمال ج ۱۶ ص ۴۲۶ حدیث ۴۵۴۴۳: متقی هندی حنفی (متوفای ۹۷۵ هجرری)

۳۵۹- کتاب رهره الرياض: ابن شدقم (متوفای ۹۹۹ هجرری)

۲. کوکب ادری ج ۱ ص ۲۵۳: حائری مازندرانی

۳۶۰- عن ابی عبدالله عن آیهته قال: حائری مازندرانی

۳۶۱- بحار الانوار ج ۷۹ ص ۲۷: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجرری)

۲. بیت الاحزان ص ۱۷۶: شیخ عباس قمی (متوفای ۱۳۵۹ هجرری)

۳. مصباح الانوار: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجرری) عن ابی عبدالله عن آیهته قال:

۳۶۲- الف طبری عن احمد بن محمد الخشاب عن زکریا بن یحیی عن ابن ابی زائده عن ابیه عن محمد بن الحسن عن ابی نصیره عن ابی

عبدالله (علیه السلام) قال قال امیرالمومنین (علیه السلام)

ب- علی بن احمد عن ابی العباس احمد بن محمد بن یحیی عن عمرو بن ابی المقدم و زیاد بن عبدالله عن اباعبدالله قال :

۳۶۳- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۱۷. و.ج ۲۱۷ ص ۲۵۳ و ۲۵۶. و.ج ۲۸ ص ۳۰۴: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. علل الشرايع ج ۱ ص ۱۸۸: شیخ صدوق ۳۸۱ هجری

۳. اعيان الشيعه ج ۱ ص ۳۲۱: سيد امين عاملي (متوفای ۱۳۷۱ هجری)

۴. احتجاج ص ۵۹: طبرسی (متوفای ۵۵۸ هجری)

۵. کتاب سلیم بن قیس ص ۲۲۶: سلیم بن قیس هلالی (متوفای ۷۶ هجری)

۶. دلائل الامامه : طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)

۷. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۷: علامه بحرانی اصفهانی

۸. روضه الواعظین ((ذکر حدثنا فی مرض فاطمه (عليه السلام))) ص ۱۳۰: ابن فتال تیشابوری (متوفای ۵۰۸ هجری)

۹. مناقب ج ۲ ص ۱۷۷: ابن شهر آشوب (متوفای ۵۸۸ هجری)

۳۶۴- الف - معانی الاخبار قال حدثنا ابوالحسن علی بن محمد بن الحسن المعروف بابن مقبره عن ابیوعبدالله جعفر بن محمد حسن بن جعفر بن حسن بن حسن بن علی بن ابیطالب :

ب - محمد بن علی الهاشمی قال حدثنا عیسی بن عبدالله بن محمد بن عمر بن علی بن ابیطالب قال حدثنا ابی عن ابيه عن جده عن علی بن ابیطالب

ج - مصباح الانوار عن جعفر بن محمد عن آباءه (عليه السلام) قال :

د - عن یحیی بن عبدالله بن محمد بن عمر بن علی (عليه السلام)

۳۶۵- كشف الغمه ج ۲ ص ۶۸: مرحوم اربلی (متوفای ۶۲۹ هجری)

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۵۹. و.ج ۷۸ ص ۲۵۵. و.ج ۸ ص ۹۲ (قدیم): علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. بیت الاحزان ص ۱۶۸: شیخ عباس قمی (متوفای ۱۳۵۹ هجری)

۴. کتاب عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۶: علامه بحران اصفهانی

۵. معانی الاخبار شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۶. مصباح الانوار: شیخ طوسی (متوفای ۴۶۰ هجری)

- ۳۶۶- دلائل الامامه ص ۴۴: طبری امامی (متوفای ۳۱۰ هجری)
۲. بحار الانوار ج ۷۸ ص ۳۱۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)
۳. بیت الاحزان ص ۱۷۶: شیخ عباس قمی (متوفای ۱۳۵۹ هجری)
۴. کوکب الدری ج ۱ ص ۲۴۳: حائری مازندرانی و در مدارک زیر وصیت به دفن شبانه آمده است (دفنها علی (علیه السلام) لیلا)
۵. صحیح بخاری ج ۵ ص ۱۳۹: محمد بن اسماعیل بخاری (متوفای ۲۵۶ هجری)
۶. سنن بیهقی ج ۶ ص ۳۰۰: بیهقی شافعی (متوفای ۴۵۸ هجری)
۷. تاریخ طبری ج ۲ ص ۴۴۸: محمد بن جریر طبری (متوفای ۳۱۰ هجری)
۸. کفایه الطالب ث ۲۲۵: گنجی شافعی متوفای ۶۵۸ هجری
۹. شرح نهج البلاغه ج ۲ ص ۱۸ (۴ جلد): ابن ابی الحدید معتزلی (متوفای ۶۵۶ هجری)
۱۰. تیسر الوصول ج ۱ ص ۲۰۹: علامه شیبانی شافعی (متوفای ۹۴۴ هجری)
۱۱. المصنف ج ۴ ص ۱۴۱: حافظ ابن ابی شیبیه (متوفای ۲۳۵ هجری)
۱۲. انساب الاشراف ص ۴۰۵: بلاذری (متوفای ۲۷۹ هجری)
۱۳. اکمال الرجال ص ۷۳۵: علامه خطیب تبریزی (متوفای ۷۴۱ هجری)
۱۴. شذرات الذهب ج ۱ ص ۱۵: ابوالفلاح حنبلی (متوفای ۷۶۸ هجری)
۱۵. مرآه الجنان ص ۶۱: علامه یافه ای شافعی (متوفای ۷۶۸ هجری)
۱۶. السیره الحلبیه ج ۳ ص ۳۶۱: حلبی شافعی (متوفای ۱۰۴۴ هجری)
۱۷. الثغور الباسمه ص ۱۵: سیوطی شافعی (متوفای ۹۱۱ هجری)
۱۸. خلاصه تذهیب الکمال ص ۴۲۵
- ۳۶۷- ۱. عن عماره بن المهاجر عن ام جعفر
۲. ذخائر العقبی ص ۵۳: محب الدین طبری شافعی (متوفای ۶۹۴ هجری)
۳. السنن الكبرى ج ۳ ص ۳۹۶: بیهقی شافعی (متوفای ۴۵۸ هجری)

۴. انساب الاشراف ص ۴۰۵: بلاذری (متوفای ۲۷۹ هجری)

۵. بدايع السنن ج ۱ ص ۲۱۱: علام ساعاتی حنفی

۶. الاصابه ج ۴ ص ۳۶۷: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۸۵۲ هجری)

۷. كشف الغمه ج ۲ ص ۶۱: مرحوم اربلی (متوفای ۶۹۲ هجری)

۸. اسد الغابه ج ۵ ص ۳۹۵: ابن اثیر (متوفای ۶۳۰ هجری)

۹. اعلام النساء ج ۱ ص ۴۶: عمر رضا کحاله

۳۶۸- عن علی بن احمد عن ابی العباس احمد بن بن یحیی عن عمرو بن ابی المقدم و زیاد بن عبیدالله قالا عن اباعبدالله (علیه السلام)

۳۶۹- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۰۹. و. ج ۷۸ ص ۲۵۳ و ۲۵۶. ج ۲۸ ص ۳۰۴: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۰ هجری)

۲. علل الشرائع ج ۱ ص ۱۸۸: شیخ صدوق (متوفای ۳۸۱ هجری)

۳. اعیان الشیعه ص ۳۲۱ جلد ۱: سید امین عاملی (متوفای ۱۳۷۱ هجری)

۴. احتجاج ص ۵۹: طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۵. اعلام الوری ص ۱۴۹: طبرسی (متوفای ۵۸۸ هجری)

۶. طبقات ابن سعد ج ۷ ص ۷۹: ابن سعد واقدی (متوفای ۲۳۰ هجری)

۷. مجمع الزوائد ج ۹ ص ۲۱۰: حافظ هیثمی (متوفای ۸۰۷ هجری)

۸. الاصابه ج ۴ ص ۳۶۷: ابن حجر عسقلانی شافعی (متوفای ۸۵۲ هجری)

۹. عوالم ج ۱۱ ص ۶۰۷: علامه بحرانی اصفهانی

۳۷۰- الف - عن ابن عباس قال :

ب- ابواسحق الباقر عن خدیجه عن ابوعبدالله عن ابواحمد الجلودی عن ابوموسی اسحاق بن موسی الانصاری عن عاصم بن حمید بن

یحیی بن سلیمان عن محمد بن علی: (دلایل الامامه ص ۴۲)

۳۷۱- بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۱۴: علامه حضرمی

۲. بحار الانوار ج ۴۳ ص ۲۱۴. و. ج ۱۰۰ ص ۱۸۵. و. ج ۷۸ ص ۳۹۰: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۳. موده القربى القربى ص ۱۳۱: علامه حصرمى

۴. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۴۵۴: قاضى نورالله شوشترى (متوفى ۱۰۱۹ هجرى)

۵. مجالس السنيه ج ۵ ص ۹۵: علامه امين عاملى (متوفى ۱۳۷۱ هجرى)

۶. صحيح بخارى : محمد بن اسماعيل بخارى (متوفى ۲۵۶ هجرى)

۷. اعيان الشيعة ج ۱ ص ۳۲۱: سيد امين عاملى (متوفى ۱۳۷۱ هجرى)

۸. كوكب الدرى ج ۱ ص ۲۶۶: حائرى مازندرانى

۹. فروع كافى ج ۷ ص ۴۸: مرحوم كلينى (متوفى ۳۲۸ هجرى)

۱۰. وسائل الشيعة ج ۱۳ ص ۳۱۱: شيخ حر عاملى (متوفى ۱۱۰۴ هجرى)

۱۱. دلائل الامامه ص ۴۲: طبرى امامى (متوفى ۳۱۰ هجرى)

۱۲. مستدرک الوسائل ج ۱۴ ص ۵۰: محدث نورى (متوفى ۱۳۲۰ هجرى)

۱۳. كتاب عاصم بن حمدى الحناط ص ۲۳: عاتم بن حميد الحناط

۳۷۲- العلامة ابوالمويد قال اخبرنى ابوالنجيب عن حافظ ابى بكر بن مردويه اخبرنا ابراهيم بن ابان بن رسته عن ابراهيم بن عبدالله عن

عبد الرحمن بن حماد عن ابو عبد الرحمن المدنى عن محمد بن على بن ابيه (عليه السلام). (احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۷۷)

۳۷۳- مقتل الحسين ص ۶۹: علامه ابوالمويد (متوفى ۵۶۸ هجرى)

۲. احقاق الحق ج ۱۰ ص ۲۷۷: قاضى نورالله شوشترى (متوفى ۱۰۱۹ هجرى)

۳۷۴- مناقب ج ۲ ص ۱۰۱: ابن شهر آشوب (متوفى ۵۸۸ هجرى)

۳۷۵- ينابيع الموده ص ۴۰: قندوزى حنفى (متوفى ۱۲۹۴ هجرى)

۳۷۶- الف : خطيب بغدادى عن ابوالحسن محمد بن عبد الواحد بن محمد بن جعفر عن على بن عمرو الدارقطنى عن ابوالحسن على بن

محمد بن عبيدالحافظ عن احمد بن حازم عن سهل بن عامر عن فضيل بن مرزوق عن ابى الحجاج عن محمد بن عمرو بن الحسن عن زينب

عن فاطمه (عليه السلام)

ب - خطيب بغدادى عن احمد بن ابراهيم عن صالح بن احمد بن يونس البرزاز عن عصام بن الحكم العكبرى عن جميع بن عمر البصرى عن

سوار عن محمد بن جواده عن الشعبى عن على (عليه السلام)

ج - غایه المرام عن موفق بن احمد باسناده عن محمد بن الحسين عن ابوسعید المالینی عن ابواحمد بن عدب عن ابویعلی و احمد بن الحسن الصوفی عن ابوسعید الاشج عن بلید بن سلیمان عن ابی الحجاج عن محمد بن عمرو الهاشمی عن زینب بنت علی عن فاطمه (علیه السلام) قالت .

۳۷۷- مجمع الزوائد ج ۱۰ ص ۲۱ و ج ۹ ص ۲۸۹: حافظ هیشمی (متوفای ۸۰۷ هجری)

۲. مفتاح النجا ص ۶۱: علامه بدخشی

۳. ارجح المطالب ص ۵۳۱: علامه عبدالله حنفی

۴. موضح اوهام الجمع و التفریق ج ۱ ص ۴۳: خطیب بغدادی (متوفای ۴۶۳ هجری)

۵. میزان الاعتدال ص ۳۲۳: علامه ذهبی (متوفای ۷۴۸ هجری)

۶. ینابیع الموده ص ۲۵۷: قندوزی حنفی (متوفای ۱۲۹۴ هجری)

۷. تاریخ بغداد ج ۱۲ ص ۲۸۹: احمد بن علی بغدادی شافعی (متوفای ۴۶۳ هجری)

۸. المناقب ص ۶۷: ابن مغازلی شافعی (متوفای ۴۸۳ هجری)

۹. منتخب کنز العمال در پاورقی المسند ج ۵ ص ۴۳۹:

۱۰. غایه المرام ص ۵۸۴: بازلی شافعی (متوفای ۹۲۵ هجری)

۳۷۸- بحار الانوار ج ۲۸ ص ۳۵۲: علامه مجلسی (متوفای ۱۱۱۰ هجری)

۲. غایه المرام ص ۵۶۹: بازلی شافعی (متوفای ۹۲۵ هجری)

۳. الامامه و السیاسه ص ۱۲: ابن فتنیه دینوری حنفی (متوفای ۲۷۶ هجری)

۳۷۹- ۱. الجنه العاصمه ص ۱۷۹ (عن احمد بن یوسف دمشقی فی اخبار الدول و آثار الاول ص ۸۸ ط / بغداد)

۲. اخبار الدول ص ۸۸: احمد بن یوسف دمشقی (متوفای ۱۰۱۹ هجری)

۳. تجهیز الجوش ص ۱۰۲: (مخطوط): امان الله دهلیوی